ISSN 1302-6938 31

GÜNEY

31

ÜÇ AYLIK KÜLTÜR · SANAT · EDEBİYAT DERGİSİ

ocak · şubat · mart '05
çile · şebat · adar'05
4.000.000 TL · 3 EURO

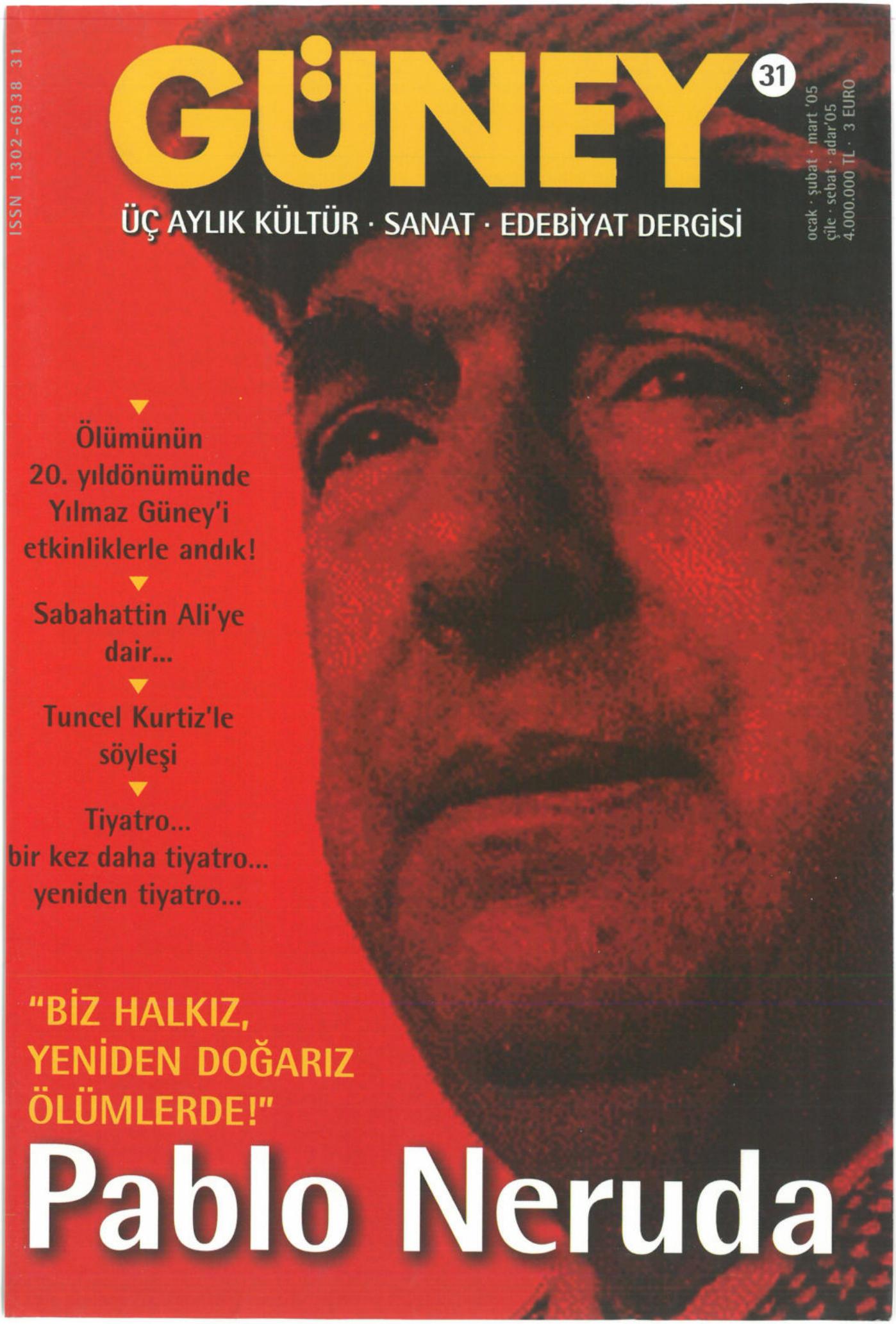

Ölümünün
20. yıldönümünde
Yılmaz Güney'i
etkinliklerle andık!

Sabahattin Ali'ye
dair...

Tuncel Kurtiz'le
söyleşi

Tiyatro...
bir kez daha tiyatro...
yeniden tiyatro...

"BİZ HALKIZ, YENİDEN DOĞARIZ ÖLÜMLERDE!"

Pablo Neruda

sizi de bekliyoruz...

GKM 2. Yıldönümü Gecesine tüm dostlarımızı bekliyoruz...
Yer: Özgür Can Düğün Salonu, İncirtepe Mah., Mustafa Kemal Paşa Cad. (Tabela Durağı), No:24, Esenyurt/İST., Tel: (0212) 596 69 13;
Tarih: 09 Ocak 2005 Pazar; Saat:12.00-17.00 arası ✓

Program:

Özgürlük Korosu
Nurettin Güleç
Ekrem Ataer
Grup Güney
Tiyatro Güney
Güney Halk Dansları
Güney Bağlama Öğrencileri
Grup Saltık
Grup Kardelen ✓

Tiyatro çalışması, folklor, saz-gitar kursları, şiir dinletisi, film gösterileri, okuma günleri... Bu etkinlikleri daha da çeşitlendirmek, kültür alanında kolektif bir üretimde bulunmak için... Sizi de çalışmalarımıza bekliyoruz! ✓

GÜNEY
KÜLTÜR MERKEZİ

Doğan Araslı Cad.
Burhan Pasajı No: 74, Kat: 4
(Öz Esenyurt Sürücü Kursu üstü)
Esenyurt/ İstanbul
Tel: (0212) 620 67 57

"Sovyet iktidarı, en büyük yazarlar, sanatçılar ve bestekârların katılımıyla, halkı fikren, siyasi ve kültürel olarak eğitmek, edebiyat ve sanatı geliştirmek ve en iyi edebiyat, resim, heykel ve müzik yapıtlarını yaygınlaştırmak için kapsamlı bir program hazırladı. Yeni, proleter bir kültür yaratma sorunu, geçmişin kültür mirasını özümleme göreviyle kopmaz bağ içindeydi. Lenin, kapitalizmin miras bıraktığı tüm kültürü, bilim, teknik ve sanatı, tüm bilgiyi benimseyip, sosyalizmi proleter kültürün kapitalist toplumun zorba egemenliği altında insanlığın yarattığı bilgi birikiminin yasaya uygun gelişmesi olacağı şekilde inşa etmek gerektiğine dikkat çekti. Görev, insanlığın yarattığı tüm bilgiyi ve tüm sanat ve edebiyat zenginliklerini benimsedikten sonra geçmişin kültür mirasından en değerli şeyleri alarak yeni komünist toplumu inşa etmekti."

K İ T A P Ç I L A R D A !

GÜNEYKİTAPLIĞISANAT
Hüdavendigar Caddesi · Saffeti Paşa Sokak, Nuri Bey İşhanı, No: 11, Daire 5 · Sirkeci - İstanbul
Tel.: (0212) 519 81 78 · Fax: (0212) 519 81 79 · mail@guneydergisi.com · www.guneydergisi.com

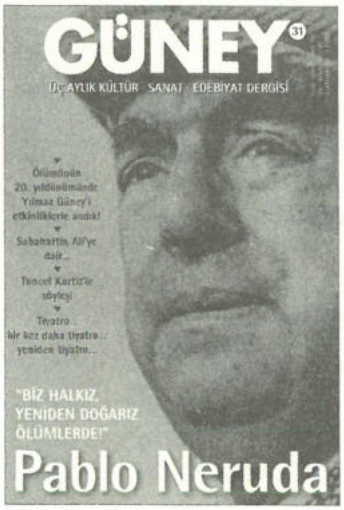

merhaba

Yeni bir yılı karşılamak için hazırlanıyordu dünya... Acı haber bu kez Güney Doğu Asya'dan; Sri Lanka'dan, Endonezya'dan, Hindistan'dan... geldi. Önce deprem vurmuştu... Ardından dev dalgalar; "tsunami" dedikleri... Onbinlerce ölü; milyonlarca yardıma muhtaç, evsiz, barksız, yaralı, aç insan...

Şüphesiz doğal felaketleri, en azından bugünün bilgi ve teknolojisiyle engellemek mümkün değil... Ancak doğal felaketlerin etkilerini en aza indirmek mümkün; yaraları sarmak mümkün... Ama emperyalizmin dünyasında bu mümkün değil: Yaşamını kaybedenlerin büyük çoğunluğu yoksul... Emperyalistlere dert mi? Varsa yoksa kendi ülkelerinden bölgede tatil yapan zengin turistler... Yüzbinin üzerinde insan ölüyor, milyonlarca insan yardıma muhtaç... Ne gam... Onlar "kendi insanlarına" odaklanmışlar; milyonlarca yoksuldan onlara ne?! Ya yardım?!! Dünya üzerindeki egemenliklerini sürdürmek, dünyaya egemen olmak için silahlanmaya her yıl milyarlarca dolar ayıran emperyalistler ve gerici devletler üç beş milyon dolarlık göstermelik yardımla ruhlarını kurtarmaya çalışıyorlar... Tek kelimeyle sahtekârlık!

Evet; doğal felaketleri engellemek mümkün değil... Ancak milyarlarca yoksulun yoksulluğunun, dolayısıyla doğa olaylarından daha fazla etkilenmesinin sorumlusu olan emperyalizme karşı mücadele ederek, emperyalist dünyanın yerine emeğin, emekçinin dünyasını kurmak mümkün... Görev bu...

Bu bilinçle ***yeni yılınızı kutluyor; yeni yılın, emperyalizme, her türden gericiliğe, sömürüye... karşı kazanımlarla dolu geçmesini diliyoruz...***

• • •

Yeni yılın bu ilk sayısı yine dolu dolu... Ölümünün 20. yıldönümünde Yılmaz Güney'i andığımız etkinlik haberlerini bu sayımızın girişinde bulacaksınız. Bu blokta sanatçı Tuncel Kurtiz ve Grup Vardiya ile yaptığımız söyleşileri de bulabilirsiniz...

Bu sayımızda şiire ağırlık verdik: Şiir yazıları, şiir söyleşileri, şiir notları... Ve Pablo Neruda ile ilgili bir dosya... Dosyayı Gülfer Uğur arkadaşımız hazırladı. İlgiyle okuyacağınızı düşünüyoruz.

Bu sayımızda yer darlığı nedeniyle sizlerden gelen mektupları yayınlayamıyoruz. Sadece cezaevlerinden gelen mektuplara yer veriyoruz. Cezaevlerinden bir okurumuz içerdekileri; "Belki de en çok sesi yansıtılması gerekenler, sesini duvarların dışına taşırmakta en çok zorlukla karşılaşanlar" olarak tanımlıyor... Biz de "içerdekiler"in seslerini taşıyalım istedik, sayfalarımız elverdiği ölçüde...

Son bir nokta: Güney'in sizin derginiz olduğunu bir kez daha hatırlatıyor; onu yeni yılda da ürünlerinizle, dağıtıma sunacağınız katkıyla desteklemeniz yönlü talebimizi yineliyoruz!

Gelecek sayıda buluşmak üzere...

GÜNEY

GÜNEY
ÜÇ AYLIK KÜLTÜR · SANAT · EDEBİYAT DERGİSİ
Fiyatı: 4.000.000 TL (4 YTL) KDV Dahil
ÇAĞRI Basın Yayın Ltd. Şti. Adına Sahibi:
Aziz Özer

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
İlyas Emir

Yönetim Yeri ve Adresi:
Hüdavendigar Caddesi Saffeti Paşa Sokak,
Nuri Bey İşhanı, No: 11, Kat: 2, Daire: 5
34112 Sirkeci - İstanbul

Tel.: (0212) 519 81 78
Fax: (0212) 519 81 79
www.guneydergisi.com
e-mail: mail@guneydergisi.com

Dizgi & Grafik: ÇAĞRI Grafik
Baskı: Maya Matbaası (0212) 501 22 99
Yayın Türü: Yaygın Süreli
Dağıtım: Doğan Dağıtım A.Ş.

Banka Hesap Numaraları:
Türkiye İş Bankası Galatasaray-İstanbul Şubesi
Hesap No: 1022 0 738654

Döviz Hesap No:
Garanti Bankası Galatasaray-İstanbul Şubesi
Hesap No: 9006021-1 / EURO (068023875)

• • •

Almanya Temsilciliği

Frohlinder Str. 60
44577 Castrop-Rauxel
Tel. : 02305 / 54 28 45
Fax : 02305 / 54 28 45
Cep: 0170 / 18 28 867

Alleestr. 32
42853 Remscheid
Tel. : 02191 / 404 01
Fax : 02191 / 69 46 44 9
Cep: 0170 / 551 78 87

Banka Hesap Numarası:
Sparkasse Remscheid
Konto Nr: 37325 · BLZ: 340 500 00

Abone koşulları:
Türkiye aboneliği Abonet üzerinden yapılmaktadır.
Bilgi için: www.abonet.net
e-mail: abonet@abonet.net
Tel.: (0212) 210 0 110 · Fax: (0212) 222 27 10

Almanya: Yıllık (4 sayı) 20 EURO
Almanya dışı: 25 EURO

İlan Koşulları:
Ön ve arka kapak içleri (Renkli)
Tam sayfa: 2.000.000.000 TL (2.000 YTL)
1/2 sayfa: 1.000.000.000 TL (1.000 YTL)

İç sayfalar: (En fazla yarım sayfa ve siyah beyaz)
1/2: 500.000.000 TL (500 YTL)
1/4: 250.000.000 TL (250 YTL)
Yayınevi ve kitapçılara % 30 indirim yapılır.

Güney dergisinde yayınlanan
tüm yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.

içindekiler

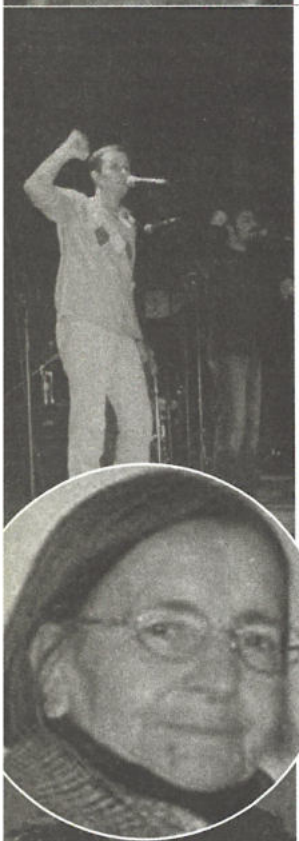

	3	merhaba	GÜNEY
o bizimle	5	Yılmaz Güney'i etkinliklerle andık...	GÜNEY
söyleşi	11	Grup Vardiya ile söyleşi	GÜNEY
	12	Basında etkinlikler	
söyleşi	14	Tuncel Kurtiz ile söyleşi	GÜNEY
güney sineması	20	Yılmaz Güney sineması ve Umut	TAMER UYSAL
şiir	23	Ölüme de tilili	ALİŞAN KARAHAN
güncel	24	Kültürler savaşı mı	DERYA GÜMÜŞ
şiir	29	Gül isyanı	HASAN ERKUL
	30	HAPİSHANELERDEN	
edebiyat yazıları	34	"Aman gözünü dört aç"	UTKU ERİŞİK
şiir	41	Kar taneleri	EROL NACAR
tiyatro	42	Tiyatro... Bir kez daha tiyatro...	TEMEL DEMİRER
şiir	44	Kevinfiroş	A. KARABAĞ
deneme	48	Bilge gülüşlerin kaldı	AYDIN DERE
şiir	49	Bir süre hep böyle	SAVAŞ ASLAN
dosya	50	Pablo Neruda	GÜLFER UĞUR
gezi	65	Bir geziye yolculuk	ALİ ERENLER
deneme	66	Özgürlüğün sesi	SERDAR KOÇ
şiir	67	Beyaz duvar	DEMET SERT
	69	Ah bu şairler	EHMET ERCAN
deneme	70	Ölümlerle doğan kan çiçekleri	BENGİ ÜNAL
öykü	72	Fareyle memleket sorunları üzerine	DAVUT TANRIKULU
şiir	75	Güneşe gömülen çocuk	MÜSLÜM ALAN
eğitim	76	Çocuklarımızı nasıl eğitmeliyiz	HELİN VARDAN
şiir	77	Ağır işçi	YAŞAR ASLAN
şiir yazıları	78	"Şiirimizde 2003 Ufuk Turu" üzerine	TAN DOĞAN
şöyleşi	80	Ataol Behramoğlu ile söyleşi	GÜNEY
şöyleşi	81	Gülten Akın ile söyleşi	GÜNEY
şiir	84	şiir notları / şiirlere notlar	HASAN ERKUL
şiir	85	Ömrümün balistik raporu	VEYSEL BOĞATEPE
sinema	86	Sinema Notları	ANUŞ PAZARCIYAN
karikatür	98		MERAY ÜLGEN

ÖLÜMÜNÜN
20. YILDÖNÜMÜNDE
YILMAZ GÜNEY'İ
ETKİNLİKLERLE ANDIK!

Güney Kültür Sanat Edebiyat Dergisi olarak halkın sanatçısı, halkın savaşçısı Yılmaz Güney'i ölümünün 20. yıldönümünde düzenlediğimiz dört etkinlikle andık. Bu sayfalarımızda İstanbul, Adana ile Almanya'nın Stuttgart ve Bergisch Gladbach kentlerinde yapılan etkinliklere ilişkin haberleri yayınlıyoruz...

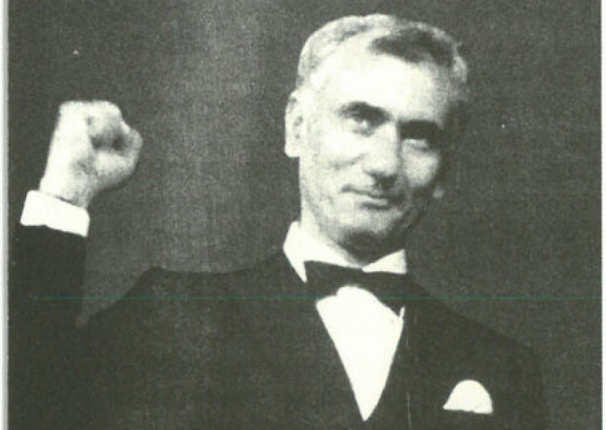

Yılmaz Güney İstanbul'da sevenleriyleydi, bizimleydi...

Güney Kültür Sanat Edebiyat Dergisi olarak, Yılmaz Güney'in 20. ölüm yıldönümü vesilesiyle gerçekleştirdiğimiz ikisi Almanya'da, ikisi Türkiye'de (İstanbul-Adana), toplam dört anma etkinliklerinden üçüncüsü, 17 Ekim 2004'te İstanbul Beyoğlu'nda, Yeni Melek Gösteri Merkezi'nde gerçekleşti.

Güney dergisinin gerçekleştirdiği bu etkinlik, devrimci-komünist sanatçı Yılmaz Güney'in anılmasında, hatırlanmasında, yeni kuşaklara taşınmasında önemli bir rol oynadı. Görkemi ve kapsamı bakımından Türkiye'de bu yıl yapılan en önemli etkinliklerden biriydi Güney dergisinin etkinliği. Ne yazık ki, Yılmaz Güney'in –hem siyasi bir kişilik olarak, hem de sanatsal bir kişilik olarak– mirasına sahip çıktığını iddia eden bir dizi kurum, onun 20. ölüm yıldönümünü ya suskunlukla, ya da kısık sesle geçiştirdiler. Böyle yaklaşanlar Yılmaz Güney'i bilinçli olarak unutturmaya çalışanlardan en azından objektif olarak farklı bir rol oynamadılar.

Evet, tam da böyle bir ortamda Yılmaz Güney'i sahiplenmek, hem de onu ikiye, üçe, dörde ayırmadan, onun bütünlüklü devrimci özüne sahip çıkarak sahiplenmek, özellikle çok büyük önem kazanmıştı. Yılmaz Güney'i sevenlerin özlemleri, beklentileri vardı. İşte bu özlemleri karşılama görevini ancak Güney dergisi üstlenebilirdi ve üstlendi de.

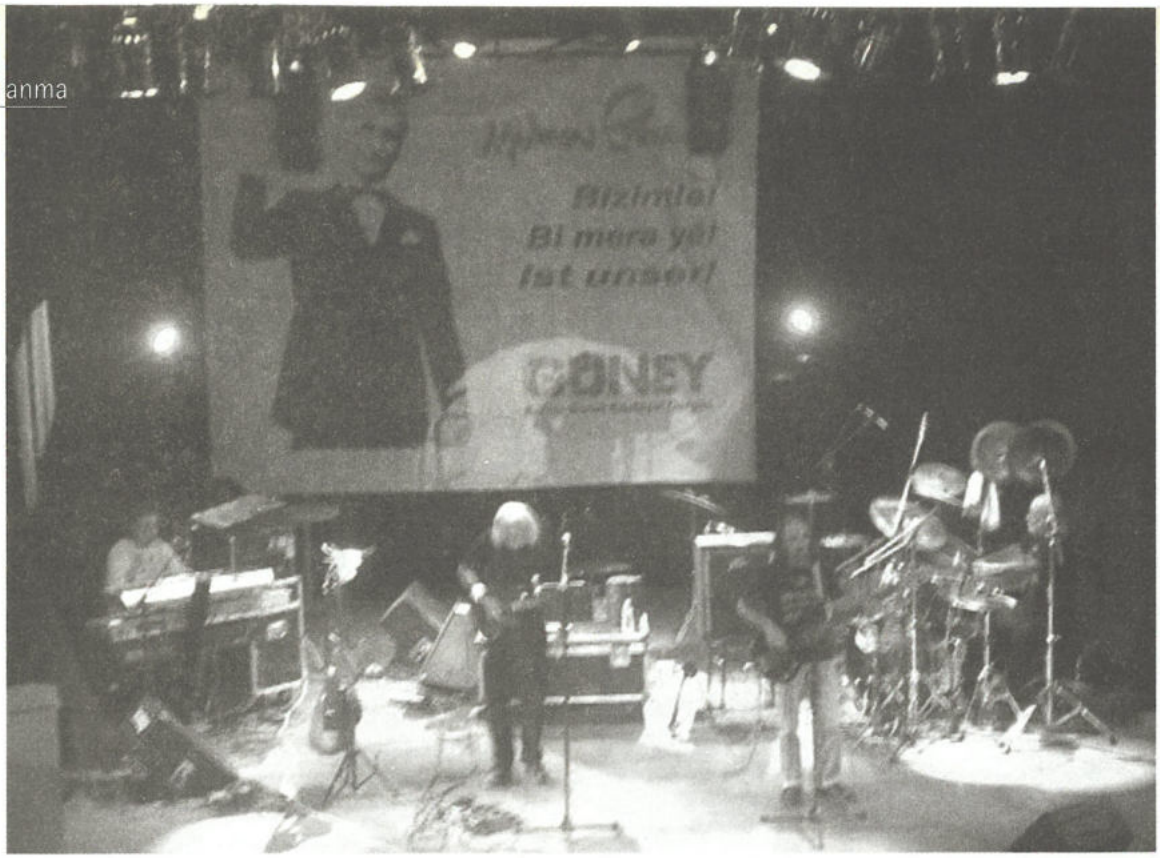

Almanya'nın Bergisch Gladbach ve Stuttgart-Wangen bölgelerinde gerçekleştirilen "Yılmaz Güney Bizimle!" gecelerinden sonra İstanbul'daki gece de başarılı geçti. Gerçi 1100 kişilik salonun dolup taşması gerekiyordu, oysa yalnızca 700-800 kişi katıldı, ancak bu durum binbir zorluğu aşarak bu geceleri en iyi şekilde gerçekleştirmeye çalışan Güney dergisinden kaynaklı değildi. Bu durum daha çok onu unutturmaya çalışanların marifetiydi. Yılmaz Güney'i geniş kitleler nezdinde unutturmaya çalışanların önemli mesafe katettikleri çıktı ortaya. Ancak gelen kitlenin çok çeşitli ve nitelikli olması, 7 saatiyle çok uzun olan gecenin sonuna kadar kalması açısından katılım hiç de olumsuz sayılmazdı.

Evet, gecenin aksamayan gidişatı kitleyi sıkmadı ve olumluydu, ancak gecenin çok yoğun ve uzun oluşu bir olumsuzluk olarak tespit edilmelidir. Gece programında; çok başarılı çalışmalarıyla Güney Kültür Merkezi'nden Özgürlük Korosu, Tiyatro Güney ve Halk Oyunları Ekibi yer aldılar; Tuncel Kurtiz ve Aşık İhsani ile yapılan söyleşilerden oluşan iki sinevizyon gösterisi, Almanya'dan Güney gecelerine katılmak için gelip Nazım Hikmet'in şiirlerini okuyan, yorumlayan tiyatrocu Erdoğan Egemenoğlu; Grup Saltık, Grup Vardiya ve Moğollar; sürpriz sanatçı olarak Nilüfer Akbal; konuşmacı olarak Ahmet Soner, Ragıp Zarakolu, Munzur belgeselinin yönetmeni Nezahat, Utku Erişik, şair Mustafa Bakır vb. yer aldılar.

Gecede Güney dergisi adına Melek Özer'in yaptığı konuşma ilgiyle dinlendi ve gecenin anlamını oluşturması açısından geceye damgasını vurdu. Melek Özer yakın geçmişte bir hastalık nedeniyle aramızdan ayrılan devrimci komünist savaşçı Doktor Musa'yı anarak başladı konuşmasına, onun devrimci mücadelede yaşamaya devam edeceğini söyledi.

Güney dergisi adına yapılan konuşma Yılmaz Gü-

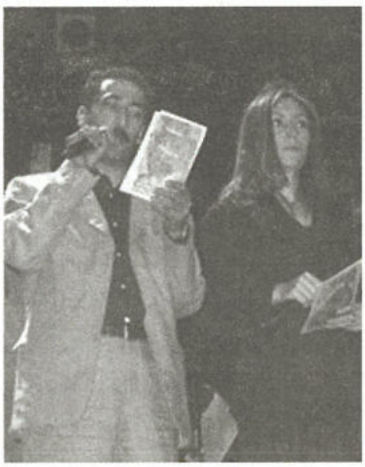

ney'in özüyle sözüyle nasıl anılması gerektiği konusunda –ve tabi ki nasıl anılmaması gerektiği konusunda da– bir manifestoydu adeta. Konuşmada her şeyden önce Yılmaz Güney'in uluslararası alanda da tanınan büyük sanatçı yanına da yön veren, onu belirleyen kömünist düşünceleri ile birlikte savunulması gerektiğine vurgu yapıldı. Yılmaz Güney'in eserinin Güney dergisinin yürüttüğü mücadelede yaşatıldığının ve yaşatılacağının, yeni dünya mücadelesinde hep yaşamaya devam edeceğinin altı çizildi.

Geceye katkı sunan tüm sanat kurumları ve şahısları, sunucular ve tabi ki alkışları, ıslıkları ve halaylarıyla tüm izleyenler, geceye çok değişik renkler katarak coşkulu anlar yaşattılar.

Yayın standlarının sıkça gereksiz ve geçersiz gerekçelerle yasaklandığı diğer çoğu devrimci etkinliklerden tümden farklı olarak, Güney dergisi gece öncesinde tüm dost kurumlara yayın standları açmaları için yazılı davetiye gönderdi. Bu teklife olumlu yanıt veren değişik görüşlere sahip devrimci demokrat kurumların açtıkları standlar gecede kültürel bir zenginlik oluşturdu.

Güney dergisi gece öncesinde yaptığı geniş gece tanıtımı sayesinde, radyo anonsları, gazete ilanları, duvar afişlemeleri ve el ilanları ile, geceye katılan yüzlerce insandan çok daha fazlasına ulaşmayı, binlerce insana ulaşarak dergimizi tanıtmayı, Yılmaz Güney'in komünist mirasına sahip çıkan bir derginin olduğunu duyurmayı başardı. Güney Kültür Merkezi yaptığı çok önemli kültürel katkılarla ve pratik tanıtımı ile ve bilet satışı konusundaki önemli katkılarıyla Güney dergisinin çok önemli bir dostu olduğunu pratikte kanıtlamıştır. Yine Yön FM ve Özgür Radyo'ya gösterdikleri ilgiden ve yaptıkları tanıtım yayınlarından dolayı özellikle teşekkür ederiz. Yine Evrensel ve Gündem gazetelerine katkılarından dolayı teşekkür ederiz. Meksikalı Kitap ve Sanat Evi'ne, Donkişot Kültür Merkezi'ne dostça yaklaşımları ve özel ilgilerinden dolayı teşekkür ederiz. Ve isimlerini burada sayamayacağımız kadar çok olan ve hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan tüm dostlara teşekkür ederiz.

Dostlar, Yılmaz Güney aramızda, o yaşıyor ve o yaşadıkça Umut'uyla, Seyit Han'ıyla, Arkadaş'ıyla, Sürü'süyle, Yol'uyla, Duvar'ıyla, Salpa'sıyla, Boynu Bükük Öldüler'iyle, Siyasal Yazılar'ıyla ve daha nice eserleriyle öğretmeye devam ediyor, edecek, büyük insanlığın büyük davasına, baskıdan sömürüden kurtuluş davasına ışık tutmaya devam ediyor, edecek.

25 Ekim 2004

Yılmaz Güney yaşadığı topraklarda anıldı...

Yılmaz Güney'in ölümünün 20. yıldönümünde "Yılmaz Güney bizimle" şiarı ile düzenlenen anma gecelerinin "sonuncusu" yaşadığı şehirde, Adana'da gerçekleşti. Yılmaz Güney'in doğduğu ve yaşadığı kent olması dolayısıyla Adana'daki anma gecesinin düzenlenmesi özel bir öneme sahipti.

Geceye yaklaşık 700 kişi katıldı. Katılımın az olması gecenin buruk bir şekilde geçmesini beraberinde getirirken, katılımcıların ilgisi ve coşkusu burukluğu siliyordu. Geceye devrimci grupların ilgisinin yanı sıra bazı kurumların, partilerin ve sendikaların temsilci bazında dahi katılmadığı gözlendi.

Gecenin sunuculuğunu Sibel Yalçın ve Oğuz Çakır arkadaşlar üstlendiler. Onlara bu katkılarından dolayı teşekkür ediyoruz.

Anma Gecesi programın tanıtımının yapılması ve Yılmaz Güney şahsında hayatını devrim mücadelesine adayan insanlar adına saygı duruşu ile başladı. Ardından Güney Kültür Merkezi Halk Oyunları Ekibi yeni bir şekilde hazırladıkları dansı sundular. Grup Özgürlük Korosu birbirinden güzel şarkıları seslendirdiler. Özellikle grubun bestelemiş olduğu İbrahim Kaypakkaya'ya ait olan bir şiir dikkati çekiyordu. Güney Dergisi şairlerinden Hasan Erkul ve Adanalı şair Levent Uğur Yılmaz Güney'i anarak şiirlerini seslendirdiler. Sonrasında Güney Dergisi tarafından Tuncel Kurtiz ile yapılmış olan söyleşi sinevizyondan sunuldu. Adanalı öykü yazarı Zafer Doruk ise Yılmaz Güney'in öykücülüğü hakkında kısaca bilgi vererek değerlendirmelerde bulundu. Grup Saltık sahne alarak değişik dillerde türküler söyledi. Adana'da ilk defa bir etkinliğe katılan ve tanınmamış olan grup büyük beğeni kazandı. Katılımcılar grubun, beklentilerinin üzerinde bir performans sergilediğini ifade ettiler. Grup Saltık'tan sonra Erdoğan Egemenoğlu sahnede yerini aldı. Erdoğan Egemenoğlu Nâzım Hikmet'in şiirlerini okudu. İzleyicilerin büyük bir dikkatle ve büyülenmiş olarak şiirleri dinledikleri gözleniyordu. Erdoğan Egemenoğlu tüm dikkatleri üzerine topladı ve çok büyük bir beğeni kazandı. Bu ilgi verilen ara sırasında da devam ediyordu.

Yarım saatlik aradan sonra Moğollar sahnede yerini aldı. Moğollar'ın şarkıları ile salonda coşku doruğa çıktı. Moğollar en güzel şarkılarını ve bestelerini seslendirdiler. Moğollar'ın ardından Güney dergisi temsilcisi ve dergimizin Sorumlu Yazı İşleri Müdürü İlyas Emir birer teşekkür konuşması yaptılar. İlyas Emir konuşmasında Yılmaz Güney'in sanatından ve sanatına yön veren siyasal düşüncelerinden bahsederken dergimizin Yılmaz Güney'i bugüne kadar yaşattığını ve bundan sonra da yaşatmaya devam edeceğini söyledi.

Gecede ayrıca Aşık İhsani ile yapılan söyleşi sinevizyon aracılığıyla sunulmaya çalışıldı ancak teknik sorunlar nedeniyle bu mümkün olmadı. Anma gecesine Grup Vardiya'nın söylediği şarkılar ile devam edildi. Mütevazı ve anlayışlı tavırları ile göze çarpan elemanlarıyla Grup Vardiya devrimci parçalarıyla kitlenin coşkusunu arttırdı. Birbirinden güzel türküler

ile halaylar çekildi. Grup Vardiya'nın ardından Güney Kültür Merkezi bünyesinde oluşturulan Tiyatro Güney Oyuncuları bir skeç sundular. Gecenin finalinde ise Yılmaz Güney'in hayatını konu alan Adana-Paris Belgeselinin yönetmeni Ahmet Soner'in hazırladığı ve yine Yılmaz Güney'in Lastik isimli öyküsünün senaryosunu oluşturduğu Türkçe alt yazılı Kürtçe kısa filmi gösterildi.

Yaklaşık 7 saat sürmesi bazı olumsuzlukları beraberinde getirmiş olmasına rağmen anma gecesi bir bütün olarak amaçlanan hedefine ulaşmış ve başarıyla gerçekleştirilmiş oldu.

Ayrıca anma gecesi bir başka açıdan daha önem taşımaktaydı. Güney dergisi diğer dergilere, kültür evlerine, kurumlara özel olarak ulaşarak gecede stand açabileceklerini bildirmişti. Bu çalışma sonucu gecede birçok stand açıldı, yayın satışı yapıldı ve bildiri dağıtıldı. Bazı dergi çevrelerinin kuşlama yapması ve gazete satması sırasında sadece kullanılan yöntem üzerinde ve çok çabuk çözüme ulaştırılan bir sorun yaşandı. Anma gecesi devrimciler arası dayanışmanın son derece mümkün olduğunu gösterdi ve Güney Dergisinin dayanışmadan ne anladığının pratik bir örneğini oluşturdu.

Bir bütün olarak anma gecesi değerlendirildiğinde bizce en büyük eksikliğin önceden amaçlanmasına rağmen gecenin son hazırlıkları sırasında unutulmuş olan Doktor Musa'nın anılmasıydı. Bu eksikliğimizi burada gidermeye çalışarak onu sevgiyle anıyoruz. Doktor Musa bundan böyle mücadelemizde yaşayacaktır, tüm devrimci eylemimiz onun anısını yaşatacaktır.

Gecenin sunuculuğunu üstlenen Sibel Yalçın ve Oğuz Çakır arkadaşlarımıza, katkı sunan, duyarlılık gösteren tüm kurumlara, bizleri etkinlik öncesinde ve sırasında yalnız bırakmayan, özel çaba harcayan, yardımlarını esirgemeyen tüm dostlara teşekkür ederiz. Umarız bu birlikteliğimiz ileri ki çalışmalarımızda da sürer.

27.10.2004

TEŞEKKÜRLER...

Anma gecesinin hazırlanmasına katkı sunan Genç İnsiyatif Kültürevi'ne, Şekeröz Turizm'e, Lider Dersaneleri'ne, Türkücan Kafe'ye, Zend Kitabevi'ne, Mersin Kitap Kulübü'ne, Kafe Bahçe'ye, Tekağaç Kitabevi'ne, Casting Fabrika Satış Mağazası'na, Espri Müzik Merkezi'ne, Kasetçi Kerim'e, Test Teknik Dersanesi'ne, Radyo Ses'e, Radyo Dünya'ya, Radyo Güney'e, Radyo Aktif'e ve Radyo Arkadaş'a ve burada adını sayamayacağımız duyarlılık gösteren tüm kurumlara, özel çaba harcayan kişilere ve yine bizleri etkinlik öncesinde ve sırasında yalnız bırakmayan, yardımlarını esirgemeyen tüm dostlara teşekkür ederiz.

Yılmaz Güney yurtdışında da anıldı...

Güney dergisinin Yılmaz Güney'i onun ölümünün 20. yılında anma etkinlikleri yurtdışında da yapılan iki geceyle, yurtdışına da taşındı. Her ikisi de Almanya'da yapılan gecelerden ilki Köln şehri yakınlarındaki Bergisch Gladbach kentinde 9 Ekim günü, ikincisi de bir gün sonra 10 Ekim Pazar günü Stuttgart'ta gerçekleştirildi. Her iki şehirde de program aynı idi.

Gecelere, Türkiye'den gelen Vardiya Müzik Grubu ve Moğollar, Almanya'dan Mardin MC isimli hip hop/rap türü müzik yapan bir grup, Kürtçe halk müziğini cazla yoğuran ve yorumlayan Nurê ve ona eşlik eden Denis, İngiltere'den katılan Rachel Black, ve Almanya'dan Almanya KP ML'nin dayanışma için geceye katılan Zukunftsmusik grubu müzikleriyle; Fransa'dan şair Erol Nacar, Kuzey Kürdistanlı yazar Mürüvvet Cacım şiir sunumlarıyla, yazarlar Emine Şahin ve A. Kadir Konuk (A. Kadir Konuk ikinci geceye katılmadı) konuşmalarıyla katkıda bulundular. Önceden ilan edilen programda gecelere katılacağı ilan edilen Hüseyin Erdem, ağır hastalığı nedeniyle, katılmayı çok istediği gecelere katılamadı. Bu vesileyle ona sevgi selamlarımızı ve sağlık dileklerimizi iletiyoruz. Gecelere programda ilan edilmiş yukarıdaki sanatçılar dışında ayrıca tiyatro sanatçısı Erdoğan Egemenoğlu da Nazım şiirlerinden oluşan bir gösteriyle katıldı.

Program niteliği itibarı ile Yılmaz Güney'in proleter enternasyonalisti yaklaşımına uygun bir enternasyonallikte idi. Dört ülkeden sanatçılar vardı. Türkçe, Kürtçe, Almanca, İngilizce, İspanyolca, Portekizce, İtalyanca yedi dilden şarkılar söylendi. Moderasyon sürekli olarak iki dilde Türkçe, Almanca yapıldı. Kürtçe de Türkçe'nin yanında ağırlıklı olarak kullanılan dil oldu.

Programın enternasyonalliği yanında önemli bir ikinci özelliği daha vardı, o da bu "halk geceleri"nin alışılmış, Türkçe/Kürtçe halk türküleri ve devrimci marşlarla ve folklorla sınırlı kalıplarının dışına çıkması, müzik programında değişik türlerden müzikleri sunmasıydı. Bu bağlamda halk türküleri (Vardiya), devrimci marşlar (Vardiya, Zukunftsmusik) yanında caz müziği (Nurê); hip hop/rap (Mar-

GRUP VARDİYA:

"Devrimci müziğin temel hedefi haksızlıkların karşısında durmaktır!"

GÜNEY: Vardiya ne zaman kuruldu ve şimdiye kadar kaç albümü çıktı?

GRUP VARDİYA: Vardiya Müzik Grubu 1995 yılında Ankara'da kuruldu. 1997 yılından bu yana da BEKSAV'da (Bilim Eğitim Estetik Kültür Sanat Araştırmaları Vakfı) çalışmalarını sürdürüyor. Bugüne kadar üç albüm çıkardık. 1997 yılında çıkardığımız ilk albümümüz "Buluşma" ("Çiçek Sağıyordu Gökyüzünden") ismini taşıyor. Bu albümdeki eserlerin söz ve müzikleri ağırlıklı olarak bize ait. İçerisinde gözaltında kaybedilen devrimcilerden, kendi topraklarından zorla göç ettirilen insanlara kadar, hapishanelerde yalnızlığı tutuşturan tutsaklardan "Ey benim yoksul toprağım bir gün göğsünde çiçekler açacak mutlak" diyen işçilere kadar bir çok insanın umut dolu sesi var. İkinci albümümüz savaş karşıtı single çalışması olan "Hedefte İnsanlık War" adını taşıyor. ABD'nin Irak'ı işgal ettiği dönemde kirli savaşa karşı olduğumuzu bir kez daha haykırmak için bu çalışmayı yaptık. Antiemperyalist mücadeleye böyle bir araçla da katkı sunmak istedik. Son albümümüz ise "Ellerinde Pankartlar" ismini taşıyor. Bütün baskılara, katliamlara ve haksızlıklara rağmen insanlar gelecek güzel günlere inancını yitirmiyor. İnsanlığın vicdanı temsil edenler, "Ellerinde Pankartlarla" umudu ve inancı örüyorlar.

GÜNEY: Vardiya diğer devrimci müzik gruplarından, müzik ve içerik olarak hangi bakımlardan farklı olarak tanımlanabilir? Ayırdedici bir özellik olarak öne çıkan nedir?

GRUP VARDİYA: Devrimci müzik gruplarının temel hedefi, sistemin yozlaştırmaya çalıştığı değerleri korumak ve bunlara sahip çıkmak, haksızlıkların karşısında durmak ve sömürünün olmadığı bir toplumsal düzene olan özlemi kendi sanatı aracılığıyla gerçekliğe dönüştürebilmektir. Biz de bütün devrimci müzik grupları gibi bunu hedefliyoruz. Bu mücadeleye tek tek bütün insanların kokusu, duygusu siner. Bizi diğer devrimci müzik gruplarından ayıran da esasında bu kokudur, duygudur, tınıdır ve renktir.

GÜNEY: Vardiya'nın müzikte zenginlik/değişiklik olarak tanımlanabilecek, hedef olarak önüne koyduğu bir tarzı, sıradışı bir çalışması var mı, olacak mı?

GRUP VARDİYA: Vardiya Müzik Grubu bugüne kadar içerik olarak, ezilen ve geleceği temsil eden insanlığın sesi olan, biçim olaraksa daima yeniyi hedefleyen üretimler gerçekleştirmeye çalıştı. Ama bu bir süreç meselesi. Tıpkı bilgi gibi müzik de bir okyanus. Biz ileriyi temsil eden hiçbir müzik tarzına karşı değiliz. Ama bir çok müzik formu yozlaştırılmaya, içeriksizleştirilmeye çalışılıyor. Buna dikkat etmek gerekiyor. Biz geleneğimizin bütün ileri değerlerinden öğrenip müziğimize böyle şekil vermek istiyoruz. Deneysel çalışmalar yapıyoruz. Son kasetimizde bunun örnekleri var. Örneğin „Onbeşler İçin" isimli sözleri Nazım Hikmet'e, müziği Tahsin İncirci'ye ait olan bir marşta genellikle Karadeniz türküleriyle özdeşleşen tulumu kullandık. Örnekler çoğaltılabilir.

GÜNEY: Devrimci-demokrat müzik gruplarının ve müzisyenlerin birçoğu toplumsal içerikli müziği, örneğin sol-devrimci gecelerde, geçim aracından öteye ticarî gelir elde etmeyi amaçlayan araç haline getirdiklerini görüyoruz. Ancak belirledikleri ve hiç de az olmayan fiyatlar ödendiğinde çıkmayı şart koşuyorlar. Yapılan geceler neredeyse salt onların ücretlerini karşılamak üzerine kurulu "konser"lere bürünmektedir. Böyle olmasının sebebi nedir ve bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

din MC); rock (Moğollar), latin/salsa/samba (Rachel Black) çok değişik tatları sundular izleyicilere.

Her iki gecede de Yılmaz Güney'in oynadığı ve kendi çevirdiği filmlerin afişlerinden oluşan bir sergi yanında, bir de şimdiye kadar yayınlanmış Güney dergisi kapaklarından oluşan sergiler açıldı. Her iki gecede de duvarlar "Yılmaz Güney Bizimle" büyük pankartı ile ve bir dizi pankartla afişle bezenmişti.

Geceler Vardiya'nın söylediği "Bela Ciao" ile açıldı. Vardiya'nın salonu coşturan, yer yer salonun da katıldığı üç şarkısı ertesi, Güney Dergisi Yazışleri Müdürü İlyas Emir, Yılmaz Güney'i neden ve nasıl anmak istediğimizi açıklayan bir konuşma ile, katılımcıları ve izleyicileri selamladı. Ardından sanatçılar sahne aldılar.

GRUP VARDİYA: Hayatın her alanında olduğu gibi kültür sanat alanında da "tüketim" ve "kâr" mantığı egemen hale getirilmek isteniyor. Bu durum kaçınılmaz olarak müzik alanında da etkisini gösteriyor. Toplumsal siyasal içeriği öne çıkan etkinliklerde çok yüksek ücretler talep edilmesi, hele de bunun etkinliğe katılmanın koşulu haline getirilmesi ancak yukarıda bahsettiğimiz anlayışa teslim olmakla açıklanabilir. Devrimci müzik grupları böyle davranmaz, davranmamalı. Bunu yapanlar daha çok halkın devrimci değerlerini kullanmak isteyenlerdir. Devrimci müzik grupları bu insanların devrimci değerleri kirletmesine karşı bir barikat olmalı, sahte duygularla halkı kandıranların gercek yüzünü açığa çıkarmalıdır.

GÜNEY: Sizler, Yılmaz Güney'in 20. ölüm yıldönümü dolayısıyla GÜNEY Dergisi'nin bu yıl Ekim ayında yaptığı dört geceye de katıldınız. Bu gecelerde edindiğiniz izlenimler nelerdi?

GRUP VARDİYA: Devrimci romantizmin ve siper yoldaşlığının yoğun yaşandığı etkinlikler oldu. Devrimci dayanışmanın güçlendirilmesi, ilerletilmesine mütevazi katkılar sundu. Yılmaz Güney Kültür Merkezin'de çalışan genç müzisyenlerin, tiyatrocuların, sanatçıların heyecanı etkinliklere rengini vermişti. Emeğinize sağlık.

GÜNEY: Biz de dayanışmanızdan ve bu söyleşiden dolayı bir kez daha teşekkür eder, müzik çalışmalarınızda başarılar dileriz.

Sanatçılar arasında sunucular Yılmaz Güney'in kendi yazdıklarından alıntılar yaparak iki dilde onun yaklaşımını izleyicilere aktardılar. Gecelerin birinci bölümü 3 saate yakın bir pogram ertesinde Vardiya'nın coşkulu gösterisi ile kapandı. İkinci bölümde Erdoğan Egemenoğlu'nun usta oyunu ve ardından Moğollar gecelerin zirvesini oluşturdular.

Bergisch Gladbach'ta yapılan ilk geceye katılım, gece için yürütülen çabalarla karşılaştırılamayacak ölçüde düşüktü. En kalabalık olduğu dönemde 300 kişilik bir katılım vardı. Bu harcanan emekle karşılaştırıldığında, gerçekten moral bozucu bir sonuçtu. Katılımın düşüklüğü, salonun büyüklüğü ile de birleşince, gecede coşkulu bir atmosfer yaratılmasının engeli oldu. Ay-

rıca bir dizi örgütlenme hatası da, (örneğin çocuk bakımı örgütlenmemişti. Bunun sonucu sahnenin önündeki büyük boş alanın çocukların oyun alanı haline gelmesi oldu) gecenin istenen biçimde düzeyde geçmemesinin temel nedenlerinden biri oldu.

Bir çok izleyici, "Bu kadar emeğe, bu kadar çabaya ve iyi programa, böyle bir sonuç yazık!" diyerek ayrıldı geceden.

Stuttgart'ta yapılan gece, Bergisch Gladbach'ı unutturacak kadar başarılı bir gece oldu. Katılım 600'ün üzerinde idi. Salon konser için çok uygun bir salondu. Örgütlenme Bergisch Gladbach gecesiyle karşılaştırılamayacak kadar düzgündü. Bütün bu faktörler birleştiğinde Stuttgart'taki gecede gecenin ilk anından sonuna dek bambaşka, coşkulu, devrimci bir hava hakim hale geldi. Sanatçılar izleyiciler arasında çok iyi bir diyalog, bir köprü kurulabildi. İzleyicinin coşkusu sanatçılara, onların coşkusu izleyicilere yansıdı. Herkesin beğendiği, herkesin hoşnut kaldığı bir gece çıktı ortaya.

Her iki gece açısından da söylenmesi gereken bir şey, iki gecenin de, sanatçıların geciken ses ayarlı nedeniyle, ilan edilen saate göre geç başlamış olduğu, programın arayla birlikte nerede ise 7 saate yakın sürdüğü olgularıdır. Gelecek açısından bunların mutlaka değiştirilmesi gerekliliği, bu gecelerde bir kez daha görülmüştür.

13 Ekim 2004

TEŞEKKÜRLER

Bir çok kişi, kurum ve kuruluş gönderdikleri mesajlarla dergimizin düzenlediği anma etkinliklerine desteklerini sundular. Mesaj gönderen kişi, kurum ve kuruluşlar şunlardır:

İstanbul'daki etkinliğe mesaj göndererek destekte bulunanlar: BEKSAV Yönetim Kurulu, Sanat ve Hayat Dergisi Yayın Komisyonu, Devrimci Çözüm Dergisi, Partizan, İşçi-Köylü ve Yeni Demokrat Gençlik Dergileri, Tohum Kültür Merkezi

Adana'daki etkinliğe mesaj göndererek destekte bulunanlar: Demokratik Haklar Platformu - Adana, Emekçi Kadınlar Birliği, İnce Memed Kültür Merkezi Emekçileri, Ezilenlerin Sosyalist Platformu, Sosyalist Gençlik Derneği, Partizan, İşçi-Köylü ve Yeni Demokrat Gençlik Dergileri, Bağımsız Devrimci Sınıf Platformu, Kızıl Bayrak ve Ekim Gençliği Dergileri.

Yurtdışı etkinliklerine mesaj göndererek destekte bulunanlar: Navenda Pen A Kurd Başkanı Dr. Zerdeşt Haco, Başkan Yardımcısı Mustefa Reşîd, Sekreter Dr. Zorab Aloian; Almanya Marksist-Leninist Partisi Merkez Komitesi Enternasyonal İlişkiler Bölümü, Avrupa Dersim İnisiyatifi Yönetim Kurulu, Kuzey Ren Bölgesi-Türkiye Öğretmenler Birliği Başkanı Ali Dağdeviren, Stuttgart Partizan Taraftarları, Köln Yabancılar Meclisi Üyesi Selahattin Toprakçı, Munzur Suları Firması.

Yer darlığı nedeniyle gönderilen mesajlara sayfalarımızda yer veremiyoruz. Destek sunan dostlarımızın bizi anlayışla karşılayacaklarını umuyor, gösterdikleri dayanışmadan ötürü bir kez daha teşekkürlerimizi sunuyoruz. – GÜNEY DERGİSİ

SANATÇI DOSTU
TUNCEL KURTİZ
YILMAZ GÜNEY'İ
ANLATIYOR:

"Hiç kimse Yılmaz'ın yerini dolduramaz! Yılmaz, Yılmaz Güney'dir! Kendisidir!"

GÜNEY: Sizi, Almanya, Adana ve İstanbul'daki anma gecelerine davet etmek isterdik ama bu görüşmeyi yapıyoruz. İzleyicilerimiz sizi sinevizyondan izleyecekler gecelerde... İzleyicilere söylemek istediğiniz bir şey var mı?

TUNCEL KURTİZ: Yani ne söyleyebilirim ki?! Yılmaz Güney için anma geceleri yapılmasında yarar var. Yılmaz Güney etiyle kemiğiyle artık tarihe mal olmuş bir insandır. Onun gerçekliğini saptayabilmek, onu tam tanıyabilmek onu gelecek nesillere aktarmak, onun bilgisini, onun yaşamını... Çok önemli bir mesele bence. Bu nedenle güzel olsun diyorum. Yılmaz'ı bütünüyle ele alan hiç birşeyi kaybolmasın ve güzel bir hediye olsun diye düşünüyorum.

GÜNEY: Yılmaz Güney ile ilk tanışmanız nasıl başladı? Ve ilk tanışmanızda ilk izleniminiz nasıldı?

TUNCEL KURTİZ: Delikanlı iki insan. O Bebek'te oturuyordu. İki tane filmde oynamıştı herhalde o sıralarda. Ben de üniversitede Talebe Birliği'nde tiyatro oynuyordum. Ben de öykü yazıyordum. Özdemir Han'la bir gün evine gittik, tanıştık. O arkadaşlık hemen bir kaynaşmaya dönüştü. Çünkü ikimiz de bir eşitsizliğin olduğunu görüyorduk, duygusaldık. Birer genç Don Kişot'tuk, yani solcuyduk. Yani insanların özgürce yaşayabilecekleri, özgürce düşünebilecekleri, yani ekmek yeme özgürlüğü,

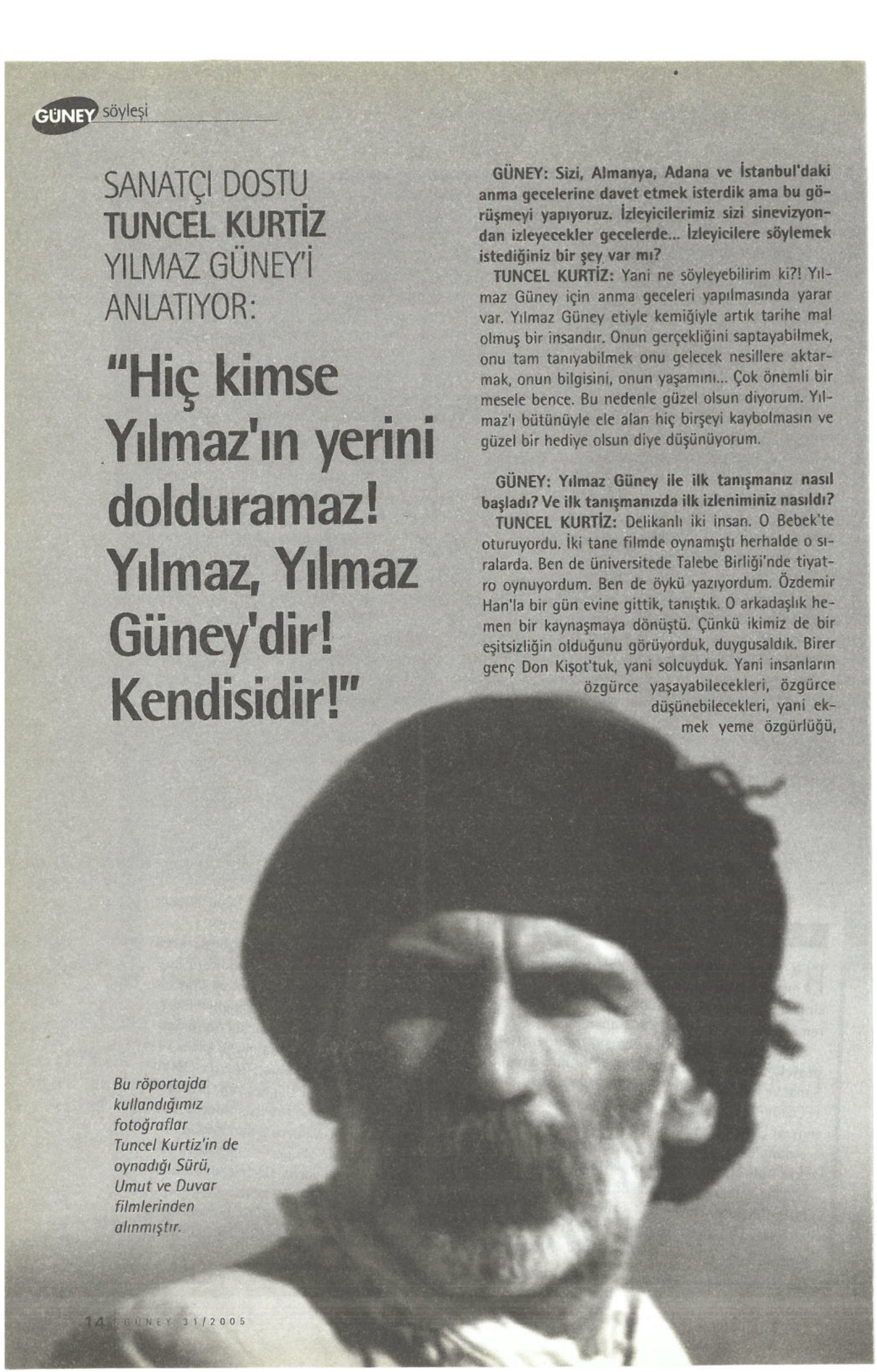

Bu röportajda kullandığımız fotoğraflar Tuncel Kurtiz'in de oynadığı Sürü, Umut ve Duvar filmlerinden alınmıştır.

ayakkabı giyme özgürlüğü, okula gitme özgürlüğü gibi düşünceler içindeydik. Hemen tabii iyi iki arkadaş olduk. Onun yolu sinemaydı. Sonra 1958'lerde yine o günlerde çıkan "13" diye bir dergide bir hikayesi yayınlandı. "Üç Bilinmeyenli Eşitsizlik" diye. O dergi 300 tane basardı zaten. Üniversite kapısında genç hikayecilerin, genç edebiyatçıların dergisiydi. Bir savcı burda komünizm propagandası gördü ve Yılmaz'a yedi buçuk sene mahkumiyet verdiler ve 1963 yılında Niğde hapishanesine yollandı. Biz tiyatroda çalışıyorduk. İnkılap oldu. Anayasa değişti. 1960 yılı talebe hareketlerinin başlangıcıydı. Yılmaz içerden "Boynu Bükük Öldüler" ile geldi. Bir de bir yıl da Konya'da sürgün kaldı. Fakat kimse basmadı kitabını; "Boynu Bükük Öldüler"i. Sonra Yılmaz kararını verdi , "Ben çirkin kral olucam", dedi ve kovboy filmleri çekmeye başladı. "Kasımpaşalı Recep'in İntikamı". Ben o arada tiyatrodaydım. Sonra Yılmaz'la tekrar karşılaştığımızda, bana "Üçünüzü de Mıhlarım" filminde oynamamı teklif etti. Uçtuk. Yeniden Rize dağlarında duygu dolu anlar yaşadık. Birşeyleri değiştirmek istiyorduk. Hâlâ birer Don Kişot'tuk. Hikayeler konuştuk, Maksim Gorki konuştuk, o zamanlar ancak Çaykovsky, Korsakof gibi klasikleri dinleyebiliyorduk. Henüz Bach'la aramız yoktu. Ama onları da dinliyorduk Yılmaz'la. Bir anısı vardır hiç unutmam Adana'da Yılmaz Güney, Niyazi Alan ve Özdemir İnce, şair. Üç genç dolaşırken bir evden klasik müzik sesi geliyor. Üçü de durup dinliyor. Çünkü onlarda bilmedikleri şeylere doğru da bir merak var. Pencereler açıyorlar. Birisi şair, birisi hikayeci, diğeri aktör. Bu arkadaşlık bizde üniversite yıllarından sonra sinema yıllarında da devam etti. Birbirimize kitap hediye ettik. Birbirimize klasik müzik plakları hediye ettik. Daha fazla birşeyler öğrenmek istiyorduk. Marksizm hakkında iki tane kitapcık vardı. Birtanesi Remzi kitapevinden çıkmış, "Mülkiyetin Tarihi", öteki de "Marksizm Nedir?" diye bir kitap. Üniversitede Marksizm ile ilgili birşey söylenmezdi. Ama biz okumaya meraklıydık. Mesela o yıllarda Yılmaz çıktıktan sonra 63-64'de artık Şeyh Bedrettin'i konuşmaya başlamıştık. Nasıl yapabiliriz diye...

Yılmaz bir halk kahramanı oldu. Bütün Anadolu Yılmaz'ın peşinden koşmaya başladı, ama Yılmaz'ın istediği bu değildi aslında. Yılmaz kitabını yazdığı zaman, Urfa'da Antep'te kitabını imzalamak istediği zaman hiç kimse gelip kitap almak istemiyordu. Onların hep hayallerinde o vuran, kıran, haksızlığa karşı haklıdan yana olan o çirkin kral, o çirkin Anadolu çocuğuydu O; o ezik Anadolu çocuğu. Ama Yılmaz bir sanatçıydı. Yılmaz bir hikâyeciydi. Yılmaz çok daha büyük işler yapmak istiyordu. Yazdığı nice hikâye duruyordu. İşte Umut ve Seyithan bunların başlangıcıdır. Seyithan'dan sonra Umut'a geçiş. Bunlarda hep beraberdim Yılmaz'la. Yani Yılmaz'la arkadaşlığımız böyle sürdü, gitti. En son Duvar'da oynarken bana gelecek yıl için

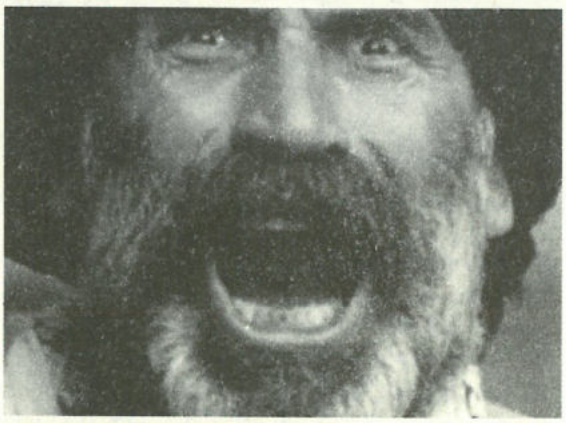

çok güzel bir rol teklif etti. Çok önemli bir oyundu. "Seni düşünüyorum ihtiyar" dedi. Bana "ihtiyar" derdi.

Yılmaz'ı kaybetmek benim için çok büyük bir acıdır. Ben onunla daha kolay uçabiliyordum ve o beni çok iyi anlıyordu. Mesela öteki Onat Kutlar'dır. O da beni uçuran insanlardan bir tanesiydi. Ben Yılmaz'la yaptığım filmlerle Avrupa'da tanındım. Umut ve Sürü, özellikle bu iki filmi beni Avrupa'da tanıttı. Mahabarata'ya girişimde bile, yani Peter Bruck'un o büyük oyununa, oniki saatlik oyununa alınışımda bile yine Sürü'nün rolü var. Sürü'yü seyretmiş ve bir oyuncusuna diyor ki, "Müthiş bir film bu. İhtiyar harika, kim acaba bu?!" Oradaki Miryam Goldschmidt de benimle beraber oynamış benim Avrupa'daki ajansımı da tanıyor. Telefonumu da biliyor. Oraya telefon ediyor-

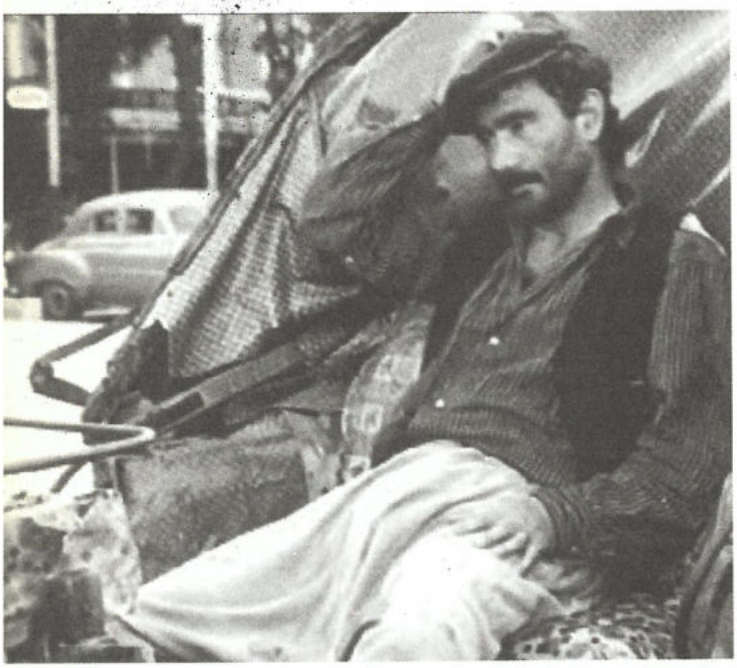

lar. Ben de o sırada New York'taydım. İşte Sürü filmi sayesinde ben Peter Bruck'un o muhteşem tiyatrosunda üç sene çalışabildim. Yılmaz'a tabii çok şey borçluyum. Ama Yılmaz da benim sevgili arkadaşımdı. Yani beni Duvar'a çağırdığı zaman, benim Avusturya, İsveç ve Macaristan ortaklığı yapımı bir filmde büyük bir rolüm vardı. Mukaveleyi de imzalamıştım. Mukaveleyi bıraktım. Çünkü sesi çok zayıftı. "Kimse oynamak istemiyor ihtiyar" dedi. "Ben geliyorum aslanım" dedim ve mukaveleyi İsveç firmasından geri aldım ve ondan sonra Duvar'a gittim.

GÜNEY: Yılmaz Güney'i sinemacı ve siyasi kimliği ile birlikte tanımlayacak olursanız nasıl tanımlarsınız. Sizce tam istediklerini yapabildi mi?

TUNCEL KURTİZ: Hiç kimse istediklerini yapamaz. Öyle bir şey yok da... Ama birkere Yılmaz'ın dönemleri vardır. Benim tanıdığım dönem Yılmaz, dünya edebiyatıyla haşır neşir, yani Maksim Gorki'yi, Tolstoy'u, Dostoyevski'yi, Ange Gudi'yi, daha sayayım yani, Mana Strati'yi, Orhan Kemal'i iyi bilen ve romancı olmaya doğru giden bir Yılmaz Güney var. İkincisi oyuncu Yılmaz Güney'dir. Filmleri çok iyi seyrettiği için... Gençliğinde Kemal Film'in onaltılık filmlerini köy köy dolaştırmış, oyunculuk eğitimini Amerika'nın en ünlü oyuncularından almış, çünkü çok zeki, çok dikkatli... Oyuncu olarak tabii bu görgüsü var. Oyuncu olmak için gidip ille de bir okulda okumak gerekmiyor. Oyuncu olmak demek doğanın içinde yaşamak demektir. İnsanı tanımak demek, insanı sevmek demek ve insanla ilişki kurabilmek demek, konuşabilmek karşısında. Yılmaz'da bunların hepsi vardı. Bir de doğaya bakışı vardı. Çiçeğe bakışı vardı, küçücük yeni doğmuş bir civcive bakışı vardı. Demek ki oyunculuk ve yazarlık, herşey beraber aslında. Politik görüş de bunun içinde. Yılmaz bir solcuydu. Ama bir parti üyesi değildi benim tanıdığım Yılmaz. Belki de ben de bir komünistim diyorum. Ben hiç bir parti üyesi olmadım. Bana anarşist dedikleri zaman, "Hayır ben komünistim" diyordum. Belki de bir anarşisttim. Çünkü ben de duygularımla ile hareket eden bir insanım. Neyse... Yılmaz'ın politik tavrını hapishanedeki ilişkilerinde görüyoruz. Çünkü 1971'den sonra ben Yılmaz'ı görmedim. Ben Cannes Film Şenliği'ne gittim, Cannes Film Şenliği'nde Umut'u takdim ettim. O sırada İstanbul'da balyoz harekatı yapıldı. Bütün arkadaşlarım içeri alındı, Yılmaz da içeri alındı. Artık geri dönüp "Buyrun ben geldim, beni de içeri alın!" diyeceğime ben Avrupa macerama başladım. Gönüllü sürgündüm artık. Cebimde pasaportum vardı. Bu pasaportu 1982 yılında aldılar benden. Yılmaz'ın Duvar'ında oynadığım için. Bu dönemde ben yurtdışında kaldım. Sonra Yılmaz'ın Yumurtalık olayı çıktı ortaya. Sonra Türkiye'ye gelebildiğim zaman Yılmaz'ı Kayseri Hapishanesinde ziyaret edebildim. Ondan sonra tekrar gidişimde beni arıyormuş zaten Sürü filmi için. Hapishanade görüştük ve ondan sonra da sadece film hakkında konuştuk. "Bak bakalım neler değişmiş ihtiyar?" dedi. Gittik Sürü'yü yaptık. Dublajına bile kalamadan dönmek zorundaydım, çünkü bir film bırakmıştım. Kendi filmimi bırakıp Yılmaz'ın filmine koşmuştum. Oraya gittim ve o filmi çalıştım. Ondan sonra Yılmaz'ın yurtdışına çıkışı ve nihayet bana Duvar filmi için Stockholm'e telefon edişi. Şimdi bu arada benim Yılmaz'ın politik görüşleri ile ilgili hiç bir bilgim yok. Sadece gazetelerden okuduğum kadarıyla biliyorum ki Mao'cu bir pozisyonda duruyor. Hikâyelerinde de oğluna hikayelerinde de daha çok di-

daktik olmaya başlıyor. Ben hep derim ki keşke o politik yazılarının yanı sıra, o çok eskiden yazdığı film hikayelerini, o küçük hikayelerini de saklayabilseydi ya da bizlere iletebilseydi. Elimizde bugün Yılmaz'ın yazdığı nice senaryo ve hikâye kalabilirdi. Onun yerine Yılmaz'ın politik beyanları kaldı. Dilerim onlar da yararlı olur. Ama ben Yılmaz'ı hep politik bir liderden çok büyük bir sanatçı olarak gördüm.

GÜNEY: Yılmaz Güney'den kalan boşluğun doldurulacağına dair bir umudunuz var mı?

TUNCEL KURTİZ: Şimdi bakın, bana, Almanya'da özellikle, "Abi Yılmaz'ı kaybettik artık onun yerini sen alacaksın" dediler. Dedim ki, böyle saçmalık olmaz! Her insan bir yıldızdır. Kimse Yılmaz'ın yerini dolduramaz! Hiç kimse Yılmaz'ın yerini dolduramaz. Yılmaz, Yılmaz Güney'dir. Kendisidir. Yılmaz'dır. Anası Muş'ludur, babası Siverek'lidir. Anasını tanıdım, ellerini öptüm, anasının yanında çok türkü dinledim. Askerliğimizi de beraber yaptık Yılmaz'la Muş'ta. O zamana kadar yani durum başkaydı. Anlattım tekrar. Bunca sene sonra karşılaştığımız zaman gene elimizde bir film hikâyesi vardı. Onun kuruluşu vardı. Yurtdışına gelmiş, kaçabilmiş bütün Türkiye'deki devrimcilerin tümü isim, isim saymayayım, Mao'cusu Enver'cisi, Halkın Kurtuluşu, Partizan Yolu. Hepsi bu filme yardım etmek üzere birleşmişti. Yılmaz da onların hep başındaydı. Fakat hep kavgalar çıktı. Yazıktır... Yani "Başta bayrağımız sosyalizm!" mi, yoksa "Başta bayrağımız Leninizm!" mi kavgası devam etti gençlerin arasında.

Yılmaz çok zor şartlar altında bitirebildi. Ondan sonra "Haydi Yılmaz" dedim, öpüştük. "Hadi ihtiyar" dedi. Sonra bana bir telefon daha etti, başkasından duyma dedi, "Ben bir ameliyat geçirdim ama midenin yarısını aldılar. Şimdi daha iktisadi yaşayacağız, daha az para harcayacağız, daha çok film yapacağız" dedi. Ondan sonra maalesef üzücü ölüm haberi geldi.

GÜNEY: Yılmaz Güney'in sinemacılığı tarihinde bir sinemacı açısından yeni yönetmen oyuncu ve rejisörlere söyleyebileceğiniz öneriler var mı?

TUNCEL KURTİZ: Şimdi Türk sinemasında bakıyorsunuz yeni genç değerler çıkıyor ortaya. Mesela bir Nuri Bilge Ceylan, bir Zeki Demirkubuz. Bu ikisini sayayım önce. Bu ikisi de Cannes'de ödül almış insanlardır. Ve Nuri Bilge Ceylan, "Uzak" filminin rejisörü dedi ki; "Ben bu ödülü Yılmaz Güney için alıyorum. Anlıyorum bir ödülü yurduna götürememenin acısının ne demek olduğunu..." dedi. Bu güzel... Ondan sonra Zeki Demirkubuz aynı şekilde. Bunlar hep Yılmaz Güney'in özellikle Seyithan, Umut sinemasında, daha iyisini aramasından yararlanmış insanlardır. Zaten Yılmaz Güney'de şunu; "Ben gökten zembille inmedim, benim hocalarım var. İşte bir Metin Erksan, bir Atıf Yılmaz, bir Lütfü Akad" demiştir. Onun için bugün Yılmaz Güney'in yeri asla doldurulamaz, çünkü Yılmaz Güney'in yeri Yılmaz Güney'e aittir. Oraya aittir artık. Tamam, ondan yararlanalım, onun attığı adımlardan başka adımlara ulaşılabilir. İşte görüyorum bizim genç arkadaşlarımızdan bir iki kişi. Onlar da yurtiçinde maalesef istedikleri ilgiyi göremiyorlar, çünkü halkımızın beyni yıkanıyor. Her gün televizyonda televolelerle, ucuz Amerikan filmleriyle. Kültür emperyalizmi denen şeyin ne olduğunu şimdi açık açık anlayabiliyoruz. Açık, açık anlayabiliyoruz. Kendi özbenliğimizle hiç bir ilişkimiz kalmıyor artık. Gidiyor. Yavaş yavaş kayboluyor. Bulguru, tarhanası bile

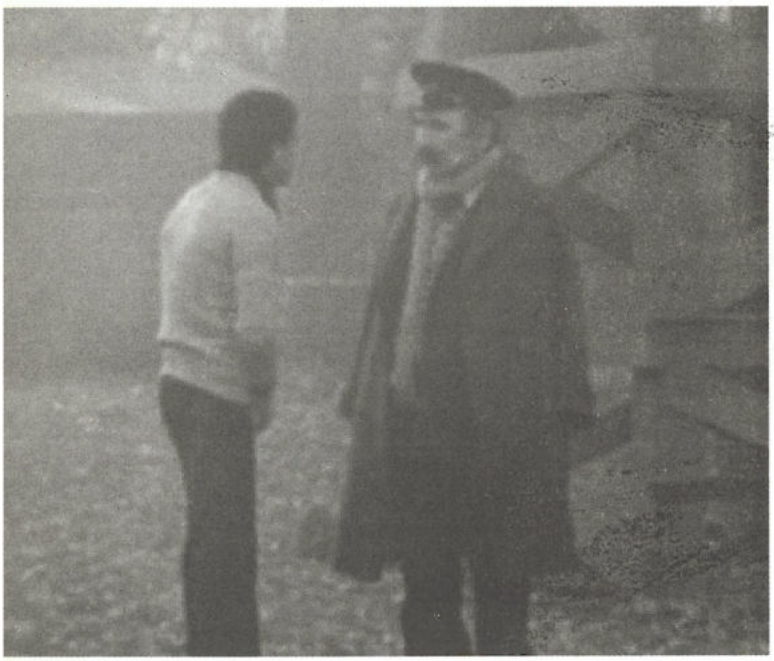

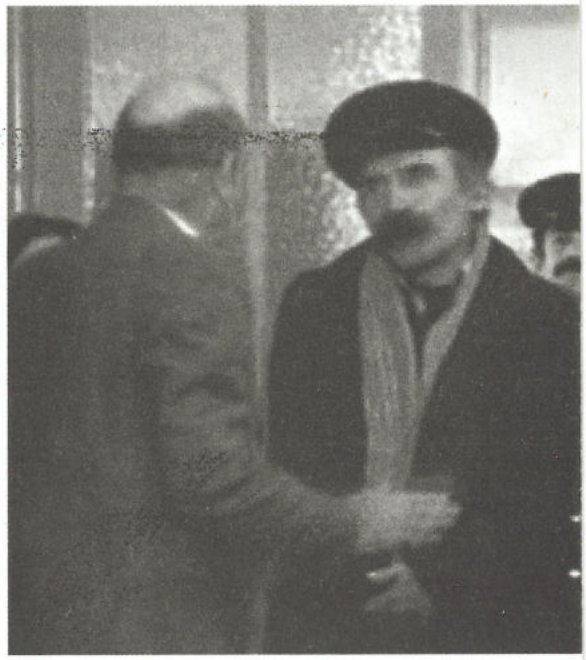

kayboluyor artık. Köylerde genç insan kalmıyor. Bizim köyümüzde bile genç insan yok. Ki bizim köy zengin bir köy. Zeytin ve incir köyü. Buna rağmen gençler kalamıyorlar, çünkü büyük şehir onları çekiyor. Burda kazandıkları para yetmiyor artık. Yetmediği için gidiyorlar. Sadece büyük şehir çektiği için değil. Meselenin asıl yanı yine ekonomiktir. Nerden nereye geliyoruz. Evet... Onun için tabii ki Yılmaz Güney'den çok yararlanılacak. Özellikle bütün hayatından. Yaptığından, politik görüşlerinden. Hep onunla beraber olunacak. Karşı da çıkılınacak. Tabii o olmayacak ama ondan yararlanılacak. O önemli bir kilometre taşı. Özellikle benim için bir sanatçı olarak.

Bakın onun Umut filmine şöyle bir eleştiri çıkmıştı sol bir gazetede. Diyordu ki; "biz Yılmaz Güney'i arabacılar grevinde elinde kızıl bayrakla en ön safda görmek isterdik." Şimdi o filmde, o gerçekçi filmde Yılmaz Güney'in oynadığı arabacı Cabbar'ın elinde kırmızı bayrakla gitmesini istiyor ama o adam gitmiyor işte. Zaten yanlışlıklarımız hep burda oluyor. Olmayan şeyleri oldu zannettiğimiz için yanlışlar yapıyoruz. Objektif şartlar, subjektif şartlar hazırdır deniliyor devrim için. Yok öyle hazır şartlar, oluşmamış daha.

Yılmaz'ın yeri belli. Ondan yararlanılacak. O filmler yaşayacak. Sizlerde bu işe katkıda bulunuyorsunuz ne güzel. Ben de Yılmaz Güney hakkında elimden geldiği kadar konuşmaya çalışıyorum.

Yılmaz Güney çok mütevazı bir insandır ayrıca. Mesela Paris'te, Le Monde gazetesi röportaj yapıyor. Yılmaz dedi ki, "Bu filmi biz Tuncel Kurtiz'le beraber yaptık." Hemen karşı koydum. "Yılmaz dedim bunu sen yaptın, bu senin filmin. Ben senin yanındaydım, arkadaşındım, beraber olduk. Ben sana teşekkür ediyorum, böyle bir film yaptığın için." Duvar filminde hep yanında olmamı istedi. "Küçük bir rol oynuyorsun ama hep yanımda ol" dedi. Böyle bir adamdı, sevgi doluydu. Çocuklara karşı da. Bunu bile yanlış anladılar. Yok dövmüş çocukları, bilmem ne yapmış... O çocuklar nerden geliyorlardı biliyor musunuz? Ayrıca o dövme falan değildi. Viktor Sigatar da çocuk tokatlamıştır ağlatabilmek için bilmem ne yapmak için. Arkasından çikolatalarla pastalarla, gelirdik çocukların yanına o acıyı yaşadıktan sonra. Sonra gülünürdü hep beraber. O çocuklar çok zor şartlar altında yaşamış yabancı ülkelerden işçi çocuklarıydı. Tunuslu, Cezayirli, Türkiyeli...

GÜNEY: Türkiye ve dünya sinemasında Yılmaz Güney'in büyük önemi ve yeri var tabii ki. Siz bunu son olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?

TUNCEL KURTİZ: Örneğin dünya sinemasında, bugün Japonya'ya gidiyorsunuz Japonya'da Umut ve Sürü kitap olarak yayınlanmış. Bizim resmimiz var kapakta, bir tarafta Japonca. İnanılmaz birşey. Görünce şaşkına döndüm. Bir bakıyorum oradaki Japon teknisyen çocuk filmin sonundaki ağıtı bana söylüyor. Müziği ezberlemiş. Umut filmi dünyanın en iyi yüz filmi içinde dolaşıyor. Son olarak, Ankara Gezici Avrupa Filmleri Şenliği Derneğimiz var bizim. Bunu her sene yapıyoruz. Ankara, İzmir, Bursa, Malatya, Kayseri, Kars... önemli filmler götürüyoruz. Geçen sene de Sürü'yü götürdük. Umut'ta gitti dolaştı oraları. Ağıt da dolaştı. Şimdi Umut öyle bir yerde ki işte dediğim gibi dünyanın en iyi yüz filminin içine koyabiliyorsunuz. Sürü'yü aynı şekilde bir yerde değerlendirebiliyorsunuz. Her yerde ödüllerini almış, Türkiye'de de halkıyla buluşabildiği zamanlarda buluşmasını bilmiş, merhabalaşmış. Dünya sinemasında Yılmaz Güney'in artık bir yeri var. Bu bir gerçek. Yeni genç si-

nemacılarımız da geliyorlar.

Yılmaz'ımızı sevgiyle saygıyla anıyorum, çok genç kaybettik. Kırkyedi-kırksekiz yaşlarındaydı. Ben bugün altmış dokuz yaşındayım. Yılmaz'la şurda sohbet ediyor olabilirdik... Daha nice filmler yapabilirdik... Yılmaz yapardı da ben onun içinde olurdum. Ben Yılmaz'ın yaptıklarını yapamam. Onun yetenekleri bende yok. O olduğu zaman ben uçuyordum. Sürü'de oynayabiliyordum. Umut'ta oynayabiliyordum. Yani böyleydi...

GÜNEY: Demek ki sizde kendi yansımasını görmüş ki sizinle ilgilenmiş...

TUNCEL KURTİZ: Evet. Herhalde. Bu bir sevgiydi. Demin dediğim gibi herkes kim oynayacak derken o ihtiyarı bulun deyiveriyor o kadar. "İhtiyarı bulun o oynar" diyordu. Benim için hazırladığı çok güzel büyük bir iş vardı. Yaşasaydı onu yapacaktık. O yapacaktı ben oynayacaktım. O birşeyler anlatıyor bana, ben keyifleniyorum ki keyifleniyorum. Birdenbire oyunculuk açılıyor çünkü. Oyunculuk tabi bir yerde bir beyaz attır. At topalsa eğer, yani hikâye topalsa eğer sen ne kadar kadar itsen olmaz. Bir uçan beyaz at lazım. Ama onun üzerindeki süvari de olacak tabii. O da vuracak. O zaman da işte çok keyifli bir iş çıkıyor ortaya bir oyuncu için. Hele Yılmaz'la çalıştığın zaman. Esprisiyle, şakasıyla, bağırtısı gürültüsü olmayan. Akşamları konuşulan, üzerinde durulan. Çünkü Yılmaz da ben de Global Roha'nın o sözlerini beynimize çakmıştık. Yani biz ne Amerikan ticari sinema estetiği, ne Sovyet idealist sinema estetiği ne de Avrupa burjuva sinema estetiği içinde bulamadık kendimizi. Biz ne Tarkovski gibi film yapmak isteriz ne Geoslowski gibi. Biz Türkiye'nin sinemasını, bütün doğunun sinemasını vermek zorundayız. Bizim kültürümüz orda. Bunu Yılmaz da her zaman söylerdi. Yılmaz'ın filmlerinde hep görebilirsiniz bunları. Ağıt'ta, Acı'da ya da Seyithan'da Umut'ta. Her yerde vardır bu. Bu toprağın insanı anlatılır ve bu toprağın insanı anlatılırken ona uygun bir biçim çıkar kendiliğinden ortaya. Yılmaz'ın sinemasındaki önem budur işte. Onun için de ne derseniz deyin.

Bugün dünyaca ünlü filmler, işte Sarhoş Atlar Zamanı vs. çok güzel filmler seyrettik. Ama ben hâlâ Yılmaz'ın bilmem bir yarım kalmış filminden bile yanayım yani. O kadar yaratıcı bir sanatçı tarafı vardı ki ben buna deha derim. Bu yüzden o dehanın böyle savrulup gitmesi çok acıdır. Ama mesela Lütfü abi ile beraber olduğu zaman, Lütfü abi ile birlikte çok güzel bir noktaya vardılar. Ben yurtdışındaydım, Kızılırmak Karakoyun'u yaptılar. Ya da yine Lütfü abi ile birlikte Hudutların Kanunu'nu yaptık. Ben de vardım onun içinde. Gani Turanlı ile çalışırken başka birşey oluşmaya başladı. Gani abi çok önemli bir kameramandır. Yılmaz'ın onunla bütünleşmesi, ondan aldıkları. Bir bakıyorsun Umutsuzlar filminde Yalçın Tura'ya müzik yaptırıyor. Bugün Yalçın Tura'ya kim müzik yaptırır acaba? Hani lumpen dedikleri şu Yılmaz Güney, Yalçın Tura'ya müzik yaptırıyor. Yalçın Tura Türkiye ve dünya müziğinde çok önemli bir yerdedir. Ama kaç kişi tanır. Popüler değildir.

Evet. Sevgili Yılmaz'ı burada andık. Sizlere teşekkür ediyorum, böyle bir sorumluluğu üzerinize aldığınız için. Teşekkürler...

GÜNEY: Biz de size teşekkür ederiz, zaman ayırdığınız için...

Temmuz 2004

Yılmaz Güney Sineması ve Umut

TAMER UYSAL(*)

Sosyal yaşamın her alanında olduğu gibi sinemada sansürden nasibini almıştır. Nâzım Hikmet, Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Fakir Baykurt gibi Anadolu insanının içinde yaşadığı toplumsal koşulları ve sorunlarını anlatan yazarlarının sinemaya uyarlanmış romanları (Bu Vatanın Çocukları, Suçlu, Yılanların Öcü vs.) sansürden geçirilerek yasaklanıyordu. Çünkü politik iktidar için sinema ürkütücüydü.

Yaşar Kemal'in yazdığı "Bu Vatanın Çocukları" ise Yılmaz Güney'in ilk filmiydi. Necati Cumalı'nın yazdığı "Susuz Yaz" adlı roman Metin Erksan'la ve senaryosunu Yılmaz Güney'in yazdığı "Yol" ise Şerif Gören'le 1964 Berlin ve 1982 Cannes Film Festivallerinde ödül almalarına rağmen çeşitli gerekçelerle sansür kurullarınca yasaklanmışlardır.

Yılmaz Güney'in yasaklı filmleri arasında rol aldığı Ömer Lütfü Akad'ın "Hudutların Kanunu" ve kendisinin yönettiği "Umut", "Baba" ve "Seyyit Han" da vardır. Yasakların ve sansürlerin gerekçeleri ise tamamıyla film yönetmenlerinin senaristlerin, yazarların ve oyuncuların hayata bakışlarıyla ilgilidir.

Egemenlerce mimlenen bu sinema filmleri ülkedeki kötü koşulları; yoksulluğu ve bu şartlar altında sürdürülen baskıları de gözler önüne sergiliyorlardı çünkü. Yani bunları göstermek açıkça suç olarak görülüyordu.

Sosyal konulu filmlerin yasaklı olması sinemamızın bu açıdan geri kalmasına ve yozlaşmasına neden olmuştu. Sonuçta cinsel kimlik istismarı yapan ya da toplumsal koşulları farklı yöntemlerle alaya alan sulu komediler sinemanın seyirci kitlesini uzaklaştırıp zararını yine politik bir araç olarak sinemadan yararlanacak olan halka ve sanatçılara ödetiyordu.

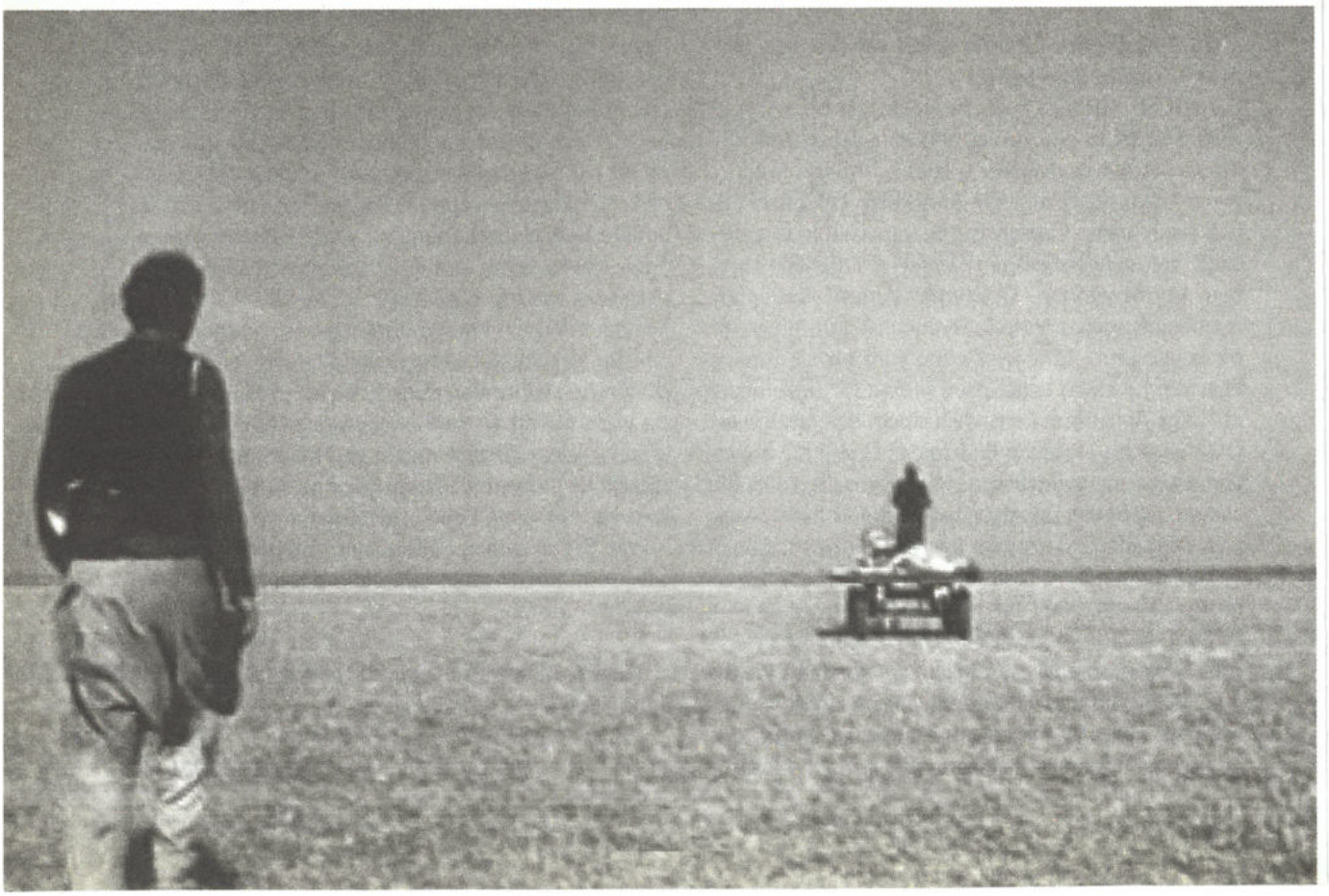

Bugün ise çok kanallı televizyonların günlük yaşama girmesiyle popüler ve ticari kaygılara teslim olunmuştur. Televizyon kanallarının sinemaya bakışları ve sanat anlayışları sosyal gerçek boyutundan bireysel konu ve istismara yöneldi. Türkiye'deki ilgi de bu alanlarda yoğunlaştı. Bu Türkiye'ye özgü bir şey değil. Örneğin "Charlie'nin Melekleri" adlı bir ABD aksiyon filmi Cannes'ın ödüllü filmi "Karanlıkta Dans"tan çok daha fazla ilgi çekiyor artık. Egemen için bir araç olarak sinema günümüzde egemen ideolojinin koşullarını daha da sağlamlaştırmaktaydı.

Çünkü popüler filmler günlük yaşamın gerçeklerinden koparttığı seyircide rahatlık yaratıyordu. ABD sineması bunu bilinçli olarak yapıyordu. Popüler sinema özetle eleştirmez, sorgulamaz, muhalif istekleri olağanlaştırır. İyi ve kötü koşulları yan yana getirip koşullar sıradanlaştırılır. Anlatıdan kaçınılır ki tarihsel ve toplumsal olan gerçeklikler görülmesin.

Popüler sinema egemenler için aslında bütün çatışmaları gizleyen bir maskeden ibarettir. Oysa toplumsal ve belgesel sinema doğaya, çevreye ve topluma bakış ile bunların içiçeliğinden doğan ilişkileri sergiliyordu. Adı geçen bütün yazarlarımız ve sanatçılarımız gibi Yılmaz Güney de bunu yapıyordu.

Halk çeşmesinden güç alanlardandı. Sinemamız için bir kilometre taşıydı. Hem halkının çilesine ortak olmuş birisi hem de yüzünü Amerikan sinemasına çevirmiş ondan medet uman ikiyüzlü politikacıya karşı kendi kültürünü işleyen bir halk adamı ve sinema sanatçısı olmuştur, hem de tahammül edemediklerini bildiği halde.

ABD sineması, sinemada hep Amerikalılıktan sözetti ve kendi kültürünü yerleştirmek konusunda sinemadan çok iyi yararlandı. Amerikanın gönüllü elçileri ise ülkelerinde varolan gerçekleri unutturma konusunda maharet sahibi politikacılara bir şeyi çok iyi öğretti, ikiyüzlülüğü ve Amerikan tarzı propagandistliği. Ülkedeki ikiyüzlü politikacıların tahammül edemediği ise ezilen, sömürülen halkın çile ve acısını anlatanlar olmuştur. "Ölüm Beni Çağırıyor" adlı gençlik öykülerinin yayınlandığı kitabın girişinde, "Hayat ile sanat arasındaki sıkı bağın somut bir örneği olarak, kültür tarihimizde köşe taşı olabilmiş sanatçılarımızın ilki, insanımızı duyarlılık temelinde kuşatmış olan Nâzım Hikmet ise, ikincisi daha çok bilim katında sanatsal üretimi temellendirmiş olan Yılmaz Güney'dir" diyor.

Çünkü o bir anlatıcıdır. Hem ilk gençlik öykülerinde, hem de bir film kahramanı olarak, hem de çokça yönettiği filmlerde, sinema yapıtlarında. 1956'da yazdığı "Üç Bilinmeyenli Eşitsizlik Sistemleri" adını taşıyan öyküsünde "komünizm propagandası yaptığı" gerekçesiyle tutuklanır. Hem hapse hem sürgüne mahkum edilir. Bu Yılmaz Güney'in tıpkı Nâzım Hikmet gibi uzun hapis yılları dolu hayatının başlangıcı olacaktır.

DEVRİM SİNEMASI VE YILMAZ GÜNEY

Sovyetlerde başlayan "devrimci" sinema anlayışının ilk yıllarını anlatırken David Robinson'a ait şu sözü aktarılıyor: "Biricik tehlike, bu dünyayı sizden de genç olanlara kaptırabilecek olmanızdı."

1920'lerin başında genç Sovyet sanatçılarının önüne o zamana dek rastlanmayan türden sınırsız bir görme ufku açılmıştı. Geçmiş ölmüş ve gömülmüştü diyerek başlıyorlardı yazdıkları "Devrim Sineması" adlı kitaba Luda, Jean Schnitzer ve Marcel Martin. Devrimden sonra ortak niteliği coşkuyla dolu olmak olan genç sanatçılara tiyatroların kapıları ardına kadar açılmıştı. Devrimci sanat, sosyalist sanat yani heyecan duyan, eşine rastlanmayan ve yeni toplumun gereksinimlerine hizmet edecek olan sanat yaratılacaktı. Kural, emsal, sınırlama, kısıtlama hiçbir şey yoktu. Yıkılmaz sanılan dev kütle yıkılmış ve bu iç savaşta savaşmış olan gençler çok korkusuzlardı. Her şey için gerekli olan da buydu. Enerji, coşku ve bir de yetenek. Sosyalizmin yüce dünyası, gençlere bu yetenekleri ortaya çıkaracak olan ortamı sunmuştu. Kiev, Moskova, Petrograd sokakları ve miting alanları Mayakovski'nin şarkılarına tempo tutup şarkılarını söyleyen, binalara ve bayraklara resimler çizen, doğaçlama oyunlar sergileyen, tartışan, gösteri yapan gençlerle doluydu.

Bu ortamdan en kârlı çıkan alanlar resim ve sinema olmuştur. Devrim gençlerin önünü açmıştı. Yeni cumhuriyette kültürün her alanında gereksinim duyulan ve çalışma beklediği gençlik için tiyatro, gazete, ekmek, tramvay yani günlük yaşamın gerektirdiği her şey bedavaydı. Çalışmak isteyenlere kapılar ardına kadar açıktı. Devrime kadar aristokrasi ile burjuvazi için sirk ve müzikol gibi sinema da burun kıvrılan ve küçümsenen türlerdendi. Bütün iş gençlere düşüyordu. Tiyatro halkın ağırlıkta olduğu bir seyirci kitlesi tarafından da izleniyordu. Ayzenştayn gibi müthiş kültürlü ve yetenekli gençlere sinema yani reddedilen bu tür büyük olanaklar sağladı.

O zamana kadar sanat aristokrasinin tekelindeydi, gericiydi, halktan kopuk ve anlaşılmazdı. Devrimle birlikte sinema sanat türleri arasında en alt sırada hatta yer bile almazken klasik sanat biçimleri arasına girebilmişti. Sergey Yosipoviç Yutkeviç'in dediği gibi sol hareketler içinde belli bir akademizm etkiliydi. Sovyetler Birliği'nin bu genç sanatçıları yenilikçi ve gerçekten ilericiydi. Yeni sosyalist gerçekçi sanat bu genç sanatçıların cesur çıkışlarıydı. Her türlü etkiye açık, çok yönlü, araştırıcı, eleştirel ve deneyci bir atmosferde doğmuştur. Sağ kanadın seçkinci sanatına karşı kazanılmış sosyalist toplumun kuruluşu ve dönüşümü yolunda sol cephenin kesin bir zaferidir. Belgesel sinemanın ve sinema-gerçek akımının öncüsü olan Dziga Vertov da bu dönemde görünmüştü.

YILMAZ GÜNEY İÇİN NE DEDİLER?

AYŞE EMEL MESCİ: **"O, sinemamızın şairidir."**

CENGİZ BEKTAŞ: **"Ben Yılmaz Güney'i yapıtlarıyla tanıdım, Türk sinemasında. O ana kadar gelen çizgide yaptığı değişikle beni heyecanlandırdı."**

SİBEL ÖZBUDUN: **"Yaşamının büyük bir bölümünü okuyarak, araştırarak, çalışarak ve sinemanın yüzünü ağartan yapıtlar üreterek geçirmiş bir sosyalist sanatçı..."**

YUSUF ÇETİN: **"Yılmaz'ı Yılmaz yapan emekten yana olan tavrıdır."**

1970'li yılların başında Türkiye'de bu yönde öncü sinemanın adımı genç sinemacılar kuşağı ile atılmıştır. Toplumcu sinemanın ilk özgün örneklerinin ortaya atıldığı dönem bu dönemle geç de olsa örtüşür.

"Kimin için sanat?" tartışmalarının yaşandığı bu dönemde egemenlerin karşısında toplumun çıkarlarından yana ve toplumsal olaylarla da büyüyen emekçi sanatın ilk tohumları atılıyordu.

İlk üniversite işgallerinin, tütün ve toprak yürüyüşlerinin, ulusal petrol, ulusal bağımsızlık kampanyalarının sürdürüldüğü bu dönemde "Devrim İçin Hareket Tiyatrosu" sokakta, fabrikalarda, kahvelerde, okullarda, grev alanlarında, meydanlarda ve gecekondu alanlarında bütün engellemelere rağmen kısaca her yerde Nâzım Usta'nın da deyişi ile "en güzel sokaklarda en güzel insanlara akıyordu sanat".

Sinemada ise ilk ciddi mesaj Yılmaz Güney'in oyunculuğuna dayanan "Hudutların Kanunu" adlı filmle verilmişti. Yönetmeni Ömer Lütfü Akad'tı. 1965'ten sonraki 100'ün üstünde oyunculuk ve yasaklı "Seyyit Han"la başlayan başarılı yönetmenlik denemesinden sonra 1970'lerin başından itibaren Yılmaz Güney "Umut", "Acı", "Ağıt" ve "Arkadaş" gibi toplumsal izlekli filmlerle sinemamıza damgasını vuracaktır.

TÜRK SİNEMASINDA DEVLEŞEN YILMAZ GÜNEY

Yutkeviç şöyle diyordu: *"Ülkem her şeyi vermiştir. Bana güvenip 'bütün sanatların en önemlisi' adına çalışma hakkını tanımıştır. Bizim ülkemizde sinema yalnızca tek bir haktan, aptal ve sorumsuz olma, para basan bir makine olma, bir karnaval atraksiyonu olma hakkından yoksundur. Bizim ülkemizde sinema, halka karşı akıllı, derinlikli ve sorumlu ürünler vermekle yükümlüdür."* Sovyet Devrimi'nin başında tanıdığı olanaklarla yetişen kuşak ağır bir sorumluluğun altında asla ezilmedi.

Devrimci sinemanın dehası ve büyük ustası sayılan ve bütün zamanların en iyi filmi "Potemkin Zırhlısı"nın yaratıcısı Ayzenştayn'ın manevi babam dediği Vsevolod Emilyeviç Meyerhold'un Proletkült Tiyatrosu, Ferdinandov Kahramanca Deneyler Tiyatrosu ve Foregger Stüdyosu'yla önü açılan devrimci sinema dünya ölçüsünde batıyla boy ölçüşebilecek hatta önünde sinema dünyasının kapılarını açacaktır.

Ardından tutkulu bir devrimci, militan bir kuramcı ve senaryolarını da kendisi yazan belgesel sinemanın (Sinema-Göz) kurucusu Dziga Vertov da gelişiyle yeni bir aşamanın dönüm noktası olmuştu.

1920'den 1940'a bu sorumlulukla bir araya gelen çeşitli meslekten insanlar Sovyet Sinemasının ilk yirmi yılını inşa etme onurunu elde ettiler: *"Daha güzel olanı, hepimizin kendimizi, ortak bir çabaya ait bir topluluk gibi hissetmemizdi. Kimse kendi kafasına göre çalışmıyor, herkes komşusunun kazma vuruşunu hissediyordu. Çok çeşitli alanlarda darbe üstüne darbe vurarak bu toprağı boş ve çorak kalmaktan çıkarmayı başarmışızdır."* diyordu Sergey Mihayloviç Ayzenştayn... Sovyet Devrim Sineması dünya sinemasına Ayzenştayn, Pudovkin, Dovjenko ve Kuleşov gibi dört ustayı kazandırmıştı.

Bizde ise Yılmaz Güney'in adından sıklıkla sözettirdiği yıllarda TV henüz günlük yaşama tam olarak girmemiş, popülerliğini kaybetmemişti. 1980'ler sinemanın toplumsal işlevini yitirdiği buna karşılık ABD tarafından endüstrileştirildiği ve tekeline alındığı ama kültürel yaşamda oynayacağı rolün gözardı edilmediği yıllar olmuştu.

Yılmaz Güney Türkiye sinemasında Nâzım Hikmet gibi sinemada yerleşmiş geleneklere karşı çıkıp putları kırıyordu adeta...

1970'lerdeki 3. dünya devrimci sineması gibi batılıların ilgisini çekecek türden ayrıntılara değil sisteme dair genel bir eleştirel bakış açısı taşıyordu. Bu nedenle filmlerinin çoğu belgesel niteliği taşıyıp gözlemlere dayanıyordu. Halil Turhanlı'nın Bell Hooks'tan alıntı yaparak vurguladığı gibi "sesini bulmak"tı eksik olan. Nesne olmaktan kurtulmak ve özne olabilmek. Baskıya karşı koymak için bağırmak, haykırmak, haykırabilmek için sese sahip olmak gerekiyordu.

Yılmaz Güney filmleriyle insanlara yaşadıkları sefil hayatın sorumluluklarını işaret ediyordu. Adana'daki gençlik yıllarından sinemanın zirvesine yükselinceye kadar geçen her dönemde bunu bilinçli olarak amaçlamıştı Yılmaz Güney. Bunun için devrimciydi. "Devrimci Sinemacı" olmasının nedeni buydu. Anlatmak istedikleri için sonuna kadar gerçekçi, ödünsüz, militandı...

(*) Halkla İlişkiler Uzmanı, Araştırmacı-Yazar

Ölüme de tilili...

ALİŞAN KARAHAN

Tuncay AKDOĞAN'a dair*

Bu ölüm sana yakışmadı be Tuncay
Veda edemeden dostlarına
Türküleri yarıda bırakmak da ne öyle
Yeni moda mı oldu yoksa
Madımağın kahpe yangını
Yetmedi mi ateşe verdiğimiz
onca canı
Kalk Tuncay
al eline
bağlamanı
Saklanmıştım
yangından önce
Görmek istedim de...
dostu düşmanı
ben ölünce...

27.11.2004, 1 Mayıs Mahallesi

(*) Geçtiğimiz ay içinde evinde çıkan bir yangın sonucu aramızdan ayrıldı Tuncay Akdoğan... Müzisyendi... Adana'da dünyaya geldi. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi mezunu olan Akdoğan, profesyonel müzik yaşamına 1987 yılında Grup Yorum'da başladı. Akdoğan'ın Grup Yorum'un "Haziranda Ölmek Zor" albümünde "Soluk Soluğa" parçasına imzasını attı. Bestekâr, söz yazarı ve bağlamacı Akdoğan, grubun albümünde yer alan, "Sen Özgürlüksün" ve "Bir Dağ Türküsü" adlı bestelere imza attı. Akdoğan, 1990 yılında İlkay Akkaya ve İsmail Ilknur'la birlikte Grup Kızılırmak'ı kurdu. Grubun 1998 yılına kadar çıkardığı dokuz albümünde yer alan Akdoğan, aralarında "Ölum Tatlı Bir Turkudur", "Güneşin Olsun", "Aynı Göğün Ezgisi", "Hazar", "Uyur İdik", "Dilan" adlı bestelerin de bulunduğu 30'a yakın beste yaptı. 1998 yılında gruptan ayrılan Akdoğan, bir yıl sonra da "Seruvenciler" adlı müzik grubunu kurdu. Grupla bir albüm çıkaran Akdoğan, grubun dağılmasının ardından çeşitli albümlerin prodüktörlüğünü yaptı. Akdoğan son olarak Beyoğlu'nda bir yıl once kurduğu stüdyosunda, piyasaya çıkarmayi planladığı albümünü tamamlamıştı. Tuncay Akdoğan'ın anısı önünde saygıyla eğiliyoruz. – GÜNEY

Kültürler savaşı mı?

DERYA GÜMÜŞ

Doğu Bloku'nun yıkılmasının ardından bir dizi burjuva ideologu "komünizmin öldüğünü" ileri sürdü, kimileri "proletaryaya elveda" dedi; kimileri sınıf savaşımının, sınıf karşıtlığının kalktığını söyledi. Emperyalizmin ideologlarından birisi olan Samuel Huntington da bu ideolojik saldırı içerisinde kendi teorisini ortaya koydu: Bu ideologa göre tarih esas olarak kültürler savaşımının tarihiydi. Bugüne kadar sınıf savaşımı değil, uygarlıklar arasındaki savaş esas belirleyici rolü oynamıştı. "Sınıf savaşımı" düşüncesi, "Doğu Bloku"nun çöküşüyle ortadan kalkmıştı –"sınıflar arasındaki çatışmanın" zaten bir önemi de yoktu!– ve tarih boyunca olduğu gibi kültürlerarası savaşım sürece damgasını vuracak en temel "savaşım" olarak sahneye çıkacaktı.

Doğu Bloku'nun çöküşü ertesinde ortaya konulan bu saldırı bombardımanı arasında belki de Huntigton'un ileri sürdüğü "kültürlerarası savaş" düşüncesi, diğer düşüncelerin yanında özellikle de sol içerisinde pek de ciddiye alınmadı: "Huntington saçmalıyor"du!

Elbette, sınıflı bir sistemde yaşıyorduk ve salt bu yüzden sınıf savaşımı sona ermezdi; ermedi de...

Ama Huntington'un "kültürlerarası savaş" düşüncesi bir başka yanıyla, emperyalist sistemin kendi iç çelişkileri ve emperyalizmin çıkarları doğrultusunda istek ve gereksinimleri temelinde günümüz dünya siyasetine girdi.

Emperyalist dünyanın uluslararası proletaryanın ve ezilen halkların sömürüsü üzerinde yükseldiğinin örtbas edilmesi ve buna mümkün olduğunca izin vermemek için ezilen kitlelere "düşman" bulunup gösterilmesi gerekliydi. "Komünizm" bir dönem emperyalistlerin "düşmanı" idi. Geçmişte kitleler "komünizm hayaletiyle" korkutuluyordu. Bu "düşman" Doğu Bloku'nun yıkılmasıyla "ortadan kalkmıştı"... Bunun yerini dolduracak yeni bir şey bulunması gerekiyordu.

Batılı emperyalist dünyaya, özellikle ABD emperyalizmine göre "yeni düşman" "İslam köktenciliği", "İslam fundamentalizmi" idi. Kuşkusuz bu şimdilik böyle idi. Sıraya Budizm, Taoizmin konacağı dönem de gelecekti.... Doğu Bloku'nun yıkılmasının üzerinden geçen yaklaşık 15 yıllık süreçte yeni strateji bu senaryo çerçevesinde oluşturuldu; bunun alt yapısı hazırlandı...

Bugün bu alanda büyük bir ilerleme kaydedilmiş olduğunu gözlemliyoruz. Emperyalistlerin dünyayı yeniden paylaşması bu temel üzerinden gerçekleştiriliyor... Kültürlerarası savaş bugün özellikle bir yanda "barbar" "geri" Müslüman dünya, diğer yanda "uygar" "ileri" Hristiyan dünya şeklinde bir kalıba dökülüyor.

Emperyalistler dünyanın zenginliklerini yeniden paylaşmak için birbirleriyle girdikleri yarışta şimdilik öncelikle bu yağmacı saldırganlığa karşı ezilenlerin her türden direnişini engellemekle meşguller. Afganistan ve Irak'a yönelik emperyalist saldırganlık ve ilhakın geri planında petrol ve diğer kaynaklara el koyma dururken, bu saldırganlıklar "insan hakları" ve "medeniyet"le gerekçelendirilmeye çalışıldı. Ve bu senaryoya devam ediliyor. Ortaya çıkan her yeni olay, "kültürler savaşı"nı daha da tetikliyor ve son tahlilde emperyalistler bu yöndeki her yeni gelişmeyi kendi amaçları için kullanmaya çalışılıyor.

Emperyalistlerin "barbarlığa karşı" "medeniyet savaşına" ezilen, sömürülen, baskı altına alınan halklardan karşı sesler yükseliyor. Bu halkların mücadelesine ama dinci-gerici hareket önderlik ediyor; barbarlık barbarlığı doğuruyor, geliştiriyor...

• • •

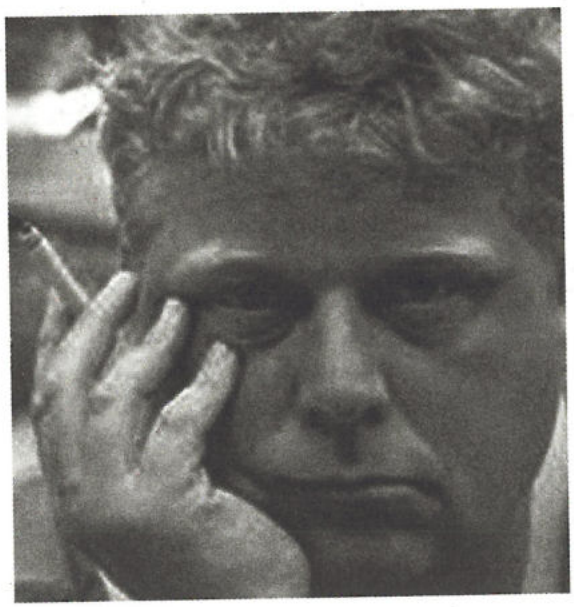

Kasım başında Hollanda'da yönetmen Theo Van Gogh İslamiyet adına barbarca katledildi. Yönetmen Theo Van Gogh, İslamiyette kadına yönelik şiddeti eleştiren toplam 11 dakikalık kısa bir film yapmıştı ve filmin bir sahnesinde çıplak bir kadının sırtına yazılmış Kuran sureleri yeralıyordu... İşte bu sahne katili zıvanadan çıkarmıştı.

Öyle ki, Van Gogh'u kurşunlayarak öldürmekle hırsını alamamış, cesedi kasap bıçağıyla delik deşik etmişti. Bu da yetmemişti: Mağdurun vücuduna çakıyla üzerinde yeni bir ölüm tehdidi yeralan bir not saplamıştı: "Sıra sana da gelecek!" Sıradaki ise filmin senaryosunun yazarı Ayaan Hirsi Ali idi. Ali bir süredir ölüm tehditleri aldığını açıklamıştı.

Bu cinayet aslında dünya gericiliğinin şimdiye kadar gerçekleştirmiş olduğu sayısız saldırılarından birisiydi. Hristiyan, Müslüman ya da Musevi... Veya bir başka din... Bütün dinlerde kendilerine yönelik en ufak eleştiriye tahammülsüzlük sözkonusudur ve dünya tarihi din adına işlenmiş savaş, cinayet ve tehditlerle doludur.

Bu gerçek ama büyük çoğunluk tarafından görülmedi, görülmüyor... Theo Van Gogh'un katli ertesinde de büyük bir çoğunluk bu gerçeğin uzağında tavırlar takındılar, takınıyorlar.

Avrupa kamuoyunda tartışmayı belirleyenler; bir yanda kendilerini savunmaya çalışan Müslümanlar ile diğer tarafta bütün kötülüğü İslamda gören İslam ile terörü nerdeyse eşitleyenler... oldu.

İslam adına konuşanlar bu cinayet karşısında duydukları üzüntüyü dile getirip kendilerini savunmaya çalışırlarken, bunun Müslümanlıkla ilişkisinin olmadığını, olamayacağını savundular.

Bu gerçekler üzerinde yükselmeyen bir savunudur. Tüm diğer büyük dinler gibi Müslümanlık dininde de kendinden olmayana, başka "allaha" "dine" tapanlara karşı -uç noktada yoketmeye kadar götürülen- tavır vardır. Kuran kendinden olmayanı "gâvur" olarak damgalar ve yine Kuran'a göre gâvur öldürmek günah değil, caizdir. Müslüman olmayan birinin, bir gâvurun öldürülmesi olayına olabilirlik çerçevesinde yaklaşılır. Bu anlamda Kuran temel alındığında "gâvur" sayılması gereken Van Gogh'un öldürülmesi de günah değil, olabilirdir, caizdir, uygundur. Bu cinayeti barbarlık olarak nitelerken, bunun İslamiyetle ilgisinin olmadığını ileri sürenlere söylenecek tek şey vardır: Bu barbarlık İslamiyetin içindedir. Yakın geçmişte Salman Rushdie için ölüm fermanı çıkaran Humeyni başkanlığındaki İran İslam devletinin anlayışı da aynen buna dayanıyordu.

Van Gogh, Salman Rushdie gibi sanatçı ya da yazarlara yönelik saldırılar ünlü oldukları için ya da kendilerine sahip çıkan bir lobi olduğu için hemen kamuoyunun gündemine gelebiliyor. Fakat ya günlük sıradan, "ünlü olmayanların", bu nedenle gündeme gelmeyenlerin başına gelenler?!

Esas görünmeyen ya da kamuoyunun gündemine bir türlü gelemeyen Müslümanlık adına günbegün gerçekleşen ve ezilenleri vuran "sıradan" barbarlıktır.

Şeriat yasalarıyla yönetilen devletlerde de yönetimdekiler halkı iliğine kadar sömürüyorlar, resmen hırsızlıkla emekçi insanların yarattıkları değerleri kendi ceplerine indiyorlar. Ancak bu günah değil, 'caiz' oluyor. Diğer taraftan ama açlık çektiği için, karnını doyurmak için hırsızlık yapan bir gencin eli kesiliyor. Öyle bir barbarlık ki, saçının teli görüldü diye kadınları kırbaçlıyor, zina yaptığı gerekçesiyle taşlayarak öldürüyor. Bütün bunlar İslam yasalarıyla gerekçelendirilen barbarlıklar. Bu anlamda "Van Gogh"un katledilmesini protesto edip , İslam dininin savunulma çabası dünya çapında ezilen emekçi kitlelerin yaşadıkları barbarlıkların gözden gizlenmesi anlamına gelmektedir. Müslümanlık dininin diğer dinlerden özde bir farkı yoktur. Hepsi halk için afyondur. Hepsi içinde barbarlığı taşımaktadır.

Diğer taraftan, olayı bütün kötülüğü İslamda gören İslam ile terörü nerdeyse eşitleyenler oldu ve olayın hemen ardından başta Hollanda'da olmak üzere Avrupa kamuoyunda yeni bir tartışma alevlendi. Bu tartışma bilinçli bir şekilde 11 Eylül'den bu yana iyice belirginleşen toptancı biçimde Müslümanlığı terörizmle eşitleyen kışkırtma politikasının uygulanması olarak yürütüldü. Emperyalistler bu olayı da kendi çıkarlarına hizmet amacıyla kullanmaya çalıştılar, çalışıyorlar. Avrupa'daki medya bir anda Müslümanlığın barbarlığını tartışmaya başladı. Öyle ki bu tartışmada **Müslümanlıkla Hristiyanlık karşı karşıya konuldu; Müslümanlık "barbarlık" olarak nitelendirilirken Hristiyanlık "gurur duyulacak" batı uygarlığıyla eşitlendi.**

Bu düpedüz bir sahtekârlıktı, sahtekârlıktır. Hristiyan dininin İslam dininden özde bir farkı yoktur. Bütün dinlerde olduğu gibi Hristiyanlık dinininde de kendinden olmayanı lanetleme ve yoketme anlayışı vardır. Bugün "Batılı" dünyada yaşanan "ilerilik" Hristiyan dininin kendi kendisini aşmasıyla değil, kilisenin ve Hristiyan dininin etkisinin karşı dünya tarihinde verilen burjuva "aydınlanma" ve işçi sınıfının mücadelesiyle kırılmasının ve geriletilmesinin ürünüdür. Sınıflar savaşımı tarihinin ürünüdür.

• • •

Kışkırtma salt dinlerin birbirinin karşısına konulmasıyla sınırlı kalmadı... Avrupa'da yürütülen tartışmalarda kışkırtma salt Müslüman dinini benimseyenlere değil, bir bütün olara göçmenlere karşı yöneltildi. "Bu barbarlar dinleriyle, dilleriyle, kültürleriyle gelip bizim ülkelerimize yerleştiler, şimdi de bize saldırıyorlar" şeklinde bir kışkırtmayla göçmenlere karşı düşmanlık yapmaya, ırkçı-şoven politikalarını yaymaya çalıştılar, çalışıyorlar.

Hollanda Avrupa devletleri içinde göçmenler politikasında en toleranslı davranan devlet olarak sayılı-

yordu. Fakat Hollanda devletinin kendi geçmişiyle bağı olan bu sözümona "açık toplum" yaklaşımı Avrupa Birliği'nin giderek daha merkezi bir yapıya kavuşmasıyla birlikte değişmeye başladı. Avrupa Birliği kendi zenginliğine yönelik bir tehdit olarak gördüğü göç ve göçmenlik sorununu bütün Avrupa Birliği ülkelerinde ortak bir politikanın yerleştirilmesiyle çözme yoluna çoktan girmiş durumda. Avrupa Birliği göçmenlere karşı kendi sınırlarını kapatma çabasında. Bunun için bütün Avrupa ülkelerinde yasalar çıkarılıyor, bu anlayış yerleştirilmeye çalışılıyor. Hollanda'nın da eski "açık toplum" yaklaşımından çoktan uzaklaşmaya başlamış olduğu gerçeği gözardı ediliyor ve geçmişten kalan "hoşgörü"nün bütünüyle kaldırılması yönünde kışkırtmacı bir atmosfer yaratılıyor.

Almanya ve Fransa'da ise Van Gogh'un katledilmesi olayı "açık toplum ve çeşitli kültürlere hoşgörünün sonucu-
" olarak gösteriliyor; bu tür durumların yaşanmaması için "açık toplum" düşüncesinden, "çeşitli kültürlere tanınan toleranstan" vs. vazgeçilmesi düşüncesi yayılmaya çalışılıyor. Göçmenlerin yıllardan beri yaşadıkları günlük ırkçılıklar ve açık ayrımcı uygulamalar sanki hiç yoktu, göçmenler büyük bir 'hoşgörü' içinde yaşıyorlardı da, bunun kıymetini bilmediler, nankörlük yaptılar!!!

Bu kışkırtma Avrupa'da işçi ve emekçi kitleleri birbirine düşürme tehlikeli oyununun bir parçasıdır.

Proleter kültür savunucularının görevi egemenlerin bu çabalarını teşhir etmek ve buna karşı ezilenlerin birliği ve dayanışmasını öne çıkarmaktır.

Hangi dinden, hangi mezhepten, hangi ulustan ve ulusal azınlıktan olursa olsun dünya ezilenlerinin emperyalistler ve dünya gericiliği tarafından dayatılan bu "kültürler savaşı"nda hiçbir çıkarı yoktur. Ezilenlerin çıkarı din, mezhep, dil, ulus farklılıklarını aşarak ortak çıkarlarımız etrafında birleşmek, sermayenin saldırılarına karşı örgütlenerek ezilenlerin cephesini güçlendirmektir.

Emperyalistlerin "kültürler savaşı" oyununa karşı bizim sarılacağımız silah halkların kardeşliği ve dayanışması ve ezilenlerin ezenlere, sömürülenlerin sömürenlere karşı sınıf savaşı olmak zorundadır.

Kasım 2004

Karikatüre ceza!

Evrensel Gazetesinde karikatürleri yayınlanan Sefer Selvi, "AKP'nin derin başkanı" başlıklı haberi için çizdiği karikatüre Başbakan Recep Tayyip Erdoğan dava açtı. Başbakan Erdoğan, Evrensel gazetesinin 5 Nisan 2004 tarihli nüshasında yayınlanan karikatürün, "manevi şahsiyete yönelik, şahsi haklarına tecavüz niteliğindeki tahkir ve tezyif edici, haksız ve hukuka aykırı" olduğunu, "kişilik haklarına ve manevi şahsiyetine açıkça bir saldırı" olduğunu söylüyor ve 10 milyar lira manevi tazminat talep ediyor...

Karikatür bir sanat... Çizgiyle mizahın sanatı...

Bu sanat dalını toplumun çelişkilerini eleştiren; toplumun kendisini gülerek gördüğü bir ayna olarak nitelemek yanlış olmayacaktır.

Karikatür, çizginin gücü ile söylenmesi gerekenleri bir çırpıda söylemenin sanatı...

Ve karikatür sanatı muhalifliğin de bir aracı...

Belki de bu muhalif yönüyle karikatür, özellikle egemenler açısından pek de "hoş karşılanmayan" bir sanat dalı... Yer yer karikatüristler hakkında açılan davalar, ceza istemleri bunun göstergelerinden birisi... Turgut Özal döneminde kimi karikatüristlere açılan davalar hafızalardadır. Geçtiğimiz hükümetler döneminde Aşkın Ayrancıoğlu hakkında açılan davanın üzerinden fazla bir zaman geçmedi...

Ve bu hükümet döneminde karikatüre yönelik ikinci saldırı: Sefer Selvi'ye dava açılması... İlki mi? Kimi cezaevlerine (siyasi mahkumların bulunduğu cezaevlerine) karikatür dergilerinin sokulmayışı! Hem de "müstehcen" olduğu gerekçesiyle!!! Olayın kendisi de, gerekçe de başlı başına gerçek mizah!

• • •

Geçtiğimiz günlerde Fransa Cumhurbaşkanı Chirac'ın Türkiye'nin Avrupalılığına vurgu yapmak için söylediği bir söz var: "Hepimiz Bizans çocuklarıyız!"

Bir tartışmadır yürüdü... "Türkler Bizans çocuğu muydu? Değilse kimin çocuğuydu!"

Sonunda Bakan Tüzmen çıktı; "Biz Osmanlı çocuğuyuz! Avrupalı ne çocuğu olduğunu kendisi bilir!" gibi çok veciz(!!!) bir söz ederek "kimin çocuğu" olduğunu açık, seçik ortaya koydu...

Osmanlı çocukluğu...

Bu tartışmayı aktarmamızın nedeni, aslında AKP'nin çok sık bir şekilde Osmanlı'ya yaptığı vurguyu perçinlemekti...

Toplumu İslami bir temelde şekillendirme projesi olanların sıkça başvurduğu, bir nevi özlemini ortaya koyduğu Osmanlı toplumunda bir dönem var: Abdülhamit dönemi... Bu dönemin en büyük özelliği yasakların, baskıların ve sansürün ayyuka çıkmasıdır... Abdülhamit 33 yıllık saltanatının önemli bir bölümünü sansür ve yasak üzerinden yürütmüştü.

Aynı Abdülhamit Türk karikatürüne giren ilk Osmanlı padişahıdır da... Ve mizahı, mizah basınını sevmeyen, sık sık mizah basınını çeşitli gerekçelerle

Bölücü harfler!

Q, X, W HARFLERİ BÖLÜCÜLÜĞE DEVAM EDİYOR! BU SEFERKİ HEDEF HAKİM SINIFLAR!

Q, X, W Kürtçe alfabesinde de bulunan üç harf... Tam da bu yüzden başlarına gelmeyen kalmadı; "yasaklı bir dönem" geçirdiler; yazıldıkları yerden silinmeye çalışıldılar...

Örneğin Kürtçe çocuk isimlerinden çıkarıldılar; bu harflerin içinde geçen isimler yasaklı oldular... Her ne kadar bu harfler nüfus memurundan dönse de, bölücü harfler olarak damgalansa da, televizyon sho"w"larından "wc"lere, "W" rumuzlu Bush tanımlamasından internet sayfalarında "www" girişine... kadar kullanılıyordu.

Harflere konulan yasak, Avrupa Birliği kapısı önünde bir handikap yaratıyor; bir dizi şey yanında Avrupa Birliği'ne uyum çerçevesinde bu harflere konulan yasak da yumuşatılıyor; yer yer ortadan kaldırılıyordu. Kürtçe devletin televizyonlarında kendisine bir yer buluyor; harflere konulan yasak da "anlamsız" hale geliyordu.

Liberal politikaların oturtulması çalışması çerçevesinde Kürde, Kürtçeye, yasaklı Kürtçenin yasaklı harflerine yönelik yaklaşım terkedilmeye çalışıldıkça buna karşı direnen kimi kesimler de seslerini daha yüksek çıkarır oldular. Bunun son ve ibretlik bir örneği geçtiğimiz dönemde yaşandı.

AKP hükümeti döneminde okul kitaplarında değişikliğe gidilmiş Q, X ve W harfleri bir kitapta yer almıştı. Delta ve Zambak yayınevlerinin bastırdığı 4. sınıflar için Türkçe ders kitabının 22'nci ve 44'üncü sayfalarında Q, W ve X harfleri yer almıştı. Kimi çevrelere göre bu durum halen yürürlükte olan 1353 sayılı yasanın çiğnenmesiydi.

Evet; günlük yaşamda sıkça kullanılan bu yasaklı harflerin bir kitapta yer alması kimilerini kudurtuyordu... Kimleri mi? Mesela Aydınlıkçıları! Mesela Türk Eğitim-Sen gibi ırkçı-faşist sendika yönetimlerini...

TAM BİR İBRETLİK AÇIKLAMA...

Türk Eğitim Sen Genel Başkanı Şuayip Özcan, Türkçe'de yer almayan harflerin Türkçe ders kitabına konulması ile ilgili yaptığı basın açıklamasında; "Yasaya karşın, sadece Avrupa Birliği'ne şirin görünmek uğruna bu harflerin Türkçe ders kitabında çocuklara öğretildiğini ve alfabede 29 harf olduğu gerçeğinin yadsındığını" söylüyor. Türk Eğitim Sen Başkanı Özcan, hükümetin bu uygulamasını Avrupa Birliği'nin dayatmasına bağlıyor. Şöyle diyor, Özcan:

"Avrupa Birliği sürecinde 'ana dilde' eğitim çalışmalarıyla eş güdümlü olarak gündeme gelen bazı dillerde var olan Q, W, X harflerinin şu anda kullanılan alfabeye eklenmesine göz yummak tamamen siyasi amaçlıdır. (...) Hatta bir kısım yazarlar, 'Türkiye'nin toprak bütünlüğü, Kürtçe kurslar açılırken, insanlar artık çocuklarına Kürtçe isimler verebilirlerken bozulmuyor da, üç harf yüzünden mi bozulacak' şeklinde akıl dışı yaklaşımlarla konuyu ele alıyor. Nedense kimse, AB'nin amacının, bölücü terör örgütünün isteklerine hizmet etmek olduğunu görmek istemiyor. Türkiye'yi AB'ye uyum yasalarıyla köşeye sıkıştırmayı hedefleyenler de Türk alfabesine bu üç harfi yerleştirmeyi görev edinmiş memur gibi çalışı-

---

sansürleyen birisiydi... Osmanlı-Rus Savaşı'nı gerekçe göstererek başlattığı istibdat döneminde mizah ve karikatür yayınına izin vermemişti... Uzun burnu ile hicvedilen Abdülhamit baskı ve sansürü öyle bir derecede uyguluyordu ki; "uzun" ile "burun" kelimelerini ima eden sözcükleri bile yasaklama yoluna gitmişti...

Sık sık Osmanlıya atıfta bulunan, "Osmanlı çocukluğunu" dile getirenlerin bugün Sefer Selvi'ye ve mizaha yönelik saldırılarının "kalıtımsal" bir nedenden ötürü olup olmadığını bilemeyiz ama, bu noktada ataları ile bir benzerliklerinin olduğunu, baskı ve sansür alanındaki geleneğin sürdürücüleri olduğunu söyleyebilecek durumdayız... "Osmanlı çocukluğu" illa da bunu mu gerektirir bilemeyiz ama; çokça demokrasiden, özgürlükten bahsetmek, bunu yerine getirmeyi de gerektiriyor... Dahası Avrupa Birliği kapısına "Tarih... tarih!" diye vurup "tarih" isteyenlerin, bunun için bir dizi "uyum yasası" çıkaranların bu alanda pratik adım atmasını da gerektiriyor!

Yapabilirler mi? Sanmıyoruz...

Demokrasiyi yalnızca "iktidara" ulaşma yolunda bir araç olarak görenlerin, bunu gözboyama amacıyla kullananların gerçek anlamda demokrasiyi getirmeyeceklerini biliyoruz... Ve biliyoruz ki; yine onlar kendilerine yönelen en basit bir muhalefeti bile susturmaya çalışacaklardır...

"Osmanlı çocukluğu", "Abdülhamit çocukluğu" bunu gerektiriyor...

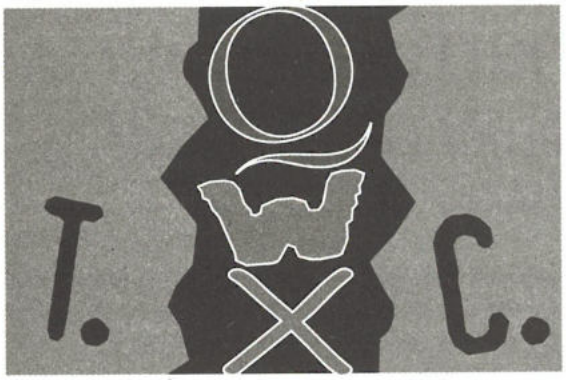

yor. Ve bugün Q, W, X harfleri yasada olmasa bile ders kitaplarında yer alıyor."

Meseleyi AB'ye bağlayan Şuayip Özcan minicik beyinlere doldurulan gerici-ırkçı bir yığın sözümona bilgiyi bir kenara bırakıyor; üç harfin öğretilmesini fazla görüyor, bunu eğitim sistemine vurulmuş bir darbe olarak değerlendiriyor.

Şunları söylüyor Şuayip Özcan:

"Minicik beyinlere alfabemizde olmayan harfleri öğretmek, yasaları bu şekilde çiğnemek Türk Milli Eğitim Sistemine vurulan ağır bir darbedir. Unutulmamalıdır ki; hiç kimse ayrılıklara zemin hazırlamaya, devletin temellerini kökten sarsmaya yönelik girişimlere kalkışmamalıdır. Türkiye dik bir yokuşu çıkarken; bölücülüklere kucak açmak, halkı kamplara bölmek, AB uğruna yasaları çiğnemek, Avrupalıların emirlerine itaat etmek Türk milletine, Türk devletine yakışmaz. Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığı, ders kitapları konusunda daha hassas olmalıdır."

Neresinden bakılırsa bakılsın ibretlik bir bildiri...

Neymiş? "Minicik beyinlere alfabemizde olmayan harfleri öğretmek, yasaları bu şekilde çiğnemek Türk Milli Eğitim Sistemine vurulan ağır bir darbedir."

Breh... Breh... Irkçılık böyle de oluyor işte... O malum ve "melun" üç harfin kullanılmasının, minicik beyinlere öğretilmesinin ne kadar zararlı etkisinin olduğunu gördünüz mü? Sözkonusu üç harfin öğretilmesinin ayrılıklara ne kadar zemin hazırladığını bilmiyorsanız "Türk" Eğitim Sen Başkanından öğrenin! Evet, bağnazlığın bu kadarı da oluyormuş demek!!!

Türk Eğitim Sen'in açıklamasına, Milli Eğitim Bakanı Bakanı Çelik bir açıklama ile karşılık veridi. Çelik açıklamasında, "İlköğretim 1. sınıflarda öğrencilerin bu harfleri öğrenmesi sözkonusu değildir. Ama ilköğretim 4. sınıf Türkçe dersinde dik ve eğik yazı karakterlerinin yazımı öğretilirken, alfabemizin harflerinin yanı sıra çocukların günlük hayatlarında karşılaştıkları bu harflerin de öğretilmesi oldukça doğaldır! (...) 1997'den beri güzel yazı kurallarını içeren Türkçe kitaplarında yer alan bu harflerin, ilk kez Bakan Hüseyin Çelik zamanında kitaplara konulduğunun iddia edilmesi bilgisizlikten kaynaklanmıyorsa, açık kasıt unsurudur. Bazı milli değerleri istismara çalışanlara ilköğretimde 4. sınıftan itibaren yabancı dil dersine başlandığını hatırlatmak faydalı olabilir. (...) İnternetin bu kadar yaygınlaştığı bir dönemde alfabemizi öğrettikten sonra 4. sınıftan itibaren bu harflerin öğrencilerimize öğretilmesi kadar olağan bir şey olamaz" dedi.

Gerçekte Çelik, bir yandan günlük yaşantıya bu kadar girmiş sözkonusu harflerin kullanılmasındaki doğallığı dile getirirken ve bu noktada "ileri, çağdaş" ve Atatürkçü düşüncenin sürdürücüsü olduğunu iddia edenlerden bir adım daha ilerde olduklarını göstermektedir. Fakat Çelik'in –AKP hükümetinin– de açıkça bu harflerin kullanımına ilişkin savunu içindeki tutarsızlıkları ve "tevil yolunu" seçmeleri; Kürt sorunu, Kürtçenin kullanımı, "yasaklar" vs. konularında tavırlarının pek de sağlam olmadığını göstermektedir.

ESAS SORUN İKTİDAR...

Yazımızın girişinde sözkonusu üç harfin esasta bölücü rol oynadığını, ama bu bölücülük rolünün hakim sınıflar arasında bir bölücülük rolü olduğunu söylemiştim.

Şimdi "Bu da ne demek şimdi?" dediğinizi duyar gibiyim... Anlatayım...

Bilindiği üzere Türkiye'de hakim sınıflar arasında yürüyen bir iktidar dalaşı var. Bu dalaşın bir yanında derin devlet; sözde "laik" Kemalistler var... Bunlar anda iktidarın gerçek sahipleri... Dalaşın diğer yanında siyasal islamın temsilcisi AKP var. AKP hükümette ama iktidarda değil, bunu istiyor... Bunun için sabırlı ve inatçı bir çaba içinde... Bu çabasında demokrasiyi amaca giden yolda bir araç olarak kullanmaya çalışıyor. ABD'nin desteğini de alan AKP hükümeti AB'ye girmenin hesaplarını yapıyor, bunun için uyum yasaları çıkardı, çıkarıyor; kimi hak ve özgürlükler kâğıt üzerinde de olsa veriliyor; yasaklar ortadan kaldırılıyor vs.

Yürüyen iktidar dalaşında kitle desteğine de sahip AKP'nin gelişiminin önlenmesi Kemalist kesim açısından büyük önem arzediyor. Her fırsatta AKP hükümetinin yıpratılması için çaba harcanıyor. Bu yapılırken ama Kemalistler –harfler örneğinde olduğu gibi– ne kadar gerici olduklarını da gözler önüne seriyorlar.

Somut olarak Kürtçenin televizyonlara girmesi ertesinde gösterilen tepki yasaklı harflerin bir kitapta yeralması durumu ile birleştirilerek "bölücülük", "ayrılık" yaygaraları yeniden basılmaya başlandı... Burada söylenenler, ileri sürülen gerekçeler ne olursa olsun temel dert kendi iktidarında gözü olan siyasi hasmın yıpratılmasıydı. Q, X, W harfleri bu kez hakim sınıflar arasında "bölücü" bir unsur olarak piyasaya sürülüyordu!

Bakalım hakim sınıflar arasındaki çatışma daha nelere gebe...

Aralık 2004

Gül isyanı

HASAN ERKUL

ay bükülüp denize dalarken
siyahı giyer yüreğim
hız bu
ışık haliyle nasıl sığsın içime

ey yakamoz
ağla
ağla ki
hafiflesin gece

dost elinden göz yaşım içeyim

ömrümün varı yaşam
yaşamın yüzüsuyu hürmetine
zamanım senin
rüyam sensin
yerine öleyim uykularım bende kalsın

işte leyli-turnalar
suskunluğu sevgiye inanç
duyuşu yolculuk
bir hoşçakalla yetinmek ne zormuş...

rüzgarları esinleyen ruhum
ne olur üzülme ışığa
sevin
dalgalan
ışık sandığın bir yudum uçmak zaten

kırmızı iyi bilir
bahar günleriyle bıçak bıçak alevlenirim
korkmayıp sırrını goncaya söyle
ruhun için kıvılcıma çiğ taneleri dizeyim

devrim çağı ışıyor
aşka yürüyor güller
isyan
isyan
isyan eyle

şafaklar iyi bilir
zoru, özgürlük yok eder
özgürlük dediğim deniz gibi yalın
güneşten yangın

her şeye ölçü olması insanın
düşünceyi eylem,
eylemi evrim ve adaletle ölçtüğünde mümkün

sabahı karşılayan ruhum
baki kal
sev
havalan
gelenleri ağırla gönülden
gidenleri uğurla uzaklara
düşünme akşamı
akşamla da helalleşirim nasılsa

gecelerden bir geceleyin
alemde bir yere konarım
dost gözünden evren badesi tatmaya
su gibi dirilirim.

kırmızı iyi bilir beni
soyunup giyerken maviyi ay, maviye kanat
olur yüreğim
kanat bu
kuş haliyle nasıl sığsın içime

ey yakamoz
söyle
söyle
uçuş'sun kuşlar
şarap bilgeliğiyle geceyi nuş eyleyelim
ve ay salınıp giderken yüreğinizden öpeyim.

15/10/2003

HANELERDEN +++ HAPİSHANELERDEN +++ HAPİSHANELER

Merhaba Güney

Derginizi biliyordum ama okuma şansım olmamıştı. Değerli bir dostun bana göndermesiyle, Güney'i okuma şansım oldu. İlk dikkatimi çeken şey içerik zenginliği oldu. Yine mahkumun sesini de yansıttığınızı görmek beni sevindirdi. Belki de en çok sesi yansıtılması gerekenler, sesini duvarların dışına taşırmakta en çok zorlukla karşılaşan bizleriz. İçerdekilerin sesinin sayfalarda yansımasına çok sevindim. Ne de olsa bizler genelde görülmek istenmeyenler, unutulmaya terkedilmek istenenler konumundayız. Her yansıyış, içerdekilerin acılarının da satırlara dökülmesi oluyor. Ki içerisi acıyla örülü bir dünya. Bir o kadar da özgürlük ve umutların zirvelerde seyrettiği bir dünya. Her şeyi kendine has, duyguları, psikolojisi, beklentileri, üzüntüleri.

İki kısa yazı yazdım size. Her yazan gibi ben de o sayfalar arasında yer bulma umudunu taşıyorum. Hem bu iyi bir teşvik olacak benim açımdan ve bizler açısından. Yüreğimin sesine sayfalarınızda yer var mı acaba? Umuyorum ve bekliyorum. İlerde daha nitelikli şeylerin de yazma ve gönderme vesilesi olur bu. Hem, sanat duyguların alevlenmesi değil mi?

Kısacık da olsa duygularımı yazdım. Ulaşabildiklerime tabii ki dergiyi okumalarını teşvik ediyorum. Bir insanın ruhsal dünyasının zenginleşmesi içinde sanat ve edebiyat dergilerini okumaya ihtiyaç var. Ayrıca her istediğimize zamanında ulaşamıyoruz. Dışarısı içerinin istek ve ihtiyaçları konusunda da, duyarsız olmasa da zamanlama olarak çok geciktiriyor.

O nedenle hem sayfalarda yer bulmak hem de o sayıya ulaşmak istedim. Eğer gönderirseniz çok sevinirim. Şimdiden teşekkürlerimi iletiyorum.

Bitirirken en içten selam ve saygılarımı sunuyorum.

Serdar Koç
E-Tipi Cezaevi C-5
Elbistan/K.MARAŞ

Güney dergisinde emeği geçen değerli dostlar, en sıcak, en samimi duygularımla sizlere merhaba diyorum. Başarı dileklerimi sunar bunca yıldır dört duvar arasında bana-bizlere gösterdiğiniz dostluktan dolayı teşekkürlerimi belirtmeyi bir borç bilirim.

Değerli dostlar!

Neredeyse on yıldır cezaevinde yatmaktayım. Yatan-yatmayan herkes bilir ki, cezaevi hem amacıyla hem de fiziki yapısıyla bireyi insanı özünden boşaltmayı hedeflemektedir. Buna karşı koymak ise, bireyin amacına olan inancı, bilinçli bir direnme ve bunları besleyen kaynaklara sahip olmadır. Bana direnme gücü kazandıran küçük veya büyük bir çok kaynak oldu. Bu kaynaklardan birisi de GÜNEY'dir diyebilirim. Bütün zorluklara göğüs gererek ve onları geride bırakarak, büyük bir dirayetin neticesinde nihayet özgürlüğüme kavuşacağım. 5 Eylül 2004'te adımımı dışarı atıp bunca yıldan sonra gururla ve bir o kadar da sevinçle özgürlüğe merhaba diyeceğim.

Duvarlar arasında tüm ekonomik krizlere, ulaşımdaki sıkıntıların ve daha bir çok politik engellere rağmen sistemli bir şekilde beni, benim şahsımda arkadaşlarımı yalnız bırakmayan dostları unutacak değildim. Zindan karanlığını aydınlatan dostlardan biri de GÜNEY'dir, GÜNEY'i bir araya getiren dostlardır. Bundan dolayı sonsuz şükranlarımı sunarım.

Dostlar, bu satırları yazmamın bir nedeni: özgürlüğe kavuşacağımın sevincini sizinle paylaşmak; diğer bir nedeni ise, artık beni abonelikten düşürmenizdir. Abonelik biçiminde süregelen dostluğumuza burada nokta koyarken, dışarda GÜNEY'in sürekli bir müşterisi ve okuyucusu olarak yeni bir dostluğu geliştireceğimi söyleyebilirim. Yaklaşık yedi aydır Hatay'ın Kırıkhan İlçe Cezaevinde kalmaktayım. Gönderdiğiniz tüm sayıları aldım. En son sayıyı (29. sayı) da aldım.

Satırlarıma son verirken çalışmalarınızda en üstün başarılar diler, tüm çalışanlara tek tek selam, saygı ve sevgilerimi sunar, daha nice GÜNEY'li yıllara diyorum.

Hoşçakalın değerli dostlar.

Şeref Akgül
23.08.2004

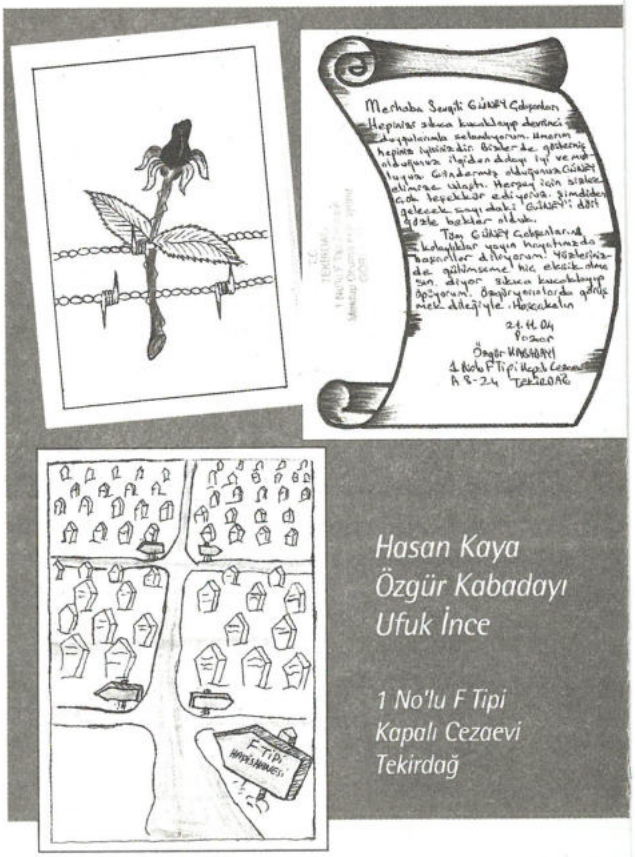

Hasan Kaya
Özgür Kabadayı
Ufuk İnce

1 No'lu F Tipi
Kapalı Cezaevi
Tekirdağ

EN +++ HAPİSHANELER +++ HAPİSHANELER +++HAPİSHAN

Merhabalar;

Öncelikle selam ve saygılarımı gönderiyorum.

Gönderdiğiniz kitapları (Ansiklopedi ve Siyasal Yazılar) aldım. Çok teşekkür ederim. Duyarlılığınız ve sıcaklığınız güç kattı, sevinç kattı, sağolun, varolun!

Bireysel olarak çabam, bu zor koşullarda zihnimi, yüreğimi diri tutmak, bir şekilde üretimden, böylelikle yaşamdan, düşünceden kopmamak... Bu açıdan özellikle Siyasal Yazılar benim için oldukça zihin açıcı oldu. Işıldattı... Bunun için ayrıca teşekkür ederim. Elimden geldiğince, üretmeye ve paylaşmaya devam edeceğim.

Yazmak, ifade etmek istediğim çok şey var. Ancak böyle mektupla bunu yapmak pek mümkün olmuyor. Biriktiriyorum. Umarım bir gün özgür ortamları paylaşma şansına sahip olurum. Yine de bazen mektup niyetine birşeyler yazıp gönderirsem, vaktinizi çalmış olacağımdan dolayı kızmayın. Yayınlansın falan diye değil, sesim arkadaşlığa, dostluğa ulaşsın diye yazarım, yazarsam... Burada tüm zamanım okuyarak ve öykü ile şiir ile boğuşarak geçiyor. Elle tutulur çalışmalarım oldukça göndereceğim.

Tüm arkadaşlarımı hasretle kucaklıyorum. Değerli çalışmalarınız, çalışmalarımız için başarılar diliyorum. Güney'imizi selamlıyorum. Umut ve dirençle, saygılarımla.

Deniz Faruk Zeren
2 Nolu F tipi Cezaevi
B2/60 Buca/İZMİR

Merhaba,

Sizlere bu mektubu tutuklu bulunmakta olduğum Kandıra 2 Nolu F Tipi Hapishanesi'nden yazıyorum. 1 Nisan 2004 tarihinden itibaren tutukluyum. 6 ay geçmesine rağmen hâlâ ilk mahkemeye çıkarılmadım.

Üniversite öğrencisi ve Gençlik Gelecektir Dergisi'nde gazetecilik yapıyordum. 1 Nisan'dan beri her iki işimi de yapamıyorum.

Sizlere neden tutuklu olduğumu anlatmak istiyorum.

1 Nisan 2004 tarihinde "örgüt operasyonu" denilerek İstanbul ve Anadolu'nun çeşitli illerinde yasal kurumlar basılmış, çalışanları gözaltına alınmış ve polisin hazırladığı sahte belgelerle tutuklamıştır. Sahte belgelerle tutuklamalar ilerleyen günlerde de devam ederek 82 kişinin tutuklanmasına neden olmuştur.

1 Nisan tarihinre basılan kurumlar, yasal kurumlar olmasına rağmen polis bu kurumları "örgüt evi", çalışanlarını ise "örgüt üyesi" olarak ilan etmiştir.

Basılan kurumlar arasında Ekmek ve Adalet Dergisi, Yeniden Özlem Yayıncılık, Yılmaz Yayıncılık, TAYAD, T. Haklar Derneği, Halkın Hukuk Bürosu, Anadolunun Sesi Radyosu, İdil Kültür Merkezi gibi yasal kurumlar vardır. Bütün kurumlar polisin 24 saat denetleyebileceği, valilik ve maliyede evrakları olan yasal kurumlardır.

Ben de 1 Nisan 2004 tarihinde dergimizin teknik işlerinin yapıldığı Yeniden Özlem Yayıncılık'tan gözaltına

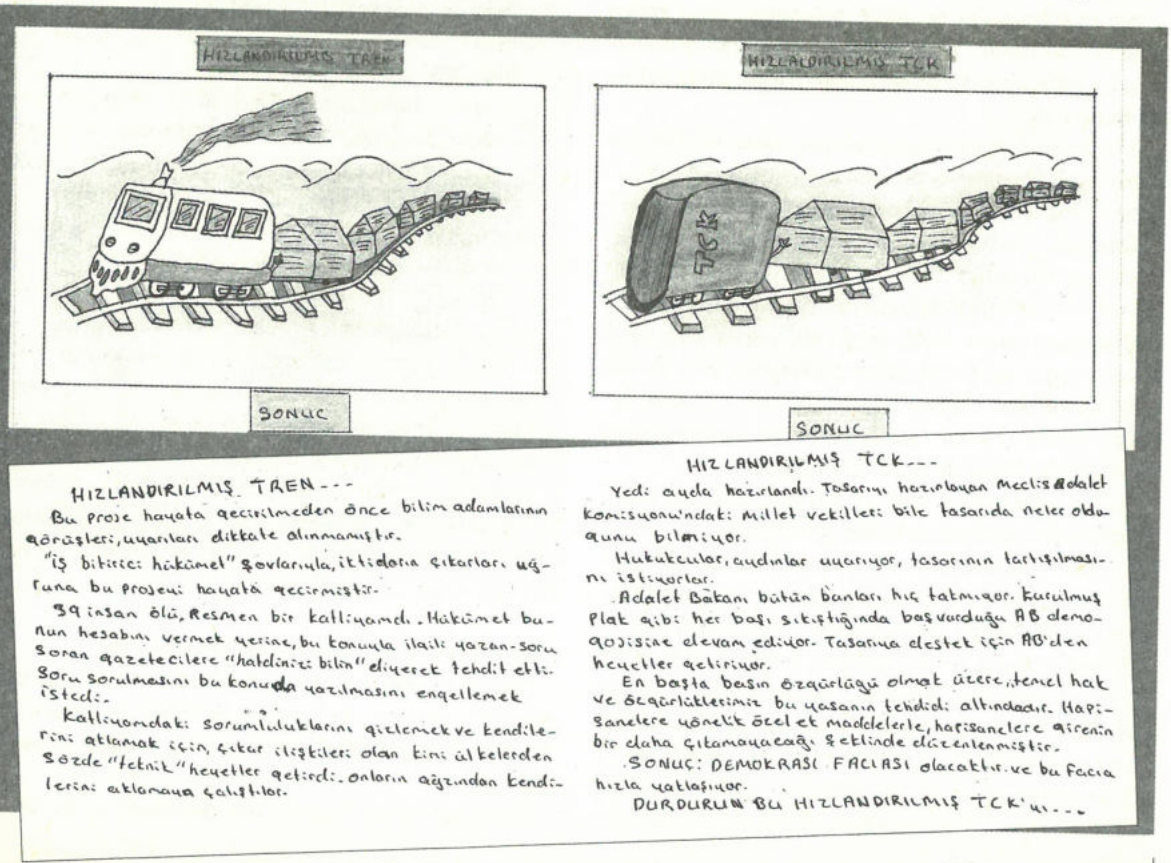

HIZLANDIRILMIŞ TREN---

Bu proje hayata geçirilmeden önce bilim adamlarının görüşleri, uyarıları dikkate alınmamıştır.

"İş bitirici hükümet" sıfatıyla, iktidara çıkarları uğruna bu projeyi hayata geçirmiştir.

39 insan ölü, Resmen bir katliamdı. Hükümet bunun hesabını vermek yerine, bu konuyla ilgili yazan-soru soran gazetecilere "hatalarınızı bilin" diyerek tehdit etti. Soru sorulmasını bu konuda yazılmasını engellemek istedi.

Katliamdaki sorumluluklarını gizlemek ve kendilerini aklamak için, çıkar ilişkileri olan kimi ülkelerden sözde "teknik" heyetler getirdi. onların ağzından kendilerini aklamaya çalıştılar.

HIZLANDIRILMIŞ TCK---

Yedi ayda hazırlandı. Tasarıyı hazırlayan Meclis Adalet komisyonundaki Millet vekilleri bile tasarıda neler olduğunu bilmiyor.

Hukukçular, aydınlar uyarıyor, tasarının tartışılmasını istiyorlar.

Adalet Bakanı bütün bankları hiç takmıyor. kurulmuş Plak gibi her başı sıkıştığında başvurduğu AB demagojisine devam ediyor. Tasarıya destek için AB'den heyetler getiriyor.

En başta basın özgürlüğü olmak üzere, temel hak ve özgürlüklerimiz bu yasanın tehdidi altındadır. Hapisanelere yönelik özel et maddelerle, hapisanelere girenin bir daha çıkamayacağı şekilde düzenlenmiştir.

SONUÇ: DEMOKRASİ FACİASI olacaktır. ve bu facia hızla yaklaşıyor.

DURDURUN BU HIZLANDIRILMIŞ TCK'yı...

HANELERDEN +++ HAPİSHANELERDEN +++ HAPİSHANELER

alınarak tutuklandım.

1 Nisan 2004 tarihinde polis onlarca kişiyi gözaltına almıştır. Ve gözaltının ilk günü Emniyet Müdürü Sözcüsü Ramazan Er "örgüt evleri" basıldı, "örgüt üyeleri" gözaltına alındı diyerek "yasa-dışılığını" resmen ilan etmiştir. Avukatlarımız dahi neden tutuklandığımızı öğrenememişken gözaltında "örgüt üyesi" yapıldık. Neden yasal kurumlar "örgüt evi", çalışanları "örgüt üyesi" olarak gösterilmektedir?

5 Nisan 2004 tarihinde çıkarıldığımız savcılıkta neden gözaltına alındığımızı en sonunda öğrenebilmiştik. "Ekmek ve Adalet Dergisinde bir disket bulunduğu iddia ediliyor. Ve bu diskette örgüt yazışmaları varmış. Adımız çıktı denilerek gözaltına alınmışız(!)"

Ekmek ve Adalet Dergisi basıldığında Yeniden Özlem Yayıncılık da basılmıştı. Yani aynı an ve saatte basıldı her iki kurum da. Bu durumda nasıl Ekmek ve Adalet Dergisinde bulunduğu iddia edilen disketten adımız çıktığı için gözaltına alınıyoruz. Daha disket bulunmadan biz gözaltına alınmışız zaten. Bu çelişki 1 Nisan operasyonunun(!) hukuksuzluğunu gözler önüne seriyor.

Tek delil olarak bir disket gösteriliyor. Hem de TÜBİTAK bilirkişi raporlarında disketin tek başına delil olamayacağını belirttiği halde...

82 kişi ise sadece "diskette adın çıktı" denilerek tutuklanmıştır.

İşin hukuksuzluğu ise sözde bulunduğu iddia edilen disket ne bir hakim, ne de bir savcı nezaretinde el konulmuştur. Polis sözde bir disket buldum deyip, sahte belgeler hazırlamıştır.

1 Nisan'da 82 kişinin tutuklanması polisin kurduğu bir komplo ve yargının da ortak olduğu bir hukuksuzluk örneğidir. Yalnız(!) bu diskette polisin bir çok acemiliği vardır.

Örneğin; 10 yıldır hükümlü ve hâlâ hapishanede hükümlü olarak yatan bir insan aranır duruma düşürülmüştür. Gözaltında olduğu tarihte örgütle yazıştığı iddia edilen kişiler vardır. Yasal dergilerde yayınlanmış dergi yazıları örgüt yazışması olarak gösterilmektedir. Bunlar belgeli örneklerdir. Daha fazlasını saymak mümkün. Örneğin benim diskette sadece adım ve sorumluluğum yazmaktadır. Başka da hiçbir iddia yoktur.

Polisin hazırladığı fezleke ise noktası, noktasına savcılık tarafından iddianame haline getirilmiştir.

1 Nisan hukuksuzluğu demokratik kurumlara ve çalışanlarına polisin kurduğu bir komplodur. Ve aynı zamanda bu saldırı "haklar ve özgürlükler" mücadelesinedir.

Dünyada buna benzer komplo örnekleri mevcuttur. "Sacco ve Vanzetti", "Dreyfus", "Rosenberg'ler" davaları buna örnektir. Bu davalarda yargılanan ve idam edilen, yıllarca hapishanede yatırılan insanların haklılığı 50 yıl aradan sonra bizzat devlet yetkilileri tarafından kabul edilmiştir. En son Fransa Başkanı Chirac'ın "Dreyfus" davasının haksızlığını kabul etmesi buna örnektir.

Birgün; demokrat, düzene muhalif her insanın adı bir disketten çıkabilir. Bu açıdan bakıldığında saldırının "haklar ve özgürlükler" mücadelesine olduğu anlaşılmaktadır.

Kimse bu ülkede "hukuk" var dememeli, ya da "de-

Merhabalar,

Size bu mektubu Tekirdağ 1 Nolu F Tipi'nden yazıyorum.

Umarım sizler iyisinizdir.

Bugün Kasım'ın 24'ü ve havalar giderek soğumaya başladı. Sizleri bilmem ama ben dört duvar arasında kışı iyice hissetmeye başladım. Beton duvarlar insanı çeker içine iliğinize kadar hissedersiniz kışı. Öyle anlar olur ki kalemi tutamaz hale gelirsiniz. Ama biz inatla, sabırla yazmaya devam ediyoruz. Sizlere burada yaşadığımız sorunlardan bahsetmek istiyorum. Sizin de bu konulara duyarlı olacağınıza eminim.

Yirmibirinci yüzyılda insanın insan üzerinde uyguladığı en korkunç ve en vahşi uygulamaların olduğu bir dünyada yaşıyoruz.

Adeta Nazi kamplarını andıran bugünkü F tipleri tecritin ve katliamların adı olmuştur. Tek kişilik ya da üç kişilik hücrelerde tutularak çıldırmamız için her türlü baskıyı yapan devlet hâlâ F tiplerinin, hapishanelerin hapishane değil birer "konukevi" olduğunu üstüne basa basa söylemeye devam ediyor. Fütursuzca.

Adalet Bakanı Cemil Çiçek "konukevleri" derken sanırım bir şeyi çok iyi biliyor, buraların birer konukevi olmadığını, "yaşayan" ölülerin olduğu bir mezarlıktan bahsediyor.

Bakın konukevleri nasıl yaşayan ölüler yaratmaya çalışıyor hep birlikte görelim.

Başlı başına bir tecrit politikasıdır.

Hastane, mahkeme sevkleri adeta işkenceye dönüştürülüyor. Hapishanede bulunan revire çıkarsınız, çıktığınızda doğru dürüst muayeneniz yapılmaz. Her şey psikolojiktir derler. Mesela siz sinüzitim dersiniz, o psikolojiktir der. Buyrun size bir başka işkence yöntemi. Hastaneye sevk istersiniz, 15 gün sonra götürülürsünüz. Bu arada hastalığınız ya geçmiş olur ya da tamamen ilerlemiş olur.

Size bu konuyla ilgili en çarpıcı olayı anlatayım. Salih Sevinel'in tedavisi bilinçli olarak yapılmamış ve ölümüne sebep olunmuştu. Evli ve iki çocuk babasıydı. Tecritin yarattığı sonuçlardan biri sadece. Tecritin yarattığı sonuçlar bunlarla da sınırlı kalmıyor. Sürekli intiharlar, intihara teşebbüs her geçen gün artmakta. Tutsaklar tecrit edilerek çıldırtılmaya çalışılır.

Bunların da yaşanmış somut örnekleri var. Mesela Volkan Ağırman intihar etmiştir. Hasan Tahsin Akgün intihara teşebbüslerinin yalnızlığın ve bulunduğu ortamdan kaynaklı sürekli halisünasyonlar görme, çevresine zarar verme, uyumama, sinir krizleri geçirme gibi bir çok psikolojik sorunları var.

Tecrit politikaları bunlarla da sınırlı kalmıyor. Mesela herşeyin sayılı olması. Üç kitap dışında başka kitap alamazsınız. Gömlek, pantolon, kazak gibi her şey ama her şey sayılıdır. Sizin üzerinize kayıtlı her şey size sayılı verilir, buna idare karar verir.

Mesela haftada bir saat görüşümüz var, birinci dereceden akrabanız değilse o kişiyle görüşemezsiniz. Görüşlerde uygulanan keyfiyetin haddi hesabı yoktur.

Defalarca kez aramadan geçirilirsiniz, görüşe gelen annenize, babanıza, kızkardeşinize onursuzca arama dayatılır, hem de yüksek güvenliğin olduğunu söyledikleri halde. Ailenizden, akrabalarınızdan gelen mektuplar hasıraltı edilir, keyfi olarak verilmez, her satırı okunur beğenilmeyen yerleri varsa –o da okuyanın keyfine kalmıştır artık– karalanır, mektubunuz okunmaz hale getirilir. Bunlar yapılırken sizin haberiniz olmaz. Tecrit politikaları en ince ayrıntısına kadar düşünülmüştür F tiplerinde.

F tiplerindeki durum bu. F tiplerine karşı da süren bir direniş var. 20 Ekim 2000'de başlayan 117 ölü ve 600'den fazla sakat insanla devam eden ölüm orucu eylemi sürüyor. Remzi Aydın 500'lü günlerinde. Sergül Albayrak, M. Kemal Eren, Fehim Horasan ve Vedat Çelik, İnan Işık 100'lü günlerindeler. Ölüm orucunu sürdürüyorlar. F tipleri açılmadan önce başlayan tartışmalar dört yıldır devam ediyor.

Tecritin olumlu bir yanı var mı sizce? Bu kadar olumsuzluklar anlatırken bir yandan da hâlâ F tiplerinin açılmasını savunan devlet aslında düştüğü durumu kurtarma peşindedir. Çünkü buraların birer "konukevi" olmadığını açık bir şekilde yaşananlar ortaya koyuyor.

117 ölüm ve 600'den fazla sakat insan bunun gerçeğidir. Dört yıldır söylüyoruz, söylemeye de devam edeceğiz: F tipleri tecrit demektir. F tipleri işkence ve katliam demektir. Bu durumda F tiplerinin ne tutunacak bir yanı vardır ne de savunulacak bir yanı.

Üstelik bu tartışmalar sürerken anlaşılan o ki devlet bu katliamlardan yetinmemiş olacak ki tüm bunların üzerine yeni ceza infaz yasasını getiriyor.

Sonuçları ve uygulamaları ortada olan F tiplerini ve işleyişini yasal hale getiriyor... İnsanın-adaletin-hukukun- bütün tıbbın karşı koyuşuna, kabul etmemesine rağmen devlet tecriti yasallaştırıyor.

Tek tip elbise. Zorla çalıştırma. Disiplin cezaları.

Bunlar bu yasayla birlikte geliyor ve tamamıyla direnme hakkını ortadan kaldırmaya yönelik düşünülmüştür.

Bir haksızlığı "sessiz protesto" etmek "gereksiz" marşlar türk söylemek, slogan atmak... bunların hepsi suç. Üstelik buna karar verecek olan da cezaevi idaresi ve gardiyanlar... Tutsakların hiçbir savunma hakkı yok.

Bütün bunlar "reform" adına "AB'ye uyum" adına getiriliyor, gerçekler gizleniyor.

Tek bir F tipine 20 trilyon harcanmış.

Ülkemizde açlığın, yoksulluğun kol gezdiği, insanların çöpten ekmek topladığı, çocukların bir dilim ekmek için kamyon altında ezilerek can verdiği, işsizliğin, doktorsuzluğun, ilaçsızlığın daha bir çok sorunun yaşandığı bir ülkede, devlet kalkıp 20 trilyon lirayı öve öve F tipi hapishanelere yatırdıklarını açıklıyor. Neden acaba? Ülkede bu kadar adaletsizliğin yaşandığı ve yaşanmaya devam ettiği bir ülkede adeta Nazi kamplarını andıran F tiplerine 20 trilyon lirayı döküyorlar?

AKP'nin amacı bellidir: Devrimci-demokrat muhalif, aydın-yurtseveri susturmak! Çünkü muhalif kesimi susturduğunda bütün halkı susturmuş olacaklar.

Çünkü ABD böyle istiyor. AB standartları dedikleri işte tam da bu olsa gerek. Standartlara göre 117 insanın ölmesi, 600'den fazla insanın sakat kalması önemli değil, daha fazlası gerekiyor. Bu yüzden yeni çıkacak ceza infaz yasasını tartışmadan, yangından mal kaçırır gibi geçirmeye çalışıyorlar. Bu yasanın çıkarılmasına karşı çıkalım.

F tipleri sadece biz tutsaklar için yapılmış değildir, tüm tüm halkı kapsamaktadır. Bu tehlikeyi görelim lütfen. Bana zaman ayırdığınız için teşekkür ediyorum, çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

Selamlar, sevgiler...

Muharrem Cengiz
24.11.2004

mokratikleşiyoruz" aldatmacalarına kanmamalıdır. En son Yargıtay Başkanı-MİT-Çakıcı ilişkisi sistemin ne durumda olduğunu göstermektedir. Ve tüm sistem bu ilişkiler ağından ibarettir.

Sizleri duyarlı olmaya ve bu saldırıya karşı mücadele etmeye çağırıyorum. 25 Ekim-5 Kasım tarihleri arasında parça-parça Beşiktaş 12. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülecek duruşmalarda görmek umudu ile hoşçakalın diyorum.

Selamlarımla...

Mehmet Yayla
10 Ekim 2004, Kandıra

"Aman, gözünü dört aç!"

–SABAHATTİN ALİ'YE DAİR–

UTKU ERİŞİK

1919 yılında Bahriye Mektebi öğrencilerinden genç bir delikanlı, Yahya Kemal'i dövmek için İstanbul'u köşe bucak aramaktadır. Şair, korkusundan evini değiştirmekle kalmaz, yeni adresini de kimseye söylemez. Bahriyeli gencin bu öfkesinin nedeni, annesi Celile Hanım'a aşık olmasıdır şairin. Celile Hanım'ın kocasından ayrılmasıyla daha da alevlenen bu aşk, 'karşılıksız' kalmayı sürdürür; ancak dedikodular da kulaktan kulağa hızla yayılmaktadır. Bu duruma engel olamayacağını anlayan anne, Paris'e gitmekte bulsa da çözümü; oğlu, hâlâ İstanbul'dadır!...

(Politik) duruşunun ve yazdıklarının özgünlüğünün enine boyuna tartışılması gerektiğine inandığım şairlerden biri olan Yahya Kemal'in, o günlerde başının belası olan bu genç delikanlı hakkında bir yanılgısı daha olmuştur.

Samiye'nin Kedisi adlı şu şiirle ısınma turumuzu sürdürelim:

"Yeşil deniz gibi gözleri vardı / Beyaz tüyleriyle bir küme kardı / Ağzını süsleyen sedef dişlerdi / Baygın nazarı tâ ruha işlerdi // Severken aldatıp birden kaçardı / Okşarken apansız pençe açardı / Onda bir kadının gururu vardı / Sürmeli gözlerinden riya akardı"

Yahya Kemal, bu şiiri yazan kişiden, sözkonusu kediyi göstermesini ister. Kediyi görünce de, "Sen bu pis, uyuz kediyi böylesine övebiliyorsan, hiç kuşkusuz şair olursun." der. *Samiye'nin Kedisi*'nin şairinden bir gün kaçacağı ve 'dün bir tepesinden baktığı' Aziz İstanbul'da gizlenecek delik arayacağı aklına dahi gelmez. Her ne kadar o gence, 'şiir dersi vermek' adı altında gidiyor olsa da eve, asıl amacı Celile Hanım'a yaklaşabilmektir!

Yahya Kemal'in alay ederek "Hiç kuşkusuz şair olursun!" dediği bu Bahriyeli genç, ileride Nâzım Hikmet imzasını atacağı şiirleriyle, Yahya Kemal de dahil olmak üzere, herkese "Nasıl şair olunur?" dersi verecektir.

İlginç bir rastlantı olsa gerek, yine aynı günlerde, ama bu kez de Edremit'te buna benzer bir olay yaşanır. Pazarda çerçicilik yapan babasına yardım etmek için onun yanında dolaşan on iki yaşındaki bir çocuk, gündüzleri küçük gözleriyle gözlemlediği 'büyük'lerin dünyasını geceleri kâğıda dökmeye başlar. Yazdıklarına bir gün, "Sabahın erken saatinde pederimin lâtif sesiyle uyandım." diye başlayınca, en sert tepkiyi yine 'pederinden' görür:

"Haydi ordan, yalancı kerata! Sabahın köründe seni zorla yatağından kaldırıyorum. Babanın lâtif sesiymiş! Sesim sana lâtif gelir mi hiç! İçinden geldiği gibi yaz."

O çocuk da, ileride 'içinden geldiği gibi yazmak' konusunda büyük bir ders verse de herkese, bunun bedelini ağır ödeyecektir. Ölümünden dört yıl sonra (1952), Nâzım Hikmet'in Moskova'da *Novoyo Vremya*'da *(Yeni Zamanlar)* onunla ilgili şu yazdıkları, bu bedelin başlığını da atacaktır:

"İkinci Dünya Harbi biter bitmez Sabahattin Ali, Markopaşa gazetesini çıkarmaya başladı. Bu, Türkiye'de o zamana dek olmayan bir politik mizah gazetesiydi. Markopaşa, emperyalizmin aleyhinde yazıyor, Türkiye gericiliğiyle ve burjuva partileriyle alay ediyordu. Markopaşa'nın demokrasi, ulusal bağımsızlık ve barış uğrunda ve emperyalizme karşı yürütülen savaştaki rolü çok önemlidir."

BAŞKA BİR 12 EYLÜL KARANLIĞI

Sondan başlamak gerek anlatmaya. Markopaşa'yı anmadan, orada neler yazdığına değinmeden Sabahattin Ali'yi anlatmak, ancak bizdeki eleştirmenlere özgü bir davranış olur. Tıpkı Markopaşa'nın diğer usta kalemleri Rıfat Ilgaz, Aziz Nesin ve Mim Uykusuz'da olduğu gibi, sevgili eleştirmenler "Politika mı, uzak dursun bizden!" mantığıyla değerlendirmeler yapmayı sevdikleri için, Sabahattin Ali'yi de 'yalın dil-içten anlatım-sağlam kurgu' kalıbının bataklığına sokmaya çalıştılar. O eleştirmenleri, bu satırların devamında yeniden anacağım. Onlar ki, her nasıl olursa olsun, anılmayı pek severler. Hepsi o kadar değerli insanlardır ki, anmazsam alınırlar. Kendi çıkarlarını gözeterek okuru kandırmaktan kaçınmayan bazıları, yüzlerine tükürünce "Yarabbi şükür!" diyecek kadar, nazik, değerbilir ve kulluklarının bir yasası olarak şükürcüdür. Yüzlerine tükürmediğinde de, havanın kurak gitmesinden başlarlar yazmaya, edebiyatın artık kısırlaştığıyla, verimsizleştiğiyle bitirirler. Hepsine elbet bir çift sözümüz olacak, ama az sonra!...

Sabahattin Ali, ilk sayısı 25 Kasım 1946'da çıkan, daha sonra sıkça kapatılıp, Merhumpaşa, Malûmpaşa, Alibaba, Yedi-Sekiz Paşa ve Hür Markopaşa gibi adlarla yayın yaşamını sürdüren Markopaşa'nın başyazarıydı. (Gazetenin çıkış öyküsünü, iktidara karşı kullandığı o muhteşem mizah silahını ve yazarıyla-çizeriyle nasıl bir savaşım verildiğini öğrenmek isteyenler için Mehmet Saydur'un Markopaşa Gerçeği adlı kitabı eşsiz bir kaynak olacaktır.)

Peki ne yazmıştı Sabahattin Ali bu gazetede?

Yazdıklarına kendinin değil de, karanlık bir 'ölüm'ün nokta koymasının nedeni de, bu satırlar içinde aranmalı...

Markopaşa'nın ilk sayısında, İstiklâl adlı bir yazısı var ustanın...

Bu yazıda, *"...Bizim bildiğimize göre, müstakil bir memleketin toprakları üzerinde, ister general olsun ister teknisyen, ister üniforma giysin, ister sivil, ister yaya dolaşsın, ister jeep otomobiline binsin, yabancı bir devletin ordusuna mensup birlikler, devamlı vazife ile bulunamazlar. Bizim bildiğimize göre, müstakil bir memleketin topraklarından bir karışı bile askerî maksatlarda kullanılmak için, yani üs olarak, sulh zamanında yabancı bir devletin kara, deniz, hava kuvvetlerinin veya teknik personelinin emrine verilemez."* diyor.

Yıl 2005... Ocağımıza incir ağacı dikmek üzere İncirlik'te konuşlananlar, Adanalı yurttaşlarımla komşular hâlâ... Irak'ın ikinci işgali sırasında, petrol satan bir ofisi olan medya patronunun köleleriyle dolu 'toplama kampı' kaç gazete varsa, hiçbiri "Savaşa Hayır!" diyemedi; çünkü ABD'nin helikopterinden tankına kadar bütün savaş araçları Türkiye sınırına girdiği andan itibaren o ofisten akaryakıt alacaktı. Ölen masum insanlar, onları hiç ilgilendirmedi. Bütün bunlarla birlikte; oy sandıklarından çıkan kaç emir eri varsa, hepsi apoletli yabancı kurmayların emrinde çalışmayı sürdürdüler. Sabahattin Ali, yiğitçe yazdıklarında altmış yıl sonra bile haklıydı... Daha ilk örnekte bi-

le, neden öldürüldüğü sorusu gülünç olmuyor mu?

İkinci sayıda, Yabancı Sermaye adlı yazısında, *"...Dört sene Seferberlik'te, ondan sonra üç sene İstiklâl Harbi'nde, yabancı sermayenin bizi sürüklediği yarı müstemlekelikten kurtulmak için dövüştüğümüz söylendi. Lozan'ın en şerefli tarafı, bizi yabancı sermaye köleliğinden kurtarması idi. Arkasından yirmi sene, hep bu yabancı sermayeyi silkip atmağa çalıştık. Mini mini Belçika'nın tramvay şirketindeki sermayesinden kurtulunca bayram ettik. İzmir su şirketi yabancı sermayeden kurtuldu diye tören yaptık. Havagazını aldık, sevincimizden zıpladık, elektriği kurtardık, gazetelere sütun sütun yazı yazdık. Bütün bunların sonu buna mı varacaktı? El açıp davet edecek olduktan sonra, yabancı sermayeyi ne diye düğün bayramla kapı dışarı ettik?"* diyor.

Yıl 2005... Bulup, tüm dünyaya tanıtmakla övündüğümüz yoğurdumuzun market raflarında duran kaplarına bakmak bile yeterli. O kaplarda 'doğal' yazısı pek eksik olmasa da; doğal olmayan, yabancı şirketlerin bizim piyasalarımız içinde böylesine başına buyruk cirit atması... "Devlet ayakkabı mı yapar?" diye diye içini boşalttıkları ulusal bilincimizin karşısına 'istihdam' silahıyla çıkıyorlar. İşsiz insanlarımızın çokluğu sorununu işlerine geldiği gibi kullanıp, yabancı ortaklarla kurdukları şirketlerde binlerce işçi çalıştırdıklarını iddia ederek, bununla gurur duymamızı istiyorlar. Oysa, ortaklık kurdukları yabancı sermaye, ülkemizdeki yerli üreticiyi silip süpürürken, batan iş yerleri yüzünden işsiz kalan binlerce insanımızdan hiç söz etmiyorlar. İçtiğimiz suya varana kadar, yabancı sermayenin zehrini bulaştırdılar. KOÇ'um benim, keşke Anadolu denen şu bereketli toprakları ve o toprakların muhteşem insanlarını tanıSAydın... Onların gözlerindeki yüzlerce yıllık öyküyü okuyabilseydin keşke...

10 Şubat 1947'de yayımlanan onuncu sayıda, Ne İstiyoruz başlıklı bir yazı yazmış Sabahattin Ali. *"Biz istiyoruz ki, bu memlekette yapılan her iş, üç beş kişinin çıkarına değil, bu toprakları dolduran milyonların yararına olsun. Herhangi bir karar alınırken, İzmir'deki ortak tüccar, İstanbul'daki ahbap milyoner değil, bu kararların altında beli bükülen, çoluk çocuk inleyen yığınlar göz önünde tutulsun."* Diyor.

Yıl 2005... IMF'nin bond çantalı müfettişlerinin denetlemeleri sırasında korkudan tir tir titreyen bazı takkeli (ya da takıyyeli) tosuncuklar, "IMF'nin hassasiyetini göz önünde tutarak, ücretleri belirledik." Diyebiliyor utanmadan. O sırada, haber bültenlerini izleyen ve asgari ücretin ne kadar yükseleceğini merakla bekleyen yoksul halkım, kuru ekmeğe daha sıkı sarılıyor. Biliyor ki, o da, ellerinden alınmak üzere. Homosapiens'in sömürgenler sınıfından olan bu yabancıların gözünde; o yokluk sofralarında dişleri altında ezilmekte olan zeytinden ve bir yumrukta ezdikleri soğandan hiçbir farkları yok oysa... Mikrofonlar önünde, kameralara bakarak yalan söyleyenlerin yalanları karın doyurmuyor. Zaten ne karın doyuruyor ki? Maaşı yetmediği için ticaretle uğraştığını söyleyen krallar vardı, var ve olacak da... Hasan ne yapsın, bütçemiz bu kadar... Mehmet ne yapsın, Ayşe ne yapsın? Ey benim açlar mezarlığına girmeye aday insanlarım, hep birlikte katlanacağız bu sıkıntıya. Bir gün, başımızdaki kralların salt maaşıyla geçinebileceği hakça bir düzen kurulur elbet...

Bak, Merhumpaşa'da ne diyor Sabahattin Ali?

"Başka türlüsünü mü bekliyordun? Dünkü kurtların, bugün kuzu oluvereceklerini mi sanmıştın? Boş hülyalara kapılma, onlar 'Büyük lokmayı kim yutacak?' diye ikide bir kendi aralarında kapışsalar bile, eninde sonunda sana karşı birleşirler. Aman, dikkat et! Galiba, yine senin postunu paylaşıyorlar."

Şimdi burada bir son verelim bu başyazılara. 'Güncelliğini koruması' üstüne ne söylesek azdır; satır satır bugün yazılmış sanki... Markopaşa'nın muhalif duruşu içine, Rıfat Ilgaz ve Aziz Nesin'in mizah yazılarındaki güçlü sesi ve Mim Uykusuz'un çizgilerindeki ustalığı da eklersek, tirajı altmış bine kadar çıkan gazetenin iktidarın tepkisini çekmesi de şaşırtıcı olmamalı. Gün gelmiş; sık sık kapatılan, hatta bazen daha matbaada basılırken toplatılan gazetede "En sadık okuyucularımız olan ve yazdıklarımızı satır satır altını çizerek okuyan emniyet mensuplarına teşekkür ederiz." Notu bile düşülmüş. Daha başka ne demeli?

Örneklerini sunduğumuz, Sabahattin Ali'nin bu yazılarındaki 'doğruların' biraz fazla 'doğru' olması, 'yalan' ve 'yanlış'larla halkı yönetmeye çabalayanları rahatsız etti. Peki ne oldu sonra? Rahatsız olanlar, düzenin falakasına yatırdıkları usta bir yazarın tabanlarına sopayı indirdiler!

"...İşte bu millî düşünce ile birdenbire irademi kaybederek elimdeki sopa ile kitap okumakta iken kafasının sol tarafına yüzüne doğru şiddetle vurdum. Suratı, gözlükleri, kulağı kan içinde kalmıştı, arkasından aynı yere şiddetle bir daha vurdum. Bu iki darbeden sonra Sabahattin Ali sağ tarafına doğru yıkıldı. Ağzından, burnundan kanlar boşandı. Dikkat ettim; hafif hafif nefes alıyordu. Bu defa üçüncü bir darbeyi ensesine vurunca nefesi tamamen kesildi. Ölmüştü."

Yurt dışına kaçmaya karar veren Sabahattin Ali, kendisini sınırdan geçirecek olan –sözümona– Ali Ertekin'in işlediği cinayet sonucu yaşamını yitirdi.

(Bu parantezi açtım; çünkü... Markopaşa serüveni, Sabahattin Ali'nin ölümünden sonra da, kısa bir süre sürdü. Ta ki, 1949 yılında Hür Markopaşa adıyla son sayı çıkana kadar... Aylardan Eylül'dü... Eh, gününü de siz tahmin ediverin artık. Bu kadar 'sopa'dan bahsettikten sonra, parantezi boşuna açmadık ya... Tabii ki 12 Eylül'dü!..)

BENİM MESKENİM DAĞLARDIR

Bu ölüm olayı, ilk günkü karanlığını korumakta hâlâ... Sabahattin Ali, Sofya'dan Moskova'ya geçeceğini, oradan da Çek pasaportu çıkararak Roma ve Fransa'daki Türkleri örgütleyeceğini söylemiş. Ali Ertekin ifadesinde, *"Bu sözleri işitince beynim attı. Vaktiyle Rusların 93 Harbi'nde dedelerime fena muameleler yaptığını babam bana söylemiş ve anlatmıştı. Bu sözlerden sonra Sabahattin Ali'nin Türklük ile alakası olmayan ve Türk milletine fenalık için harice kaçmak isteyen bir canavar olduğunu anladım. Zaten elinde de şişkin bir çantası vardı, bu çantada mevcut olması muhtemel olan evrakı düşündüm. Heyecanım teessüre inkılap etti. Titremeye başladım. Elimde sopa vardı, ayağa kalktım, gezinmeye başladım. Her geçen saniye asabımı bir kat daha sarsıyordu. Gözlerim kararır gibi oldu. İşte bu millî düşünce ile..."* diyor... Bu ifadedeki 'saçmalık', aklı başındaki kimseyi ikna etmedi doğal olarak.

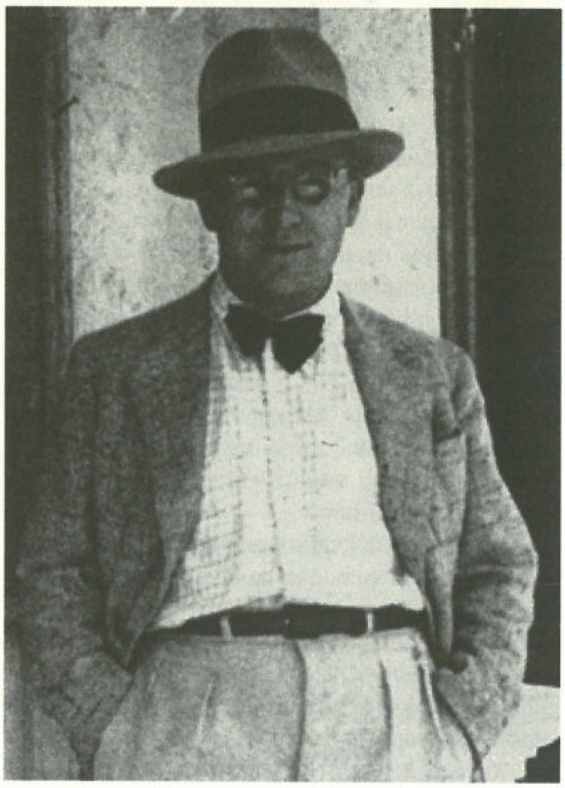

Gözleri kararıp titreyecek kadar 'millî duygulara' sahip olan aynı Ali Ertekin, 1946'da erbaşlık yaparken tüfek hırsızlığından dört ay, yirmi güne mahkûm olur. Bu olaydan sonra ordudan kovulan aynı Ali Ertekin'in daha sonra Millî Emniyet'te çalıştığı ortaya çıkar... Vay be! Vatan için kurşun atanı da, kurşun yiyeni de 'şerefli' ilan edenler ile tüfek hırsızı erbaşın vatan sevgisi arasında kurduğum benzerlik çok mu yanlış sizce de? Ya da, faili meçhul bir aydın cinayeti desek şuna, nasıl olur? Aklı mantığı yerinde herkes söylesin; Sabahattin Ali'nin, kendisine sınırı geçirmek üzere para verilmiş olan bir adama yurtdışında yapmayı düşündüğü bütün işleri sıralaması çok mu normal? Hey gidi millî maneviyatçılar sizi... Hey gidi vatan-millet-şampanya, hatta eroin, hatta kadın pazarlayan sizi... 'Çatlı'yan yanımızsınız siz bizim!.. İzmir'in kavakları altında serinleyip o kavaklardan dökülen yaprakları

izlerken, bize de derler 'çakıcı', yakarız solcuları... Hepiniz vatan için neler yapmadınız neler... Hepsi vatan içindi, sadece vatan! Kendiniz için bir şey isteseydiniz, namert olacaktınız!.. Böyle diyordunuz; ama...

Kırklareli sınır köyünde aylar sonra ormanda bulunan cesedin Sabahattin Ali'ye ait olup olmadığı bile 1948 şartlarında tam olarak tespit edilememiştir. *Dağlar* şiirinde, *"Bir gün kadrim bilinirse, / İsmim ağza alınırsa / Yerim soran bulunursa: / Benim meskenim dağlardır."* diyen, özgürlük düşkünü bir şair için, cesedinin bulunamaması, mezarının olmaması çok da önemli değil... Asıl önemli olan, bu ölüm ardından sağcılar mutluluk çığlıkları atarken, bazı solcu(!)ların akıllara durgunluk veren açıklamalar yapmalarıdır.

Aziz Nesin'in, *"Sabahattin'i MİT öldürtmedi. Kişisel kusurlarının sonucu oldu başına gelenler. Devletin yetkili organlarının bir kişiyi öldürtmek için tuzak kuracağına inanmıyorum ben."* demesi kimin ekmeğine yağ sürdü?.. Ve bu tezin doğru olup olmadığını, aklınıza gelen bütün aydın cinayetlerini düşünerek yanıtlayınız lütfen. Bitmedi; sürdürüyor konuşmasını Nesin:

"MİT öldürmüşse ne diye öldürecek? Markopaşa'yı çıkarıyor diye... Markopaşa'yı benim çıkardığımı herkes biliyordu, MİT de biliyordu elbette. Markopaşa çıkmasın diye adam öldürmek gerekseydi, beni öldürürlerdi, ne diye Sabahattin'i öldürsünler? Nitekim, Sabahattin öldükten sonra da Markopaşa yine çıktı."(*)

Daha önce saydığım değişik adlar altında toplam yetmiş dört sayı çıkan Markopaşa gazetesindeki hiçbir yazıda imza yoktu. 'Sahibi' ve 'Sorumlu Yazı İşleri Müdürü' olmak üzere, salt iki ad yer alıyordu. Bunun sonucunda da, imzasız çıkan yazılarla ilgili herhangi bir soruşturma açılması, bu iki ad için risk taşıyordu. Yayımlanmış olan yetmiş dört sayının hiçbirinde ne 'sahibi' olarak, ne de 'sorumlu yazı işleri müdürü' olarak Aziz Nesin adının geçmemesi ilginç bir durum, değil mi? "Markopaşa'yı benim çıkardığımı herkes biliyordu." diyen birinin, gazetede çıkan yazılarla ilgili hiçbir riski üstlenmemiş olması, doğrusu çok tuhaf geldi bana.

Tam da bu noktada; gazetenin yirmi dört sayısında bu riski üstlenen ve bunun da bildik sonucuna katlanan Rıfat Ilgaz'a vermeli sözü:

"Bu savın yüzde yüz doğru olması için bir koşul gerekiyor. Sabahattin ile Aziz'in 1947'de ün bakımından eşit olmaları. Düşünün bir: Henüz Aziz'in tek kitabı yok ortada. Sabahattin Ali ise dorukta bir yazar. Kuyucaklı Yusuf yazılmış. İçimizdeki Şeytan, Kürk Mantolu Madonna yazılmış. Üç dört öykü kitabı yayımlanmış. Fontamara çevrilmiş. O dönemin faşist idaresini simgeleyen Sırça Köşk yeni çıkmış. Aziz, Sabahattin'i Markopaşa içinde küçümsese bile, okurlar ve egemen sınıfın temsilcisi bürokrat kadro ve faşistler bunu biliyorlar."

Bu tartışmalar içinde en tehlikeli yorumu yapan, en koyu bir sağcının bile yazamayacağını yazan Yalçın Küçük olmuştur. Erkekçe dergisinin Mayıs 1988 sayısında yayımlanan "Sabahattin Ali Bir Ajan mıydı?" başlıklı yazısında Küçük, kendisinden önce Sabahattin Ali'ye ilişkin araştırma-inceleme yapmış yazarları 'kayıp put'a tapan kişiler olmakla suçluyor. 'Sabahattin Ali, solcuların yarattığı bir fetiş'miş. 'Polisle işbirliğine girişen, geveze, korkak, kolaycı, hep bir elinin yağda ve diğerinin balda olmasını isteyen bir tip'miş. 'Hiçbir şair mayası taşımayan, hikâyeleri kalıcı olmayan bir sanatçı'ymış. Kısacası, Küçük'ün bu yorumları, yayımlandığı derginin adına pek de yakışmamış bence!..

Ya da başka bir açıdan bakmalı:

Türkiye'de 'sol'a ait sloganlar ve propagandalar ile iktidara hep 'sağ' geçti. Solun oy potansiyelinin yüksek çıkması gereken her yerden sağ birincilikle çıktı. Neden? Sol, sol olmadığından!..

Büyümenin ya da büyük olmanın teorisini toplum ve ülke şartlarını gözönünde bulundurmadan yapmak, birçok işte içtenlikli davranmamak ve de slogandan öteye geçememek yüzünden, pratikte küçülmeyi ve küçük kalmayı sineye çekmek zorunda kaldı.

'Ufaldacebimegir' solcular yüzünden, sağcıların aydınlar üzerine tezler üretmesine de gerek kalmadı. Hepsi sağ olsun, var olsun... Sabahattin Ali'nin yazdıklarının kalıcı olup olmadığını, bugün herhangi bir yapıtını okuyan herkes rahatlıkla görebilir. Bu yoruma "Pes!" demek bile, kendimi yormak gibi geliyor. Bırakın Sabahattin Ali'nin öykü, şiir ve romanlarını, Markopaşa'da çıkan başyazıları kadar bile kalıcı olamayacağını anlayan bu aydın(!)lar, sağolsunlar Sabahattin Ali'yi 'fetiş' de yaptılar, 'adi bir cinayet vakası'na da kurban ettiler... Aydınlar üzerine paranoyak tezler yazanlar ve aydınlar dilekçesi hazırlayanlar, keşke Sabahattin Ali gibi gerçek bir aydını dağlardaki yalnızlığına terk etmeselerdi. Onların bu eşsiz çabalarını, bu karanlık olayın aydınlatılması konusunda göstermelerini isterdim. Gördüğüm kadarıyla; kalemleriyle kazdıkları çukurun içine onu gömüp, avuç avuç toprakla olayın daha da kapanmasına yardımcı olmuşlar.

İÇİMİZDEKİ ŞEYTANLAR

Sabahattin Ali'nin 1940'ta yayımlanan İçimizdeki Şeytan adlı romanına değişik bir açıdan bakmak gerek... Nedeni, ne yazık ki, yine güncelliğini koruyor olması. Romanın sayfalarını birlikte çevirelim:

"Biraz sonra o masadan doğru kahkahalar yükselmeye başladı. Şair Emin Kâmil viski bardağını havaya kaldırırken bir şeyler söylüyor, bütün masa, kızlarla beraber, katıla katıla gülüyordu.

Profesör Hikmet:

'İçtiği zaman çok hoşsohbet olur... Onun için böyle meclislerde pek sevilir ve aranır. O da bedavadan sar-

hoş olur ve eğlenir...'

Hüseyin Bey, buraya yanında getirdiği iki ahbabının kendi masalarını bırakıp başkalarına yardakçılığa gitmelerine içerlemişti. Bir eliyle gözlüklü kızı kucaklamış, öteki elini Emin Kâmil'in yalnız bırakıp gittiği diğer bir kızın omzuna dayamıştı."

Sabahattin Ali'nin bu cümlelerle çizdiği tablo, halen yaşanmakta. Nasıl mı?

Bugün birçok yazarın adını yaşatmak için çeşitli etkinlikler, festivaller düzenleniyor yurdun dört bir yanında. Bunlardan Datça'da düzenlenen etkinlikte geçtiğimiz yıl, katılımcı olan sevgili yazar ve bir o kadar sevgili şairler öylesine içmişler ki, ertesi gün ölüm yıldönümünde Can Yücel'in mezarı başında sadece birkaç kişi toplanmış. Diğerleri, uyanamadıkları için gelememişler mezar başına!.. Asıl amaçları, romanda ustanın dediği gibi 'bedavadan sarhoş olmak ve eğlenmek' olan bu saygıdeğer büyüklerim bana örnek olmayı sürdürüyorlar. Ama kötü örnek!

Kitaplar hakkında eleştiri yazıları da yazan birini tanıdım bu festivallerin birinde. Editörü olduğum yayınevinin kitaplarının kendisine hiç gelmediğinden yakınıyordu. Hani ben, ona yanıt vermek istesem ne söyleyeceğimi düşünürken, yardımıma yine kendisi koştu:

"Bazı yayınevleri bana o kadar çok kitap yolluyor ki, artık yazmak zorunda kalıyorum!"

Bu mantıkta hareket eden 'avantacı' zihniyet, hakkında yazı yazdığı kitapların 'iyi' ya da 'kötü'lüğünü bir kenara itip, söz konusu yayınevlerine teşekkür etmek için yazıyor! Okuru kandırmak değil mi bu? Tersinden de sorabilirim: Böyle kişilerin yazarmışçasına, şairmişçesine, eleştirmenmişçesine ahkâm kestiği bir edebiyat ortamında biz hangi bilinçli okuru bekliyoruz ki?

Aynı kişi, konuşmacı olduğum bir panelde de izleyiciler arasındaydı bir gün. Konuşmam sırasında, İçimizdeki Şeytan'da yer alan yukarıdaki bölümü aynen okuyup arkasından şunu söyledim:

"Bugün eleştirmenler, okur kimliklerini unutmuş durumdalar. Benim gibi, sizin gibi, kitap evine gidip emeğiyle kazandığı parayı vererek kitap alan gerçek okur kimlikleri yok. Ve kitap eleştirisi yapmak yerine; kendilerine bedava kitap yollayan, kendilerini besleyen, yedirip, içiren, doyuran yayın evlerinin reklam panoları haline gelmişlerdir."

Bu sözlerime alınan sevgili büyüğüm, birden öfkelendi. Ayağa kalkıp, benim konuşmam sırasında yaptığımı düşündüğü hataları sıralamaya başladı. Oysa asıl alındığı konu farklıydı. Unuttuğu ise şu oldu: Nüfuz sahibi insanlar, kendilerini önemseyen nüfusu her zaman bulamayabilirler!.. Bulamadı da. Öfkeyle bağırarak, *"Sözüm meclisten dışarı demedin, çabuk benden özür dile!"* dedi.

Her ortamın kralını eğlendirmeyi kendilerine görev bilmiş olan kaç soytarı varsa, hepsi kartvizitine 'yazar,

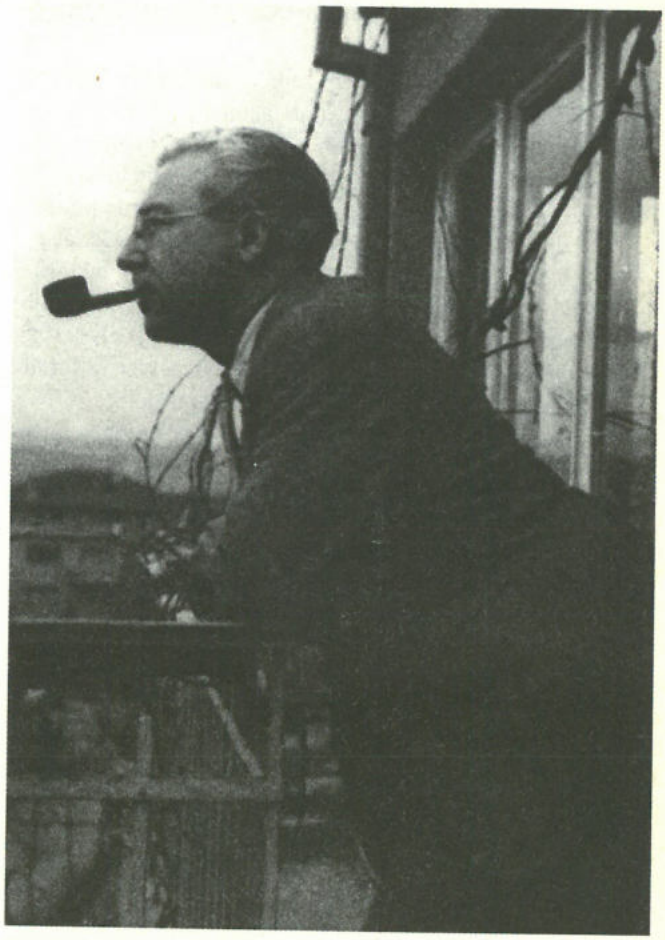

şair, eleştirmen vs.' sıfatlarını ekleyip, edebiyatçı kimliğine sahip olduğunu sanıyor. Korkunç bir 'karşılıklı yağlama' süreci yaşayan edebiyat, kendi içinde 'sanal usta'lar yaratıp, sanal bir saygı, sanal bir ciddiyet içine bürünüyor. Boyalı basının bir günde var edip gözümüze gözümüze soktukları kiremitçiler, kaygan bir okur kitlesi karşısında çok büyük yazar olarak lanse edilebiliyor. İçeriği tartışılmayan 'ucuz kitap' furyasında, etiketi üzerinden yapılan konuşmalar, kendini ucuzlatan yazarlar hakkında yapılmıyor. Yatak fantezilerini, saplantılı seks öykülerini yazıp çok satan olmaya çalışanların, edebiyatı sattıkları üzerinde hiç durulmuyor. Yalılarda büyümüş, aman da aman, el bebek gül bebek, pamuk elli uluslararası yazarcıkların ne yazdığı, ne yaptığı hiç konuşulmuyor.

Bana gösterdiği tepkiyi bu şaklabanlara göstermeyen herkese inat, sözüm meclisten içeri! Çıkmak isteyen varsa, buyursun...

OSMAN SADECE KATİL, BUNLARSA...

1935'te Konya Cezaevi'nden Sinop'a sevk edilen ustayı Sinop'ta karşılayacak olan çavuşu, yörenin jandarma komutanı yanına çağırarak, "Bir manga al, bugün

vapurla azılı biri getiriliyor. Adı Sabahattin Ali. Aman, gözünü dört aç!" der.

Azılı biri... Zaten hep 'azılı' duyarlılığımız harekete geçtiğinde, gözümüzü dört açmadık mı bugüne kadar? Başka zaman? Yum gözlerini, tıka kulağını, kapa ağzını... Görmedim, duymadım, bilmiyorum... Üç maymunu oynayanlar, yüzlerine inat kızaran popolarını da bir görebilselerdi keşke... O popolar ki, açlığı, hastalığı, yoksulluğu kadar 'çıplak' bir gerçeğiydi Türkiye'nin! Gerçeği yazanlar, 'azılı'ydı. Bu işin çoğulu ise; öldürseler de, katletseler de, sür(ündür)seler de, Sabahattin Ali'ler oldu, Nâzım Hikmet'ler, Rıfat Ilgaz'lar, Yılmaz Güney'ler, Orhan Kemal'ler...

Sinop'a bir azılı komünist olarak gelen Sabahattin Ali, usta işi birçok yazısını-şiirini burada yazdı. İçlerinde, ne zaman okusam tüylerimi ürperten *"Görmesen bile denizi, / Yukarıya çevir gözü: / Deniz gibidir gökyüzü; / Aldırma gönül, aldırma..."* dizelerinin de geçtiği Hapishane şarkısı da dahil olmak üzere, sayfalar dolusu 'güzellik'... Hele bir Katil Osman öyküsü vardır ki...

"Gözüm sekiz arşın kalınlığındaki taş duvarları aşıyor, güverte kenarında eteklerini uçurarak vincin işlemesini seyreden kızları, merdivenden kocaman yatak denkleri indirmeye çalışan hamalları görüyordu. Yerimden fırlamak, gardiyanları, jandarmaları şöyle elimin tersiyle iterek çıkıp yürümek, bir sandala atlayıp gemiye varmak ve kaptana, 'Çek!' demek istiyordum. Gözümde tüten ne şehirler, ne insanlar, ne de kırlar ve ormanlardı. Açık denizleri, etrafında duvar olmayan, uçsuz bucaksız yerleri arıyordum. Ama ruhumuz böyle gökyüzlerinde uçup dururken birdenbire yere inip insan küçüklüğü ile karşılaşmak ne tuhaf oluyor."

Ustayı deniz kıyısındaki cezaevine koyup, dalga sesleriyle cezalandırmak isteyenler, bu cümlelerin kumsala değil de, sonsuza dek yaşayacak bir kâğıda yazıldığını göremediler mi?

"Dışarda deli dalgalar / Gelip duvarları yalar; / Seni bu sesler oyalar, / Aldırma gönül, aldırma..." yazmayıp da ne yapsaydı usta?

Unutmadan söylemeli; ilginç bir rastlantı olsa gerek, Nâzım Hikmet'in *Ben İçeri Düştüğümden Beri* adlı şiirinde de bir Katil Osman vardır. Şiirde geçen, *"Katillikten yatan Osman, / ben içeri düştüğümden beri, / yedi buçuğu doldurup çıktı, / dolaştı dışarılarda bir vakit, / sonra kaçakçılıktan tekrar düştü içeri, / altı ayı doldurup çıktı tekrar, / dün mektup geldi, evlenmiş, / bir çocuğu doğacakmış baharda."* dizelerinden öğrendiğimiz kadarıyla, Nâzım'ın suçu, katil olmaktan daha da ağır bir ceza gerektirmektedir.

Kimi zaman bu ustaların yazdıkları, onları okuyanların da başına iş açmıştır!...

Tophane Cezaevi'nde 1944 yılında, bir alarm verilir... Mahkûmlar, bir zincire sağlı sollu kelepçelenerek dışarı çıkarılmıştır. İstanbul Erkek Lisesi'nin son sınıf öğrencilerinden, on yedi yaşındaki Sami adlı bir genç de vardır bu zincire bağlananlar arasında. Sami'nin suçu, tatilini geçirmek üzere gittiği Alpullu'da Nâzım'ın şiirlerini okuyup, başka bir yere yazarak saklıyor olmasıdır!... İkinci Dünya Savaşı'nın sürdüğü günlerde, baskın tehlikesine karşı verilen bu alarm, Sami'yi otuz üç yaşında bir adamla yan yana düşürür. O adam ki, üçüncü kitabı Yaşadıkça'da, Bu da Bir Özgürlük şiiri adını vereceği şiirinde, *"(...) / Bir liseli talebeyle vurulu bileklerin / Kırk mahkûmun sürüklediği zincire / Tek suçunuz hür insanlar gibi konuşmak / Kitaplar suç ortağınız!"* diyerek Sami'yi de anacaktır...

Aynı günlerde Çankırı'da askerliğini yapan Sabahattin Ali, eşine yazdığı mektupta, "Burada karartma o kadar sıkı değil, pencerelerde perde olmadığı halde, elektriği bizim evdeki gibi maskeledim, yakıp duruyorum." diyor. Oysa, karartma, İstanbul gecelerinin en 'sıkı' uygulanan tedbirlerinden biridir o sırada... Ki, Sami ile aynı zincire kelepçelerle bağlanmış olan adam, o sancılı günleri bütün ayrıntısıyla anlattığı romanına Karartma Geceleri adını veren Rıfat Ilgaz'dır!... Suçumuz, hür insanlar gibi konuşmaksa eğer; suç ortağımız olan 'kitap gibi kitap'ların bu yazarlarını, ne yazık ki, tanıdığımız pek söylenemez.

Yatılı okuduğum lisede, oda arkadaşlarımdan biri bana şunu sormuştu:

"Utku, Aldırma Gönül Aldırma diye bir şarkı duyuyorum; bir bakıyorum, söz Sabahattin Ali. Melankoli diye bir şarkı var, çok hoşuma gidiyor; bir bakıyorum, söz Sabahattin Ali. Geçmiyor Günler Geçmiyor, Leylim Ley... Hepsi, ona ait. Bu Sabahattin Ali, ne kadar da iyi bir söz yazarı, değil mi?"

Gülmüştüm, acı acı gülmüştüm bu soru karşısında. Onun suçu değildi elbette bu. Peki, suç kimindi? Suç, sağcısıyla solcusuyla, bu düzenin oyununu kuralına göre oynayan herkeste... Herkes, düşünsel bir birikimin ardından, savaşımı doğru ve etkili bir şekilde vermek yerine; kulaktan dolma 'cehalet' ile, herkesi 'kendine benzetmeye' çalışırsa, çocuğumuzla, gencimizle bütün 'gelecek kuşak'ları da yitirmeye hazır olmalıyız. Antolojilere giren üç beş şiiri, öyküsü dışında bu usta kalemleri okumayanlar, onlara hangi yüzle 'bizden' diyebilirler? Kimse kendini kandırmasın; evinin ve beyninin kütüphanesinde bu adların kitaplarını bulundurmayanlar, aydınlık yolunda verilen savaşın 'edebiyat' cephesinden mahrum olacaklardır...

Yoksa, sanki sonunu görmüş gibi, ölümünden on beş yıl önce yazdığı *İstek* adlı şiirini *"Görünmez kollar boynumda, / Yârin hayali koynumda, / Sıcak bir kurşun beynimde, / Bir ağaç dibinde yatsam..."* diyerek sonlandıran Sabahattin Ali'leri, insanı kahreden cinayetlerde yitirmeyi sürdüreceğiz!

(*) "Dünyanın En Borçlu İnsanı", Edebiyat Cephesi, 1-15 Ağustos 1980, Sayı 35

Kar taneleri

EROL NACAR

1
Karda
Kara telaşın
Çöktü
Sefaletine.

Çalı çırpı yaktın,
Yorganına sarıldın...

O
Ki;
Sen asıldın
Buzlu geceye!

2
Sen...
Sen ki
Yanan
Portakal kızılı soba!
Sen
Gökte uçak,
Yerde tren,
Denizde gemi!...

3
Bu
Turuncu bakışlar,
Bu
Makinalar
Senin değil!

Kirpiğinde
Çipil çipil kar taneleri,

Cebinde elleri,

Sesinde
Zehir dilleri,
Ekmeğinde
Gözleri
Var!...

4
Yağan kar
Başı gök şapkalı
Uludağları da örttü.
Ayaz yanığı
Kar taneleriyle
Dişinle,
Tırnağınla
Etinle
O
Ki;
Yapıldı yol,
Örüldü köprü!...

5
Kar yumuşağında
Patladı şampanyalar!
Sen
Sen köpürdün!
Döküldün ince bellere!

Sen yüksek fırın,
Sen haddahane,
Ergiyik demir,
Apkant pres...

Yol verdin
O
Gece de
Makinelere!...

6
Kızaklar
Kayaklar
Karda iz değil,
Yara açtılar!...

Onlar
Kaymadı.

Alın terin,
Makinada kaptırdığın
Ellerin
Kaydılar!...

Tiyatro... bir kez daha tiyatro... yeniden tiyatro...

TEMEL DEMİRER

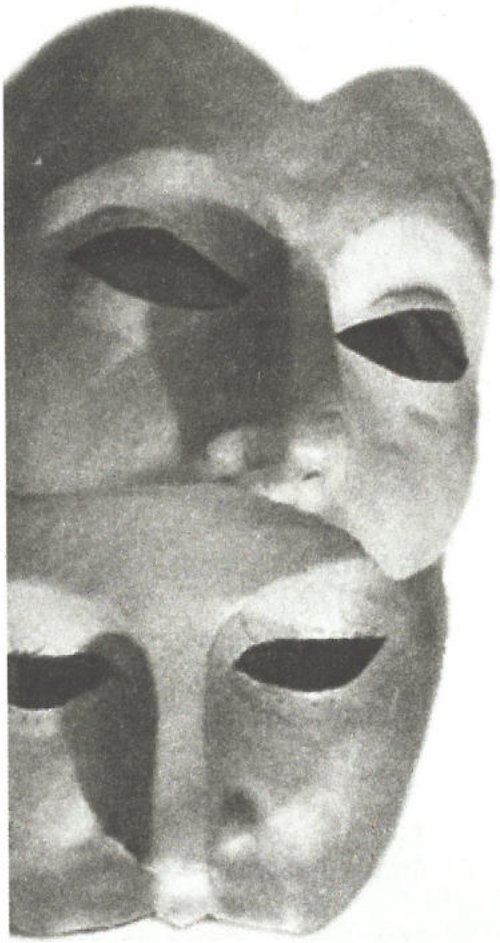

"Tiyatro zorunlu olarak politiktir, çünkü tüm insanların etkileri politiktir."[1]

Nâzım Hikmet'in, "Toprağı, karımı, dostlarımı sevdiğim kadar tiyatroyu severim. Sevgilerimin hiç birinde platonik olmadığım gibi, tiyatro sevgimde de platonik değilim... Tiyatroyu, seyirci, dinleyici, okuyucu gibi değil, onun içine karışarak, ona bir şeyler katarak, onun için yazarak sevmeyi anlarım. Yalnız kendim yalnız bir kişi için bir şey yapmadım bugüne dek... Şiir yazdım; mümkün olduğu kadar çok okuyucu okusun diye, tiyatro yazdım; mümkün olduğu kadar çok seyirci dinlesin diye..."[2]

Altan Erkekli'nin, "Dünyada tek insan kalsa dahi tiyatro sanatı bitmeyecektir. Tiyatro, insanın kendini var ettiği en eski anlatım biçimidir. O yüzden bizim umudumuz hep tiyatrodan yana..."[3]

Ve nihayet, Vecdi Sayar'ın anlatım gücü çok yüksek deyişiyle, "Yıllardan 1971; ülkemde darbe olmuş ve biz umudu yaşatabilmek için tiyatroya sarılmışız..."[4] dedikleri tiyatro; emekçi insanlığın atar damarlarından biridir...

Bir an düşünün: "Bir kenarda Lear'ın kırışık yüzü, Antigone'nin acısı, Otello'nun kıskançlığının karası, O'neal'ın annesinin afyon düşleri...

Kocaman tiyatrodur bu yaşam... Sokakta, işyerinde, oyun her yerde...

'Bütün dünya bir sahne kadın erkek hepsi birer oyuncu' değil mi sizce de?"[5]

TİYATRONUN GÜNÜ VE "BUGÜNÜ"!

"Herkesi memnun etmeye kalkan, kimseyi memnun edemez."[6]

27 Mart Dünya Tiyatrolar Günü'nün -olabildiğince- "hevesle" kutlandığı herkesin bilgisi dahilindedir... Ancak bu; "senede bir gün"dür; hepsi o kadar...[7] Evet; evet, "senede bir gün"... O bir gün için 27 Mart 2004 Dünya Tiyatro Günü Uluslararası Bildirisi'ni kaleme alan Mısırlı Oyun Yazarı Fathia El Assal'ın; "Tiyatro bütün sanatların babasıdır. Bu, kimsenin karşı çıkamayacağı bir gerçektir ve bu nedenle benim bir ve tek tutkumdur. (...) Tiyatronun, insanoğlunun yolunu aydınlatan bir ışık olduğuna inanıyorum..."[8]

Türkiye Merkezi Tiyatro Günü Bildirisi'ni kaleme alan Zeynep Oral'ın, "Tiyatronun özündeki yaşamsal güç, insanı 'insan' yapan değerleri yüceltir. İnsanın yaratıcılığını körükler. (...) 'Sahne kir tutmaz' diyordu Muhsin Ertuğrul Hocamız. Yalanı, dolanı, talanı, yoz-

luğu, yolsuzluğu, dalkavukluğu, kaba gücü, adaletsizliği, çıkar ilişkilerini de 'tutmaz' sahne, geri püskürtür. Sanatlar içinde, insandan insana en dolaysız ilişkiyi, iletişimi, etkileşimi kuran tiyatroda, sahnedeki insanlarla salondaki insanlar arasında sözcüklerin ve imgelerin gelgit'iyle yaratılan sinerji, bu saydıklarıma geçit vermez. Tam tersine, bu sinerjiden, yaşam doğar, yaşamsal bir güç doğar..."[9] "Evet, tiyatro bir eylem alanıydı. Taraf tutmaktı..."[10]

Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in, "Yaşanan dönemin gereksinimlerine göre biçimlenen, kimi zaman da dinamik yönüyle toplumsal değişim sürecinde belirleyici olan tiyatro, öğrenmeye, geliştirmeye, olumsuzlukları olumluya dönüştürmeye katkıda bulunarak dünyamızı zenginleştirmektedir..."[11]

Amatör Tiyatrolar Çevresi 2004 Bildirisi'ni kaleme alan Nuran Oktar'ın, "Tiyatroda amatörlük bir tutku işidir. Tiyatroya hevesli ve ona aşık gençlerden ve ruhu genç olanlardan oluşur. (...) Amatör tiyatrocular dünyayı değiştirebileceklerine inanırlar..."[12]

Vb'leri, vb'leri dediği hepimizin malumu...

Ancak; bu ülkede bugün tiyatro eserlerinin sansürlendiğini, yargılandığını, siyasi polis tarafından izlenerek kameralara kaydedildiğini bilmeyen, görmeyen var mı?[13] Bu işin bir yanı öteki ise tiyatronun siyasi terör kadar ekonomik terörün de hedefi olmasıdır...

Anımsayın: "Yetmişli yıllar tiyatro bakımından, özellikle İstanbul'da, akşamları ortalama seksene yakın tiyatronun perdelerini açtığı, her temsile her istendiğinde bilet bulunamadığı altın yıllardı..."[14]

Sonrası, 12 Eylül darbesi ve Özalizm ile herkesin malumu... Dört yandan kuşatılan tiyatroda korkunç bir kısırlaş(tırıl)ma yaşandı, yaşatıldı...

Mahir Günşiray'ın deyişiyle, "Kaybolmaya yüz tutan seyirci ve tiyatro sahnesi ilişkisi var,"[15] orta yerde... "Tiyatro olması gerekenden daha çok entelektüel elit bir kurum gibi görülüyor"ken;[16] "Araştırmacı tiyatro anlayışından genelinde henüz çok uzak ve tartışma özürlü olan tiyatro"dan[17] söz etmek mümkündür...[18]

Bu saptama elbette ezilenlerin faaliyetlerini bağlamaz; söz konusu saptamalar devlet tarafından "desteklenen" (pardon "beslenenler") içindir...[19]

Ve "onlar"; tiyatronun nedeni ve nasılına yabancılaşmışlardır...

TİYATRONUN NEDENİ...

"Hiçbir şey çıplak bir sahne kadar güzel değildir."[20]

Öncelikle "Tiyatro, bir teksif (yoğunlaşma) ve teşhir (sergileme) sanatıdır."[21] Ve bu özelliğiyle "Tiyatro sanatı, birey ve dolayısıyla toplumu gelişimine, özgürleşmesine dün olduğu gibi bugün de öncülük edebilecek tarihi bir mirasa sahiptir.[22] (...)

Çünkü tiyatronun enstrümanı insandır ve insan tiyatronun merkezidir. Dolayısıyla bir oyun seyreder, kaybolmuş olan kendimizi buluruz; bir oyun seyreder, bizi arayan bir başkasını buluruz. (...)

İnsanlığın hiçbir dönemde olmadığı kadar bu dönemde tiyatroya ihtiyacı vardır."[23]

"Tiyatro neredeyse ahlâkî bildiri, sanat eğitimi için ocak, yeni kuşaklara adanmış kültür etkinliğidir..."[24]

"Tiyatroda her şeyden önce duyguların, düşüncelerin paylaşımı söz konusudur.

Tiyatro sanatının katılımcı özü, kaosu ve yılgınlığı engelleyecek güce sahiptir. Zira, sanatçı Wendy Wasserstein'ın belirttiği gibi, tiyatro yetenek, yaratıcılık ve bilgi kadar cesaret ve süreklilik isteyen bir sanattır. Cesaret ve süreklilik, oynayan kadar izleyen için de bir arınma sürecidir.

Oyun yazarı Kenneth Lonergan da kriz dönemlerinde tiyatronun gücünü toplumdan alması gerektiğini vurgularken 'tiyatro bir toplumsal imgelemdir. Düşüncelerin buluştuğu bir alandır' diyor ve şu soruyu soruyor; 'dünyanın dört bir yanında yaşanmakta olan acılar, ölümler, yıkımlar ve bunlara kaynaklık eden cehalet, tutuculuk, baskı, insan yaşamını etkileyecek denli önemli de tiyatro sanat değil mi?'

Evet, tiyatro yüzyıllar, bin yıllar boyunca insan yaşamıyla birebir hesaplaşan bir sanat. Düşünceyle, dille, hareketle, zamanla, bedenle sarmalanmış bir sanat. Dünden bugünlere sorgulayarak uzanmış, bugünlerden yarınlara farklı kapılar açarak uzanacak bir sanat.[25] İnsan yaşamını etkileyen bir sanat"tır...[26]

"Şimdiye kadar çok sorulmuştur insanın tiyatroda ne aradığı, neyi aradığı. Bu soruya belki de bir başka soruyla yanıt vermek, daha açıklayıcı olabilir: Tiyatronun tarihi boyunca insan tiyatroda insandan, yani kendisinden başka bir şey aramış mıdır."[27]

Bu gerçekten de böyledir: Alman tiyatro tarihçisi E. Fischer-Lichte, "Dramanın Tarihi" başlıklı ve 1990 tarihli eserinin birinci cildinin hemen başında, tiyatro üzerine genel düşüncelere yer verirken şu noktayı özellikle vurgular: "Tekil kişinin kendi kendisi karşısında tutum alabilme yetisi... conditio humana'nın (insanlık durumunun) tanımıdır... İnsan kendi kendisiyle bir başkası üzerinden bir ilişki kurmaktadır. Kendini aynada bir başkası olarak veya bir başkasının aynasında görerek kendine ilişkin bir imge oluşturmaktadır. Kendine özgü bir toplumsal kurum niteliğiyle tiyatro, bu conditio humana'yı simgeler; tiyatronun temeli ve gerçekleşebilme koşulu da bu konum içerisindedir: Bu durumda oyuncular, seyirciye kendi imgelerini bir başkasınınki olarak yansıtırlar. Seyirciler de bu imgeyi kendilerine yansıtarak kendi kendileriyle bir ilişki kurmuş olurlar..."

"Tiyatro sanatının asıl ve başlıca gereci, sahnedeki canlı insandır... Estetik ve insan; bir başka deyişle,

Kevinfiroş

A. KARABAĞ

Cil kevin dibin
Post jî
Lê şoreşger nabe
Eger bibe
Bizanin ku
Yê / ya nû ye
Ji bo çîna din.

herhangi bir sanatsal yaratıya ilişkin tüm öteki estetik gereçlerle insanın kendisi, fiziksel varlığı, tiyatro sanatında olduğu kadar hiçbir başka sanatta etle tırnak gibi bir arada değildir... Başka sanatlarda (resimde, müzikte, sinemada, edebiyatta, yontuda, vb...) biçim oyunlarının kimi kez yalanların arkasına gizlenerek bir süre aldatıcı olunabilir... Tiyatro sanatında yalan söyleyemezsiniz... Bu sanatın asıl ve başlıca gereci sahnedeki insan olduğu için... Tiyatro sanatında yalan söyleniyorsa ve daha da kötüsü bu yalan toplumda etkili oluyor, karşılık buluyorsa, o toplum (ya da toplumsal kesim) yalana batmış, yalanla besleniyor demektir... Tiyatroya ilişkin bu gerçeğin, tiyatro sanatı dışında, bu ölçüde belki bir tek şiir için geçerli olduğu söylenebilir... Şiirin dille (bu demektir ki insanla) bire bir ilişkisi nedeniyle... Şiirdeki yalan, tıpkı tiyatrodaki gibi, anında sırıtır..."[28]

TİYATRONUN NASILI...

"Hiçbir şeyi olduğu gibi görmeyiz,
her şeyi olduğumuz gibi görürüz."[29]

"Tiyatroda iki temel öğe var: Oyuncu ve seyirci. Gerisi olmasa da olur; ama ne oyuncusuz tiyatro olur ne de seyircisiz. Bu iki temel 'insan' öğesinin içinde yer aldığı iki mekân da, yani oyun-yeri ile seyir-yeri, tiyatronun yine olmazsa olmaz iki temel 'mekân'ı."[30]

Peter Brook, "Herhangi bir gösterinin amacı seyirci ile bütünleşebilmek ve seyirciyle birleşmektir. Bireyler olarak gösteriye gelen kişiler, her şey yolunda giderse ve gösteri amacına ulaşırsa bütünleşirler: Tiyatronun deneyiminin özü budur: Başkaları ile bütünleşmek, bir an için tek vücut olabilmenin ne demek olduğunu hissedebilmek (...)

Bir tiyatro deneyiminin esas işlevi bir insani tepki yaratmak da olsa, tiyatronun nihai hedefi imgelemi serbest bırakmaktır. Aktörle seyirci ancak aynı dünyayı paylaştıklarında, öyküyü anlatan ile dinleyenin imgeleri aynı doğrultuda çalıştığında bir dostluk ilişkisi kurulur aralarında."[31]

Seyirci oyunu izlerken, aslında hayatta da oyunun içinde olduğunu anlar... Yani "Tiyatro, sınırları çizilmiş bir boşlukta seyirci ile oyuncunun buluşmasıdır. Bu sınırları çizen de düşünsel anlamda metin, fiziksel anlamda mekândır."[32]

Bununla bağıntılı olarak "Tiyatroda esas oyuncudur.[33] Kâğıt üstünde en güzel sözleri yazabilir, en ilginç tipleri yaratabilirsiniz. Ama kâğıt üstünde kaldıkça edebiyat olur sonuç. Tiyatro o malzemeye sahnede oyuncunun can bağışlamasıyla doğar. İcracılarımız da o sonucun içinde 'insana ilişkin anlam' bulunmasının yazar katkısıyla sağlanacağı gerçeğini benimsemeliler. Yoksa en hoş ses, ışık, beden dili malzemesiyle bile tiyatro değil, gösteri oluşur."[34]

Toparlarsak:[35] "Tiyatro, başlangıcından günümüze insanı sahnesinde kimlikler yoluyla tartışmakta ve yansıtmaktadır."[36]

"Stanislavski'nin 'Karakterleri sahneye toplumsal oluşum koşulları ile birlikte getirin!' yolundaki istemi, Brecht'in, kendi araştırmacı tiyatro anlayışı bağlamında sık sık 'Natüralizmin çocuğu' olduğunu vurgulaması, Patrice Pavis'in 'Sahnedeki her uygulamanın, göze görünmese bile, kuramsal bir çizgisi olmalıdır!' önermesi; bunların tümü de XIX. yüzyılın sonunda, doğrudan sanat düşüncesinde bir dönüm noktasını gerçekleştirmiş ve sanattaki modernleşmenin temellerini atmış olan Natüralizmden kaynaklanma olgulardır.

Natüralizmin öngördüğü araştırmacı tiyatro'nun en temel nitelikteki hedeflerinden biri, belki de birincisi ise, sanatın da bir iletişim biçimi ve kanalı olduğu gerçeğini göz önünde tutarak, sahne ile seyirci arasında doğru iletişimin koşullarını taşıyan bir iletişim ortamı kurabilmektir.

Martin Esslin, 'Tiyatroda Yeni Biçim Arayışı' adlı denemesinde, bu bağlamda şu yalın saptamaya yer verir: 'Bir iletinin (mesajın) ileteni ile alıcısı arasında en azından belli ölçüde ortak denilebilecek bir zemin yoksa eğer, o zaman bir iletişimin varlığından da söz edilemez...'

Esslin'in burada sözünü ettiği, en azından belli ölçüde ortak denilebilecek zemin, sahneleme eleminde her temsil seyircisinin temsil ortamındaki şimdi ve burada' sına eşlik eden kültürel kimliğini ve bu kimliğin oluşum koşullarını çözümleme çabalarının tümünü içeren bir zemindir."[37]

ALTERNATİF: BRECHT'TEN HAREKETLE...

"Hangi kitapları okuduğunu söyleyin,
size onun kim olduğunu söyleyeyim." [38]

"Nous sommes sur un plan ou il y a principalement la technique"[39] diye ifade edilmesi mümkün olan yabancılaşmışlık kuşatmasının orta yerinde "İyi de alternatif ne" mi?

Statik ya da son noktası konmuş bir alternatiften söz edemeyiz... Bu, öncelikle tiyatronun hayatı kucaklaması gereken dinamik karakterine ters düşer...

Duvara Karşı Tiyatro Topluluğu'ndan Metin Tülü'nün ifadesiyle, "Devrimci öze sahip olan bir sanat düşüncesi aynı şekilde bunu biçime de yansıtmak zorunda. Bugün klasik tiyatronun bize önerdiği biçimsel yapıya baktığımızda bunların 1800'lerin sonunda, 1900'lerin başında oluşturulduğunu görüyoruz. Oysa, 'Komünist Manifesto'da dendiği gibi katı olan her şeyin buharlaştığı bir zamanda yaşıyoruz. Bunu yadsıyamayız ve kendimizi bunun dışında tutamayız. Bu hızlı değişime sanatın da, sanatın dilinin de uyması gerekiyor. Bugün kimse Antik Yunan tragedyalarının olduğu gibi oynanabileceğini düşünmüyor. Biz bunun Brecht'e kadar genişletilebileceğini düşünüyoruz. Bugün Brecht'i yazıldığı şekliyle oynamak Brecht'e ihanet etmek olur; ki Brecht'in de klasiklere nasıl yaklaşılması gerektiği konusunda hem yazıları hem de pratik uygulamaları vardır."[40]

Ancak; "Tiyatromuz anlama heyecanını kışkırtmalı, gerçekliği değiştirmenin kıvancını duyurmalıdır insanlara. Seyircilerimiz yalnızca Prometheus'un nasıl kurtulacağını duymakla kalmamalı, aynı zamanda onu kurtarmanın sevincine katılacak yolda eğitilmeli. Tiyatromuzda arayıcıların, bulucuların duydukları bütün sevinç ve mutluluğu, kurtarıcıların duyduğu yüce başarıyı duymaları öğretilmelidir insanlara..." diyen B. Brecht'ten hareketle bir alternatif oluşturmaya yönelinebilir ve yönelinmelidir de...

Evet kalkış noktasında Brecht'e büyük önem verilmelidir.[41]

Çünkü Brecht, tiyatroda, "Düşünmeden itaat edenler anormal,"[42] dercesine putları yıkandır... Geleneksel önyargıları yerle bir ederek,[43] -Dante gibi,- "İnsan özgür olmadan mutlu olamaz," diye haykırandır... Egemenlere meydan okuyan hayallerin görülmesine katkı koyandır...[44]

Çünkü, "Brecht, bir bilim adamının bilinci ve bilgisiyle bir sanatçının duyarlılığını kendine özgü bir biçimde bağdaştırıp, epik-diyalektik tiyatro kuramını geliştirerek, çağdaş tiyatronun, devrimci tiyatronun temellerini atmıştır. Ve artık devrimci tiyatro ile epik arasında kopmaz bağların bulunduğunu rahatça söyleyebiliriz. Seyirciyle sahne arasında kurulacak olan ve karşılıklı değişme-değiştirme ilkesini gerçekleştirecek tek yolun diyalektikten geçtiği açıktır."[45]

"Bir estetik olarak ortaya çıkan epik-diyalektik tiyatroyu kavrayabilmek için, kaynağını oluşturan öğeleri kısaca açıklamakta yarar var. Kaynak, Aristoteles'in Poetika (Estetik) adlı yapıtıdır. Aristoteles, Poetika'da düşüncesini geliştirirken, konuyu beş bölümde ele alıyor. Bunlar: Sanatların Ayrımı, Sanatın Kaynağı, Sanatın Niteliği, Tragedyanın Tanımı, Tragedyanın Öğeleri.

Aristoteles'e göre genelde tiyatro, özelde tragedya, gerçeklerin 'taklit' yoluyla yeniden yaratılmasıdır. Bir sahne ne kadar inandırıcı olursa, seyirci o kadar etkilenir, oyun kahramanıyla kendini bir tutar, özdeşleşir ve sonunda tutkularından arınır; buna 'katharsis' adı verilir. Aristoteles'in taklit sözcüğünü yorumlamasıyla, devrinin sanatsal özelliklerini de görürüz. Taklit; 'benzerlik' (görünen gerçeğe bağlılık), 'evrensellik' (genel

olan), 'olasılık' (olayların birbirini izlemesi) ve 'ülküsellik' (yaşam gerçeğini yansıtma) olarak yorumlanır.

Sözü edilen bu kavramlar Brecht'e gelinceye kadar tiyatro yazarlarını ve sanatçılarını etkilemiş ve yeni görüşlere yol açmıştır. Nitekim Brecht, epik tiyatro estetiğini geliştirirken, Aristoteles'ten yola çıkmıştır. Ancak bu kavramlarda özle biçimin birbirini bütünlemediği ve aradaki diyalektik ilişki kurulmadığı sürece, oyunların izleyiciyi, dolayısıyla toplumu değiştirmediği görülmüştür. Bu nedenle, çağdaş verilerin yansıtıldığı, değişik bir tiyatro yapılmalıdır; seyirci, edilgin bir kişi olmaktan çıkarılmalı, etkin olmalıdır. Bu gereksinmeyi duyan Brecht, öyle bir tiyatro yapmalıdır ki, izleyici, oyunun kahramanıyla özdeşleşmeyip yargılama yapabilsin; her an tiyatroda olduğunu, karşı-

sındaki oyuncuların ona gerçek yaşamdan bazı sahneler sergilediğini 'gösterdiğini' unutmasın; olayı duygularıyla değil, aklıyla izlesin ve gerçek yaşamda işlerlik kazanacak yargılara varabilsin. Bu yargılar önce bireyi, giderek toplumsal birikimi yaratacak, bu bilinci alan izleyici, dünyayı değiştirmeye yönelik bir eyleme girecektir. Kısacası; bu görevi yüklenen, izleyici ile sahne arasında diyalektik bir etkilenme sağlayan tiyatro epik-diyalektik tiyatrodur, bilimsel doğruları taşıyan bir estetiktir.

Bu bağlamda Brecht, geleneksel malzemeyi değerlendirirken bile, materyalist bir kaygı içindedir. Mitolojik öyküleri bile, materyalist gözle yeniden üretir ve yeni bir yapıda yeniden kurgulardı. Bu, onun yapıtlarında eleştiri taşıdığını gösterir bize. Şöyle ki; eleştirisini getirirken, olumlu oyun kişisinin, olumsuz oyun kişisini eleştirmesi biçiminde değildir. Onun kalemi, ahlâki kaygılardan yalıtılmıştır; bu yüzden diyalektiği, bir oyun kişisinin bilincine indirgemez. Eleştirinin temelinde kendini sürekli duyumsatan bir süreç duygusu yatmaktadır. Olayların kurgusuna egemen olan düşünce budur. Bunun için eleştiriyi oyunun tüm yapısı taşır."

"SONUÇ YERİNE"

"Tiyatro kahramanların işidir!"[47]

Muhsin Ertuğrul der ki, "İnsan ömrünün, ancak mesleğinde sivrilmesi için gerekli çalışmaya yetecek süre kadar gücü ve günleri var, diye düşünürüm hep! (...) Gerçekten de tiyatro, sınırları o kadar geniş bir bilgi ve çalışma dalı ki, bir ömrü değil, yüz ömrü olsa bile, insan yetişemiyor. Ömrün sonunda insan, geçen bütün günlerini mesleğine ayırmış bulunsa bile, tıpkı başlangıç günlerindeki kadar

DİPNOTLAR:

1) Augusto Boal, Ezilenlerin Tiyatrosu, Boğaziçi Üniversitesi Yay.

2) Nâzım Hikmet, aktaran: Antonina Sverçevska, Nâzım Hikmet ve Tiyatrosu, Cem Yay., 2002.

3) Altan Erkekli, "Umut Hep Tiyatrodan Yana", Evrensel, 29 Şubat 2004, s.13.

4) Vecdi Sayar, "Ya Sizin Ülkenizde?", Cumhuriyet, 26 Mart 2004, s. 15.

5) Ayşe Bengi, "Küçük Oyuncu Yine Sahnede", Radikal Kitap, Yıl:3, No: 156, s. 6.

6) Aisopos.

7) Bkz: "Tiyatrocular Günlerini Kutladı", Evrensel, 28 Mart 2004, s.12; "Tiyatro, Gününe Hazırlanıyor", Evrensel, 24 Mart 2004, s. 13; "Dünya Tiyatrolar Günü Bildirileri Açıklandı", Evrensel, 17 Şubat 2004, s. 13; Şehnaz Pak, "Tiyatro Meraklılarına", Radikal Kitap, Yıl:3, No:154, 26 Aralık 2004, s. 9; Damla Yılmaz, "Tiyatro İçin El Ele", Evrensel, 12 Nisan 2004, s. 4.

8) Fathia El Assal, "Yolumuzu Aydınlatan Işık", Evrensel, 24 Mart 2004, s. 13.

9) Zeynep Oral, "Sahneden Salona Doğan Yaşam", Cumhuriyet, 27 Mart 2004, s. 14.

10) Zeynep Oral, "Özgür Yaşama Tutkusu", Cumhuriyet, 17 Ocak 2004, s. 15.

11) Ahmet Necdet Sezer, "Barışa Açılan Perde", Cumhuriyet, 28 Mart 2004, s. 8.

12) Nuran Oktar, "Tiyatro Değişim Umududur", Evrensel, 24 Mart 2004, s. 13.

13) "Bir şey çirkinse gerçekten onu görmüyorsunuzdur." (Henri Matisse.)

14) Ahmet Cemal, "Nasıl Bir Tiyatro İstemeliyiz? (4)", Cumhuriyet, 27 Kasım 2003, s. 15.

15) Mahir Günşiray, aktaran: Şehnaz Pak, "Herkes Hikâye Anlatabilir", Radikal, 9 Aralık 2003, s. 23.

16) Mehmet Ergen,, "Oyun Kapasitemiz Sınırlı", Radikal, 4 Mart 2004, s. 21.

17) Ahmet Cemal, "... 'Kimliksiz' Kişilerle Tiyatro Yapmanın Dayanılmaz Hafifliği (2)", Cumhuriyet, 4 Mart 2004, s. 15.

18) Bkz: "Tiyatro Sitemle Seyirci Arıyor", Evrensel, 3 Aralık 2003, s. 13; Ahmet Cemal, "... 'Bilerek' Doğan Kuşaklar...", Cumhuriyet, 28 Ağustos 2003, s. 15; Ahmet Cemal, "... 'Eser Olamamış Ürünler' Kategorisi...", Cumhuriyet, 18 Aralık 2003, s. 15; Sevin Okyay, "Tiyatromu Arıyorum", Radikal, 9 Mart 2004, s. 21; Ahmet Cemal, "Peki, Ya Tiyatroya Gitmeyenlerin Sorumluluğu?", Cumhuriyet, 25 Aralık 2003, s. 15; Ahmet Mümtaz Taylan, "Tiyatroyu Kapatacağım Demekten Farksız", Evrensel Dergisi, No:148, Nisan 2004, s. 64-65; "Tiyatro Yaygınlaşıyor mu?", Ülkede Özgür Gündem, 29 Mart 2004, s. 14; Ahmet Cemal, "...'Tiyatro... Tiyatro...' ile Yola Devam...", Cumhuriyet, 12 Şubat 2004, s. 15; Feyzullah Karaboğa, "Tiyatrolar Zor Durumda", Ülkede Özgür Gündem, 13 Mart 2004, s. 14.

19) "Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2003-2004 yılı sanat sezonunda salon kirası, onarımı ve teknik donanımı için tiyatrolara 429 milyar lira yardım yaptı. Özel tiyatrolara 2.5 milyar ile 33 milyar arasında devlet desteği sağlayan Bakanlığın tiyatrolara salon yardımı olarak verdi." ("Tiyatronun Yüzü Güldü", Cumhuriyet, 10 Ocak 2004, s. 20.)

20) Peter Brook.

21) Suat Taşer, "Tiyatro ve Şiir", Ünlem Dergisi, No:2, Kasım-Aralık 2003, s. 19.

22) "Özgürlük sözcüğü, önemli bir gerilimi, belki de varolanlar arasında en önemli gerilimi dile getirmeye yarar." (Elias Canetti, "Notlar'dan", Cogito Dergisi, No:2, Güz 1994, s. 139.)

23) Kemal Orgun, "Tiyatro Sürekli Yeniden Doğduğu İçin Ölümsüzdür", Ülkede Özgür Gündem, 29 Mart 2004, s. 14.

24) Selim İleri, "Tiyatro...", Cumhuriyet, 10 Şubat 2004, s. 15.

25) Bkz: Aziz Çalışlar, Tiyatro Ansiklopedisi, 1995; Metin Deniz, Tiyatroda Mekân ve İnsan, Hazırlayan: Nihal G. Koldaş, Maya Yay., 2003; Ayşegül Yüksel, "Dram Sanatına İki Armağan", Cumhuriyet, 9 Mart 2004, s. 14; Zehra İpşiroğlu, Uyumsuz Tiyatroda Gerçekçilik, 2. Baskı, Mitos-Boyut Yay., 1996; Zehra İpşiroğlu, Tiyatroda Devrim, 3. Baskı, Mitos-Boyut Yay., 2000; Zehra İpşiroğlu, Tiyatroda Yeni Arayışlar, Düzlem Yay., 1992; Zehra İpşiroğlu, 2000'li Yıllara Doğru Tiyatro, Mitos-Boyut Yay., 1998; Zehra İpşiroğlu, Gençler İçin Nâzım Hikmet Oyunları, Papirüs Yay., 2003; Esen Çamurdan, "Tiyatroda Mekân ve İnsan", Cumhuriyet Kitap, No:728, 29 Ocak 2004, s. 10-11; Ayşegül Yüksel, "Tiyatro Yoluyla Arınma", Cumhuriyet, 24 Şubat 2004, s. 14; Sev-

boş ve bilgisiz olarak görüyor kendini. Yaşam nasıl yeni günler getiriyorsa, yeni günler de tiyatroya yeni yeni üsluplar, yeni yeni düşünler ve yeni yeni deneyler taşıyor..."[48]

Evet; "Sanatta insan, kendine hep başkaları üzerinden, başkaları aracılığıyla ve başkalarının aynasında ulaşmaya çalışır. Kendinin bilincine, 'o-ben' karşıtlığı ve farklılığı içerisinde varmaya çabalar. İnsanı insana doğrudan insan aracılığıyla sergileyen tek sanat olan tiyatronun sahnesini bu 'o-ben' karşılaşmasından yoksun kılmak, kendini bütünüyle kendi eylemiyle kopyalayabilecek bir insana inanabilmek kadar yapay bir tutumdur.

İnsanı insana -sözde sanatsal biçimler aracılığıyla- yabancılaştırmak, insanı soyutlaştırma bahanesiyle yaşam gerçekliğiyle ilintisiz insanlar(!) türetmek, böylece tiyatronun seyircisini de insan-olanda bulunması veya bulunmaması gerekenler yerine, insan-olmayanın olamayacak kimliği üzerinde düşünmeye itmek, temel malzemesi etiyle, kemiğiyle ve ruhuyla insan olan tiyatronun işlevi sayılamaz."[49]

Bu bağlamda da "İstememiz gereken tiyatro, sahnelerinden bu coğrafyanın insanlarına kalıp-kimlikleri değil, fakat kendini bilinciyle varetmiş bireyleri, böyle bir bilincin önemini yansıtan bir tiyatro olmalı.

Eleştirel bağlamda düşündürücü olma tiyatronun temel niteliklerinden ise eğer, o zaman bizim tiyatromuz, insanları dünyaya, yaşama bir de Ben olarak bakabilmenin önemi ve Ben olmanın beraberinde getirdiği sorumluluk üzerinde düşündürebilen bir tiyatro olmalıdır; Ben'i sağlam ve sağlıklı varetmenin asla bencillikle eşanlamlı olmadığını, tam tersine, Benlik'ten yoksun üyelerden oluşma bir toplumun tüm rüzgârlardan kolaylıkla etkileneceğini öğreten bir tiyatro olmalıdır..."[50]

14 Nisan 2004, Ankara

---

da Şener, Dram Sanatı-İnsanı Geçitlerden Sınayan Sanat, Mitos-Boyut Yay., 2003; Sevda Karaca, "Tiyatro da Aşkın Hâllerinden Biri Değil midir?", Evrensel, 9 Mart 2004, s. 13; Özgen Seçkin, Geleceğe Yazılmıştır, Damar Yay., 2003, ("Bir 'Kültür' Anlayışının Mantığı",) s. 14-20; Andrew T. Tsubaki, "Geleneksel Japon Tiyatrosu", Yaba Edebiyat Dergisi, No:25, Kasım-Aralık 2003, s. 23-25; Hasan Anamur, "Gerçek Tiyatro Arayanlara", Radikal, 20 Aralık 2003, s. 21; Alfred Jarry, "Tiyatro Üzerine On İki Görüş", Yaba Edebiyat, Mart-Nisan 2004, s. 28-29.

26) Dikmen Gürün, "Evet, Tiyatro Önemli...", Cumhuriyet, 25 Kasım 2003, s. 14.

27) Ahmet Cemal, "...'Salı Ziyaretleri', ya da Küçük Faşizmlerin Sonu...", Cumhuriyet, 1 Mart 2004, s. 15.

28) Ataol Behramoğlu, "Tiyatro Üzerine...", Cumhuriyet, 18 Ocak 2003, s. 6.

29) Anais Nin.

30) Hasan Kuruyazıcı, "Hayatın Kendisi Olan 'Tiyatro'...", Radikal Kitap, Yıl:3, No:158, 27 Mart 2004, s. 13.

31) Peter Brook, aktaran: Zeynep Oral, "Bir Tasarım Büyücüsü...", Cumhuriyet, 24 Ocak 2004, s. 15.

32) Metin Deniz, aktaran: Dikmen Gürün, "Bir Kitap: Tiyatroda Mekân ve İnsan", Cumhuriyet, 30 Mart 2004, s. 14.

33) İşte iki haksız saptama: "Oyuncu, her türlü oyunun nasıl oynanacağını öğrendiğinde, çoğunu oynayamayacak kadar yaşlanmış olur." (W. Somerset Maugham.) "Yorumculuktur oyuncunun işi gerçek sanat değildir... Gerçek sanatı aradığım için özenmedim ki yazarlığa." (Pınar Kür, Küçük Oyuncu, Everest Yay., 2004, s. 3)

34) Refik Baydur, "27 Mart'ta Tiyatromuza Kuşbakışı", Cumhuriyet, 27 Mart 2004, s. 14.

35) Bkz: Neslişah Hazar, "Sendika Tiyatrosu", Evrensel Kültür Dergisi, No:147, Mart 2004, s. 60-62; "İşçi Tiyatrosu", Özgür Düşün Dergisi, Yıl:2, No:19, Şubat 2004, s. 28-29; Ferda Kısır, "Okullarda Tiyatro", Yaba Edebiyat, No:26, Ocak-Şubat 2004, s. 32; Emre Erdem, "Çocuk ve Gençlik Tiyatrosu", Cumhuriyet, 9 Aralık 2003, s. 15; Ö. Faruk Kurhan, "Kadın(ların) Tiyatrosu", Ülkede Özgür Gündem, 9 Mart 2004, s. 14; Çiğdem Kızıltaş, "Tiyatro Metinleri ve Yaratıcı Yazma-Alpagut Olayı", Güney Dergisi, No:27, Şubat-Mart 2004, s. 70; Nihat Taydaş, "Tiyatronun Şairi Lorca", Edebiyat ve Eleştiri Dergisi, Yıl:11, No:73, Ocak-Şubat 2004/01, s. 83-86; Mustafa Kara, "Yaşasın Halk, Yaşasın Tiyatro!", Evrensel, 9 Nisan 2004, s. 13; Vecdi Sayar, "Murtazalar ve Müfettişler", Cumhuriyet, 6 Şubat 2004, s. 15; Ahmet Mümtaz Taylan, "DT: Bizim İlacımız Özerklik", Evrensel, 28 Şubat 2004, s. 13.

36) Ahmet Cemal, "... 'Kimliksiz' Kişilerle Tiyatro Yapmanın Dayanılmaz Hafifliği (1)", Cumhuriyet, 26 Şubat 2004, s. 15.

37) Ahmet Cemal, "Nasıl Bir Tiyatro İstemeliyiz? (3)", Cumhuriyet, 20 Kasım 2003, s. 15.

38) Ralph Waldo Emerson.

39) Öncelikle tekniğin var olduğu bir plan içerisindeyiz

40) Metin Tülü, "Kapının Önünde Duvarın Karşısında", Sol Dergisi, No:206, 21 Kasım 2003, s. 17.

41) Bkz: Fırat Karadaş, "Bertolt Brecht, Epik Tiyatro, Galileo'nun Yaşamı ve Bilim İnsanının Sorumluluğu", Evrensel Kültür Dergisi, No:147, Mart 2004, s. 56-59.

42) Erdal Atabek, Bilim ve Gelecek Dergisi, No:2, Nisan 2004, s. 19.

43) "İlişilmez diye bilinen yargılara tabulara karşı çıkanlar, ilkin 'düşman' diye duyurulur. Kimileyin de öldürülürler. (...) Başkalarından ayrı düşünenlerin karşısında 'skandal' diye haykırılır. (...) Ancak zaman geçtikçe anlaşılır ki, insanlık büyük ilerlemeleri, tarihin bir döneminde skandal yaratmayı göze alan özgür düşünürlere borçludur." (Albert Bayet.)

44) "Rüya gören nasıl olsa uyanır. Tehlikeli olan hayal görmektir. Çünkü gerçekle karışabilir." (Turan Güneş.)

45) S. G. Akarsu. Brecht Eskir mi? Oyun Dergisi, Şubat 1980.

46) Serdar Ongurlar, "Ozan Brecht", Ünlem Dergisi, No:2, Kasım-Aralık 2003, s. 65.

47) Yeşim Eyüboğlu, "Tiyatro Kahramanların İşidir", Radikal İki, 21 Mart 2004, s. 16.

48) "Benden Sonra Tufan Olmasın" başlığıyla yayımlanan anılarından.

49) Ahmet Cemal, "Tiyatro ve İnsan...", Cumhuriyet, 25 Mart 2004, s. 15.

50) Ahmet Cemal, "Nasıl Bir Tiyatro İstemeliyiz? (5)", Cumhuriyet, 4 Aralık 2003, s. 19.

Bilge gülüşlerin kaldı

AYDIN DERE

Hümanizmadan kopuş sürdükçe, adaletin ve aşkın egemen olamayacağını söylediğinde Leman gölün kıyısındaydık. Martılar uçuşuyor, kuğular oynaşıyor, gölde parıldayan gümüşi yakamozlar gözlerimizi kamaştırıyordu. Doğruluk akıyordu gül ağzından. Aşk ve insanı irdelediğimizde ufkumuzun ve yalnızlığımızın giderek kaynaştığını duyumsuyordum... okyanusların, denizlerin, çağlayan suların, havanın, ateşin ve toprağın aşkın ürünü olduğunu, erdemli olanın her şey demek olduğunu söylerken seni bir ermişe benzetiyor dönüp geçmişimle hesaplaşıyor ve hayata yeniden başlamak istiyordum.

Kaç gün, kaç zaman oldu? kökünden kopmamak için inatla kitaplara sarılıp yutarcasına okumaların? Her korkulu, kederli rüyadan sonra da, yazmaların... Daha çok söyleyeceklerin var biliyorum... Yüreğimizdeki sızıları dindirmek için midir yazmalarımız? Bir okyanusun erişilmez noktasında, yarattığın akvaryuma, sanatın büyüsüne ve erdemli olmanın bilincine sığınmışsın. İçinde bir düş okyanusu yaratmışsın. Karanlığı aydınlatan gülüşlerin, yüksek ideallerin, korkuların ve kaygılarınla aç piranalar arasındasın...

Ay ışığında ya da sabahın alacasında şiirler, öyküler mi tasarlıyorsun hâlâ? Kuralsız böğürtülü kentlerden uzak, akvaryumuna kapanıp kendi yolculuğundasın biliyorum. Ve bilsen seni ne çok özlüyorum. Işıklı bir yolcusun varoluşunun. Yalnızlığını harflere fısıldadığını, geceler boyu kitabeler okuyup zamanda gerisin geri yolculuklara çıktığını, güç olanı seçtiğini ve geriye dönüşü olmayan bir ufka yöneldiğini biliyorum. "Işığın kaynağı aşk ve bilinçtir diyorsun". İnsandaki ışığa büyük bir heyecanla önem veriyor dış dünyandaki ışık yükselince umutlanıyor alçalınca kaygılanıyorsun. Işık alçalıyor sönecekmiş gibi oluyor ve tekrar yükseliyor... Elbette yazmalıydın maceranı, sen bir ışık yolcusun "Söz uçar yazı kalır ya!" Sanatın, ruh ve beyin yaralarını iyileştireceğini bilerek uğursuzluklara deva olmak istiyorsun.

Yılın son günleriydi kırık bir sabah ışığında buluştuk dokumacılığıyla ünlü o kentin garında. Soğuktu, ellerimiz üşüyordu. Seni ilk gördüğümde, Dicle kokuyordu üstünbaşın, yüzün çok şey söylüyordu. Yeniden doğmuş gibiydik, bütün günahlarımız dökülüyordu saf topografyamızın bahçesine. O büyüleyen gözlerin sevginin ırmağı, sesin bilgeliğin rüzgarıydı. Ve öylesine duru, öylesine içten ki ülkemin tarihiydi yumuşak yüreğin...

Bitimsiz söyleyişimizde yazma eylemin onarıcılığına, imgelerin gücüne, işaret ederken üretmenin yalnızlık gerektirdiğini yineleyip sehla gözlü filozoftan pasajlar okurken, "Yalnızlığımız değerli bir yalnızlıktır" diyordun. Primitif erkeklerin acınacak yaratıklar olduğunu, bunlara ilişen kadınların da şanssız ve günahkar olduklarını, bilge kadınları taşımanın her erkeğin harcı olmadığını, yüksek bir özgüven ve duru bir bilinç gerektirdiğini anlatıyordun ılık sesinle. "Beni yeterince anlayabilir misin?" demiştin.

Ve o gün seninle çok gururlandım, menekşeler açıyordu dokunaklı sözlerin...

İnsanlardan uzaklaşmak istiyorsun, uzaklaştıkça da ışığınla yakınlaşıyorsun aslında. Montaigne'nin dediği gibi "Yalnızlık, bilge kişi için bir gelişme alanıdır, bir kaynaktır." Geldiğin kentte, intiharlar artıyordu, intihar süsü verilen kadın cinayetleri de... Havalar buğulu, bakışlar hüzünlü, analar ağlaşırdı çaresiz... O özlediğimiz kadim kentin başı dik mağrur kadınısın. Saçları tutuşan analardan, uzaklara bakıp susan ergen kızlardan, gözünü budaktan sakınmayan erkekleri anlatırken, varolma bilincine ulaştıklarında çok şey değişecek diyordun. Acı olanı da, adı yasak ülkede her günü bir başka ezgiye çevirenler teker teker aramızdan ayrılıyordu...

Gece yarısı, kentin derinliklerinden yükselen böğürtüleri dinlerken "Bu ölümler, bu ağıtlar ne diye, neden erişilmedi hâlâ uygarlığa?" derken o şiir ağzınla, ne çok hüzünleniyordun... Aşkta acemiydin, yasak yurdumuz gibiydi sevmelerin. Şimdi çok uzaksın, üreterek daha çok kendinleşiyor ve üretememenin ölüm olduğunu düşünüyorsun. "Her insanın sevgisi bilinci kadardır, bunun ne reçetesi ne de kuralı vardır" diyorsun; sen ki, bilinçten coşan sevgiye inanırsın. Sorumluluğun bir kadın olarak ağır ve zor, şimdi; sorguluyorsun fakat güçlü olsan da aç piranalar arasında yalnızsın... İnandıklarını yaşama geçirmek için didiniyorsun, bilinçle koruduğun dünyanda düşsel yolculuktasın... "Yurdumun özgürlüğü kadar özgürüm!" dediğinde durup düşünüyorum... Haklısın! Ararat'ın doruklarından köpürerek akan pırıl pırıl bir çağlayansın sarsan beni baştan başa ve ruhuma aksan.

Gittin, şimdi gölgen, unutulmayan sözlerin, bir de fesleğen yeşili göle yansıyan bilge gülüşlerin kaldı.

14 Eylül 2004

Bir süre hep böyle

SAVAŞ ASLAN

bir süre hep böyle
hiçbir şey olmayacak,
bir süre hep böyle
gezinecek insanların ayakları yerde,
mavi bir taş bulacaklar
gökyüzü sanacaklar
bir süre hep böyle
her şeye ille ki
kanacaklar

bir süre hep böyle
ağaçların gülümsediğini görmeyeceğiz
yaptıklarımıza

[otoban asfalt tekerlek
eni sonu ülke eni sonu devlet,
bir süre hep böyle
kalbimiz sınırlardan geçecek]

bir süre hep böyle
cüzdanlarımız olacak
içinde et içinde ekmek
içinde özgürlük içinde adalet,
ve açlık
ve allah ne verdiyse
ve kısmet,
bir süre hep böyle
alınteri değil minnet

bir süre hep böyle
düşleri unutacak aklımız
belki sol yumruklarımız bile...
denizin üstünde martılar uçarken
gözlerimiz camekânlarda olacak,
bir süre hep böyle
camekânlar gözlerimizde
bir süre hep böyle
çocuklarımızın kanatlarını kıracağız;
hayal eder de uçmak isterler diye

[bir süre hep böyle
yalnızlıklarımız olacak
aradığımız bir şey olacak,
bir süre hep böyle
ayrılıklarımız olacak
aradığımız bir şey olacak]

bir süre hep böyle
ceplerimizdeki kimliklerimiz gibi
yüzlerimiz onaylı
sebeplerimiz tanıdık
sonuçlarımız aynı

bir süre hep böyle
tutup da anlamayacak çoğumuz
her şeyi birdenbire,
bırakmayacak elindeki taşı
bakmayacak gökyüzüne

bir süre...
sadece bir süre,
hep böyle

31.05.2004 / İstanbul

"BİZ HALKIZ, YENİDEN DOĞARIZ ÖLÜMLERDE!" Pablo

Neruda

GÜLFER UĞUR

11 Eylül 1973... Her sabah olduğu gibi saat 7'de yataktan kalkıyor ve ilk iş olarak radyoyu açıyor Pablo Neruda. Radyoda Salvador Allende konuşuyor.

Bugün başka bir gün.

11 Eylül. Saat 6.20. Başkan Allende bir telefonla askeri darbe hakkında bilgilendiriliyor. Derhal alarm veriyor ve Unitad Popular hükümetini savunmak amacıyla hükümet sarayı "La Moneda"ya doğru harekat ediyor. Sarayda kendi etrafında topladığı insanlarla durumu değerlendiriyor.

Bir saat içinde tam üç defa radyo üzerinden halka seslenme imkânı buluyor Başkan Salvador Allende. Her seferinde teslim olmayacağını açıklıyor ve halkı da direnmeye çağırıyor.

11 Eylül. Saat 8.15. Hükümet sarayı sarılmış durumda. Faşist cunta hoparlörler üzerinden Başkan Allende'yi teslim olmaya çağırıyor. Teslim olduğunda kendisine ailesi ve yakın çalışma arkadaşlarıyla birlikte hava yolundan ülkeyi terketme imkânı sağlanacağını vaad ediliyor.

11 Eylül saat 9.15. Hükümet sarayına ilk makinalı tüfek saldırıları başlıyor. Saraydan karşılık veriliyor. Durum ama ciddi. Faşizmin tankları harekâta geçiyor. Hükümet sarayı havadan bombalanıyor. Saraydan karşılık veriliyor. Kıyasıya bir çatışma. Az sayıdaki silah ve adamla faşist saldırganları geri püskürtme şansının olmadığının farkında Allende. Fakat teslim olmuyor, son dakikaya kadar kendisini savunmaya çalışıyor...

Hükümet binası yanıyor.

Saat 16.00 hükümet sarayındaki son direniş de kırılıyor. Durumun umutsuzluğu karşısında, Şili halkının seçtiği Unitad Popular hükümetinin başkanı Salvador Allende'nin, faşistlerin eline geçmektense intihar ettiği tespit ediliyor.

11 Eylül 1973. Pablo Neruda İsla Negra'daki evinde son konuşmasını dinliyor mücadele arkadaşı ve dostu Salvador Allende'nin:

"Yurttaşlar!

Bu büyük ihtimalle size son hitap etme olanağım olacak. Hava ordusu Radio Partales'in ve Radio Corporacion'un yayın kulelerini bombaladı. (...)

Şili askerleri, atanmış komutanlar, kendi kendini atamış olan Admiral Merino, daha dün sadakat yemini içmiş olan ve bugün ama kendini 'carabineros'ların genel müdürü ilan eden aşağılık general bay Mendoza...

Varolan durum karşısında emekçiler önünde bir kere daha şunun altını çizmekten başka birşey kalmıyor bana: Geri çekilmeyeceğim! (...)

Yurdumun emekçileri!

Adalet özleminden başka birşey taşımayan, anayasaya ve kanunlara bağlı kalacağına dair söz vermiş olan benim gibi bir adama bağladığınız güven ve sadakat için size teşekkür ederim. Bu tayin edici anda, bu son anda size sesleniyorum: Umarım bu olaydan gerekli dersi çıkarabilirsiniz. (...)

Yurdumun emekçileri!

Ben Şili'ye ve onun geleceğine inanıyorum. Benden sonrakiler, ihanetle zorla getirilmek istenen bu acı ve karanlık anı aşacaklar. Eninde sonunda geniş caddelerde gerçek insanlar daha iyi bir toplum inşa etmek için yürüyüşe geçecekler.

Yaşasın Şili! Yaşasın halk! Yaşasın emekçiler! Bunlar benim son sözlerim. Ödediğim bedelin boş olmayacağından eminim. Bunun en azından korkaklığa ve ihanete indirilmiş ahlaki bir tokat olacağından eminim."

Salvador Allende hükümet binasının kapısında...

11 Eylül 1973. ABD emperyalizminin planı, emri ve güdümüyle iktidar faşist cuntanın elinde. General

Pinochet'in kanlı faşist terör döneminin başlangıcı. Katledilen otuz bini aşkın insan. Santiago stadyumuna doldurulan ve işkence tezgahlarından geçirilen onbinler. Toplama kamplarında yokedilenler...

• • •

Palbo Neruda, İsla Negra'daki evinde, yine radyodan öğreniyor dostu Salvadore Allende'nin öldüğünü ve faşist cuntanın Şili devrimine karşı darbesinin başarısını. General Pinochet onun evinin kapısına da dikiyor askerleri ve Pablo Neruda dünya ile ilişkisi bütünüyle kesilmiş, eşi ile birlikte günlerce kendi evinde tutsak kalıyor. 70'ine ay kalmış komünist şairin hasta ve yaşlı vücudu dayanamıyor Şili devriminin yenilgisine... 18 Eylül'de, darbeden beş gün sonra, ağır ateşle Santiago'da bir hastahaneye kaldırılıyor. Pablo Neruda'nın yaşamından endişe duyan eşi Mathilde ve dostları onu yurtdışına çıkma konusunda ikna etmeye çalışıyor ona evinin tarumar edilip, eşyalarına el konduğunu anlatmak zorunda kalıyorlar. Ancak, daha bir hafta önce halkına şu sözlerle seslenmiş olan Pablo Neruda, halkını kendi kaderine terketip gitmek, Şili'yi terketmek istemiyor:

"Şili'nin bizim yardımımıza ihtiyacı var. Bu, yurtseverlerle karşıt güçlerin karşı karşıya geldikleri ilk sefer değil. Cumhuriyet böyle kuruldu. Ve zamanında O'Higgins'i kovanlar şimdi Allende'yi terör, cinayet ve açlıkla devirmeye çalışıyorlar. Fakat bizim hâlâ daha bir yurdumuz var. Arkadaşlar, yurdumuzu ihanete ve gericiliğe karşı savunmak için ayaklanın! Kine ve yıkıcılığa karşı biz sıkı sıkıya halkla, Şili'nin tüm tarihiyle ve devrimci geleceğiyle birleşmişiz! Haydi ileri!" (Pablo Neruda, 4 Eylül 1973)

Pablo Neruda 23 Eylül'de -faşist generallerin iktidarı gaspetmesinin 12. gününde- kalp yetmezliğinden yaşamını yitiriyor. Yüksek ateşle sayıklarken onun son sözleri "Onları katlediyorlar, onları katlediyorlar!" oluyor.

Şili halkının şair Pablo Neruda'ya olan büyük sevgisini bilen General Pinochet, ölümünün ardından büyük bir sahtekârlıkla 3 günlük yas ilan ediyor. Pablo Neruda'nın cenaze törenine sadece yakın dostları değil, işçiler, öğrenciler, emekçiler... onun sevgili Şili halkı katılıyor. O, mezarının başında yapılan ateşli konuşmalar ve herşeye rağmen söylenen Enternasyonal Marşı ile defnediliyor. Ve kitleler haykırıyor: "Pablo Neruda, presente!" - "Pablo Neruda yaşıyor"!"

Mücadelesiyle eninde sonunda faşist General Pinochet rejimini alaşağı eden Şili halkı Pablo Neruda'ya her zaman sahip çıktı. Onun şiirleri başta Şili ve Latin Amerika halkları olmak üzere dünya halklarının mücadelesinde türkü oldu, marş oldu. Faşist Pinochet ülkeden kaçmak zorunda kalırken, Pablo Neruda'nın 12 Eylül 1973 faşist darbesi ertesinde basılıp tahrip edilen evi onarılarak yeniden eski haline getirildi.

Halkın sanatçısı, halkın savaşçısı: Pablo Neruda

Geçtiğimiz 12 Temmuz Pablo Neruda'nın; bütün yaşamı Şili halkının devrim mücadelesiyle sıkı sıkıya bağlı geçen ve Şili devriminin aldığı ağır darbeye bağlı olarak yaşamını yitiren bu büyük komünist şairin 100. doğum yıldönümüydü. Şili ve Latin Amerika halklarının kalbinde şiirleriyle taht kurmuş olan şairin ünü salt Latin Amerika ile sınırlı değildi. O yaşadığı dönemde de, dostu Nazım Hikmet gibi, uluslararası işçi sınıfının ve ezilen halkların yanında yeralan, onların mücadelesine malolmuş bir şair olma özelliğini taşıyordu.

Gerçek adı Ricardo Elicer Neftali Reyes Basoalto olan Pablo Neruda 12 Temmuz 1904'de Şili'nin Parral kasabasında dünyaya geldi. Babası bir demiryolu işçisiydi. Annesi, ise doğumdan altı hafta sonra veremden ölmüştü. Genç yaşta şiir yazmaya başlayan Pablo Neruda, kendisini çocukluk yıllarında en çok etkileyenin kendisini çevreleyen doğa ve doğa olayları olduğunu yazıyor:

"İşte o yaşlardaydı, şiir beni aramaya başladı. Nerden geldiğini bilmiyorum: kış ya da nehirdi onu getiren."

"Dünyayı gezdiğim kadarıyla, benim yurdum Araukanya'da yağan bu korkunç ve gizli güce sahip yağ-

mura başka yerde rastlamak mümkün değil. Bazen aylarca, hatta yıllarca yağmur yağardı. İpince sicim gibi yağan yağmur; çatıları delip geçen, camlara dalga dalga vuran yağmur; her ev kış okyanusunu zorlukla aşıp limana ulaşan bir gemiydi sanki."

Ota-böceğe, yağmura-okyanusa kısacası doğaya olduğu kadar kitaplara da merak salan Neruda ilk şiirlerini 13 yaşında yayınlamaya başlar:

"O zamanlar deliler gibi okuyordum, Jules Verne'den Vargas Vila'ya, Stringdberg'den Gorki'ye, Felipe Trigo'dan Diderot'a... daldan dala atlıyordum. İnsan bilgeliğinin torbası patlamıştı ve Temuco gecelerine boşalıyordu... Benim için kitaplar, içinde yitip gittiğim vahşi doğayla eşanlamlıydı."

Öğrencilik yıllarını Santiago'da geçiren Pablo Neruda 1923 yılında ilk önemli şiir kitabını, "Yirmi Aşk Şiiri ve Bir Umutsuz Şarkı"sını yayınladı. Pablo Neruda takma ismini ilk defa bu kitabında kullanmıştı. Fakat zamanla bu takma isim onun kimliği haline geldi ve çok yıllar sonra ismini değiştirerek gerçekten de Pablo Neruda ismini aldı. Pablo Neruda'nın ilk siyasileşmesi ve devrimci hareketle yüzyüze gelmesi de bu öğrencilik yıllarında olmuştu. Santiago'da gelişen öğrenci hareketi, maden işçilerinin mücadelesiyle birleşme ve dayanışma çabası içindeydi. Yaşamının son yıllarında "Yaşadım, İtiraf Ediyorum" başlıklı kitabıyla özgeçmişini sunan şair, kitabında bu yıllara ilişkin şunları yazıyor:

"Biz öğrenciler kitlelerin taleplerini destekliyor ve Santiago sokaklarında polis tarafından dağıtılmaya çalışılıyorduk. Başkente grevdeki bakır ve güherçile maden işçileri gelmişti. Yürüyüşler ve daha sonraki baskılar trajik biçimde ulusal yaşamı belirliyordu. O dönemden itibaren siyaset benim şiirime ve yaşamıma karıştı. Şiirlerimde sokağa açılan kapıyı kapatmam mümkün değildi, nasıl ki genç şair kalbimde aşka, yaşama, sevince, üzüntüye kapıyı kapayamıyorsam."

Santiago'da felsefe öğrenimi yapan ve bunun yanısıra Fransızca öğrenen Pablo Neruda'nın "Yirmi Aşk Şiiri ve Bir Umutsuz Şarkı" adlı kitabının yayınlanması, onu kısa zamanda Şili'nin en çok tanınan şairi durumuna getirmişti. Artık onun hayat çizgisi belirlenmiş ve hiçbir dönem yazmaktan vazgeçmediği şiiri yaşamının merkezine oturmuştu. Üniversite öğrenimini yarıda bırakan Pablo Neruda bu yıllarda anarşist çevrelerde şiir ve sanat tartışmalarına katılıyor ve arkadaşlarıyla birlikte dergiler çıkarıyordu.

Bu yıllarda yurtdışına çıkma hevesine kapılan Neruda, hem dünyayı gezebileceği hem de geçimini sağlayabileceği bir iş ararken sonunda konsolos olmak için müracaat etmiş ve gerçektende bu şansı yakalamıştı. İlk olarak 1927 yılında Birmanya'nın Rangun kentine konsolos olarak atandı. 1932 yılına kadar Uzakdoğu'da Rangun, Ceylon, Batavia'da konsolos olarak görev yaptı. Bu arada önüne çıkan fırsatları değerlendirmiş, Hindiçin ve Japonya'ya seyahetler yapmıştı. Gittiği yerlerde muhalif hareketlerle temas halinde olmaya önem veriyor, izleyici durumunda bile olsa siyasal mücadelenin içinde olmaya çaba gösteriyordu. Bu dönemlerde öncelikle Hindistan'da güçlü bir sömürgecilik karşıtı hareket vardı. Bütün bunlara rağmen Neruda Uzakdoğu'da geçen bu yıllarında belirleyici olanın acı ve yalnızlıklarla dolu bir yaşam olduğunu ifade ediyordu:

"Resmi görevimde yaptığım iş hemen hemen yok gibiydi. Her üç ayda bir Kalküta'dan bir gemi kalkar ve Şili'ye katı parafinle büyük sandıklar içinde çay götürürdü. O sırada birkaç gün başımı kaşıyacak vak-

Yirmi Aşk Şiiri ve Umutsuz Bir Şarkı'dan...

Seviyorum susmanı, yokluk gibisin çünkü,
sesim sana varmadan işitiyorsun beni.
Havalanıyor gibi gözlerin yerlerinden
ve sanki bir öpüşle kapanmış ağzın yeni.

Benim ruhumla dolu bütün nesneler gibi
yine benim ruhumla yükselirsin her şeyden.
Ruhuma benziyorsun, düş kelebeğim benim,
karasevda sözüne benziyorsun tıpkı sen.

tim olmaz, çıkış belgelerini pullayıp imzalardım. Ondan sonra yeniden üç aylık bir durgunluk ve boşluk. Yalnız başıma çarşıları ve tapınakları gezerdim. Bu dönem, şiirimin en kederli dönemidir."

Neruda, 1932 yılında kısa bir dönem için Şili'ye geri döner ve daha sonra yine konsolos olarak İspanya'ya geçer. 1934'de Barselona ve 1935'de Madrid'de görevlidir. İspanya onun yaşamında çok belirleyici bir öneme sahip olur. Burada İspanya'nın büyük şair ve edebiyatçılarıyla dostluklar kurar. Federico Garcia Lorca, Miguel Hernandez, Dafael Alberti ve başkaları dostlarınca sevgiyle "çiçekler evi" adı verilen ve bir nevi kültür merkezini andıran evinde sık sık biraraya gelir ve günün siyasi ve kültürel sorunlarını tartışırlar. Pablo Neruda burada "Şiir için yeşil at" adlı bir dergi çıkarır. Dergide dönemin siyaset ve sanat alanındaki öncü isimleri çalışmaktadır. Bu arada eski şiir kitaplarını da İspanya'da yayımlamaya devam eder. "Yirmi Aşk Şiiri ve Bir Umutsuz Şarkı" adlı şiir kitabı yalnız İspanya'da 1 milyon 250 bin satar.

Pablo Neruda İspanya halkının yanında faşizme karşı mücadele cephesinde yerini alır. Bu dönemde yazdığı şiirlere damgasına vuran faşizme karşı mücadeledir. 19 Ağustos 1936'da dostu Federico Garcia Lorca faşitler tarafından kurşuna dizilir. Pablo Neruda acısını dostuna atfettiği şiirde dile getirir:

"Federico Garcia Lorca'ya Yanık Şiir

Issız bir evde,
Korkudan ağlayabilseydim;
Gözlerimi çıkarabilsem de
Yiyebilseydim;
Senin sesin için yapardım
Bunları
Yaslı portakal ağacı sensin;
Senin şiirin için yapardım
Bunları
Çığlık-çığlığa fışkıran şiirin
Baksana,
Maviye boyuyorlar hastaneleri,
Senin için
(...)
Bırak da seni süsleyeyim bir taçla
Sen, sağlığın ve gelinciklerin çocukluğu
Sen saf gençlik, özgür kara bir ışık gibi saf
Söz aramızda Federico
Şimdi kimseler kalmadı kayalar arasında
Bırak da basit olsun sözlerimiz
Sen ve ben gibi bazit
Şiir neye yarar çiyler için yazılmazsa
Bu gece için yazılmazsa neye yarar
(...)"

Dostunun katledilişi, Pablo Neruda'nın yaşamında 'artık hiçbir şey eskisi gibi olamaz' dedirtecek nitelikte belirleyici bir olay olmuştur. Bu dönem yayınladığı şiir kitabının adı "Yüreğimdeki İspanya" dır.

"Arkadaşlar!
Sonra
Sizleri gördüm
Şimdi bile gururla parıldar göz bebeklerim
Kastil'in soylu alnına yaraşan sisli bir sabah boyunca
Sessiz, vakur ve ciddi
Gün doğumunda bir çan gibiydiniz
Ağırbaşlı ve mavi gözlerinizle uzaklardan geliyordunuz
Yurdunuzdan, yitik ülkelerinizden düşlerinizden
Yanık bir sevimlilik ve silahlarınızla geldiniz
İspanya'nın bu kendini savunmak için
Bu kentte tutuklanmış özgürlük
Düşüp hayvanlara yem olabilir
Yazsın adınızı ve acı savaşınızı
Yıldızlar, buğday başları Kastil'in ve evrenin
Yazsın kırmızı bir karaağaç gibi
güçlü ve topraktan zaferinizi"

Yayınladığı şiir kitapları ve İspanya anti-faşist mücadeleye sempatisiyle dikkat çeken Neruda, çok geçmeden Şili yönetimi tarafından konsolosluk görevinden alınır. Bunun üzerine Paris'e geçen Pablo Neruda orada "İspanya İçin Latin Amerika Dayanışma Komitesi"ni kurar ve "Dünya Şairleri İspanya Halkını Savunuyor" adlı uluslararası derginin yöneticiliğini yapar.

"Açıklayalım

Bana soracaksın: leylaklar nerde?
Nerde gelinciklerle örtülü metafizik?
Nerde suskular ve kuşlarla dolu kelimeleri
Damıtan yağmur?
Anlatayım başıma gelenleri:

Madrid'in bir mahallesinde yaşıyordun
Çanlarla, ağaçlarla, saatlerle
Uzaklara bakınca ordan
Kocaman, deri bir okyanus gibi
Kastil'in kuru yüzü görünürdü

Evimin adı "Çiçekler Evi"ydi
Itırlar biterdi her yanında, güzel bir evdi
Çocuklar, köpeklerle
Raoul, hatırlıyor musun?
Raphael, ya sen?
Hatırlıyor musun, Federico?
Sen şimdi toprağın altında yatan
Hatırlıyor musun evimin balkonlarını, orda
Haziran güneşi ağzına çiçekler yığardı hani?
Kardeş, hey kardeş!

...
Çiçek yerine
Ama İspanya'nın her yarasından

İspanya fışkırıyor
Ama her ölü çocuktan bir tüfek fışkırıyor
gözleri olan
Ama her uçtan bir mermi fışkırıyor
Bir gün yüreğinizin tam ortasındaki
Yerini alacak olan

Bir de bana şiirlerin
Neden söz açmaz diye soruyorsunuz
Düşlerden, yapraklardan
Doğduğun ülkenin koca yanardağlarından?

Gelin görün sokaklar kan
Gelin görün
Sokaklar kan
Gelin görün kanı
Sokaklar boyunca akan"

Pablo Neruda'nın Marksizm-Leninizme yönelmesi doğrudan İspanya iç savaşıyla ilgilidir. Neruda Marksizm-Leninizmi "o yıllarda faşizme karşı tek savaş silahı" olarak nitelemektedir.

"Parti üyelik kartımı çok daha sonra, Şili'de elde etmeme karşın, ben esasen İspanya savaşı döneminden beri kendimi artık kesin olarak komünist olarak görüyordum. Bu derin bağlanışta birçok şey rol oynamıştı. (...) Tek kelimeyle: yolumu seçmek zorundaydım. Ve bunu o günlerde yaptım. Karanlık ve umut arasında gidip gelen trajik bir çağ boyunca hiçbir zaman bu kararımdan dolayı pişmanlık duymadım."

Neruda, 1940 yılında, Şili'de bir "halk hükümeti" kurulunca ülkesine geri döner. Hükümet değişikliği konsolosluk görevine yeniden dönmesinin yolunu açmıştır. İkinci Dünya Savaşı döneminde Meksika başkonsolosluğu yapar.

Neruda, artık çoktan tavrını belirlemiş, Nazi faşizmine karşı mücadele cephesinde komünistlerin yanında yerini almıştı. Ona göre, yazarların-şairlerin yaşadıkları dönemdeki siyasal olaylarda tavır belirlemeleri, sınıf mücadelesinde saf tutmaları gerekliydi. 'Sanat için sanat' anlayışıyla haraket eden ve bu savaşta tarafsız kalmayı yeğleyen aydınlara öfkesini şöyle dile getiriyordu:

"Bir Aztek delikanlısının, Arjantinlinin ya da Kübalı'nın Kafka, Rilke ya da Lawrence'a bağlandıklarını görünce öfkelenmemek elden gelmiyor. Gençler 'saf şiir' adına, daha delikanlıyken yaşlanıyorlar, en basit insanlık görevlerini unutuyorlar. Savaşmayan kim olursa olsun korkaktır. Geçmişten arta kalanlara dönmek ya da düşlerin labirentini araştırmak, çağımıza yakışan bir uğraşı değilir."

Şair ve siyasetçi kimliği içiçe geçmiş ve bu özelliğiyle kitleler arasında ün yapmış olan Pablo Neruda 1945'de senatörlüğe seçilir. Aynı yılın Temmuz ayında Şili Komünist Partisi'ne üye olur. 1947'de demokrasi vaatleriyle başbakanlığa gelen eski arkadaşı Gonzalez Videla'nın açık ihanetini yaşar.

Pablo Neruda, demokrasiyi gerçekleştirme vaatleriyle ortaya çıkan Videla'nın en ateşli destekleyicilerinden biridir. Videla seçildikten sonra sözlerini gerçekleştirmek şöyle dursun, tam bir polis devleti kurar; komünist partisini yasaklar, Pablo Neruda hakkında tutuklama emri çıkartır ve başına ödül koyar. Şair, Videla'nın ihanetine karşı şu dizeleri yazar:

"Ne yapabilirsin, Hain, havaya karşı?
Hain, ne yapabilirsin, bütün bu
çiçek açan ve gelişen, dingin
ve tetikte olup, beni bekleyen
ve seni yargılayanlara karşı?
Hain, senin ihanetlerinle satın alınanlar
aralıksız, para yağmuruna tutulmalı.
Hain, esir alıp, sürgüne gönterip, işkence yapabilirsin,
ve aceleyle ödersin borcunu
pişman olmadan satanlar;
ama zoruna uyuyabilirsin
rüşvetçi tüfeklerinle çevrili
ben yaşarken ülkemin göbeğinde
bir kaçağı olarak gecenin!
Ne kadar önemsiz ve kaypak, hüzünlü
zaferin!
Aragon, Ehrenburg,
Eluard, Paris şairleri,
Venezuela'nın yiğit yazarları
ve ötekiler, ötekiler ve birçokları
benimle birlikteyken; sen, Hain
çevrilisin Escanilla, Cuevas,
Peluchonneaux ve Poblete ile!
Dayadı yukarıya merdivenlerini halkım
halkım aşağıya kilerler sakladı,
ülkemde ve onun güvercin kanadında
uyuyorum, düş görüyorum ve
parçalıyorum sınırlarını."

Videla'nın ihanetiyle senatörken 'kaçak' durumuna düşen Pablo Neruda yaklaşık bir yıl illegal olarak evden eve, köyden köye göçer; arkadaşlarının ve Şili halkının korumasıyla yaşar. Bu koşullarda "Büyük Türkü" adlı şiir kitabının yazımına devam eder. Neruda bu dönemi otobiyografisinde şöyle anlatıyor:

"İllegalitede yaşam çok rahatsız, insan bunun ne zaman biteceğini bilemez. İlk andan itibaren kitabımı yazma zamanının geldiğini anladım. Konuları incelemeye ve bölümleri ayırmaya başladım ve ancak saklandığım yeri değiştirmek zorunda kaldığımda yazmaya ara verdim. Bu rahatsız bir yıl iki aylık yaşam sonunda kitap da tamamlanmıştı... Benim yazdığım bölümleri benden alıyor ve daktiloya çekiyorlardı. Çünkü beni bulmaları ve bulduklarında da orjinallerin kaybolması olasılığı vardı. Bu şekilde ama, kitap korunabilirdi. Fakat son bölümleri yazarken, elimde

daha önce yazdıklarım yoktu ve ben neleri yazdığımı tam bilemiyordum... Seyahatte yanımda götürmem için bana da bir kopya hazırlanmıştı. Bu şekilde, üstümdeki kıyafetten başka birşey olmaksızın, çantamda bir kalın kitap ve iki şişe şarap And dağlarını aştım. " (Pablo Neruda - Şiirler, Reclam yayınevi, s. 163)

"Böylece, geceler boyunca
uzun, karanlık saatlerde
bütün kıyısında Şili'nin
dolaştım bir kapıdan, bir kapıya,
bir kaçaktım ben.
..."

Pablo Neruda, sürekli yer değiştirdiği illegalite koşullarında yazdığı şiir kitabı "Büyük Türkü"yle o zamana dek yapılmayan bir yeniliği deniyordu. Onbini aşkın mısrada, Latin Amerika kıtasının, Latin Amerika halklarının tarihini anlatıyordu. Şiirinde dağlar, nehirler, çiçekler ve hayvanlar, zengin yeraltı madenleri, ve bunlara hakim olmak için saldıran sömürgeciler, yerli kızılderili halkın acıları ve mücadeleleri, bakır ve güherçile işçilerinin yaşamları ve direnişleri dile geliyordu. Latin Amerika kıtasının uyanışı ve kendi tarihinin bilincine varması... Pablo Neruda "Büyük Türkü"de işte bu "gecikmiş doğum"u gündeme getiriyordu:

"Bizim gerçekliklerimiz sözkonusu olduğunda şiirsel olmayan hiçbirşey yoktur. Halklarımızın en karanlık gerçekleri ve koşulları gün yüzüne çıkarılmalıdır. Bitkilerimiz ve çiçeklerimiz ilk defa adlandırılmalı ve şarkıları söylenmelidir. Kuru bilimsel kitaplarda kalmış olan volkanlarımız ve nehirlerimiz de... Şimdi onların ateşi ve verimliliği bizim şairlerimiz tarafından dünyaya maledilmelidir. Bizler, biraz geç kalmış -feodalizm, gerilik ve açlık tarafından geç bırakılmış- bir doğumun tarihçileriyiz." (Reclam, s. 164)

"Ayağa kalk ve doğ benimle kardeşim
Elini ver bana, uzaklara atılmış hüznünün
derin bölgesinden.
Dönmeyeceksin kayaların altından.
Gizli zamandan, geri dönmeyeceksin.
...
Bak bana toprağın derinlerinden,
çiftçi, dokumacı, suskun çoban:
dost guanacoların bakıcısı:
meydn okuyan yapı iskelesinin duvarcısı:
Andlar'ın gözyaşların taşıyanlar
parçalanan parmakları işleyen mücevherci
tohumun içinde sarsılan çiftçi
çömlekçi, dökülen killerin ortasındaki
getir bu yeni yaşam çanağına
eski, gömülü hüzünlerini.
...

Pablo Neruda'nın 1971 Nobel ödülünü alırken yaptığı konuşmadan parça

"Bütün bunlardan, dostlarım, bir şairin diğer insanlardan alması gerektiği şeye ilişkin şu sonucu çıkarıyorum: Zaptedilemez yalnızlık yoktur. Tüm yollar aynı noktaya çıkar: Bizim ne olduğumuzun açıklanmasına. Ve, yalnızlığı ve çetinliği, iletişimsizliği ve suskunluğu aşmak zorundayız; dansedeceğimiz veya melankoliyle şarkı söyleyeceğimiz o sihirli enginliğe ulaşmak; insanlığımızın ve ortak kaderimizin bilincine ulaşmak zorundayız. (...)

Şair, bir "küçük tanrı" değildir. Hayır, o "küçük tanrı" değildir. Onda, onu diğer faaliyetlerden veya mesleklerden ayrıcalıklı kılan, gizli bir yetenek yoktur. Ben her zaman söyledim, bence en iyi şair bize her gün ekmek sunan fırıncıdır: Kendisini tanrı olarak hissetmeyen fırıncı. O mütevazi ve heybetli olan işini yapıyor; her gün ekmeğin hamurunu yoğuruyor, fırına atıyor, pişiriyor ve insanların ihtiyacını karşılamak için önlerine sürüyor. Şair de bu basit bilince vardığında, o zaman bu basit bilinç muazzam bir zanaatın parçası ola-

Verin bana sessizliği, suyu, umudu.
Kavgayı, demiri, volkanları verin.
Bağlanın bana gövdeler, mıknatıslar gibi.
Kullanın damarlarımı ve ağzımı.
Konuşun benim sözcüklerimle ve kanımla."

Şili'deki rejim tarafından aranan Neruda, 1949 yılının Nisan ayına kadar gizlenmek zorunda kalmıştı. G. Videla hükümeti iktidardan düşünce, Pablo Neruda'da yeniden ülkesine geri dönebildi. Bundan kısa bir süre sonra Puşkin'in 100. doğum yıldönümü nedeniyle Sovyetler Birliği'nde yapılacak etkinliklere davet edildi. 1949 yılında kendisine Dünya Barış Konseyi'nin üyeliği verildi ve bunun ardından Avrupa, Asya ve Amerika seyahetlerinde bulundu.

Pablo Neruda, "Yaşadım, İtiraf Ediyorum" başlıklı anılar kitabında Sovyetler Birliği'nin kendisi üzerinde bıraktığı etkiyi uzun uzun anlatmaktadır. Her zaman doğaya özel bir ilgi duymuş olan şair, büyük inşa çalışması ve insanların etkinliklerinin yanısıra gezdiği

bilir, basit ya da karmaşık bir insanın, insan toplumu inşasının, insanların yaşadığı koşulların değiştirilmesi için ileri sürdüğü meta olur: Ekmek, gerçeklik, şarap, hayaller. Şair hiçbir zaman vazgeçmeksizin bu kavga saflarına katıldığında; tüm insanların günlük çalışmasına kendi payıyla, kendi verdiğiyle, kendi şefkatiyle katıldığında; o zaman o da -biz şairler de- alınterine, ekmeğe, şaraba, tüm insanlığın hayaline katılmış oluruz. Biz şairler, ancak, diğer insanlar gibi olmayı becerdiğimiz zaman, şiire o büyük enginliği -her dönem daraltılmış olan, bizzat kendimizin durmadan daralttığımız enginliği- geri verebiliriz. (...)

Özelde biz, Amerika kıtasının şairleri olarak, yorulmaksızın bu enginliği etle-kanla doldurmak, ona can vermek için bize ulaşan çağrının peşinden gidiyoruz. Bizler dünyaya yerleşme görevimizin bilincindeyiz ve aynı zamanda, henüz yerleşilmemiş fakat buna rağmen adaletsizliklerle dolu bir dünyaya ilişkin eleştirel iletişim görevimizin de bilincindeyiz. (...)

Ben şairin hakikat veya yanılgıya ilişkin görevini nihai sonucuna kadar götürdüm ve kendimin toplum ve mütevazi yaşamım içindeki tutumumun taraflı olması gerektiği kanaatine vardım. Şanlı başarısızlıkları, yalnız zaferleri, parlak yenilgileri göre göre bu karara vardım. Üzerinde durduğum Amerika'nın mücadele sahnesinde kendi insani yükümlülüğümün örgütlü halkın muazzam gücüne herşeyimle, bütün coşkum ve umudumla katılmaktan başka birşey olamayacağı sonucuna vardım. Çünkü halkların ve yazarların ihtiyacı olan değişikliklerin ancak bu fırtınadan doğabileceğine inandım. Ve benim bu tavrım iyiniyetli ya da keskin itirazlara yolaçsa da, şundan eminim ki, geniş ve merhametsiz toprakların şairleri olarak bizler için, bizi karanlıktan çıkarmanın, bizim yazdıklarımızı okumayı, daha doğrusu genelde okuma-yazmayı öğrenmemiş milyonlarca insanı karanlıktan çıkarmanın, onları tam insan olma onuruna kavuşturmanın başka yolunu bilmiyorum.

Bizler, yüzyıllardır boyunduruk altında olan halkların acılı yaşantısının mirasçılarıyız; taşla-metalle harikalar yaratan, pırıl pırıl parlayan değerler yaratan halkların, halen daha gündemde olan sömürgecilikle yıkıma uğratıldığı ve susturulduğu halkların mirasçılarıyız.

Bize yol gösteren yıldızımız mücadele ve umuttur. Fakat yalnız mücadele ve yalnız umut olamaz. Her insan kendi içinde, geçmiş zamanları, hareketsizliği, yanılgıları, coşkuları, günümüzün acilliklerini, birbirini takip eden tarihsel olayları taşıyor. Eğer ben örneğin büyük Amerika kıtasının feodal geçmişine herhangi biçimde destek olsaydım, durumum ne olurdu? Eğer ülkemin andaki değişimine küçücük de olsa katkıda bulunmamış olsaydım, İsveç'in benim için öngördüğü onurlu olayı, alın açıklığı ve gururla karşılayabilir miydim? Muazzam çeşitliliği, bizi çevreleyen cömert genişliği kavramak için Amerika haritasına bakmak gerek; birçok yazar Amerika halklarının üzerine geçmişte çöken sömürü ve talana gözlerini kapatıyorlar.

Ben, sorumluluğu paylaşan ve zor olan yolu seçtim. (...)

yerleri anlatırken, doğaya özel dikkat çekmekten de geri durmuyor. Fakat onu en çok etkileyen şüphesiz yazar ve şair dostlarıyla yaptığı görüşmeler oluyor. Burada "dostum, yoldaşım" diyerek andığı Nazım Hikmet'le tanışıyor.

"Sovyet ülkesi sürekli değişiyor. Dev şehirler ve kanallar yapılıyor; coğrafya bile yavaş yavaş değişiyor. (...) Moskova'da yazarlar daima sürekli tartışmanın kaynama noktasında yaşıyorlar. Ben ilk defa orada -skandal peşinde koşan Batılıların bunu keşfetmelerinden çok önce- Mayakovski'nin yanında Pasternak'ın ilk Sovyet şairi olduğunu kavradım. (...)

Ehrenburg, ilerlemiş yaşına rağmen Sovyet kültürünün en gerçek ve canlı ajitatörü olarak gözümün önünde büyüdü. İhtiyar dostumu birçok kez Gorki caddesindeki evinde ya da Moskova yakınındaki Daça'sında (yazlık ev) ziyaret ettim. Evi, Picasso'nun yağlıboya resimleri ve çizgileriyle süslüydü. Ehrenburg bitkileri çok seviyor ve zamanının büyük bölümünü ot yolduğu ve çevresinde olup biten herşeyden bir sonuç çıkardığı bahçesinde geçiriyor. (...)

Moskova'da birkaç kez bir başka büyük şairi ziyaret ettim: Garip hükümetler tarafından onsekiz yıl zindanlarda tutulan efsanevi Türk yazar Nazım Hikmet'i. (...) O bana halkının acılarını anlattı. Türkiye'de köylüler feodal ağalar tarafından ağır baskılar altında tutuluyorlar. (...) Ateşli bir dogmacılık karşıtı olan Nazım, çok uzun yıllar Sovyetler Birliği'nde yaşadı. Onu kabul eden bu ülkeye karşı sevgisi onun şu satırlarında dile gelmektedir: Şiirin geleceğine inanıyorum. İnanıyorum, çünkü şiirin ruhtan durmadan birşeyler talep ettiği bu ülkede yaşıyorum."

Pablo Neruda, 1952 yılında yeniden ülkesi Şili'ye döndü ve partili bir komünist şair olarak politik çalışmasına devam etti. Bu yıllarda özellikle kültür politikasına ilişkin etkinlikler içindeydi. Aynı dönemde uluslararası komünist hareket içinde büyük bir tartışma ve sallantı yaşanıyor ve bu Şili Komünist Partisi'ne de yansıyordu. SBKP 20. Parti Kongresi'ni yapmış ve Kruşçef'in Stalin hakkındaki "Gizli Rapor"u yayıl-

Komünizmin yanında saf tutmuş olan bir şair: Neruda...

Yaşamı boyunca şiirleri ve mücadelesiyle insanlara, büyük insanlığın acıları ve özlemlerine dönük olan Pablo Neruda kendisine taraflıyım diyen, komünizmin yanında saf tutmuş olan bir şair. Aynı Nazım Hikmet gibi o da, Komünist Partisi'nde örgütlülüğü onurla taşımış ve bunu şiirlerinde de dile getirmiştir.

Siyasi kimliğiyle, şair kimliği bu denli içiçe geçmiş olmasına karşın, Neruda geriye dönüp değerlendirdiğinde kendisi için şiirin esas olduğunu da tespit etmiştir. "Benim için şiir yazmak, bir kunduracının kundura yapması gibi bir şeydir." diyen Pablo Neruda, diğer taraftan şiirin gücü ve sınıf mücadelesiyle bağlantısını da doğru biçimde ele almış ve değerlendirmiştir:

"Savaşlar, devrimler ve büyük toplumsal altüstoluşlar arasında şiirin verimini daha önce düşünülemeyen sınırlara kadar genişletmek - bu bizim dönemimizin bir ayrıcalığıydı. (...) İlk kitaplarımı yazdığımda, bir gün dizelerimi meydanlarda, sokaklarda, fabrikalarda, üniversite salonlarında, tiyatrolarda ve bahçelerde okuyacağımı aklıma bile getiremezdim. Şili'nin nerdeyse bütün köşelerine gittim ve şiirlerimi halkın arasına serptim."

Ülkesinde şairliğe ve şairlik mesleğine özel bir önem kazandırmış olmakla gurur duyan Pablo Neruda yaşamının son dakikasına kadar ülkesinin ve emekçi halkının geleceği için kaygılanmaktan vazgeçmemiştir. Ne yazık ki, dönemin bir dizi komünisti gibi, o da modern revizyonizmin etkisinde kalmış ve Şili devriminin yenilgisiyle sonuçlanan revizyonist siyasetin taşıyıcısı olmuştur.

Şili Komünist Partisi, Kruşçef modern revizyonizminin reformist yolda yönlendirdiği ve "barış içinde geçiş" konusunda örnek teşkil etmeye çalıştığı bir Parti olma özelliğini taşıyordu. Sosyalizme "barış içinde geçiş" siyaseti Şili'de iflas etti. Bu iflasın bedeli büyük olmuştu... 12 Eylül 1973'te Şili de gerçekleşen darbe, onbinlerce devrimci, komünist, demokratın yokedilmesine yolaçtı. Bu kayıplardan biri de Pablo Neruda'ydı. Pablo Neruda, salt Şili halkının değil, komünizmin ve dünya halklarının bir kaybıdır.

maya başlanmıştı. "Stalin Ödülü" sahibi olması ve savunduğu pozisyonları nedeniyle "Stalinistlik"le suçlanan Pablo Neruda'nın "Yaşadım, İtiraf Ediyorum" adlı kitabında kendi kaleminden okuduğumuz satırlarda, belirli bir şaşkınlık, kendini sorgulama ve hesaplaşma dönemini atlattıktan sonra öncelikle bir komünist olarak kendine sadık kalma, kendi sorumluluğunu -komünistlerin kendi sorumluluklarını sorgulama- kaygısını taşıdığını okumak mümkün. Pablo Neruda, bizzat Sovyetler Birliği Komünist Partisi merkezinin açıkladığı -Stalin dönemi karanlığını- en azından kendisinin geçmişte görmemiş olduğunu söyleyerek kendisini savunmaya çalışıyor. Ama savunmaya çalıştığı sadece kendisi değil. Kendisini Stalinistlikle suçlayan ve Stalin şahsında komünizme saldıranlara karşı komünist değerleri savunuyor. Ve bunu geçmişte ve ona ilişkin mısraları yazdığında Stalin'de neyi gördüğünü, neyi savunduğunu açıklayarak ortaya koyuyor: Rus devriminin büyük savunucusu ve İkinci Dünya Savaşı'nda Hitler faşizmine karşı mücadelede Kızıl Ordu'nun büyük komutanı!

"...
Eski Kremli'in odalarında
Josef Stalin adında bir adam yaşıyor.
Geceleyin, çok geç sönüyor odasındaki ışık.
Dünya ve ülkesi rahat vermiyor ona.
Öteki kahramanlar bir ülke yarattılar;
bunlar bir yana, düşünmeli Stalin ülkesini
kurmalı onu
korumalı.
Büyük ülkesi, o halde, bir parçası onun
dinlenemez o, çünkü zamanı yok buna.
Daha sonraları, karlar ve barutla birlikte
kırbacı ve yoksulluğu, serflerin acısını,
milyonlarca fakirin sessiz hüznünü
(şimdiki gibi) diriltmek isteyen
eski haydutlarla, karşı karşıya buldu kendini.
Batı'nın "kültürünü yaşatmak" için gönderdiği
Wrangel'ler ve Denikin'lerle karşı karşıya kaldı.
Derileri yüzüldü orda, o cellatların
yandaşlarının, ve geniş SSCB topraklarında
gece gündüz çalıştı Stalin.
Ama sorna, çelikten bir dalga
Chamberlain'in beslediği Almanlar geldi.
Stalin karşıladı onları bütün sınırlarda
geri çekilirken, hücum ederken,
ve Berlin'e kadar, insan kasırgası gibi
oğulları ilerledi, engin Rus barışını
yanlarında getirerek."

Sonuçta uluslararası alanda siyasi çizgide modern

Halkım ben, parmakla sayılmayan
sesimde pırıl bir güç var
Karanlıkta boy atmaya
Sessizliği aşmaya yarayan

Ölü, yiğit, gölge ve buz, ne varsa
Tohuma dururlar yeniden
Ve halk, toprağa gömülü
Tohuma durur bir yerde
Buğday nasıl filizini sürer de
Çıkarsa toprağın üstüne
Güzelim kırmızı elleriyle
Sessizliği burgu gibi deler de

Biz halkız, yeniden doğarız ölümlerde.

revizyonizm belirleyici olmuştu. Dünya komünist hareketi içindeki saflaşmada Kruşçev modern revizyonizminin yanında saf tutan Şili Komünist Partisi, çok geçmeden "sosyalizme barış içinde geçiş" siyasetini benimsedi. Pablo Neruda da partisi ile birlikte revizyonizme evrimlenmiş ve bu siyasetin başlıca taşıyıcılarından biri olmuştu.

1960'lı yıllardan itibaren Şili'de devrimci halk hareketi hızla kitleselleşmeye başlamıştı. Fakat hareketin önderliği revizyonist-reformist bir çizgi izleyenlerin elindeydi. 1969'da bütün solun seçim koalisyonu olarak gündeme gelen Unitad Popular (UP) kuruldu. Seçimlere giderken Pablo Neruda'nın Unitad Popular'ın adayı olması gündemdeydi. Fakat son dakikada Pablo Neruda yakın arkadaşı Allende'yi aday olmaya ikna ederek adaylıktan çekildi. 4 Eylül 1970'de Salvador Allende oyların % 36,8'ini alarak devlet başkanlığına seçildi. Allende başkanlığında oluşturulan hükümet Halk Birliği'nin reform programını uygulamaya koyuldu.

UP'nin baş hedefi Şili'nin ABD başta olmak üzere emperyalistler tarafından yağmalanmasına son vermekti. Birçok fabrika devletleştirildi. O zamana kadar ABD tekellerinin elindeki bakır ve demir madenleri ulusallaştırıldı vb. Uygulamaya konulan ve bir dizi antiemperyalist demokratik tedbirler içeren UP programı ilk yılında çeşitli başarılar kazandı. Diğer taraftan ama, eski devlet mekanizmasına dokunulmuyor, ordu-polis teşkilatı olduğu gibi duruyordu. Çok açık biçimde çıkarlarına dokunan bu gelişme ABD emperyalistlerini harekete geçirdi. Onlar Şili'de karşıdevrimi kışkırtıyor ve yönlendiriyorlardı. Bütün yerli ve yabancı güçler birleşmiş Allende hükümetini devirmek için ellerinden geleni yapıyorlardı.

Karşıdevrimin saldırılarına rağmen, gerekli tedbirleri almayan, faşist çetelerin örgütlenmesini dağıtmakta aciz kalan Allende hükümeti, bu reformist siyasetiye bir yerde kendi sonunu da hazırlama durumundaydı. Öyle ki, Ekim 1972'de çıkartılan "Silah Kontrol Kanunu"yla sivillerin silah taşıması yasaklanıyor, faşist çetelere karşı işçi sınıfının silahlanmış kesimlerinin silahları zorla toplatılıyordu. Darbe söylentilerinin çıkmasına ve karşı devrimin hazırlık yaptığı apaçık ortada olmasına karşın Allende hükümeti maalesef hala "meşruluğu"na güveniyor ve askerlerden bazı kişileri hükümete dahil etmeyle durumu kurtarmaya çalışıyordu. Sonunda olacaklar oldu. Şili ve dünya halklarına darbe indiren 11 Eylül 1973 geldi çattı.

Pablo Neruda, bütün bu dönem Salvador Allende'nin yanında oldu ve Unitad Popular'ın programı-

Pablo Neruda ve eşi Mathilde

Yaşamının son yıllarını Pablo Neruda, eşi Mathilde ile Şili kıyısındaki İsla Negra'daki evinde geçirmişti.

"Bu belki kimseyi ilgilendirmiyor ama: Biz mutluyuz. Şili'nin yalnız kıyılarında uzun uzun kalıyor ve bu zamanımızı birlikte geçiriyoruz. Yazın değil ama, çünkü yazları kıyılar güneşten kuruyor, sararıyor ve çöl gibi oluyor. Fakat kışın, yağmur ve soğuk altında yeşil ve sarı, mavi ve kırmızı harikulade çiçek tarlasına dönüşüyor. Bazen vahşi yalnız okyanusa açılıyor ve asabi kent Santiago'ya gidiyoruz, orada

Pablo Neruda, eşi Mathilde Neruda ve Mikis Theodorakis (sağda), 1972 Paris'te...

başkalarının yaşadığı karmakarışık hayata karışıyoruz. Matilde güçlü sesiyle benim şarkılarımı söylüyor. Yazdığım herşeyi, sahip olduğum herşeyi ona atfediyorum. Bu fazla birşey değil, ama o memnun. Minimini ayakkabılarının bahçenin çamuruna nasıl battığını, sonra minimini ellerinin bitkilerin derinliğine nasıl daldığını izliyorum. O bana topraktan, ayakları ve elleri ve gözleri ve sesiyle mutluluğun tüm köklerini, çiçeklerini, kokulu meyvelerini çıkarıp verdi."

nın uygulanması için elinden gelen desteği verdi. Halka sesleniyor, şiirleriyle kitleleri mücadele hedeflerine kazanmaya çalışıyordu. Bu dönem yazdığı şiirleri onun Şili devriminin kazanması için çabasını ve coşkusunu dile getiriyordu. 1973 Şubatında, son şiir kitabı yayınlanmıştı; kitabın adı "Nikson Kıyımına Karşı Uyarı ve Şili Devrimine Övgü Şarkısı"ydı.

"Zafer
Ve böyle Allende'yle Stadyuma geldim:
ayaklanmanın esrarengiz düzenine
legal Şili devrimine,
çok sesli kırmızı güle.

Ve benim Komünist Partim yanıbaşımdaydı
(proleter bir yürüyüş gibi güzel)
dünyada, bir gün ilerlendiğinde
o devrimci yolda.

Halklara şarabımızı sunuyorum
zamane çanaklarıyla

Hep uyarıyorum

Huysuz deniz rüzgarına kapılmış halk
sık yumruğunu ve kötüye karşı koy.

Sırtlanlar uğluyor her gece
Şililerin devrimini kirletiyorlar.

Düşman günbegün
devrimci ateşi söndürmek
ve devrimci zaferin
birleşik silahlarını bölmek istiyor.

Bir kez daha ikaz ediyorum

Bu tehlikenin işareti:
muzaffer halk için ikaz çanlarını çalıyorum

Gücümüzü ve vicdanımızı birleştirmeliyiz:

Şili varlık yokluk savaşıdır
Onur ve aşk için muharebedir.
Kommünistler
Biz, kalbimizi taşın altına koymuşuz,
demire, sert disipline
kendimizden yaşıyoruz, sevgimizden,
ve biliniyor artık, kan döküyoruz

Uykusuzluk

Gecenin ortasında soruyorum kendime
Şili'nin durumu ne olacak?
Yoksulların yoksulu, karanlık ülkem ne olacak?
..."

Pablo Neruda ile son söyleşi...

(Paris'te yayımlanan haftalık L'express dergisinin Pablo Neruda'yla yaptığı görüşmeden kısaltılarak alınmıştır. 67 yaşındaki şair, bu dönemde Şili'nin Paris Büyükelçisidir. Şili'de Allende Başkanlığında Unitad Popular hükümeti iktidardadır.)

Soru: Siz hem bir şair, hem bir siyaset adamı, hem de bir diplomatsınız. Sayın Pablo Neruda asıl kimliğiniz hangisi? Nereden yola çıktınız?

Pablo NERUDA: Yüzyılımızın başlarında, Şili'nin orta bölgesinde doğmuşum. Fakat daha bir kaç aylıkken, annem-babam beni ülkenin ta güney ucuna, Temuco'ya götürmüşler. O zamanlar Temuco küçücük bir köydü. Orada ilk evler yapılıyor, toprak yeni yeni gelenler arasında paylaşılıyordu. Köy, çepeçevre, yerli Mapuche'lerin yaşadığı ormanla ve kırlarla çevriliydi. Temuco benim tabiata açılan pencerem, şiirimin özü olmuştur.

Soru: Okula orada mı başladınız?

NERUDA: Evet, köy okulunda. Arkadaşlarımın adları Alman, İngiliz, Norveç ve tabii Şililiydi. İçinde katı ayırımlar bulunmayan, oluşum halinde bir dünyaydı orası. Hepimiz aynı durumdaydık. Sınıf farklılaşması daha sonra, insanlar zenginleşmeye başlayınca oldu. Fakat o günler, herkesin iş güç sahibi olduğu, büyük bir halk demokrasisi havası vardı. Toprak sahipleri -isterseniz akar sahipleri diyelim- henüz mevcut değildi.

Soru: Ya yerliler?

NERUDA: Onlar tamamen ayrı yaşıyorlardı. Geçen yüzyılan sonlarında topraklarından uzaklaştırılmış olan Mapuche'ler Temuco'nun içinde değil, çevredeki kırlarda, birbirinden kilometrelerce uzak tek tek saz kulübelerde oturuyorlardı. Köye yünlü eşya, yumurta, koyun gibi mallarını satmak için gelirlerdi. Akşam evlerine dönerlerdi: Erkekler at üstünde, kadınlar yaya.

Soru: Onları tanıyor muydunuz?

NERUDA: Onlarla hiç irtibatımız yoktu. Dillerini bilmiyorduk. Olsa olsa bir kaç kelime. Onlar da İspanyolca bilmiyorlardı. Hâlâ da doğru dürüst bilmezler ya!

Soru: Öyle de olsa, yerlilerin varlığı şiirlerinizi etkilemedi mi?

NERUDA: Hani, bir parça, şairlerin bilinci demek olan o tarih duygusu bende yer etmiştir. Mapuche imparatorluğunun yayıldığı Araucanie bölgesinin en büyük savaşı, işte o Temuco topraklarında olmuştur. İspanyol fatihler (Conquistadored) her yanda harıl harıl altın arıyorlardı. Yerliler onların gırtlaklarından erimiş altın akıtarak: "Alın bakalım, doyun şimdi aradığınız altına!" dediler. Latin Amerika'da hiç bir yerli halk İspanyollar karşısında bu kadar çetin bir direniş göstermemiştir. Bunlar fazlasıyla unutuldu artık.

Soru: Bugün sayıları ne kadar?

NERUDA: Şili'nin gerici hükümetleri doğruyu hep saklamışlar, 50 bin ya da çok çok 60 bin demişlerdir. Aslında Mapuche'lerin sayısı yarım milyon. Etnik bir azınlık meydana getiriyorlar, kendi dilleri -hem de dünyanın en güzel dillerinden biri- kendi gelenekleri, kendi kültürleri var. Şili'nin bu insanlarını ilk defa bütün haklardan, nimetlerden eşitçe yararlanan yurttaşlar haline getiren, bizim bugünkü iktidarımız olmuştur. O zaman kadar onlar ancak ikinci derecede hak sahibiydiler.

Soru: Çocukluğunuz niçin Temuco'da geçti? Babanız ne iş yapıyordu?

NERUDA: Babam, hayatının sonuna doğru katar şefi olmuştu. Yolcu trenleri anlaşılmasın. Bunlar tahta traversler arasına yerleştirilen balastları taşıyan marşandiz katarlarıydı. Bu trenler onun evi gibiydi. Uykusunu uyuduğu bir vagon vardı ve ben ara sıra, onun yanında bir kaç gün geçirmeye gelirdim. Demiryolu işçileriyle birlikte, bir kaç günlüğüne yola çıkardır. Tabiat, dereler, çiçekler, dağlar incelenirdi. Bu yolculukların çekiciliğine diyecek yoktu.

Soru: Anneniz de size katılır mıydı?

NERUDA: Annem, ben iki aylıkken ölmüş. Babam bir daha evlenmiş. Asıl anlamda annem, babamın o ikinci karısı olmuştur. Bir çok şiirimi onun adına ithaf ettim. Gerçekten eşsiz bir kadındı.

Soru: İlk şiirinizi ne zaman yazdınız?

NERUDA: Galiba yedi ya da sekiz yaşındaydım. Babam ve annem o gün pek meşguldüler. Şiirimi onla-

ra gösterdiğimde bana: "Onu nereden kopya ettin?" dediler. Şiir anneme ithaf edilmişti.

Soru: Kalabalığın karşısında ilk defa ne zaman kendi şiirinizi okudunuz?

NERUDA: Onaltı yaşındayken. Santiago Üniversitesinde okuyordum. O sıralarda, bir çeşit karnaval gibi kutlanan İlkbahar Şenliği vardı. Bu şenliğin açılış törenini bir şairin başlatması gerekiyordu. Bu iş için, en güzel şiiri seçmek üzere bütün Şili'de bir de yarışma düzenlenmişti. Bu yarışmaya ben de şiir gönderdim. Binlerce şiir arasından benimki birinci seçildi. 1921 yılıydı. Herkesten uzak, pek yalnız durumdaydım. Öylesine heyecanlandım ki, o törende kendi şiirimi okuyamadım. Bu işi benim yerime başka biri yaptı.

Soru: Yedi ile onaltı yaş arasında edebiyatla uğraştınız mı?

NERUDA: Fransız şiirini okumuştum. Daha üniversiteye başlamadan Sully Prudhomme'u, Verlaine'i tanıyordum. O zamanlar, çok güzel bir Fransız şiiri antolojisi vardı. Pek çok kimse bu antolojiden edinmişti ve bu kitaplar elde ele dolaşırdı. O sıralar yoksul olduğum için, bu kitabı başkalarından ödünç alıyor, şiirleri kopya ediyordum.

Soru: Asıl adınız Ricardo Eiecer Neftali Reyes y Basualto olduğu halde niçin değişik ad kullandınız?

NERUDA: Adımı ondört yaşındayken, daha Santiago'ya gitmeden değiştirdim. Babam yüzünden. Mükemmel bir insandı, gelgelelim, genellikle şairlere, özellikle bana karşı idi. Hatta işi kitaplarımı ve not defterlerimi yakmaya kadar götürdü. Onun görüşüne göre, mühendis, doktor, mimar olmalıydım, çünkü diyordu, insanların bu gibi kimselere ihtiyacı var. Oğullarının toplum içinde sivrilmesini görmek isteyen, orta sınıfın köylülükten gelme bütün insanları gibiydi. Yine babamın görüşüne göre, toplumda yükselmeyi başarmanın tek yolu üniversiteydi, serbest mesleklerdi.

Soru: Peki ama niye Pablo Neruda?

NERUDA: (...) Babamın gerçeği farketmesinden en çok korktuğum günlerde -çünkü böyle bir şey bir felaket olurdu- bir dergiyi karıştırdım ve orada Jan Neruda imzalı bir hikâye gördüm. Tam o sıralarda bir şiirimle bir yarışmaya katılmak durumundaydım. O zaman Neruda soyadını seçtim ve ad olarak da Pablo adını aldım. Bu adın bir kaç ay sonra geçip gideceğini sanıyordum.

Soru: Yeni kimliğinize kolayca alıştınız mı?

NERUDA: Önceleri değil ama, bir süre sonra evet. Sonunda hükümet, bundan otuz beş yıl önce, adımı onayladı. Bugün Pablo Neruda, asıl adım. Başka bir ad kullanmıyorum.

Soru: Üniversite masraflıydı. Herhalde geçiminizi sadece şiir yazarak sağlayamıyordunuz, değil mi?

NERUDA: Taşra aileleri arasındaki konuşup anlaşmalarla Santiago'da küçük bir pansiyonu olan bir "teyze" bulunabiliyordu. Böyle bir pansiyonda kalınıyor, pansiyon çok ucuza geliyordu. Pireden geçilmiyordu ve pek az yemek yeniyordu. Üniversitede, arkadaşlarımdan bütün bir kuşak aslında açlıktan kırılıp gitmiştir.

Soru: Orada ne öğreniyordunuz?

NERUDA: İlk zamanlar mimarlık ve Fransızca. Fransızca metinleri sökebilecek kadar Fransızca... Fakat üniversiteyi bitiremedim, çünkü ünivrsitede politika beni tamamen kendine çekmişti. Bir de edebiyat dünyası. Benim gibi bir taşralı için, Baudelaire'den söz edebilen, Fransız şairlerini tanıyan kimselerle bir araya gelmek, vazgeçilemeyecek bir zevkti. Yeni yeni bulduğumuz, farkettiğimiz şeyleri geceler boyunca aramızda birbirimize anlatıyor, tartışıyorduk. O zamanlar ondokuz yaşında ya var, ya yoktum.

Soru: Şilililer şiire bu kadar düşkün müydüler?

NERUDA: Şiirleri ezbere bilinen yığınla şair vardı. Şilililer şiire daima eğilimli olmuşlardır. Bu belki de, bir yanı okyanusla, öbür yanı aşılmaz dağlarla çevrili ülkenin içine kapanıklığından ileri geliyor. Bütün o üniversite öğrenciliğim yıllarında şiirler okuyarak, Şili'yi boydan boya dolaştım; kitlenin ilgisini en çok çeken şeyin şiir olduğunu hissettim. Politikadan ya da ekonomiden söz edebilirdim, fakat insanları en çok heyecanlandıran şiir oluyordu.

Soru: Şairken bir gün konsolos oluverdiniz. Bu nasıl oldu?

NERUDA: Şilililer denizci ve gezgin olurlar. Ve bizde herkes bir yerlere gitmek ister. Bir şeyler yaptığınız zaman size: "İyi ama burada ne duruyorsun sen?" diye sorarlar. "Her yeri gördün de mi, buradasın!" Bana bu soruyu o kadar çok kimse sordu ki, sonunda kendi ülkemde ne yapıp durduğumu, başka yerlere gitmenin en iyi yolunun ne olduğunu ben de kendi kendime düşündüm. Param yoktu. O zaman bana akıl verdiler, konsolos olarak atanabileceğimi söylediler. Konsolosluğun ne olduğundan bile haberim yoktu. Fakat konsolos olabileceğime kanaat getirdim ve bana bir görev verilmesi için Dışişleri Bakanlığına başvurdum. Bana tuhaf tuhaf baktılar ben de bir tırıs döndüm. Ama günün birinde, biri bana "Konsolos olmak isteyen sen miydin? Çok kolay, benimle gel." dedi. Dediğini hemen yaptım. Bakanlık bürosu duvarında geniş bir dünya haritası vardı ve tam tayinimin çıktığı yerde bir delik bulunuyordu. Öylesine koltuklarım kabarmıştı ki atandığım yeri sormadım bile. Nereye konsolos olarak gideceğimi soranlara "Bir deliğe!" (yazar, bir kelime oyunuyla, gözlerden uzak, kuytu bir yere demek istiyor -ÇN) diyordum. Bu delik, ta Birmanya'da Rangoon şehriydi. (...)

Soru: Doğu'yu çekici buluyor muydunuz?

NERUDA: O zamanlar benimle yaşıt yazarlar kadar değil. Fakat geldiğimde inanılmaz bazı şeyler farkettim: Ülkeyi kadınlar yönetiyordu! Pek zariftiler, beyaz

çiçekli, sarı, mavi sariler giyiyorlar, Fidel Castro gibi iri yaprak sigaraları içiyorlardı. Bakanlıklar, belediye meclisleri, mağazalar; her yerde kadınların hükmü geçiyordu. Sonradan öğrendim: Birmanya kadınlarının, ülkenin uygarlığında öylesine önemli bir yeri varmış ki; İngilizler, kendi ülkelerindeki kadınlardan önce onlara seçimlere katılma hakkını tanımışlar. Tuhaf bir ülkeydi Birmanya! Rangoon'un orta kesiminde, baştan aşağı altın yaldızlar içindeki o büyük pagodu hâlâ hatırlıyorum. Herkes, o civarda satılan altın yaprakları getirip Pagod'a yapıştırıyordu. Pagod'da, Buda'nın üç saç telinin, zümrüt ve yakut dolu bir çeşit kapta saklandığını söyleniyordu. Günün belirli bir saatinde turuncu renkli muazzam bir sel kaplıyordu sokakları. Müminlerden belli saatlerde yiyecek toplamaya çıkan Buda rahipleriydi bunlar. Çünkü, Buda maddi nesnelere sahip olmayı yasaklamıştı.

Soru: Asya'nın öbür ülkelerini de dolaştınız mı?

NERUDA: Kalküta'ya, Dadras'a Kolombo'ya gittim; Çin Hindi'nde beni çok etkileyen bir gezi yaptım. Çin Hindi yarımadasını boydan boya geçerek Saygon'a giden otobüslerle yolculuk yapıyordum. Otobüsler sık sık arıza yaptığı için, ikide bir duraklıyorduk. (...)

Soru: Rangoo'da işiniz çok muydu?

NERUDA: Hayır. Şili'den gelen ya da Şili'ye gönderilen mallar için beyanname düzenlemek gerekli idi. Ben evrakı imzalıyordum. Dört ayda bir, çay yüklü bir vapur kalkıyordu. Şamdan mumu yapmaya yarayan birçok petrol ürünü de gidiyordu. Birinin konsolosluğa işinin düşüp gelmesi için dört ay beklemek durumundaydım. O süre içinde yapılacak başka hiç bir işim yoktu. Şili'ye gitmek isteyen kimse çıkmıyor, hiçbir Şililinin yolu da Birmanya'ya düşmüyordu.

Soru: Aylığınız iyi miydi?

NERUDA: Ne gezer! Şili'de o zamanki kanunlar öyleydi ki, konsolosluğun döviz geliri olmayınca, hava alıyor, hiçbir şeye hak kazanmamış sayılıyordunuz. (...)

Soru: Yaşamak için ne yapıyordunuz öyleyse?

NERUDA: Param yetişmiyorsa, bunda benim kabahatim olmadığına otel sahibini ikna etmiştim. Her vapur gelişinde, tahsilatı ona ödüyor ve onun otelinde dört ay daha yaşayabiliyordum.

Soru: Demek, yazacak zamanınız vardı...

NERUDA: Evet. Beşinci ya da altıncı kitabım, "Dünya Vatandaşı"nı (Residencia en la Terra) orada yazdım. (...)

Soru: Doğu'da bulunduğunuz sıralarda da siyasi eyleminiz var mıydı?

NERUDA: Evet, çok geçmeden Hindistan'daki devrimci öğrencilerin arasına katıldım. Daha çok, onları dinliyordum; çünkü benim gibi batılıları pek çekemiyorlardı. O tarihlerde sadece sömürgeciliğe karşıydılar.

Soru: Ya siz?

NERUDA: Eh, ben de Santiago Üniversitesi'nde öğrenciyken, boş kaldıkça bir yandan Fransız anarşistlerinden çeviriler yapardım. O yazarları bugün siz herhalde tanımazsınız! Fakat Şili işçi sınıfı onlardan çok etkilenmiştir. Sacco ile Vanzetti'nin günleriydi. O sıralar, 16 yaşındaydım ve daha o zamanlar üniversite dergilerinde siyasi başyazılar yazardım.

Soru: Sonraki günler nasıl bir evrim geçirdiniz?

NERUDA: İspanya'da, iç savaş sırasında. İspanya'ya Şili konsolosu tayin edilmiştim. Politika hayatımın en önemli bölümünü orada geçirdim. Dünyanın çeşitli ülkelerinden pek çok yazarın da yaptığı gibi. İspanya Savaşı dediğimiz, faşizm karşısındaki o büyük direniş hepimizi çekmişti. Şu da var ki, bu tecrübe benim için ayrıca önemli oldu. İspanya Savaşından önce, bir ikisi hariç, hepsi Cumhuriyetçi olan bir sürü yazar tanımıştım. Ve benim gözümde Cumhuriyet, İspanyol kültüründe, edebiyatında, sanatında yeni bir canlanma demekti. İspanya tarihinin yüzyıllardan beridir o en gerilimli kuşağının sözcüsü Federicü Garcia Lorca'dır. İşte bu insanların savaş ateşi içinde eriyip gitmesi benim için ağır bir dram oldu. Hayatımın bütün bir bölümü Madrid'de işte böyle kapandı.

Soru: O şairleri iyici tanıdınız mı?

NERUDA: Evet. Onları, toplandığımız kahvelerde her gün görüyordum. Özellikle Garcia Lorca'yı; tiyatroyla çok uğraştığı zamanlardı. Temsil provalarına giderken çok kere beraber oluyorduk, oyunların dekorlarını birlikte gözden geçiriyorduk.

Soru: Ama politikaya daima karıştınız...

NERUDA: Beni politikaya karıştırıyorlar.

Soru: Başka bir deyişle, politika sizin şiirinizin olsa olsa ikincil bir yanı mı, yani?

NERUDA: Evet, gerçekten o düşüncedeyim. Şiirimin esası değil politika. Yazdığım şiirler galiba 7000 sayfa tutuyor. Oysa, politika konusunda, sanırım dört sayfayı geçmez orada bulacaklarınız! Öyleyse, bu türlü sorularla ilgim olmaması için bir çok sebep var. Benim şiirimin kaynakları başka. Gerçekten, sanki şiirlerimi büyük bir ormanın yakınındaki küçük bir köyde yazmış gibiyim. Koesler ise şehrin, anavatanın fikirlerin ve uzlaşmazlıkların insanı. Benim için aşkın önceliği vardır. Aşk üzerine on kitap yazdım. Başkaları için politika, her şeyi silip süpüren bir hırstır; benim için değil... Esası ne, peki? Esas, hayatın her anında gerçekten duyduğumuz şeyi yazmaktır. Bir şiir sistemi olduğuna, şiirin organize edilebileceğine inanmıyorum. Daha da ileri gideceğim: Edebiyattaki okullara, sembolizme, gerçekçiliğe, gerçeküstücülüğe (sürrealizme) inanmıyorum, diyeceğim. Ürünlerin üstüne yapıştırılan etiketleri umursadığım yok. İnsanların küçük yaşayışlarında, oysa, öylesine çok da etiket var ki... (...)

Soru: Paris'te temsil ettiğiniz, Başkan Salvador Allende hükümeti meşruiyet içinde kalmak iddiasında. Devriminiz için bir köstek olmayacak mı bu?

NERUDA: Niçin olsun? Önceleri, halkı tatmin edebilecek kanunlar yapılıyor, fakat bu kanunlar uygulanmıyordu. Toprak reformu, Hristiyan başkan Eduardo Frei tarafından tasarlanmıştı. (...) Gerçekte kanunlar uygulanmamak üzere çıkarılıyordu. Biz ise, onları uyguluyoruz ve de yeni kanunlar çıkartıyoruz. Ama bu kanunlar, zorunlu olarak Kongre'nin onayını sunuluyor. Bu usulle daha epey bir zaman yol alabiliriz.

Soru: Tecrübenizin başarısı yani özgürlük çerçevesinde sosyalist bir toplumun kurulması, geniş ölçüde, ekonominin iyi gitmesine bağlı. Çünkü eğer ekonomi iyi gitmezse, önümüzdeki başkanlık seçimlerini kaybetmek tehlikeniz var. Yok, eğer seçimleri rafa kaldırırsanız, o zaman da demokratik özgürlüklere son vermiş olacaksınız. Siz sosyalizmi özgürlük içinde gerçekleştirmek istediğinize göre, seçimlerde kaybetmek tehlikesini göze alıyorsunuzdur herhalde. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

NERUDA: Sanıyorum, çok berrak bir analiz yapıyorsunuz. Bizim için elbetteki büyük bir imtihan bu. Bütün dünyada halklar kısa vadede bir takım ekonomik avantajlara sahip olmak istiyorlar; Şili halkı bu bakımdan öbürlerinden farklı değil. Bu demektir ki, ister istemez birtakım güçlüklerimiz, sıkıntılarımız olacaktır. Eh öyleyse, bunları karşılamak, altetmek gerekecektir! Daha şimdiden, mağazalar eskiden sattıklarından üç kat, dört kat daha fazlasını satmaktadırlar. Ayrıca, enflasyon tehlikesi de durdurulmuştur. Elbette, daha fazla üretim yapmak istiyoruz. Büyük sorunumuz bu işte, çünkü satın alma gücünün şimdiki artışını karşılayabilmek için üretimi artırmak zorundayız.

Sıkıntılarımız olacak ve benim gibi siz de bu güçlüklerin nereden geleceğini biliyorsunuzdur. Başlıca ürünümüz ne? Bakır. Bunu satamamaktan korkumuz yok. Dünyada bakıra büyük ihtiyaç ve talep var. Ve sonra, madenleri millileştirmekle, her gün yüzbinlerce frank elde edeceğiz. Bu para, yeteri kadar okulu, hastanesi, yolu bulunmayan ülkemizde Amerikan şirketlerinin sağladığı kazançlara yakındır. Öte yandan, dünyanın her ülkesiyle ticaretimizi geliştireceğiz. Eskiden bunu yapmamıza engel olunuyordu. Çin'le diplomatik ilişki kuramıyorduk. Fakat siz Fransızlar, hatta İngilizler, çoktan ilişki kurmuştunuz. Aynı şekilde, Küba'yla ve Demokratik (Doğu) Alman Cumhuriyeti'yle diplomatik ilişki kurmamız da yasaklanmıştı. Bütün bunlar değişmektedir. Biliyorsunuz, biz işlerimizi Şili'ye özgü şekilde, telaşsızca, tam bir sükûnet içinde görürüz. Biz Şililier, kendi yönümüzden, meşruiyeti ve özgürlükleri koruyacağız. Bizim tecrübemiz çok partili bir siyasi ortamda yol alan bir politik harekettir, bir düşünce hareketidir.

Soru: Eğer seçimlerde kaybetmek ile özgürlükleri bir ölçüde kaldırmak arasında bir seçme yapmak gerekse, siz hangi şıkkı seçerdiniz?

NERUDA: Size şunu söylerdim: Seçimlerde kaybedeceksek, kaybederiz. Böyle bir durum Valparaiso'da bir milletvekili seçiminde ortaya çıktı: Muhalefetin milletveki adayı kazandı. Bugün parlamentoda oturmaktadır.

Soru: Peki, iktidarı verir miydiniz?

NERUDA: Şili'de iktidarı vermekten, vermemekten söz edilemez. Kazanan, kazanır. İkinci Dünya Savaşı'ndan önce, Halk Cephesi'nin ilk seçimlerini dört bin oy farkla kazanmıştır! Topu topu dört bin oy. Bu kadarcık bir farkı silmek kolaydı. Bununla birlikte, halkın hükmüne saygı gösterildi! Biliyor musunuz, Şililerin meziyetlerinden bir de saygı beslemek, saygı göstermekteri.

Soru: İyimser misiniz?

NERUDA: Elçilerin göründükleri gibi, aşırı iyimser değilim. Pek çok güçlüklerimiz var ve daha pek çok güçlüklerimiz olacak; fakat yerine getirmekte olduğumuz adalete güveniyorum. Şili halkına, yüzyıllardır borçlu bulunulanı vermekte olduğumuz öylesine açık ve belli ki! Bizi başarısızlığa uğratacak olan, büyük bir ekonomik iflas olur. Bunu biliyoruz. Böyle bir iflasın gerici güçler tarafından ve pek sık kullanılan emperyalizm kelimesiyle ifade edilen dış düşmanlar tarafından hazırlandığını da biliyoruz. Bütün bunların olabileceğini biliyoruz, görevimizin nerede olduğunu biliyoruz. Ülkemizin karakteristik bir özelliği olan meşruiyete bağlılıktan uzaklaşırsak, düşmana geniş bir açık vermiş olacağımızı da iyi biliyoruz. O kadar da aptal değiliz. Başka Allende geçenlerde, Küba Dışişleri Bakanı Raul Roa ile görüşmesi sırasında, hükümetin Şili'yi sosyalizme götürürken demokratik ve anayasacı yoldan ayrılmayacağını tekrar açıkladı. Toprak işgallerini kınadı ve Şili tecrübesinin Küba ya da Avrupa ülkeleri tecrübelerine benzemediğini de söyledi. Bu belirli bir ölçüde daha güç bir tecrübe.

Soru: Elçi rolünüzde kendinizi rahat hissediyor musunuz?

NERUDA: Biliyorsunuz, elçilik bir cendere benim için. Fransa'ya bayılıyorum, Paris'e bayılıyorum ve en sevdiğim şey, kitapçılar arasında, Seine nehri kıyısında dolaşmak. Oysa şu ana kadar mümkün olmadı, şöyle bir dolaşmak. (...)

K A Y N A K L A R

- Pablo Neruda, Şiirler, Yücel Yayınları, İstanbul, 1971
- Pablo Neruda, "Makasçı Uyansın", Evrensel Basın Yayın, İstanbul, 1996
- Pablo Neruda, Şiirler, Cem Yayınevi, İstanbul, 1971
- Pablo Neruda, "20 Aşk Şiiri ve Umutsuz Bir Şarkı", Çekirdek Yayınları,
- Pablo Neruda, Seçme Şiirler, Yön Yayıncılık, İstanbul 1992
- Yeni Dünya İçin Çağrı, Şili üzerine, "Emperyalistlerin anma günleri başka - bizim başka!", sayı 70, sayfa 5 ve devamı, Eylül 2003
- Pablo Neruda, "Der grosse Gesang", Luchterhand, 1984, Almanca
- Pablo Neruda, Gedichte, Reclam, 1973, Almanca
- Pablo Neruda, "Ich bekenne, ich habe gelebt", Anılar, Luchterhand, 1977, Almanca.
- "Chile Gesang und Bericht", Mitteldeutscher, Halle 1975, Almanca

Bir geziye yolculuk

ALİ ERENLER

'Ma Welate xo Dersim'de Herbnewazeme'
'Dersim'de Savaşa Hayır'

Çatışma, yangın haberleriyle yayılan kara bulutlar kaygıyı buralara kadar taşımıştı. Süleyman'ın bir gezi sonrası verdiği bilgiler de kaygıları arttırınca bir şeyler yapmak gerektiğini düşündük. artan şiddet ortamının Dersim'i, tüm değerleriyle, yok olma noktasına getireceği kaygısı kampanyanın çıkış noktası oldu. Uzama ihtimali fazla olan içerik, neden, nasıl tartışmalarını beklenmedik bir hızla gezi planlaması ve katılımcıları belirleme aşamasına getirince, yapılacağına belki de inanmadığımız gezi, uçak biletlerinin ayarlanmasıyla kesinleşti. Ve o güne kadar birlikte yolculuk yapmamış ikisi bayan, altı kişi Düsseldorf hava alanında, kimi zaman Kırmancki kimi zaman Türkçe, heyecanımızı espiriye dönüştüren sözcüklerde buluşma çabasındaydık. İlk şaşkınlığımızı uçağın İzmir'e uğrayacağını öğrenince yaşadık. Ankara'ya gece üçte indik ve kiraladığımız minibüsle yola çıktık. Sabah ilk mola verdiğimiz yerde çoğumuz sadece, 'ihtiyacını' gidermekle yetindi, Sevgi'nin yemek büfesinin kenarında gördüğü böcek bizi kahvaltıdan etmişti. Yolda polis kılıklı akbabaların tuzak kurduğunu cezalar kesilince anladık ve Cemile bu durumdan kendine bir vazife çıkartıp, kendinden ve şoförlüğünden emin olan Meme Jele'nin hız kesmesi için belediye hoparlör işlevini üstlendi. Sonra Ramazan'ın gazabına uğradık ve Darende yakınlarına kadar yemek yiyecek bir yer bulamadık. Darende yakınlarında bir hemşehrimizin işletmesinde, 'İnce Memed'in yerinde, Mahsuni eşliğinde karnımızı doyurup, yeniden çıktık yola ve Meme Jele'nin yanık sesinden ana dilimizde yankılanan türkülerini dinledik. Koro türkü denemelerimizi, Koma Berbati mahlasıyla ödüllendirip, soloyu özendirerek şenlendik. Elazığ'a akşam karanlığında ulaştık ve yanımızdaki bildiri ve afişlerin aramalarda sorun olup olmayacağını tartıştık. Keban barajını vapurla geçip Pertek üzeri yola düşünce arama yapılmamasına şaşırdık. Kısa ve daha az kontrollü olduğu için tercih ettiğimiz bu yolda Meme Jele'nin araba yarışçılarına taş çıkartan manevraları özellikle bayan katılımcıları 'halli" ve hayli etkiledi. Mamekiye'ye vardığımızda saat akşam beşi geçmişti. Gece kalacağımız yerlere yerleştik. Gece dışardan kaldığımız otele yansıyan tartışma sesleri ile kendimizi bir ara İstanbul Beyoğlu'nda hissettik ve Mamekiye'yi düşündük.

Ertesi gün ilk görüşme milletvekilimiz Hasan Göyüldar ile oldu. Sıcak ve temkinli tanışma sonrası yapmak istediklerimizi değerlendirip birlikte fotoğraf çektirdik, siyaset ve bürokrasi duayeni il başkanının içten öğütlerine kulak verdik. Sonra, yola çıkmadan haberleşip desteğini istediğimiz, Dersim'e gönül vermiş, dilimize ve kültürümüze yayınladığı gazeteyle nefes veren Hüseyin Aygün'le buluştuk. Bizi havası tanıdık bir Cafe'ye götürdü ve Dersim'in sol yanını seyrettik, şaşıramadık. Bıra Uşen konuya yaklaşımımızda farklar olmakla birlikte bize destek vereceğini, çalışmalarımız için Munzur Haber'in bürosunu kullanabileceğimizi söyledi, resmi başvurularla ilgili hukuki bilgi verdi, Kadir'i bize rehber atadı ve Kadir bize danışman, muhabir ve dost oldu, ev sahipliği yapıp çayımızı eksik etmedi. Bıra Uşen'le aramızda fikir farklılıkları vardı, Dersim sevgisinde gönül birliği. Akşama doğru sayımız arttı, Baki İzmir'den geldi, yediledik, Meme Jele'nin deyimiyle, 'yedi belalılar çetesi' olduk. Kalan zamanı haftalık planı yaparak değerlendirip Bıra Uşen'in davetiyle kendimizi Mamekiye akşamına saldık ve lokanta, gazino, bar karışımı bir mekanda Bıra Uşen ve Munzur Haber çevresiyle buluştuk, temkinli ve sıcak muhabbeti müzik bastırınca iki değil ancak bir lafın belini kırabildik ve ikişer üçer, misafirhanelerimize çekildik.

Pazartesi ilk işimiz validen randevu almak oldu. Saat 10:15'de il valisini ziyaret ettik. Görüşme resmi ve uslu sözlerle başlayıp 'savaş' tartışmasıyla gerginleşti. Kurum ve vatandaş ikileminden yola çıkarak 'bize yansıyan' yorumu üzerinden 'savaş' tanımlamamızı kurtarıp, arkasından dil, kültür ve Dersim tekerlemelerimizle valiyi bir hayli sıkıştırdık, çay ve kahvelerimizi keyifle içtik. Cemile'nin 'Dersim' tekrarlarına dayanamayan valinin 'Dersim'li cümle kurmasına şaşırdık, sevindik, güldük, Cemile'nin valiyi toplantıya davet etmesine sevinemedik. Valinin 'Dersim'de Savaşa Hayır' imzalı toplantı izin dilekçemizi kabul edip işleme koymasına şaşırdık. Gazetecilerin oldukça dikkatli davranmaları karşısında bizim rahat davranışlarımızla ilgili valinin neler düşündüğünü merak ettik. Valilikten çıktığımızda bir hayli şendik.

Çalışmalar yoğunlaştıkça ilişkileri ve Mamekiye tarzı iletişimleri ile Meme Jele ve Süleyman'ın gidişa-

Özgürlüğün sesi

SERDAR KOÇ

Yağmur özlemleri kışkırtıyor. Ve hiç bir yerde olmadığı kadar, mahpusta etkiliyor insanı. Hüzünler, kışkırtıcı özlem damlalarında dem tutuyor. Esrarengiz duygu yoğunluğu kasvetli havayı daha bir kasvete büründürüyor. Katı beton zeminde çıkan sesler, zindanda olduğunu söylüyor, mahkûmun kulağına. Her yağış tutsaklığın üzerine karabasan gibi çökmekten zevk alıyor. Bulutlar kasvetin demini arttırdıklarının farkında mı acaba?

Yağmak isterken yağamayan, bağırmak isterken bağıramayan, esaretin ızdırap dolu yalnızlığında, kendindeki 'ben'i doyasıya hissedemeden, yarım ve buruk gülüşlerle özgürlük tohumlarını ekememekten muzdarip tutsaklıkta; zindanı bütün ağırlığıyla yüreğine batıran yağmur damlalarına sitem etmeye hakkımız yok mu? Bulutlar sanki damlaları değil anıları yağdırıyor üzerimize. Her şimşeğin çakışında "hey içerdekiler özgürlükten yoksunsunuz, görün beni nasıl da özgürce kükrüyorum" diye caka satıyor. Tam bunaltıcı olmasa da, kışkırtıcı bir hüzün, yağan anıların arasında çalınan ömrün melodisini mırıldanıyor. Anılardaki sevinç haneleri dahi hüznün kalın çizgisiyle çiziliyor. Ulaşılamayanların acısı, yüreği bıçakla kesercesine kanatıyor.

Yağmur işkenceyi uzatıyor. Gömüldükçe gömülüyor insan kendi içine. Dış dünyadan soyutlanıyorum. Sadece damlaların sesi kulaklarımı tırmalıyor. Özgür olma isteği yaşanmamışlıklar arasında parlamaya başlıyor. Sanki elimi uzatsam tutacakmışım gibi yakın duruyor. Ellerimi uzatıyorum, ama onu tutamıyorum bir türlü. Çölde su niyetine görülen serabın yarattığı ilk heyecan ve sonrasında yaşanan düş kırıklığı yaşar gibi oluyorum.

Özgürlük kısacık ve çok büyük bir kelime. İçine

tı belirlemeleri heyetin iç iletişiminde gerilimler yarattı. Daha planlı ve onaylı bir çalışma tarzını isteyen Cemile pasif direniş yöntemleriyle heyetin tartışma kültürüne katkılarını esirgemedi. Yaptığımız işin önemi üslup farklarını gözardı etme ve Mamekiye tecrübelilerinin üslubuna uymamızı gerektirdi, 'katibin' 'iki ara bir dere' çabalarıyla Süleyman'ın gülleri sayesinde küskünlükler kısmen ve geçici olarak giderildi, biraz rahatladık.

Belediye Başkanı'ndan ilk gün randevu alamadık, bir kaza nedeniyle yolda olduğunu öğrendik. Randevu talebimizi iletip, 'cevap bekleriz'i ekledik. İkinci görüşmemizi ticaret ve sanayi odası başkanı ile yaptık. Başkan Dersim'de iş yapmanın ve yapanın önündeki çift taraflı engelleri sıraladıktan sonra insanlarda güven ve umut kalmadığını ekleyip kampanyamızı olumlu bulduğunu söyledi. Görüşmeden ayrılırken Dersim'le ilgili kaygılarımızın arttığını hissettik.

Randevu sonrası Munzur Haber'in bürosuna yerleşip programımızı değerlendirdik ve çarşamba yapmayı düşünüp on kasım nedeni ile perşembeye aldığımız toplantının hazırlıklarına başladık. Toplantı, dağıtılacak bildiri ve afişler için Emniyete izin başvurusu yapmamız gerekti. Süleyman'la valiliğe uğrayıp dilekçemizi sorduk, işleme konulduğunu, istersek elden Emniyete götürebileceğimizi söylediler, dilekçeyi alıp Emniyete gittik. İlgili makamı bulup kendimizi tanıttık ve neler yapmamız gerektiğini sorduk. Beklemediğimiz bir nezaket ve üslupla karşılaşınca şaşırdık, Emniyet görevlisinin bize kendi elinden 'Dersim'de Savaşa Hayır' imzalı dilekçe örneği yazmasına şaşırdık. İzin için ikameti Dersim'de olan 7 kişi gerekliydi. Emniyetten çıkıp büroda arkadaşlarla durumu değerlendirdik. Bu arada toplantı yeri olarak düşünülen düğün salonunun uygun olmadığı sonucuna vardık ve Belediye Konferans Salonu'nda karar kıldık. Kâtibimiz bir dilekçe yazıp gruba onaylattıktan sonra belediyenin yolunu tuttu. Zabıta Müdürü ilgilenip Belediye Başkanı'na havale etti. Başkan oluru valilik/emniyet iznine bağlayıp bir sonraki gün saat 13.30'a heyetimize randevu verdi. Büroda buluşup tekrar durum değerlendirmesi yaptık, ve izin için gerekenleri belirleyip dağıldık.

Bir gurup Sılo Kıc'ı toplantıya davet için Sılo Kıc'ın köyüne gittik. Dersim'in melodi ve ağıt çınarını evde tek başına bulduk, sohbet ettik resim çektik ve kendisini toplantıya davet ettik, geleceğini söyledi. İlerleyen saatlerde gelen kızı evde kalıp ona baktığını anlatırken yanan odun sobası, üzerindeki çaydanlık, bir yana çömelmiş, güleç ve kederli bakışlarıyla Sılo Kıc, köşede kabında duran kemanı ve bizler sanki tarih öncesi masallar alemindeydik. Hatır isteyip akşam karanlığında yola çıktık. Sonra büroda buluşup sonuçları değerlendirirken Cem Evi'nde beklendiğimizi hatırladık ve Cem Evi'nin yolunu tuttuk. Mahmut Dede'nin makamında hal hatır soruldu, Dersim'in ahva-

evrenin bütün zerafetini sığdırabileceğimiz bir büyüklük ve cazibe merkezi. Aynı zamanda aşırı kullanılmaktan demagojiyle anlamsızlaştırılan bir soyutluk. Soyutluk ve belirsizlikte boğuntuya getiriliyor. Özgürlük, içerdeki için capcanlı, somut ve gerçek bir umut kaynağı olarak parıldar. Ulaşılamazlığı yüreği parçalayan acılara vesile olur. Özgürlük sana hiç doymadan ve seni anlamadan seni kaybetmenin acısı, yüreğimin derinliklerine saplanan bir sızı gibi beni kahrediyor.

İşkenceyi uzatan yağmur dışarıyı hatırlatıp duruyor. Yağdıkça ruhumda ihtiraslı bir fırtına kopuyor. Rüzgar içimde, bir o yana bir bu yana doğru çarpa çarpa geziniyor. Her yanımı heyecan kesiyor böylesi zamanlarda. Aynı anda hem Medcezir'li hem de dingin olabiliyorum. Benliğimin sonsuz gizemlerinde dolanan rüzgar, yüreğimi tırısa kalkan at gibi şaha kaldırmışken, diğer yandan sabırla örülü metanet, istemlerimi dizginleyip, ruhumu tatlı bir dinginliğe sürüklüyor. Bir yanım acı, diğer yanım sevinç. Tıpkı günlerce yağan yağmur sonrası açan güneşin, kederli yağmur günlerini unutturması gibi, gittikçe içimdeki kasvetli hava dağılmaya başlıyor.

Beynim yüreğimi özgürlüğün cazibesiyle buluştururken, sabırlı olmamı tembihliyor. Acı, hüzün ve kasvet sanki sevinç ve mutluluğun kaynağına dönüşüyor. Yağmur yağarken içimde doğan güneş karanlık mağaralarımı aydınlatıp yüreğimi ısıtıyor. Gönül gözü yüzünü geleceğe dikiyor. Karşıda barış ve özgürlük filmi gerçeğe dönüşmüş olarak, gelecek zamanın umut odağına oturuyor. "Hayat hep karanlıklardan ibaret değil" diyor, filmdekiler.

Yağmuru sevmeye başlıyorum. Ne de olsa kendi evrenimde yolculuğa çıkmamı sağlıyor. Ruhumu acıtsa da, umut çiçekleri damlaların arasında daha gür filizlenip büyüyorlar. Nasıl ki her bedende bir çöl varsa, her çölde de oralara yaşam veren birer vaha vardır. Yağmur acıttığı kadar, özgürlüğün melodisini taşıyor yüreklere. Elleri nasırlı olan özgürlük, acılara, hüzünlere ve yokluklara katlanılmadan asla kendini göstermiyor. Umut ve özgürlüğün sesi, anlamlı yaşamanın ne kadar güzel olduğunu bağırıyor. Kulağı sağır olmayanların duyacağı bir ses bu. Hem de seslerin en güzeli.

Beyaz duvar

DEMET SERT

Kıza sordum
adın ne?
Dedi "Güneş..."
dedi yarın bir karanfil koparacağım
gökyüzünden,
sobası sönmüş evlere odun olacağım
bir parça umut, yaşlanmış yüzlere
Çocuğa sordum
adın ne?
Dedi "Kavga..."
dedi alnı kanıyor yarının
karışmalıyım kalabalığa
bir lokma ekmek vermeliyim
ter akıtan karıncaya
Sordum
Sevgi nedir?
Kız dedi
en güzel şiir, aklımdan yazdığım
Çocuk dedi
en güzel şarkı, söylerken sustuğum
ve kurduğum en güzel cümle belki
yerden yere vurduğum...
Ve dedi
yinede güzel acının yeri
çünkü biz acı çekerken
öğrendik sevmeyi...
Duvarlar beyazdı
çerçeveler zaman
çocuğun gözleri siyah,
kızın dudakları kan
Hayat küçük çerçevelere sığdırılmıştı
Ve öfke asılıydı duvarda
dedim neden?
Neden hala susmuyor yaran,
çok oldu geçeli zaman
yoksa düşman mısın sen bize?
Dedi "evet!"
Çünkü biz birbirimize benzeriz
siz birbirinize...

linden konuşuldu, kederlendik. Perşembe günü cemin toplantı sonrası başlaması uygun görüldü. Birlikte aldığımız mumları Golê Çhetu'nun üzerindeki mum kulübesinde yakıp, Dede'nin ikrar ve duası ile Cem Evi'nden ayrıldık. Çay davetini kabul edenlerimiz Bıra Uşen'in evine uğradık günü değerlendirip dost muhabbetinin tadıyla günü bitirdik.

Salı sabahı izin dilekçesi için yapılacakları ikametgah nedeniyle Meme Jele ve Süleyman yürüttüler, ek isimler için Bıra Uşen destek verdi. Diğer heyet üyeleri de kalan görüşmeleri üstlendiler. Katiplik makamı büroda izin dilekçesini hazırladıktan sonra yola koyulduk. Dilekçe için salon onayı gerekti, katip Zabıta Müdürü ve Belediye Reise'mizin onayıyla, 250 milyonu yatırıp yazılı salon onayını temin etti. İzin dilekçesi için eksikler giderildi ve Meme Jele ile Süleyman Emniyetin yolunu tuttular, diğer heyet üyeleri de Engelliler Derneği'ne Almanya'dan yapılan bir katkının resmi toplantısı için ticaret ve sanayi odasının yolunu. Milletvekilimiz ve Belediye Reise'miz dahil Mameki'nin tüm etkili ve yetkililerinin hazır olduğu toplantıya Cemaat Başkanımız as solist endamıyla geç gelerek konuşma yapmadan toplantıdaki ağırlığımızı tüm katılımcılara hissettirdi.

Bu toplantıda Milletvekilimiz ve diğer katılımcıların Avrupa'daki hemşehrilerin memleketlerine sahip çıkma çabasını övmelerine sevindik, Belediye Reise'mizin ayak üstü heyet randevumuzu iptal etmesine üzüldük.

Toplantı sonrası Bedensel Engelliler Derneği görüşmemiz dar mekan, sıcak sohbet tadı, Avrupalı hemşehrilerin dayanışma başarı örnekleriyle geçti ve bizi bekleyen görüşmelere yelken açtık.

EMEP'de enternasyonal, 'neden sadece Dersim' sorulu, 'biz Kürtler' vurgusuyla heyeti sorgulayan bir hava hissettik.

Tuncelililer Derneği'nde, yeni yönetimin mütevazı havasını, genç solcuların memleketimize uzaklığını, 'neden Dersim' sorusu ve enternasyonalizmin Dersime verdiği değeri anlamaya çalıştık.

DEHAP'da, yaptığımızın aleviliğe sığmadığı, yayınlarımızın bilindiği söylendi. Merak edip, basın açıklaması ve imza yazısı ışında yayınımız olmadığını ekleyip sorunca; Munzur Haber köşe yazarlarının kastedildiği anlaşıldı ve Yaşar Kaya ismi zikredildi, şaşırdık. Kendi dilimizle 'ma itiqate xo, zon'u zagone xo zonenime, welate xo re wayır vecinme' dedik ve misafir olarak görüş almaya geldiğimizi, yapılan eleştirileri yadsıdığımızı ekledik. Heyetimize karşı yapılan aşırı eleştiriden rahatsız olan Sevgi'nin 'herkes kendi kapısının önünü temizlesin', Cemile'nin 'Biz demokratik bir kitle örgütü...', söylemlerini DEHAP il başkanı bizi canlı kalkanlara katılmaya davet ederek geçiştirdi, görüşmeye teşekkür edip çay içmeden kalktık. İçip içmeyeceğimiz sorulmuş muydu, hatırlayamadık. Barış çağrıları ve politikasını ana gündemi yapan bir partinin savaşa karşı bir çabayı böylesine ölçüsüz eleştirmesine şaşırdık, üzüldük, kaygılandık.

Görüşme çıkışı Ferit Demir bizi odasına davet etti ve görüşmeye katılan basın mensupları ile sohbet ettik. Bize teselli veren olumlu yorumlarıyla gerilimimizi biraz olsun attık.

Büroda bir araya geldiğimizde hepimiz bir hayli yorgunduk. Meme Jele ve Süleyman da emniyette bir hayli terlemişler, bir birine benzer tavırlar Süleyman'ın görevliye çıkışmasına neden olmuş, isim ve konu ile ilgili talepler giderilince tereddüte rağmen sözlü izin çıkmış.

Bu sonuçlar bizi toplantı hazırlıklarını hızlandırmaya yöneltti, bildiriler, afişler ve davetiyeler ikişerli guruplar halinde dağıtılmaya başlandı. Dağıtımda Süleyman, amcası ve yakınlarının emeğini özellikle takdir ettik, ayrıca Meme Jele de bir hayli tanıtım ve dağıtım çabası sarfetti.

Çarşamba sabahı bir kısmımız bildiri dağıtımına devam etti ve yaklaşık 1500 bildiri ile davetiye dağıtıldı. Katip önce ilçe belediyelerine davetiye gönderme ile meşgul oldu, sonra da Cemile ile birlikte kalan görüşmelere katıldı.

CHP il başkanı duayen amcamızı büroda yalnız bulduk, bize destek veren işlerimizi soran bir amca gibi davrandı. Belediye Reise'mizden randevu alamadığımızı duyunca telefona sarılmak istedi, gereksiz diye ikna edip vaz geçirdik.

AKP bürosu sekreteri, ön görüşmecinin tavrı ve duvarlardaki afişler bizi 'herhalde Mamekiye dışında bir yere geldik' hissine kaptırdı. İl başkanı, ileri gelen ve iş takipçisi yoğunluğuyla görüşmenin zamanını telefonlarla oldukça kısaltıp, girişimimizi olumlu bulduğunu ekleyerek bizi yolcu etti.

Temel Haklar Derneği'ne yaptığımız kısa ziyarette yöneticiler yoktu. Gençlerin mütevazı enternasyonalist duygularını ve duvardaki resimlerle söylemlerin aynı yaşlarda olduklarını hissettik, sadece söyleyenler gençti.

Ezilenlerin Platformu'nu katip kısa bir ziyaretle tanıyıp, toplantı davetini iletti. Genel-İş şubesini de ziyaret eden katip şube başkanının nazik 'neden sadece Dersim' yorumlarını dinleyince kendini birazcık DEHAP bürosunda hissetti.

Baro'daki görüşmemiz medeni ve içerikli fikirlere sahne oldu, keyif aldık. Aynı zamanda çevre derneği başkanı da olan baro başkanının içten, 'toprak' yakınlığını hissettik ve iki görüşmeyi bir arada hallettik.

Görüşmeler sonrası katip, Kadir, Cemile ve Sevgi açlık hisleriyle arazi oldular ve yemek yerken bildiri dağıtan arkadaşlara yakalanma korkusunu attıktan sonra bir de Mamekiye ve kendi geleceklerinin falına bakmak için kahve içtiler ve Sevgi'nin fal bakma yeteneğini keşfettiler. Büroda günün değerlendirilmesi

Ah bu şairler

MEHMET ERCAN

beyaz çarşaf ser gecenin yatağına
gel ayın koynunda sevişelim
olur mu aşksız bir hayat
yıldızlar imrensin sevdamızı
kuşlar kıskansın, güller kıskansın
rüzgâr çatlasın orta yerinden
yeter ki devam etsin hazal'ım
benden sana bu serenat

kuğu gibi göllerde yıkan
ışıltın vursun sulara
tenini öperek kuruluyayım
yunduğun sulardan çay kaynatayım
dudağının renginden olsun demi
yüreğim rüzgârına kapılmış gemi
göğsünün kayalarında batayım

darılırlar mı şimdi desem ki
ne kadar düşperest şu şairler
imgeye üçüz doğurtuyorlar
yağ çekiyorlar estetiğe
nedense abartırlar içeriği
dosdoğru yazsalar olmuyor sanki
ne gerek var şair kardeşim
geceye beyaz çarşaf sermenin
yâr senin değil mi nasıl olsa
niçin uzatıyorsun bunca işi
gir dilediğin gibi yârin koynuna
korkma kollarından tut
yorgan gibi sar kendine
çarşafsız da olur hani

ah bu şairler yok mu bu şairler
açık kapısı dururken aşkın
pencereden içeriye girerler
herkes dudağından öper sevdiğini
onlar olmayacak yerlerinden öperler

yakalanmayan aşkın hırsızlarıdır
sevişirler dizelerle geceler boyu
imgelerin uçurumunda zom edip kafaları
düştüler mi yıldızlardan düşerler

hamur gibi yoğurup dili
yüreklerinin güneşten çekiciyle
korlaşmış dizeleri döverler
su verirler kavga örsünde

ağırlıklarından fazladır günahları
istemezler cennette hurilerle olmayı
cehennemde yosmalarla yanmak isterler

doğuran dildir onları
imge diyorlar babalarına

---

yapıldı ve isteklilerle Bıra Uşen'lere ziyarete gittik, gelişmeleri değerlendirip Munzur Haber'in Avrupa'daki durumu üzerine kafa yorduk.

Perşembe günü tüm zamanımızı toplantı hazırlığı ve toplantıya verdik, saat 11.00'de salonu görmeye gittik. Sandalyelerin azlığını belediye görevlisinin kabul etmek istememesi Reise ve parti çevresinin bize yaklaşımını gösterir nitelikteydi ve bu saatten sonra artık Reisemizin bize randevu vermeyeceğine kanaat getirdik. Aynı politik çevrenin toplantıda da bize karşı tavır alacağını hissettik. Dinleyicilere kapıda tepside tatlı sunmaya kadar tüm hazırlıkların tamamlanmasında Süleyman'ın çabalarını gönülden takdir ettik.

Kamera ve teçhizatları ile salona ilk gelenler iki aynasız oldu. Saat 14.00'de salon aşağı yukarı dolmuştu yaklaşık 250 dinleyiciye ulaşmıştık. Yeniden sandalye ayarlanması için diplomasiye başladık, Cemile 'Reise'ye kadar varan çabalarıyla sorunun takipçisi oldu.

Toplantı başlayana kadar bir genç ozanımız dilimizin yanık türküleriyle konukları ısıttı. Sonra Sılo Kıc kemanı ve kederli sesiyle toplantıya ayrı bir saygınlık kattı. Bir de çelenk gönderilmişti, Sanayi Odası'ndan.

Konuşmaya önce Cemile başlayıp kampanyanın nasıl başladığını, neler düşünüldüğünü anlattı. İkinci konuşmacı katipti. Toplantının havası ve katılımcıları gözönüne alarak önce ana dilimizde savaşın yıkımlarına değinen, 'Endi Beso' ile biten şiirsel bir konuşma yapıp sonra da Dersimlilerin ruh haline değinen üç örnekle konuşmasını bitirdi.

Toplantının asıl tartışmalarını Meme Jele'nin önce ana dilimizde sonra da Türkçe yaptığı konuşma belir-

ledi ve Meme Jele 'taraf gözetmeksizin' 'savaşa ve kan ticareti'ne varan eleştirileriyle, dinleyicilerin alkışları arasında, cesaretli ve açık sözlü bir konuşma yaptı.

Dinleyicilerin soru ve konuşmalarına geçilince destekleyici konuşmalarla beraber DEHAP il başkanının konuşması ve EMEP'li avukatın ajitasyonu hem havayı gerdi hem de toplantının gidişatını belirledi. İkili diyaloğa dönüşen DEHAP il başkanı ile Meme Jele arasındaki tartışma il başkanı, taraftarları ve saniye farkıyla EMEP il başkanı ile taraftarlarının toplantıyı terketmeleri ile sonuçlandı ve toplantımıza dinleyicilerin konuşmaları ile devam ettik.

Toplantı bitişinde bize sarılıp teşekkür eden hemşehrilerimiz çabamızın boşa gitmediğini ve girişimimizin olumlu bulunduğunu gösteriyordu.

Toplantıya vali gelmedi, ilçe belediyelerinin katılmamasına sevinemedik. Toplantıdan sonra apar topar Cem Evi'ne gittik, hatır alıp bağışta bulunduk. Bıra Uşen ile Avrupa'ya gelip dağıtılamayan MH sayısını birlikte almamız için Cem Evi'nin önünde buluştuk. Mahmut Dede ve Veli Aytaç'ın veda sözleriyle, Meme Jele, katip, Cemile, Sevgi ve Baki, tedirgin ve düşünceli Pülümür'e doğru yola koyulduk. Meme Jele tartışmasız ve güvenle direksiyona geçti. Oluşan havanın provokasyona uygun olduğunu düşünenlerimiz bir an önce Pülümür'e varma telaşını gizlemediler. Yolda arada bir Meme Jele nerede neler olduğunu anlatarak 'Dersim' anılarını bizimle paylaştı.

Kırmızı Köprü'ye varınca rahat bir nefes aldık, Baki'yi 'Pırde Suri' karanlığında bırakıp Pülümür'de Cemile'nin halasına uğradık, karnımızı doyurup çıktık yola.

Cankurtaran inişinde karanlıkta yol kenarında yürüyen dede 'kata sona, to berime' teklifimize 'dewa mı nejdiya' diye cevap verince yolumuza devam ederken belki kimimizin aklından Xızır geçmişti.

'Dersim'den çıkıp Erzincan'a doğru yol alırken beş güne sığdırdığımız görüşmeler, tartışmalar ve bu gezinin Mamekiye'deki etkilerini düşündük.

Bizi sahiplenen insanların kederli yüzü, 'Memo Şa'nın halasında yediğimiz Zerefet ve Süleyman'ın memleketine olan sevgisinin köyündeki eserleri, bize 'Dersim'de hala Dersim yüzlü insanların var olduğunu hissettiren annesi ve babası, 'Dersim'in halini anlatan yüzüyle Bava Bertal, bulanık Mamekiye havasında bir yandan haber avlamaya çalışırken bir yandan da bize ev sahipliği yapan Kadir, tüm acılarını keselediği insanlardan çıkarma sabırsızlığındaki hamam sahibi, sanki 'Dersim'in ruhunu bulmuş gibi Kanada'dan gelip günlerini Bava Bertal ve diğer 'Waire Dersimi' ruhlularla geçiren Müslüm hafızamızdaki 'Dersim'e yeni renk ve anlamlar yüklediler.

'Görüşmeler'de 'neden sadece Dersim' sorularıyla ve nerdeyse nokta virgül farkı hissettirmeyen enternasyonal entellektüel yorumlarıyla bizi eleştiren 'siyasi'lerin Dersim'in halini nasıl ve ne kadar anladıklarını düşündük ve kederlendik.

Beş gün şaşırdık, sevindik, üzüldük, güldük.

Pülümür'den Ankara'ya kadar solo yeteneklerimiz ve mizah kültürümüzü sergileyen havalarla bir hayli neşelendik.

Ölümlerle doğan kan çiçekleri

BENGİ ÜNAL

Dudağımda acı bi tebessüm...
İsteksizce aralanan ağzımdan dökülen kırık dökük bir zamana tutunuş; hayat devam ediyor. Nem oranı yine yükseldi, çok karaktersiz oldu bu havalar. Kredi kartlarım iptal edildi, çaresizlik dizboyu, akşama ne yemek yapsam, kimseye de bişey beğendirilmiyor. Her yeri apartman yaptılar, balkonda çay keyfi yapamaz olduk. Taksitlere para yetiştiremiyorum. Bugün TV'de hangi film var acaba. Kontorüm de bitti, kimseyi arayamıyorum. Şu trafik stresi ömrümü tüketti.

• • • •

Tükenişliğin yaşandığı yer: Osetya. Herkes için olağan, günlük kaygıların yaşandığı bir zaman diliminde, küçük bi okulda terör ağında yaşama savaşı veren binlerce insan ve dışarda kaygı ile korkunun perde çektiği gözlerde umudun daha da bir anlam kazandırdığı uzun soluklu bekleyişler...

Elimde Nâzım'ın kitabı; dalgın, uçucu, kayıp giden cümleler... Aklımda: Osetya. Kitapta dev-

rim kokan bi Rusya'daki üniversite gençliğinin yaşayışlarıyla, yaşadığım gerçeklerin Rusyası birbirine oldukça uzak. Belki de hayata daha yakın olmaya başlayacakları ilk eğitim gününde; körpe yüreklerine, toy sevinçlerine, gelecek vaad eden gözlerine yakışmayacak bir biçimde hayatın en vahşi yönünü tanımaya zorunu bırakıldı onlar. Amansız patlamalarla sürüklendiler önce bilinmezliklere. Sonra çok yakında olan ama onlara hep uzakmış gibi kalan terörün içinde buldular kendilerini. Ve ölümü yakından tanıdılar, ne eksik ne fazla. Yaşamın en zor tercihlerinin eşiğinde buldular kendilerini: Canından can koparıp birini ateşler arasında bırakmak, diğeriyle; adı kurtuluş olan fakat ölümle eşdeğer olan bir yolda yürümek... Yürümek, yüreğinin bir parçasını bırakıp yarım yaşamaya mahkûm olarak.

Biz ise soğuk ekranlardan seyredip gazete kupürlerinden tanık olduk onların acılarına. Yaşamımıza bir reklam arası gibi girdiler. Ağladık, üzüldük, lanetler yağdırdık teröre, başsağlığı demeçleri verdik, Müslümanlığınızdan utandık, ağzımız dolusunca küfrettik bu katliama. Sanki bir tekrarı yaşanana kadar unutulmayacakmış, sanki bunu da diğerleri gibi arşivleyip yas yıldönümlerine sığdırmayacakmışız gibi. Tıpkı küçük bir çocuğun gazetede kalan ve sadece kesilip ibret olsun diye saklanılan belki de rakı-balık sofrasının altına özenle serilecek olan hayat dolu bakışlarının yer aldığı bir kare gibi.

Yeni vahşetlere, katliamlara karşın eski tümceler kullanılan ve sonra geri rafa kaldırılacak olan soğuk ağızlardan duyduğumuz, soğuk sözler: Teröre lanet olsun. Resmi yazışmaların, söylemlerin olmazsa olmazı.

Filin ezip geçtiği çimenlere üzülürken filin ayağıyla değil kendisiyle savaşmak cesaretini gösteremeyen ağızların bildikleri tek cümle: Teröre lanet!

Küresel terörizmle mücadeleye davetiye dağıtan, aslında kendi terör estirip, bilhassa sömürmek = ayakta kalmak için terörü içten destekleyen, bu arbedelerin oluşumuna yaltakçılık edip onu bir silah gibi kullanan, sonra sıradan, takım elbiseleriyle matem havasına bürünüp yeni kanlı antlaşmalara imza atacak olan büyükbaşlara isyan edilmiyor! Daha özgürlüğün ne olduğunu kavrayamamış, katilden bile daha aşağılık, satılık ucuz beyinlere afyon edilmiş hayınlıklarla, insanlıktan yoksun bir kaç kukla sergileniyor tüm bunlardan sorumlu. Sahne arkası gösterilmeden perde kapanıyor.

Kanlı bedenlerin, çaresiz bekleyişlerin, küçük bir ölü bedene temas eden şefkatli anne elinin, belki de sınıf listelerinin olması yerine ölüm listelerini okuyan ve okumanın hiç bu kadar zor gelmediği velilerin yer aldığı karelerin yanında, İslam imajının uğrayacağı erozyondan bahsedip asıl erozyonun hayatta kalıp yakınlarının yok oluşunu hergün biraz daha azalarak tanık olan kişilerin yüreklerinde olduğunu düşünmeyen sapkın fikirleri de görmek mümkün. Bir yandan da bu kişilerin terörist olup asla Müslüman olamayacaklarına -Müslüman yerine insan kelimesinin kullanılması çok güç herhalde- dair verilen demeçler. Böylece asla dünya vatandaşı olunamayacağı, ayrımcılığın her şekilde kendini göstereceği, hiçbir zaman aslolan insanlığın ön plana çıkamayacağını, sınırlara, dinlere mahkûm edilmiş insanlık adına atılmış emin adımlarla besleniyor bu düzen. Hangi dinden, hangi ülkeden olursa olsun ben **insanlığımdan** utandım denilemiyor. Belki de AB yolunda bir engel teşkil etmesinden korkulan ucuz teoriler ve saplantılar gündeme geliyor, henüz yaralar bile sarılmamışken, barut dumanı daha atmosferi terketmemişken! Tıpkı 11 Eylül olaylarında ölenler insan değilmiş gibi borsa piyasalarının önplana çıkması kadar çirkin, yakışıksız, olmaması gerekenler tüm bunlar.

Dudaklardan bölük pörçük, acılı, çaresiz dökülen: Hayat devam ediyor...

Mutlaka; umutla, inadına barışla, inadına mücadeleyle hayat devam edecek. Dizelerden yüreğimize süzülmüş "Yaşamak güzel şey be kardeşim" dercesine yaşamak... Ama acılarımızı gömüp, yaşadıklarımızı diri tutarak ve unutmaya, unutulmaya mahkûm olmayarak...

Ankara'da yollarımız bir sonraki gün hava alanına kadar ayrıldı. Her birimiz kendi ilişkileriyle Ankara'daki 'Dersimlere' misafir oldu. Dersim'in her şehirde ayrı bir yüzü vardı sanki. Tuncelililer Eğitim Vakfı bir Devlet Bakanlığı havası verirken Tuncelililer Derneği, kahve, muhtarlık, iş takibi, memleket hasreti, Mamekiye resimleri ve kılamları ile gelecek dönem adaylık havalarını bir arada soluyordu.

Hava alanında tekrar buluştuğumuzda yoğun geçen gezinin yorgunluğu yüzümüzden okunuyordu.

Mamekiye'ye bir mesaj vermeye gitmiştik, sessiz çoğunluğun mesajımıza sevindiğini hissettik ve bir sürü mesajla geri döndük.

Köln, 20.11.2004

Fareyle memleket sorunları üzerine

DAVUT TANRIKULU

İnsanın yaşamı monoton geçiyor be kardeşim. Hele işçi olunca. İşyeriyle ev arasında mekik dokuyoruz. Kazandığımız kursağımıza ancak yetiyor.

Her zamanki akşamlardan biriydi, gecenin saat birinde işten geldim. Yemek yatak derken saat oldu iki, başımı yastığa koydum dön dur uyuyamıyorum. Kalktım televizyonu açtım, kumandanın düğmelerine rastgele basıyorum, izlenecek bir şey de yok. Aslında benim niyetim televizyon izlemek değil uykum bir an önce gelsin de uyuyayım. Yok uyuyamıyorum. O ara yan odadan bir hışırtı geldi. Ardından tam karşımda bir fare belirdi. Fareyi görünce şaşırdım doğrusu, evde karafatma, hamamböceği ve bilimum küçük hayvan türlerinin yaşadığını biliyordum ama fare olduğunu bilmiyordum. Beni şaşırtan bir başka şey de farenin karşıma oturup beni süzüyor olmasıydı. Ha bire bıyıklarını oynatıyordu. Yüzü konuşmaya hazırlanan bir insanın yüz ifadesini andırıyordu. Korktuğum başıma geldi. Fare konuşmaya başladı, hem de öz be öz Türkçe konuşuyordu. İrkildim doğrusu.

– Ne o televizyon mu seyrediyorsun?

– Haaa... Eeevet.

Tam biz konuşmaları yaparken mutfaktan bir karafatma çıktı ikimizin arasından geçerken bir ara bana yöneldi, ben kendimi geri çektim. O da yönünü değiştirdi. Diğer hayvanlar neyse de karafatmalardan hep çekinmişimdir.

Fare:

– Ne o korktun mu?

– Yoo niye korkayım ki. Ulan ne iştir oturmuş fareyle konuşuyoruz bir çayımız eksik. Birine anlatsam beni deli falan zannedecek.

– Bakıyorum da Türkçeyi de iyi sökmüşsün.

– Sayenizde...

– Sayemizde mi? Nasıl yardımcı olduk sana?

– Daha iyi yardım edemezdiniz, hele sen.

– Ben mi?

– Sen ya, senin yüzünden ailecek açız. O kadar açız ki ekmek kırıntısı bile bulamıyoruz. Kendi karnını doyuruyorsun geri kalan yiyecekleri de dolaba kilitliyorsun.

– Ben karnımı nasıl doyuracağım diye düşünüyorum sen kalkmış kendi açlığından bahsediyorsun. Herkes önce kendi midesini sonra başkalarının midesini düşünür. Hem ülkede kriz var diyorlar. Çalışıyoruz aldığımız para elektrik, kira, vergi

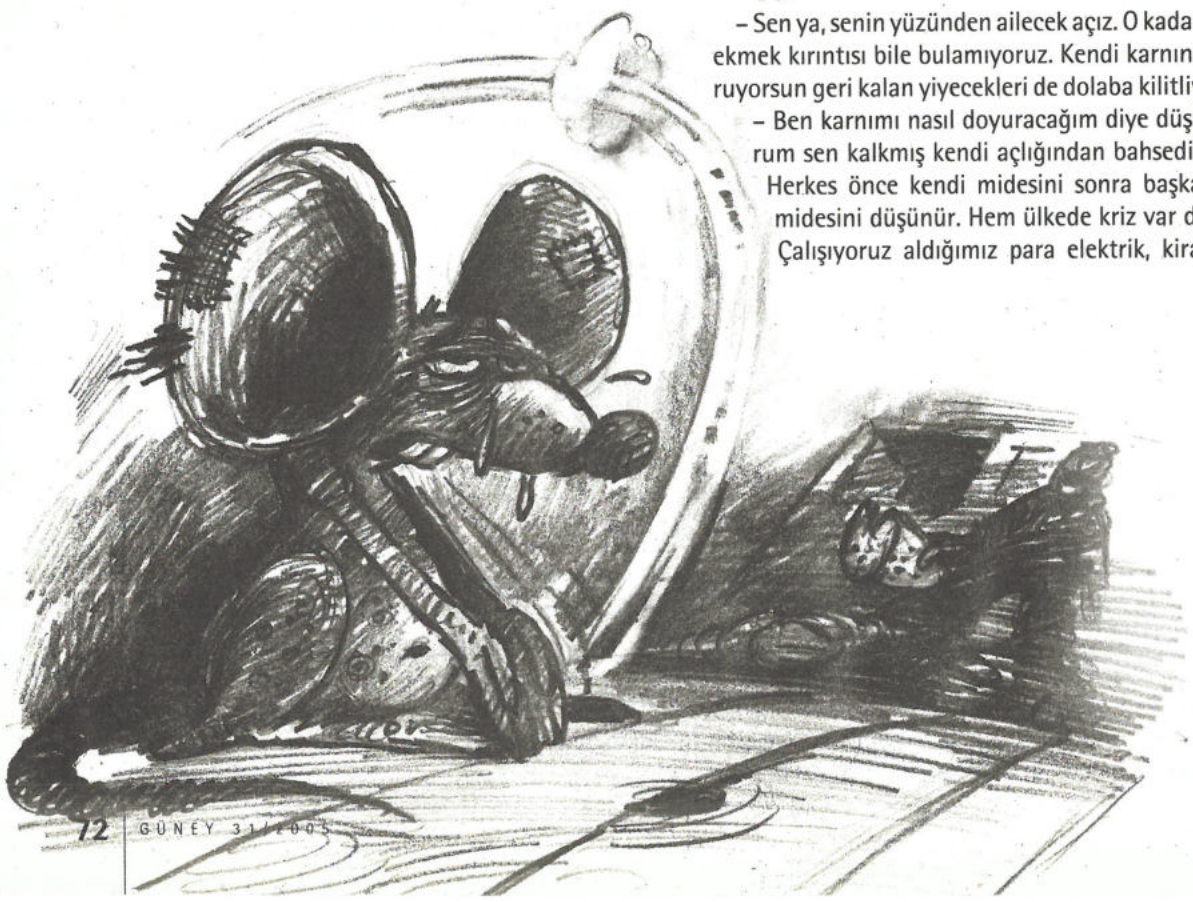

derken midemizin bir tarafı yine boş kalıyor.

– Haaa... Haaahha.

– Ne gülüyorsun, komik bir şey mi söyledim?

– Siz işçi milleti hep aynısınız. Koyun misali çoban nereye sürerse oraya gidersiniz. Patronlarınız da bir kriz hikayesi tutturmuş gidiyor. Durmadan sizi soyuyorlar. Bu gidişle kışınızda don kalmayacak.

– Sen Türkçeyi sökmekle kalmamış gominist liğe de başlamışsın.

Bu arada bir mide gürlemesi duyuldu.

– Bu ses senden mi geldi?

– Benden ya sabahtan beri ağzıma bir şey koymadım. Dolanıyordum, belki yiyecek bir şey bulabilirim diye, o ara karşıma sen çıktın lakırdıya daldık. Ben zaten yiyecekten umudumu kesmiştim.

– İşe bak bu sefalette bir de fare besleyeceğiz.

– Anlamadım.

– Yok bir şey demedim.

– Ne yapalım bu akşam da ağaç kemireceğiz.

– Ağaç mı? Yoksa masanın ayaklarını siz mi kemirdiniz? Allah'tan korkun daha taksitlerini bile bitiremedim.

– Açlık bu biz de aç kalınca bir çok şey yapabiliriz.

– Aman masayı kemirme, biraz ekmek kalmıştı gel onu da sana vereyim.

Yataktan kalktım mutfağa yöneldim, benim yaklaştığımı görünce:

– Fazla yaklaşma, siz insanlara güven olmaz.

– Tamam, hadi gel.

Ben önde o da arkamda mutfağa girdik, raftaki poşetin içindeki ekmeği çıkarıp ona uzattım.

– Yere bırak ben alırım.

Ekmeği yere bıraktım, biraz da geri çekildim. Onu izlemeye başladım. Gerçekten de acıkmıştı. Ekmeğin birazını yedi, geri kalanını da alıp gitti. Ben de yatağıma geri döndüm. Deliksiz bir uyku çektim, öğlen saatlerinde uyanıp işe gittim. Artık yemek yerken fareyi de düşünüyordum, ona da bir şeyler ayırıyordum. Ayırmasına ayırıyordum ama fare iki akşam bıraktığım yiyeceklere el bile sürmemişti. Üçüncü akşamı geldi, yine aynı yerinde dikildi. Bu kez söze ben başladım.

– İki gündür yoksun, nerelerde kaldın?

– Sorma bizim oğlan evden kaçmış.

– Yani benim evden?

– Amma da bencilsin, bu evde birlikte yaşıyoruz.

– Evet haklısın birlikte yaşıyoruz.

– O zaman ev bizim de sayılır.

– Ama bu evin kirasını ben ödüyorum.

– Eee ne olmuş ödüyorsan. Hem koca ev neyine yetmiyor?

– Çok bilmişliğin yine üzerinde, oğlun niye evden kaçmış?

– Kuru ekmek ve ağaç kemirmekten bıkmış. Daha zengin bir eve yerleşecekmiş.

– Demek burayı beğenmiyor ha?

– Daha çocuk o. İyiyi kötüyü ayırt edemiyor.

– Gitsin bir bakalım zenginler onu bir gün bile yaşatmaz.

– Haklısın, konuştuk anlaştık bir daha gitmeyecek. biliyor musun aslında benim oğlum iyi çocuktur, arkadaşları onu baştan çıkarıyor. Gitmeyeceğine dair bana söz verdi. Hem atalarımız ne güzel söylemiş; "Hayvanlar konuşa konuşa, insanlar dövüşe dövüşe anlaşır."

– Benim bildiğim o söz öyle değildi. "İnsanlar konuşa konuşa hayvanlar koklaşa koklaşa anlaşır."

– Haha... Ne kadar konuştuğunuzu ve anlaştığınızı görüyoruz. ABD daha düne kadar Irak'ı bombalıyordu, bu gün Balkanları, ülkenizin güneyindeki kardeş kavgası hâlâ sürüyor. Televizyonlarda gazetelerin üçüncü sayfalarında hep kan... kan... kan... Bu mu sizin konuşma anlayışınız ha... Bu mu?

Kısa bir sessizliğin ardından yine sözlerine devam etti.

– Sen Türkiye'de mi yaşıyorsun doğrusu merak ediyorum? Bütün bu olup bitenleri görmüyormuş gibi kalkıp bir de bana konuşmaktan bahsediyorsun. Bana kalırsa sen kendi kabuğunu bile dolduramayacak kadar küçüksün. İşte bu yüzden sen açlığı, sefaleti her şeyi hakediyorsun.

– Bak fazla ileri gidiyorsun, yemek vermem yine ailecek aç kalırsınız.

– Şimdi de tehdit mi? Verme biz de masanın ayaklarına devam ederiz.

– Aman ha masaya dokunmayın. Bak sen beni yanlış anladın ben aslında öyle söylemek istememiştim. Sen de bazen ipin ucunu kaçırıyorsun.

– Söylediklerim yalan mı?

Yine sessizlik oldu, sessizliği o bozdu.

– Bu akşam yine kuru ekmek mi yiyeceğiz?

– Bugün maaşımın bir kısmını aldım, alışverişe çıktım. Aldıklarımdan sana da sakladım.

– Desene bugün bayram var.

– He ya bugün bayram. Bir şarkı var bilir misin, "Aybaşını beklerem beş gün bana bayram olur sonra çile çekerem!" diye?

– Bilmiyorum ama tam da bizi anlatıyor.

– Evet sizi anlatıyor çünkü mutluluklarınız o kadar basit ki, midenize farklı bir şey inse, elinize biraz para geçse dünyalar sizin olur. Belki de acılara çok alıştığınızdandır. Doğrusu sizi anlamakta güçlük çekiyorum, elinizde öyle bir güç var ki belki de yeryüzünde bundan daha büyük bir güç daha yoktur. Siz bu gücü yaşam içindeki konumunuzdan ve üretimdeki yerinizden alıyorsunuz. Bu güçle istediğiniz patronu dize getirebilirsiniz. Daha rahat bir yaşama kavuşabilirsiniz. Tek yapmanız gereken şey bireysel güçlerinizi aynı amaç için birleştirmektir.

– Şşşit, bir duyan olacak. Doğrusu bu yaştan sonra gidip hapislerde yatamam.

– İşte bu korku. Korkunun esiri olmuşsunuz. Bu korku denen mikrop bütün hücrelerinizi sarmış. İşte bundan dolayı ne sizin ne de çocuklarınızın dünyası olacak. Yaşamınız işyeriyle ev arasındaki yolu gidip gelmekten ibaret olacak.

Saate baktım üç olmuştu.

– Ben yatıyorum, dedim.

– İyi geceler.

– İyi geceler.

Fare o geceden sonra bir daha uğramadı. Akşam yine işten geç geldim tam yatmaya hazırlanıyordum ki fare diğer odadan çıkageldi. Durumu kötüydü. Bir şey sürükleyerek bana yaklaştı. Önce taşıdığı şeyin ne olduğunu anlayamadım. Daha dikkatli bakınca onun da yavru fare olduğunu anladım. Yavru fare hiç hareket etmiyordu.

– O kim, neden öyle yatıyor?

Biraz durakladıktan sonra.

– Benim oğlum hani sana bahsetmiştim.

– Hatırladım ne oldu?

– Arkadaşlarıyla evsahibinin evine çıkmışlar. Biraz eğleniriz, farklılık olur diye düşünmüşler. Evsahibi peynire ilaç sürmüş mutfağa koymuş onlar da yemiş ve şimdi...

– Üzgünüm, dedim.

– Ben de üzgünüm ama üzgün olmak neyi değiştiriyor. Oğlumu geri getirir mi?

– Geri getirmez ama keşke yapabileceğim bir şey olsaydı.

Sevecen bir edayla oğlunun üzerine eğildi ve onu okşadı. belki de oğlunu son defa okşuyordu. Sonra oğlunu da alıp gitti. Kafam karma karışık olmuştu. O an ilk defa insan olduğumdan utanmıştım. Yeryüzünde bizden daha acımasız yaratıklar var mı diye düşündüm. Sevmeye hoş görmeye ne kadar uzakmışız.

Fare ertesi akşamı yine aynı yerinde belirdi. Yüzündeki çizgiler iyice derinleşmişti. O çok bilmiş yüz ifadesinin yerinde keder ve üzüntü vardı. Hayvanların da tıpkı insanlar gibi bir gecede yaşlanabildiğinin o gece tek tanığıydım.

– Yarın gidiyorum, dedi.

– Nereye?

– İnsanların olmadığı, yavrularımın yaşayabileceği bir yere.

– Öyle bir yer var mı?

– Bilmiyorum ama arayacağım.

– Bana kalırsa öyle bir yer yok.

– Bulmam lazım.

Ona iyice alışmıştım, kısa bir süre de olsa yalnızlığımı paylaşıyordu. Gitmemesi için dil döktüm. İşe yaramadı.

– Bana onca şey söyledin şimdi kendin kaçıyorsun, kalıp mücadele etmelisin.

– Ben yapamam, bu senin işin; insanın ulaştığı bilgi düzeyi ve teknoloji olumsuz yönde kullanıldığı için doğal dengeler alt üst oldu. İnsanın bugün itibariyle ulaştığı güç muazzamdır. Dünya üzerinde bu gücü alt edecek bir başka güç yoktur. İnsanın üretici gücü, bilgisi ve kaynakları bir gurup seçkin insanın eline terk edilmiş, bu insanlar kendi kazançlarını artırmak için doğayı ve diğer değerleri sürekli tahrip ediyorlar. Bugün dünyaya ömür biçiliyor. Yani dünyanın sonu bu gidişle yakındır. İşte bütün bunlardan dolayı bu seçkin insanlarla alt sınıflar arasında bir mücadele yaşanması zorunludur, bu mücadelenin olumlu sonuçları dünyayı daha yaşanabilir bir duruma getirir. Sen de daha yaşanabilir bir dünya için bu mücadelenin bir parçası olmalısın. Geleceğin ve çocukların için yapmalısın bunu.

Ardından "Hoşçakal" dedi ve gitti.

Uzunca bir süre arkasından baktım ve söylediklerini düşündüm. Hakkı vardı her gün biraz daha kötüye gidiyordu yaşamımız.

– Yaşanabilir bir dünya için bu kavgada ben de olacağım.

Haziran 1999

5. KASTAMONU RIFAT ILGAZ ŞİİR ÖDÜLÜ

Bu yıl, Aydın Ilgaz, Turgay Fişekçi, Müslim Çelik, Betül Tarıman ve Zeynep Uzunbay'ın seçici kurul üyeliğini yapacağı; Rıfat Ilgaz Kastamonu Şiir Ödülü verilmek üzere düzenlenecek olan yarışmaya, her yıl olduğu gibi 30 yaş altındaki herkes en az beş şiirle katılabilecektir.

Yarışmaya başvuracak adayların, daktilo ya da bilgisayar çıkışını alacakları şiirlerini beş nüsha olarak ***1 Nisan 2005*** *Cuma gününe kadar,* ***Betül Tarıman*** *adına,* ***PK:63 - Kastamonu*** *adresine göndermeleri gerekmektedir.*

Bir birincilik, iki başarı ve bir özendirme ödülünün verileceği yarışmanın sonucu, edebiyat dergilerinin Mayıs sayısında ve sözkonusu günlerde basında duyurulacaktır.

Ödüller, 6 Mayıs 2005 Cuma günü Kastamonu Rıfat Ilgaz Kültür Merkezi'nde düzenlenecek törenle sahiplerine verilecektir.

RIFAT ILGAZ KÜLTÜR MERKEZİ

Bilgi için:
Kadir İncesu – Tel:0-212-528 71 40

Güneşe gömülen çocuk

MÜSLÜM ASLAN

sabah güzeldi
pırıl pırıldı sokaklar
kefensiz ve ecelsiz gömüldüğümüz
mezarlar gibiydi yani...

sokağın köşesinde bir çocuk
serhildan çocuğu
intifada kuşu yani
esmer yüzünde dikensiz bir tebessüm
korkuya sıkılan bir kurşun
bir fabrika işçisi
kıvılcımı ezilen halkımın

sokağı geçemedi çocuk
adımlayamadı sokağı
zebaniler kıydılar körpe bedenine

sokağı geçemedi çocuk
yürüyemedi
bakamadı bir kez daha güneşe
babasına kıydılar önce
sonra körpecik bedenine çocuğun

minik yürek
küçüktü henüz
bir bekleyiş kadar sessiz
bir nehir kadar sabırsız
yığılıverdi ortasına sokağın

mermiler ağladı o gün
yüzü kızardı kentin
utancından bulutları üstüne örttü güneş
şafak kana bulandı
gün ağardı
yasa büründü
ve dalga dalga yayıldı kentin çığlıkları
sokağı aşamadı çocuk sokağı aşamadı sokağı

seni güneşe gömdük çocuk
çiçek bahçelerine
yüreklerimize
seni serhildanların amansız rüzgarlarına...

1993, Diyarbakır cezaevi

Çocuklarımızı nasıl eğitmeliyiz?

HELİN VARDAN

Çocuklarımızı ruhsal anlamda acaba ne kadar doyurduğumuzu hiç düşündünüz mü? Mutlu ve doğru bir çocuk yetiştirebildik mi? Tabii ki bu böyle kolay cevaplanacak bir soru değil. Ama hiç olmazsa nasıl çocuk yetiştirilir konusunu kendi doğrularımızca bir masaya yatıralım istedik.

Çocukluk dönemi dediğimiz dönem 2-12 yaş arasıdır. Çocuğun ilk yaşları, okul öncesi dönemi kapsamaktadır. Kimi bilimsel araştırmalara göre öğrenmenin % 60-70'inin kazanıldığı, Freud'a göre kişiliğin temellerinin atıldığı bu dönem; bireyin eğitimi açısından önemli bir dönemdir. Bu dönemde dolayısıyla, anne ve babaların, daha sonra içinde bulunduğu çevrenin (kitle dernekleri, vb.) büyük önemi vardır. Çünkü bu dönemlerde çocukların örnek alacağı modeller gereklidir. Açık aile modeli içerisinde, sosyal, toplumsal çocuk yetiştirmenin de çeşitli kriterleri vardır. Bazı temel kriterleri şöyle örnekleyebiliriz: Aile ve çevre içindeki etkileşim çocukları ya "ben değerliyim" ya da "değersizim" duygusuna götürür.

İçinde bulunduğumuz çevrelerde çocuklarımıza karşı davranışlarımızla, onlara verdiğimiz değeri, önemi tam olarak yansıtabiliyor muyuz? Kendi gözlemlerime dayanarak, geçmiş yıllarla kıyaslarsak, evet daha fazla değer verdiğimizi söyleyebiliriz. Fakat tam olarak yeterli olduğunu söyleyemeyiz. Örneğin derneklerde çocuklara yönelik faaliyetler, onların yeteneklerine göre eğitilmesi, çocukların eğitimlerine yönelik çalışmalar, bilgilendirme, onların fikirlerinin alınması gibi önemli konular, çoğu kez lafta kalıp, ikinci plana itilmiştir. Bütün bunlar bir yana dernek çalışmalarında saatler süren toplantılarda çocukların susturulması, uzun süren toplantılarda çocuklara uygun programların yapılmaması, ileriki dönemlerde çocukların dernek çalışmalarından uzaklaşmalarını sağladığı gibi, çocukların bu ortamlarda kendilerini değersiz görmelerinin yolunu da açıyor. Her ortamda öncelikle çocuklarımızın varlığının bizim için değerini onlara hissettirmeliyiz. "Ne de olsa çocuktur!" deyip geçmemek lazım. Toplumsal alandaki çalışmalarımız içerisinde hızla geçen zamanın yanında çocuklarımız bir ayrıntı olarak kalmamalıdır. Özellikle gelecekte kendisine güvenen değerli (değer verilerek yetişmiş) birer birey olarak yetiştirmeliyiz onları.

Çocuklar için yine çok önemli olan yakınlık ve dayanışma duygusu temel alarak, aile içinde bulunduğu sosyal çevre içinde gereğince verilmelidir. Çocuğun ilk tanıştığı sosyal çevre tabii ki ailesidir. Ailenin çocuğa sağladığı yakınlık ve dayanışma çocuğun daha sonraki yaşamında paylaşımcı, sosyal, dayanışmacı ruhunu geliştirerek tam da istediğimiz gibi birer birey olarak kazanabiliriz.

Dayanışma ve güvenin baskın olduğu ailelerden gelen kişiler, bu güven ve dayanışmayı diğer insanlarla olan ilişkilerinde de gösterirler; karşısındakinin iyi niyetli olduğuna inanmak onların temel varsayımıdır. Güvensizlik ortamının baskın olduğu aile ortamından gelen kişiler ise, kendileri de dahil hiç bir kimsenin sözüne inanmazlar ve kimseyle dayanışma içine girmezler. Güvensizlik duygusu o kadar derinlere inmiştir ki, kendilerine dahi güvenemezler. Bu insanlar, her an değişebilen, kimsenin diğeriyle dayanışma içinde olmadığı herkesin birbirini kullanmaya çalıştığı bir dünyayı temel varsayım olarak kabul ederler. Çocuklarımızla her zaman dayanışma içerisinde olmalıyız. Onları tabii ki bir denetleme kapsamı içerisinde güvenerek, güven vererek yetiştirmeliyiz. Bu denetleme her zaman suçlayarak, polis gibi takip ederek değil, onların her zaman yanında, yakınında bir arkadaş gibi yaşamı paylaşarak gerçekleştirebiliriz.

Biraz da sorumluluk duygusuna değinelim...

Acaba yaşamı çocuklarla gerçekten ne kadar paylaşıyoruz, onların bütün sorumluluklarını üzerimize alıp, sonra da yaşam içerisinde onların sorumluluklarını bilen birer birey olarak mı yetişmelerini bekliyoruz? Aile sistemi içinde temel birim olan anne ve baba, davranış ve sözleriyle sorumluluk duygusunu ifade ederler. Aile içinde yanlız anne ve baba değil, herkes sorumluluk duygusunu paylaşmak zorundadır. Çocuklar kendi yaşları oranında sorumluluk yüklenmeli, bu sorumlulukla aile içindeki davranışlarını biçimlendirmelidir. Tüm sorumluluğu kendi üzerine alan ve çocuklarını her türlü sorumluluktan kurtaran anne ve babalar, kendi yaşamını biçimlendirmekten aciz, sürekli başkalarının yönetiminde olmaya yönelik bireyler yetiştirirler. Bu tür aile içinde

yetişen kişiler, kendi yaşamlarında yer alan olaylardan kendilerini değil, başkalarını sorumlu tutarlar. Çevremizde öylesine aileler var ki, güzel bakma adına(!) 8-9 yaşına gelmiş çocuğuna ayakkabısını, elbisesini kendisi giydirip "Ne yapayım ona kıyamıyorum!" diyen aileler var.

Böylelikle yaşamın birçok alanında çocuğa sorumluluk verilmediği için, ileriki dönemde çocuk da sorumluluk duygusunu taşıyamıyor. Okulda başarılı olmayan öğrenci kendi çalışma yöntemini ve konuyla etkileşim biçimini inceleyip, yaptığı hataları keşfederek daha başarılı olma yolları arayacağı yerde, sürekli ya okul idaresini ya da öğretmeni suçlayarak kendi başarısızlığından başkalarını sorumlu tutar.

Uzun lafın kısası, gelişim aşamalarına uygun bir denge içinde, çocuklara kendi yataklarını yapma, oturdukları odayı temizleme, ev işlerine yardım etme gibi görevlerle kendi yaşamlarından kendilerinin sorumlu olmasını öğretmek anne ve babanın yapabileceği en sağlıklı görevlerden biridir. Çocuğa her şey hazır verilmemelidir. Sorumluluk duygusu ile ilgili söylediğim her şey, çocukların zorluklarla mücadele etmesinde de geçerlidir. Çocuğun içinde bulunduğu gelişme aşamasına uygun zorluk derecesindeki sorunlarla çocuğu başbaşa bırakmak, onların bu zor sorunlarla mücadele ederek uğraşmasına olanak vermek, kendine güvenli, sorun çözme becerileri gelişmiş bireyler olarak yetişmeleri için gereklidir. Ailenin bu gereksinmeyi karşılaması gereklidir. Karşılaştığı her zorlukta çocuğuna yardım eden ana-baba, sürekli başkalarından yardım bekleyen, kendi beceri ve yeteneklerine güvenmeyen kişiler yetiştirir.

A. Makarenko "Çocuk Eğitimi" adlı kitabında der ki: "Hiç bir zaman çocuğa hak ettiğinden fazlası verilmemelidir. Eğer bir annenin 3 elbisesine karşılık, kızının 4 elbisesi varsa bu çok yanlıştır." Buradan çıkarılacak ders çocuklarımıza hiç bir zaman "yemedim yedirdim, içmedim içirdim, giymedim giydirdim" demeye fırsat vermemeliyiz.

Onlara son derece adil yaklaşmalıyız. Her şeyin ev içinde adaletli bir şekilde paylaşımını sağlamalıyız. Aksi takdirde sadece kendisini düşünen, bencil insanlar yetiştirmiş oluruz. Çocuklara yaşamın zorluklarını sorumluluk vererek öğretmeliyiz. Onları pembe hayal dünyasında yaşatmamalıyız. Gerçek yaşam içerisine çekmeliyiz. Bizlerle beraber yaşam mücadelesini tanımalarını sağlamalıyız. Çocuklarımıza, evlerimizdeki bu küçük misafirlerimize, verebileceğimiz öncelikle en büyük gereksinim sevgidir. Her zaman hiç eksik etmeden bol bol onları sevmeliyiz. Onlara özellikle mutlu, sevgi dolu bir ortam sağlamalıyız.

Çocuklarımız, yarınlarımızın emanetçileridir.

Ellerimizdeki bu pırıl pırıl beyinleri bir nakış gibi isteyerek yarınlarımızı gönül rahatlığıyla emanet edeceğimiz birer devrimci yetiştirmeliyiz.

Ağır işçi

YAŞAR ASLAN

Bir demircidir şair
demiri oya yapıp
hayatı örseleyip
nakış nakış işlemiştir

Bir duvarcıdır şair
harcını karmış şiirin
dize dize tuğlayı
dizeleri yerleştirmiştir

Bir çiftçidir şair
yüreğini nadaslayıp
umudunu serpmiştir

Bir işçidir şair
gün 24 saat
döküp şiire alınteri
emeğini vermiştir

Bir sevdalıdır şair
zühre'ye tahir olmuş
şirin için dağlar
delmiştir

Ve ölümsüzdür şair
hasrete umut
umuda kan
umuda can vermiştir.

Mayıs 2004

"Şiirimizde 2003 Ufuk Turu"* üzerine birkaç söz

TAN DOĞAN
tandogan61@mynet.com

Şiir üzre/içre yaza-yaşaya geçen yıllarda, özlemli bir beklenti içinde olduğum ve "neden bir toplumsal şiirler güldestemiz/ yıllığımız yok?" diye -çoğun- kendime sorduğum sorunun (ve beklentinin) yanıtını *Özgen Seçkin*'in düzenlediği **"Toplumsal Şiirler 2003 Yıllığı"**** ile alıp, üstelik de üzerine eleştirel ve *beğeniyle* bir yazı yazdıktan*** sonra, artık herhangi bir *"Yıllık"* değerlendirmesi yapmam sanmıştım -en azından bu yıl. Bu sanıyı, *Veysel Çolak*'ın****, *Mehmet H. Doğan*'ın*****, *Metin Celâl-Kadir Aydemir*'in****** hazırladığı *"Yıllık"*'ları okuduktan/inceledikten sonra da sürdürdüm. Bu arada, yeni yılın ocak ve şubat aylarında yayınlanan sanat, yazın ve ekin dergilerinde yer alan, geçen yılın şiir ve şairleriyle ilgili değerlendirme yazılarını da (!) okudum ve yine kışkırtmalara kapılmamayı başardım. Ne var ki direncimi, **"Şiirimizde 2003 Ufuk Turu"** başlıklı niceliksel açıdan küçük (9 sayfa), niteliksel açıdan büyük, birikimli, donanımlı, içerikli incelemesiyle/irdelemesiyle *İhsan Üren* kırdı...

Ufuk Turu 5 yılını doldurduysa da, *İhsan Üren* yılların şiir gezgini olarak, durmadan ve yılmadan şiir coğrafyamızda turlamakta... İnce eleyip sık dokuyan bir şiir incelemecisi/eleştirmecisi/değerlemecisi olan *İhsan Üren*, büyük kentlerde(!) ve Anadolu'da yaşayan-yazan şairleri ve şiirlerini ("*Edip Cansever, Turgut Uyar, Özdemir Asaf, Cemal Süreya, Ece Ayhan'ın* dergilerde yazdığı dönemlerden bu yana...") yazın (fanzin, aylık, iki aylık, üç aylık) dergilerinden, şiir yıllıklarından ve betiklerinden izleyen, özgün ve öznel imleme dizgesine göre dizelgeleyen; her şairin şiirine bir öğretmen titizliğince (+, -, x imleriyle) not veren, bir solukta her biri için sayfalarca döküm yapabilecek birikimde ve konumda olan ve bunca uğraşı bir başına veren bir *"şiir emekçisi"*.

(Sözü şiir nedir, nasıl yazılır, bir okulu olmalı mıdır; işlevi ve tarihsel süreçteki konumu nedir; *"Yıllık"* deyince ne anlıyoruz, neleri arıyoruz ya da aramalıyız; şiirimizi 21. yüzyılda nasıl bir ortam bekliyor, günümüzde şiir-şair ve erkler-şairler ya da ahbap-çavuş ilişkisinde şairin ve şiirin yeri nedir?... benzeri sorularla; yanlı-yanlış kimi *"Yıllık"*'ları eleştirmek ya da eleştirenlere burada yer vermek, şiir yeryuvarındaki oyunları sergilemek, büyük şair kimdir, yetkin/olmuş şiir hangisidir?, anamalcı yayıncılıkta şiirin yeri nedir?... demelerle sürdürmek amacında/ istencinde de değilim. Birkaç sözü söylemek ereğim *Ufuk Turu* üzre/içre...)

Baştan söylemek gerek; *Ufuk Turu*, örneğin, bir zamanlar Adam Sanat, şimdilerde Yapı Kredi Yayıncılık tarafından yayınlanan *Mehmet H. Doğan*'ın *"Şiir Yıllığı"*nın (şairlere ve şiirlerine geçmeden önce) 39 sayfalık değerlendirme olanağına karşın (ki *"Yıllık"* 223 sayfa!), 2.5 sayfa. Önlü arkalı 1 ve de yarım sayfadan oluşan (toplasanız 1.5 sayfalık) değerlendirmenin ilk sayfasının önü sunu niteliğinde olup, arka sayfası *"Ufuk Turu Gezi Planı"*na, *"Alternatif Tur Yolculuğu"*na, *"2003 Yılının 100 Şairi ve Şiirleri"*ne ve *"2003 Yılı Şiir Ödülleri"*ne; geri kalan yarım sayfa da *"2003 Yılında Çıkan Şiir Kitapları"*na ve *"Şiir Antolojileri ve Şairler Hakkında Yazılan Kitaplar"*a ***"küçük puntolar"***la ayrılmış. *"Ufuk Turu Gezi Planı"*nda ilk 25'e, *"Alternatif Tur Yolcuları"*ndaysa ikinci 25'e giren şairlere (yaş sırasına göre?) yer vermiş *İhsan Üren*. *"2003 Yılının 100 Şairi ve Şiirleri"*ndeyse, (ilk 50 şairin de yer aldığı) 100 şaire, yine büyükten küçüğe doğru yaş sırasına göre yer veriyor; üstelik, şiirlerin hangi derginin, hangi sayısında yer aldıklarını belirterek. Ayrıca, (yerinin darlığına karşın) *"2003 Yılı Şiir Ödülleri"*nden 13'ünü (sanırım 20'ye yakın şiir ödülü verilmekte), "2003 Yılında Çıkan Şiir Kitapları"ndan da 42'sini (bunların sayısı da sanırım 100'ün üzerinde!) sıralıyor.

*"Ufuk Turu Gezi Planı"*nda yer alan ve *ilk 25*'e girmeyi bayaran şairleri ve şiirlerini öğrenmek istiyor musunuz? Bir solukta – ***"küçük puntolar"*** kullanmak koşuluyla!– çizemleyelim:

Sıra No	Şairin Adı-Soyadı	Doğum Yılı	Şiirinin Adı	Yayınlayan Dergi-Kitap	Sayı	Yayın Tarihi
1	Fazıl Hüsnü DAĞLARCA	1914	Günümüzün On Dörtlüğü	Kitap-lık	61	Mayıs 2003
2	İlhan BERK	1918	Madrigaller I	Yasakmeyve	3	Haziran-Temmuz 2003
3	Mehmet BAŞARAN	1926	Yalnızlık Ören	Adam Sanat	212	Eylül 2003
4	Gülten AKIN	1933	Adacio	Gösteri	248	Mayıs 2003
5	Cevat ÇAPAN	1933	Bana Düşlerini Anlat	Adam Sanat	206	Mart 2003
6	Egemen BERKÖZ	1941	Ürper!	Kitap-lık	60	Nisan 2003
7	Metin GÜVEN	1947	Düşler Bitti	Gösteri	252	Ekim 2003
8	Hulki AKTUNÇ	1949	Kelebeklerin Sonsuzluğu	Yasakmeyve	2	Nisan-Mayıs 2003
9	Nuri DEMİRCİ	1950	Anı / Aşk	'Soldan Dördüncü Aralık'	-	*Şairin kitabından alınmış
10	Abdülkadir BUDAK	1952	Portre Çalışmaları: 1	Gösteri	249	Haziran 2003
11	Hilmi HAŞAL	1954	Dönüş	Akatalpa	37	Ocak 2003
12	Arife KALENDER	1954	İstiridye ve İnci	Dize	94	Ağustos 2003
13	Roni MARGULİES	1955	Mevsimler	Adam Sanat	212	Eylül 2003
14	Serdar ÜNVER	1955	Acı Söz	Akatalpa	39	Mart 2003
15	Fergun ÖZELLİ	1955	Bu Bir Teyp Kaydıdır	Dize	87	Ocak 2003
16	Adnan AZAR	1956	Geçilen Şiir	Adam Sanat	204	Ocak 2003
17	Mahmut TEMİZYÜREK	1956	İnsan Tutkusudur	Yasakmeyve	3	Haziran-Temmuz 2003
18	Çiğdem SEZER	1960	Sözün Issız Koynuna	Kum	20	Kasım-Aralık 2003
19	Zeynep UZUNBAY	1961	Öpüm Geçsin	Agora	31	Mayıs-Haziran 2003
20	Enis AKIN	1964	Akıntıya Kapılmasaydık da Biyere Gideceğimiz Yoktu Zaten	Varlık	1144	Ocak 2003
21	Mehmet Can DOĞAN	1969	Edalı Zihin	E	49	Nisan 2003
22	Sinan ORUÇOĞLU	1974	Küfür Bilgisi	Kaçak Yayın	4	Ağustos 2003
23	Atılcan SADAY	1977	Yalnızlık Şiirleri	Evrensel Kültür	143	Kasım 2003
24	Emrah ALTINOK	1980	Öcü	Kitap-lık	67	Aralık 2003
25	Gonca ÖZMEN	1982	Ağzındı	Adam Sanat	204	Ocak 2003

Çizemden anlaşılıyor ki, 1910'lu yıllarda doğan 2, 20'li 1, 30'lu 2, 40'lı 3, 50'li 9, 60'lı 4, 70'li 2 ve 80'li 2 şaire yer vermiş *İhsan Üren*. Bir çan eğrisi oluşturmaya kalkışsak, çanın sol bölümünde 8, sağ bölümünde 8 ve ortasında da 9 şairin olduğunu görebiliriz. Böylesi bir eşit dağılım az görülür bir durumdur. Bu bilince/beğeniye/birikime ulaşmak her *"yazın eri"*nin harcı olmasa gerek...

Bir de, her şairle ilgili birkaç satır/birkaç tümce de olsa değerlendirme yapmayı ilke edinmiş *İhsan Üren*. Örneğin, *Fazıl Hüsnü Dağlarca*'yı *"Dağlarca, asker kökenli olmasına karşın, barıştan yana tavır koymasını bildi. Çok az yazmasına karşın safını belli etti. Bu yıl 90 yaşına basacak Dağlarca'ya verilen fahri edebiyat doktorluğu yakıştı yakışmasına da çok geç olmadı mı? İşte, adam size inat yaşıyor! Sağlıklı ve uzun ömürlü olsun..."*; *Mehmet Başaran*'ı da *"Sevgili Başaran; bu ülkenin duyarlı insanlarına güzel bir örnek. Sevecen bir tavırla örenlere sarılmak, bazı soruların yanıtı değil mi?"* gerçekliğinde ve yerinde övgü sözcükleriyle dile getirirken, *"Ufuk Turu"*nda yaşça en genç şair olarak yer alan *Gonca Özmen*'i de incitmeden, (Gonca'yı dalından kırmadan) eleştirirken de, *"Gonca, büyüyemedi gitti. Gündeminde hep ve her zaman aşk var. Gonca, kargadan başka kuş tanımam diyen kişilere benzedi. Yeni bir söyleyiş ne gezer! Ara ki bulasın. Ne yapmalı etmeli, Gonca artık büyümeli..."* diyebilmiş...

Sanırım, *"söz uçar, yazı kalır"* diyedir *İhsan Üren*'in bunca emeği. Geceli gündüzlü şiir okumalarıyla/yazmalarıyla/irdelemeleriyle geçen 65 yıllık ekiminin/ekininin 5. goncasıdır buncası. Ve bence, çoktan hak etmiştir alkışı böylesi bir **"şiirce yaşamak..."**

Ben de *halimce* aldım payıma düşeni *"Ufuk Turu"*ndan... sıra sizde; siz şiir sever, yaşam sever, insan sever canlarda...

2004'ün değerlendirilmesi mi: **2005**'in ilk günlerinde, birlikte göreceğiz (yoldadır o da...).

Sevgiyle ve şiirle: Güzel günlere /yarınlara...

DİPNOTLAR

* Üren, İhsan. "Şiirimizde 2003 Ufuk Turu," Akatalpa Aylık Edebiyat Dergisi, sayı 50, Şubat 2004.

** Seçkin, Özgen. "Toplumsal Şiirler 2003 Yıllığı," Ankara: Damar Yayınları, Nisan 2003.

*** doğan, tan. "Toplumsal Şiirler Yıllığı 2003 Üzerine Birkaç Söz," Beşparmak Kültür ve Sanat Dergisi, sayı 118, Kasım-Aralık 2003.

**** Çolak, Veysel. "2003 Şiir Yıllığı," aGoRa Yeni Binyıl kültür Sanat Edebiyat Dergisi, sayı 35, Ocak-Şubat 2004.

***** Doğan, Mehmet.H. "Şiir Yıllığı 2003," kitap-lık Aylık Edebiyat Dergisi, sayı 69, Şubat 2004

****** Celâl, Metin-Aydemir, Kadir. "2004 Edebiyat Yıllığı," E Aylık Kültür ve Sanat Edebiyat Dergisi, sayı 59, Şubat 2004

şiire dair sorular

Değerli Okurlar,
Mart ayında "Dünya Şiir Günü" dolayısıyla bir etkinlik düzenliyoruz. Bu etkinliğin duyurusunu ekte yayınlıyoruz. Bu etkinliğe katılmasını arzuladığımız ***Sayın Gülten Akın*** *ve* ***Sayın Ataol Behramoğlu*** *ile söyleşiler yaptık. Aşağıda bu söyleşileri yayınlıyor; tüm okurlarımızı, Güney dostlarını düzenleyeceğimiz etkinliğe katılmaya, destek sunmaya çağırıyoruz.*

ATAOL BEHRAMOĞLU:
"Şiirle başım hep belada olmuştur..."

GÜNEY: Geleceğin şiiri, şiirimizin hangi köklerini daha öne çıkararak devam edebilir, geleceğin şiirine dair neler seziyorsunuz?

ATAOL BEHRAMOĞLU: Toplumcu,insancıl köklerin öne çıkması kaçınılmaz bir süreçtir.

GÜNEY: Emperyalizmin kitle kültürü politikasına karşı, sanatçılar aydın sorumluluklarını ve hassasiyetlerini yeterince ortaya koyabiliyorlar mı? Genel olarak sanat-edebiyat alanlarında yapılması gerekenleri düşünecek olursanız, bunları nasıl tanımlarsınız?

ATAOL BEHRAMOĞLU: Ülke gerçeğini ve çağın sorunların iyi anlamak. Dil ve şiir dili olgularını derinliğine incelemek. Ve örgütlenmek.

GÜNEY: Toplumsal şiirde Nazım Hikmet'in yaptığı etkiye yakın bir etki yapan şair/şiir bugün yok gibi. O kadar etki yapmamayı bugün böyle bir şairin çıkmamasına bağlamak ne kadar doğru olur? Ya da başka nedenler var mı?

ATAOL BEHRAMOĞLU: Bunu eleştirmenlere sor-

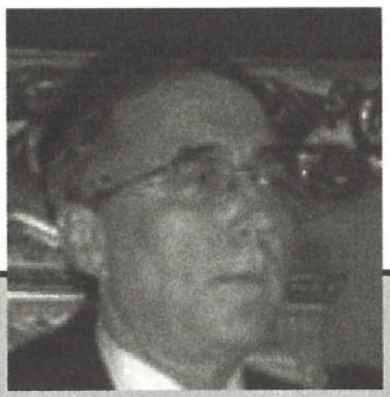

Ataol Behramoğlu

Çatalca'da doğdu. İlk öğrenimini Kars ve Çankırı'da; lise öğrenimini Çankırı'da tamamladı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. Dört yıl (1970-74) İngiltere, Fransa ve Sovyetler Birliği'nde yaşadı, öğrenimini sürdürdü. İsmet Özel'le Halkın Dostları, Nihat Behram'la Militan dergilerini çıkarıp yönetti. Şehir tiyatrolarında dramaturgluk (1974-1980), kısa bir süre Adam yayınevinde danışmanlık yaptı. 1982 yılında Barış Derneği Davası nedeniyle on ay tutuklu kaldı. 1984 yılında gittiği Fransa'da Sorbonne Üniversitesi'ne bağlı Centre de Poetique Comparee bölümünde Türk ve Dünya şiiri üstüne seminerler izledi, çalışmalar yaptı. 1986 Aralık ayında Paris'te Anka adını taşıyan Fransızca bir Türk yazın ve sanat dergisi yayınlamaya başladı. Bir Ermeni General (1965), Bir Gün Mutlaka (1970), Yolculuk Özlem Cesaret ve Kavga şiirleri (1974), Ne Yağmur...Ne şiirler (1976), Kuşatmada (1978), Mustafa Suphi Destanı (1979), Dörtlükler (1980), İyi Bir Yurttaş Aranıyor (1983), Eski Nisan (1987), Türkiye Üzgün Yurdum, Güzel Yurdum (1985), Kızıma Mektuplar (1985) kitaplarından bazılarıdır.

Tüm şiirlerine Asya Afrika Yazarlar Birliği Lotus 1981 Edebiyat Ödülü verilen A. Behramoğlu'nun toplu şiirlerinden bir seçmeler, Şiirler 1959-1982 adıyla 1983 yılında yayınlandı. Bu kitap 1987'de beşinci basımını yaptı. 1991'de toplu şiirlerinin ilk iki cildi Bir Gün Mutlaka ve Yaşadıklarımdan Öğrendiğim Bir Şey Var başlıklarıyla yayınladı. Şiir üstüne yazılarını Yaşayan Bir Şiir (1986), sanat-edebiyat kuramı üstüne yazılarını Mekanik Gözyaşları (1991) başlıklı kitaplarda topladı. Çeşitli dillerden yaptığı çeviri şiirlerini Kardeş Türküleri (1986) adıyla yayınlayan Behramoğlu'nun özellikle Rus yazınından şiir ve anlatı alanında kitaplaşmış, çok sayıda çevirisi vardır.

malı,okurlar arasında da soruşturma düzenlemelisiniz. Sonuçta, kuşkusuz ki, N. Hikmet ender, evrensel bir şiir yeteneğidir. Bu gerçeğin yanısıra, günümüz insanının insansızlaştırıldığı, bu demektir ki şiirden ve gerçek edebiyattan (humanist değerlerden) büyük ölçüde koparıldığı da bir gerçek.

GÜNEY: Bazı şiir severler ve şairler, şairlere soru sormak yerine ‚şiir okutmalı' diyorlar. Bu konudaki düşünceniz nedir?

ATAOL BEHRAMOĞLU: İkisi de yapılmalıdır.

GÜNEY: Bir şiir şairini aşarsa, şair nasıl bir duyguya kapılır?

ATAOL BEHRAMOĞLU: Başıma henüz böyle bir şey gelmedi.

GÜNEY: Sizin (yani Ataol Behramoğlu'nun) derlediği şiir Antolojisi I ve II'de de görüleceği gibi şairlerin yaklaşık %10 kadarı kadın şairlerden oluşuyor. Kadınların birçok diğer alanlarda da daha farklı durumda olduğu söylenemez. Şiirde kadınların oranının bu düzeyde az olmasının özel edebi bir sebebi var mı sizce?

ATAOL BEHRAMOĞLU: Daha çok toplumsal nedenleri olsa gerek. Şiirde duygular çırılçıplak ortaya konur. Kadın bir aşk şiirin yazdığında başına neler gelebileceği sözgelimi Furuğ Ferruhzad'ın yaşamında bellidir. Kadınlar özgürleştikçe kadın şairler çoğalacaktır. Fakat belki başka nedenler de vardır.

GÜNEY: Türkiye'de çok sayıda şair var. Toplumsal duruşu sol olan çok sayıda şair var. Önemli bir potansiyeli oluşturuyorlar. Şairlerin potansiyellerini kendi etkin kurumlarında bir birlik halinde değerlendirdiklerini düşünüyor musunuz? Değilse; nedenleri neler olabilir, ne yapılmalı?

ATAOL BEHRAMOĞLU: Örgütlülük gereklidir. Fakat sanatsal yaratının bireysel yanı unutulmaksızın. Örgütlülük, özellikle yayın, ortak siyasal tavır vb. konularda etkinlik sağlar.

GÜNEY: "Gizli şiir tarihi"ne dair, bu röportajın kaynak alınmasını sağlayacak bir anı veya bilginizi paylaşmak ister misiniz?

ATAOL BEHRAMOĞLU: Şiirle başım hep belada olmuştur. Dün öyleydi, bu gün de öyle.

Sanki gerçekten de gizli bir yerde bir şiir var, onu oradan çıkarmamı bekleyen... O da ben de ölmeden bunu gerçekleştirmeliyim...

(Bencilce bir duygu, ben başaramazsam bir başkası mutlaka başaracaktır, ama onun da başaramayacağı bir şey hep kalacaktır...)

GÜLTEN AKIN

"Toplumsal olsun olmasın; şiir insanîdir..."

GÜNEY: Şiir okuruna çok şiir yazanları çok olan bir memleketteyiz. "Şair"i bol, okuyanı az demek doğru olur mu? Doğruysa nedeni nedir?

GÜLTEN AKIN: Şiir yazarının okurdan çok olduğu önkabulüne katılmıyorum. Tersine şiir hâlâ okunuyor. Şiir kitaplarının az satmasının nedenleri başka. Onlar genellikle küçük fiyatlarla satılan ince kitaplar. Üreticisine, dağıtıcısına yeterli geliri sağlamıyor. Basımı, dağıtımı o yüzden nazlı yapılıyor. Ama okur iyi şiiri bulup okuyor yine de.

GÜNEY: Kabarışlardan önce toplumsal hareketlenmelerin kendini ilk olarak ortaya koyuşu, genellikle moda ve sanat alanlarında olmaktadır. Şiir dünyamıza bu yönden baktığımızda ne tür açılımlardan söz edebilirsiniz?

GÜLTEN AKIN: Bir de şiirde anlamın önemsiz görüldüğü, kimi şairin yaşamda bir anlama karşılık olmayan dizeler yayınladığı biliniyor. Ama okur her zaman anlamın peşinde olmuştur. Sıkıntı burada.

GÜNEY: Son yıllarda toplumsal içerikli şiir parlak dönemini yaşamıyor. Gerçi toplumsal ve sol olan birçok şey parlak dönemini yaşamıyor. Yine de toplumsal şiirde bunun böyle olmasının başka özel bir sebebi var mı?

GÜLTEN AKIN: Şiir dünyamız, güne yakışan dili bulmakta zorlanıyor. Bunda epeyce haklı. Her şeyin karmakarışık edildiği, doğrunun ve yanlışın, iyinin ve kötünün ayırt edilemediği bir ortamda, bir de baskın medya dili varken... Toplumsal olsun olmasın şiir insanîdir. Şairin yeni bir dili elbette insanların yaşama yeni bir dil bulmasıyla görebileceğini biliyorum.

GÜNEY: Geçmişte yaygın olan şiir matineleri, şairle şiir severleri buluşturan olanaklar, günümüzde sokakla şairi yakınlaştırma bakımından işlevsellik gösterebilir mi?

GÜLTEN AKIN: Şiir matineleri okunabilirliği, anlaşılabilirliği olan şiirlerle yapılabilir. Şiirde anlamın sislendirilmesi, geriye çekilmesi bir biçem güzelliği olabilir. Ama matineler bu şiiri kaldıramaz.

GÜNEY: Bir şiir şairini aşarsa, şair nasıl bir duyguya kapılır?

GÜLTEN AKIN: "Şairini aşan şiir"; nasıl bir nitelleme anlamış değilim. Belki şiirin yorumlanırken daha zenginleştirilmesinden söz edilebilir. Bu olağandır.

GÜNEY: Ataol Behramoğlu'nun derlediği şiir Antolojisi I ve II' de de görüleceği gibi şairlerin yaklaşık %10 kadarı kadın şairlerden oluşuyor. Kadınların birçok diğer alanlarda da daha farklı durumda olduğu söylenemez. Şiirde kadınların oranının bu düzeyde az olmasının özel edebi sebebi var mı sizce?

GÜLTEN AKIN: Sorun toplumsaldır. Kadınların ikinci sınıf cins kabul edilmesinin sürmesi için hala bir kesim gayret içindedir. Televizyon programları bu konuda korkunç etkili olmaktadır. Erkekleri de çoğunlukla bir düzeyin altında eğitimsiz olduğu (öğrenimli bile olsalar), sanatla öteki üst kültür alanlarıyla fazla ilgilenmediği bir ortamda, ekonomik özgürlüğü olmayan, evle, çocukla, mutfakla bağımlı kadın nasıl olanak bulsun sanatla şiirle uğraşmaya.

GÜNEY: "Gizli şiir tarihi"ne dair, bu röportajın kaynak alınmasını sağlayacak bir anı veya bilginizi paylaşmak ister misiniz?

GÜLTEN AKIN: "Gizli şiir tarihi" derken neyi anlatmak istiyorsunuz? Şairin gizi vardır elbet. Bu giz şiire bir biçimde iz düşürür.

Gülten Akın

1933 yılında Yozgat'ta doğdu. 1955 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Eşinin kaymakamlığı sırasında gittiği Gevaş, Alucra, Gerze, Saray, ve Maraş'ta yardımcı öğretmenlik ve avukatlık yaptı. Ankara'da Dil ve Tarih Kurumu'nda çalıştı. İlk şiirleri (1952-1956) Hisar, Türk Dili, Mülkiye v e Varlık dergilerinde çıkmıştı. Rüzgâr Saati (1956), Kestim Kara Saçlarımı (1960), Sığda (1964), Kırmızı Karanfil (1971), Maraş'ın ve Ökkeş'in Destanı (1972), Ağıtlar ve Türküler (1976), Seyran Destanı (1979), İlahiler (1983), Sevda Kalıcıdır (1991) şiir kitaplarından bazılarıdır. Son dönemde şiirleri Gülten Akın-Toplu Şiirler adıyla yeniden yayınlanmıştır. 42. Gün adında bir anlatı kitabı da bulunan Gülten Akın düz yazılarını Şiiri Düzde Kuşatmak (1983) adlı kitapta toplamıştır. Kısa oyunları Türk Dili dergisinde yayınlanan Akın, Sığda adlı kitabı ile Türk Dil Kurumu 1965 Şiir Ödülü'nü, Maraş'ın ve Ökkeş'in Destanı ile TRT 1970 Sanat Ödülleri Yarışmasında Başarı Ödülü, Ağıtlar ve Türküler ile 1977'de Yeditepe Şiir Armağanı'nı kazandı. 1992'de Sedat Simavi Vakfı Ödülü'nü Memet Fuat ile paylaştı. Şiir kitaplarından ilk dördünün değerlendirmesi Asım Bezirci'nin On Şair On Şiir (1971) adlı incelemesindedir.

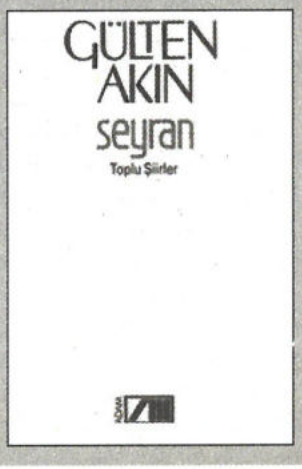

GÜNEY'DEN DUYURU

Şair ve şiir severler buluşuyor

21 Mart "Dünya Şiir Günü"...
20 Mart 2005 Pazar günü etkinlik hazırlıyoruz.
Bu etkinliği birlikte hazırlamak için siz de buluşalım diyorsanız...
Ayrıca şair ve şiir severlerin belirli periyodlarla
buluşmasını istiyorsanız, aşağıdaki tarih ve saatlerde
sizi de bekliyoruz.

BULUŞMA YERİ:
SEYR-Î MESEL Sanat Atölyesi
İstiklal Cad., İmam Adnan Sokak No: 5, Kat: 4
Beyoğlu - İstanbul
Tel.: 0212 - 244 80 46 · Fax: 0212 - 244 97 89

BULUŞMA TARİHLERİ:
16 Ocak 2005 Pazar, Saat 14.00 - 18.00 arası
06 Şubat 2005 Pazar, Saat 14.00 - 18.00 arası
27 Şubat 2005 Pazar, Saat 14.00 - 18.00 arası
13 Mart 2005 Pazar, Saat 14.00 - 18.00 arası

Şair ve şiir severlere çağrı

21 Mart **"Dünya Şiir Günü"**dür. **GÜNEY** dergisi olarak o dönemde **şair-okur-yayınevini buluşturacağımız bir etkinlik düşünüyoruz.**

GÜNEY dergisi ve şair / yazarlarından oluşan bir **GÜNEY Şiir İnisiyatifi** oluşturuyoruz. İnisiyatifin amaçlarından ilki 21 Mart "Dünya Şiir Günü"nde **geniş katılımlı bir etkinlik** hazırlamaktır. Toplumsal şiiri benimseyen şairlerimizin önerileri ve **katılımıyla** bu etkinlikte yer almalarını istiyoruz. **Yaklaşık üç saatlik olarak düşündüğümüz bu etkinlikte ilk etapta şunların yapılabileceğini öneriyoruz:**

- Etkinliğin temel mottosu: **"şiir sokağa çıkıyor"**.
- Etkinliğin açılışı: 10 dakikalık bir müzik dinletisi.
- **Panel:** Şairlerden oluşan panelistlerle **"kitle kültürü ve toplumcu şiirin durumu"** konusunu işleyen 50 dakikalık bir panel düzenlemek istiyoruz.
- Onur plaketi: Uzun yıllar şiire büyük emekler vermiş ve yeni kuşak şairlere örnek olan şairlerimize **onur plaketi** verilmesini istiyoruz.
- Şairlerin kendi sesinden şiirler: 50 dakika.
- Etkinliğin final bölümünde: 20 dakikalık şiir-müzik-tiyatro ve görselliğin birarada sergilendiği bir özel **şiir gösterimi.**
- Şiir kitapları imza saatleri: etkinliğin yapılacağı salonda imza saatleri düzenlenebilir.
- Ayrıca: Dünya şiir klasiklerinden Pablo, Nazım, Brecht gibi artık hayatta olmayan şairlerin, kısa biyografileriyle 20 dakikalık slayt sunumu yapılarak anılabileceğini düşünüyoruz.

Daha iyi bir etkinlik için öneri ve katkılarınızı bekliyoruz. Sanat-edebiyatla uğraşan kişi ve çevrelerin görüş ve önerilerini almaya önem veriyoruz.
Bu etkinlikte **katılımcı şair olarak yer almak** isteyenler bize başvurabilirler.

Şair ve şiir severler için e-mail irtibat adresimiz:
siirguney@yahoo.com

şiir notları şiirlere notlar

HASAN ERKUL

Güney Dergisi'ne, çok sayıda şiir ve şiir olmaya yolunda ürünler ulaşıyor. Bu sayımız hazırlanırken bize ulaşan bu ürünlerin bazı yazarlarının isimlerini yanda okuyacaksınız. Bize gelen şiirler hakkında bilgi vermiş olmakla birlikte, şiire duyulan hevesi özendirmiş olacağımızı düşünüyorum.

Bu sayımızla birlikte, yayınladığımız şiirlerde biçimsel özendirmeyle yetinmeyip, olanaklarımız elverdiği oranda gelen ürünlerin bazılarına ilişkin görüş ve değerlendirmelerimi yapacağım. Bu eleştirel yaklaşımların öznel olacağı aşikardır. Bu tür bir aşikarlık 'şiirin ilk yazanı'na ağır gelebilir, 'dizeler'inden ve 'kurgu'sundan vazgeçemez; acıyı ve ağır halleri anlatan biri ise, böyle bir aşikarlığın eleştirel değerini ölçmek yerine kızabilir, küçümseyebilir...

Söz konusu yaratmak/kurmak ve sanat olunca, bu durumları 'hoş' görüp saymalıyız. Şiir konusunda beğenin çok farklı ve oldukça kişisel bir yaklaşımı içerdiğinin farkındayız. Buna rağmen şiirlerin kurgusuna, içeriğine vb. değerlendirmeler yapmak mümkündür.

Beylik bir tekrarı belirtmekte yarar var: Sanatsal olan şey, yalnızca 'öz'den ibaret değildir. Öz ile biçimin toplamı içeriğe eşit sayılsa ve içeriğe ilişkin belli bir kıvam yakalansa da, şiir üreticisi açısından önemli olan kendi ürünüyle eleştirel temelde kurduğu genel yakınlıktır. Zaten bu yakınlık sayesinde ve sonucunda ürünler, hem üretenine ait olur hem de anonimleşebilir...

GÜNEY'e gelen şiirlerin tümünü elbette ki okuyoruz. Bunlardan bazılarına ilişkin kısa notlarımız şöyle:

- **Eray Korkmazer'in** "Uykucu" adlı şiirinden bazı dizeler şöyle:

"Tarihin ağırlığından olsa gerek / Yastığımla olan sıkı dostluğum / Kamp kurmuş kanın ve çeliğin / Karanlık soğuğu gözkapaklarıma / Gizli bahçedir oysa cennet gözlerimin arkasında / Mutluluk müebbede mahkum / Göz değmesin diye göz bebeklerime / Egemen oldu korku güneşin asi bakışlarına / Emziririm bu yüzden onları yalnızlığın göğsünde / Ki saklı dururlar hep karanlığın gölgesinde"

Eray Korkmazer, ilk iki dize yerine bu şiire *"yastığımla sıkı dostluğum olsa tarihin ağırlığından"* şeklinde başlasa sonraki sekiz satırdaki öğeleri daha kolay ayıklayarak *"göz değmesin diye gözbebeklerime / bakışlarım yalnızlığın göğsünü emer"* dizeleriyle şiirini bitirmeyi yeğleyebilirdi. Böylece 'uykucu'nun ne oranda uyumadığı ve insanı en çok yıpratan duygulardan biri olan korku duygusunun aslında basitliğini sezmiş olurduk.

- **H. Habib Taşkın,** 2004 yılının Temmuz ve Ağustos aylarında yazdığı iki şiirinde arayış ve öfke var. Kendini bulması için yoğunlaşarak bulması lazım. Yoğunlaşarak uğraştığı taktirde şiirinde yazdığı gibi *"dünyaya kan kusturan bir avuç kırıntıya dersini vermek için"* şiirin gücünü kendisine katmış olur.

- **Mehmet Yıldırım,** Güney Dergisi'nin Temmuz 2004 sayısını okuduktan sonra Yılmaz Güney için bir şiir yazdığını belirtiyor mektubunda. İçten satırlarla yazmış. Şiirin tekrara dayanması yoruculuk etkisi yapıyor. Çok az bir değişiklikle birkaç satırını buraya alıyorum: *"sabahlar vardır / Yılmaz Güney'siz uyanırsın / sabahlar vardır / gözyaşlarına yoldaş olur bulutlar".*

- **Savaş Aslan,** Dört şiir yollamış. "Bir Süre Hep Böyle" adlı şiirine çalışması lazım. Şöyle başlamasını öneriyorum: *"mavi bir taş bulacaklar / gökyüzü sanacaklar / bir süre böyle hep / hiçbir şey olmayacak"*... Savaş Aslan şu dizeleriyle güçlü bir damar yakalıyor: *"bir süre hep böyle / cüzdanlarımız olacak / içinde et içinde adalet / içinde özgürlük içinde ekmek"*... Savaş Aslan'ın "Küresel Mecaz-ı Mürsel" adlı şiirinin ilk kıtası iyi, ama devamı üzerine çalışma gerektirir. "Sana şiirler" adlı şiirinin son üç dizesi yerine, sanki kendisi şiirin içinde değilmiş gibi güçlü bir dize geçirmeli.

- **Hasan Koç,** Kocaeli cezaevinden üç şiir yollamış. Kendisine has bir yol tutmuş, bu yolu geliştirmeli. Hala cezaevindeyse, volta atarken şiirlerindeki fazla gelen eksikliği daha kolay keşfedeceğini düşünüyorum. *"safra ağzımın içini dinamitliyor / ve senin yüzündü buruşuk bir şaşkınlık"* ... *"arka cebinde / gırtlağına kadar dolu bir şırınga"* ... *"seç birini / gör kendini aynada!"* Bu dizeler insana şiddeti ve arayışı duyumsatıyor.

- **Sonay Er,** İstanbul Maltepe'den "Umuda"yı yollamış. Çok umutlu olduğu belli. Ancak şiir işini daha önemsemeli bence. *"ve insanlıklarımızı giymiştik / ve bu sabah her beden / çıplaklığını insanlığıyla örtmüştü"* dizelerinin dışındakilerini kendine ait değilmiş gibi üçüncü bir gözle bakarak yazsaydı daha yerinde olurdu.

- **Seyit Aslan,** İki şiir göndermiş. "Askeri Feryadı" ve "Şehrimizde Bir Cellat". Yazının başında belirttiğim üzere, özün ve fikrin doğru olması, güçlü olması

ne yazık ki yazdıklarımızı düzeyine çıkarmaya yetmeyebiliyor. Kuşkusuz toplumsal gerçekçilik işe 'öz'den başlar. Ama başlamak; olmak/tamamlamak anlamına gelmiyor. Bu yüzden Seyit Aslan "Şehrimizde Bir Cellat"ı yeniden-yeniden gözden geçirmeli.

- **Nihat Çapraz,** Hakkari'den iki şiir ile bir hikaye göndermiş. Hikayesi ile şiir birbirini kıskanır gibi. Bu iki alan birbirine benzemez. Şiir alanından her heveskar bunun ne demek olduğunu daha iyi fark eder. Şiir, edebiyatın diğer alanlarıyla 'sevişmek'ten hoşlanmaz, kendisini 'aldatılmış' hisseder. Bu yüzden Nihat Çapraz'ın *"korku bir elbisedir / giy dediklerinde / kan kokardı elleri"* dizelerine gönderme yaparak yazıyorum: *hikaye bir elbisedir / giy dediklerinde / şiir kokardı elleri...*

Son olarak: Şiir yazmayı ve yazmayı küçümsememeliyiz. Üzerine ciddiyetle eğilmeliyiz. Önyargılarımıza meydan okumak için yazmalıyız. Toplumsal adaleti ve eşitliği sağlamak için yazmalıyız. Yazarak ve şiir eliyle de yabancılaşmanın insan soyunun varlığını tehdit eden hallerini bir parça aşabiliriz...

Nasıl yarattığımız kadar, neleri yarattığımız da önemlidir. Dolayısıyla yazmak, bir isyandır; hayatı ve dünyayı değiştiren ve kuran, kendi kendiyle uğraşan bir eylemdir.

8 Aralık 2004

Güney'e şiirleri ulaşanlar:

• Alişan Karahan • Davut Tanrıkulu • Eray Korkmazer • Gönül Çetin • Hasan Koç • H. Habib Taşkın • Mehmet Ercan • Mehmet Yıldırım • Müslüm Aslan • Nihat Çapraz • Seyit Aslan • Sonay Er • Yaşar Aslan • A. Karabağ • Erol Nacar • Övünç Kaya Erdem • A. Dümrül • Hasan Erkul • Vedat Güven • Mehmet Söğüt • Sinan Tanrıverdi • Abdurrahman Şener • Hamdin Tutumlu • Eray Korkmazer • Savaş Aslan • Demet Sert • Mazlum Vesek • Gönül Çetin • Sonay Er • Ozan Öztepe • Zeynel Çok • Rahime Henden • Veysel Boğatepe • Erim solmaz • Ferda İlter • Abdullah Yıldız • Dewran Demir • Hüseyin Yüce

Ömrümün balistik raporu

VEYSEL BOĞATEPE

Eros'un uslanmaz çocuğu
Koştu geldi aşkın kaynağından
Ve döküldü,
Ana rahmine gürleyen sırat.

Lanetlenirken ana rahminde
Çarmıha gerildi havariler
Not düşüldü kısacık tarihim
Hiçbir şeyin yazgısı yokmuş
Alnım: Tabula Rasa. (*)

İlk kan benimle geldi
Usturada sınanırken göbeğim
Kana kan dedi babam
Aldı diyetini alnımın ortasından.

İlk dayağı babamdan yedim
Amcamdan öğrendim,
Polisten korkmayı,
Ve neye uzansam yasaktı
Hep bu yüzdendir
Zorbalardan nefret edişim.

Anayasa anamdı,
Hakim, babam
Savcı, üçüncü dereceden akrabam
Davacı, cümle alem
Sanık yine ben
Bilmem kaçıncı oturumunda
Çok kere yargılandım,
Aile mahkemelerinde.

Diyeceksiniz; ne değişti ki?
Yine verecek hesabım yok
O gün, bu gündür
Korkar oldum her şeyden
Yaşamak telaşı içinde
Nerden bilebilirdim ki?
Yanlış adreslere postalamışım
Ömrümün balistik raporunu.

(Tabula Rasa: Latince; temiz, yazılmamış tahta.)

Sinema notları

ANUŞ PAZARCIYAN

■ İYİLER...

Bir başyapıtın doğuşu...

Her sahnesi 17. yüzyıl Delft'inden bir Vermeer tablosu gibi bir film. İlk sahnelerle birlikte sinema salonundan 17. yüzyıl atmosferine taşındığınız bir film.

Tracy Chevalier'in aynı isimli romanından uyarlanmış. Griet (Scarlett Johansson) hizmetçi olarak Vermeer'in (Colin Firth) evinde çalışıyor. Kör babası eski bir seramik ustası. Okuma yazması yok, fakat resme eğilimli ve yetenekli. Işığın bir resimde ne kadar büyük bir rol oynadığını pratikte görüp, yalnızca tuvalin yerini biraz değiştirmekle ve kirli camları temizleyerek ışığın stüdyoya başka biçimde girmesini sağlamakla dönemin resim ustasına yön verecek kadar yetenekli.

Vermeer ondaki bu yeteneği kavrayacak kadar sanatçı, onu adım adım kendi sanatına çekiyor, en önemli işlerden birini, boyaları hazırlama görevini veriyor ona. Griet'in hizmetçi olarak girdiği Vermeer ailesi katolik ve kaotik bir aile. Griet ise Protestan. Kendini hem Vermeer'in meseni Van Ruijven'in (Tom Wilkinson) cinsel tacizine, hem de aslında sevdiği ustanın bütün film boyunca hiçbir zaman açık olmayan, hep ikircikli bırakılan yakınlaşma çabalarına karşı savunmak durumunda.

Lost in Translation'da büyük oyun çıkaran Scarlett Johansson olağanüstü güzel, inandırıcı oynuyor. Filmden Vermeer'in ünlü "İnci Küpeli Kız tablosunun modeli ancak o olmuş olabilir, bu başyapıt gerçekten de böyle oluşmuştur!" duygularıyla ayrılıyorsunuz.

Öykü, oyun, diyaloglar, bütün olarak film bu kadar inandırıcı.

The girl with a Pearl Earring
(İnci Küpeli Kız)
(İngiltere/Lüksemburg, 2003)

Yönetmen: Peter Webber
Oyuncular: Scarlett Johansson, Colin Firth, Tom Wilkinson
Kamera: Eduardo Serra
Kostüm: Dien van Stralen
Sanat Yönetmenliği: Ben van Os ve Cecile Heidman
(Film Kamera, Kostüm ve Sanat Yönetmenliği dallarında 2005 Oscar adayı)

Genesis

(Fransa, 2004)

Yapımcı: Alain Sarde
Yönetmenler:
Claude Nurisdany,
MariePerrennou
(Senaryo da onlara ait)
Kamera Partice Aubertel,
Cyril Tricot, Claude Nurisdany,
Marie Perrenou,
William Lubtchansky
Müzik: Bruno Coulais
Montaj: Marie-Josephe Yoyotte,
Pauline Casallis
Oyuncu: Sotugui Kouate

Yaşam üzerine ders filmi...

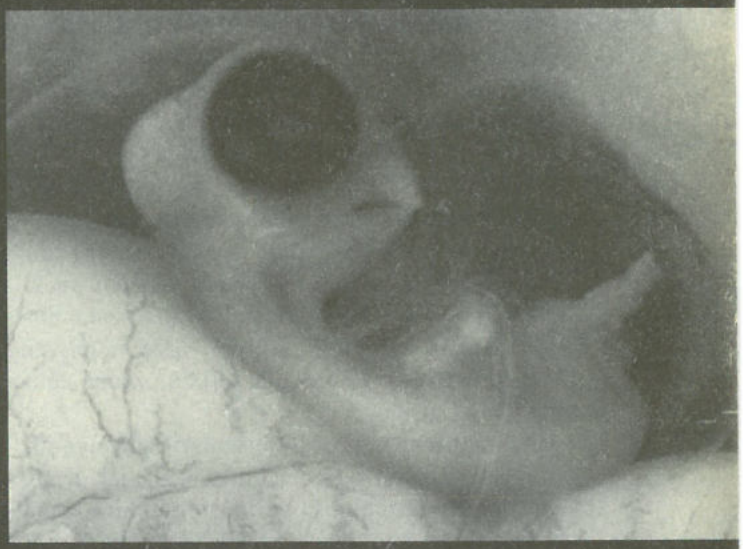

Mikrokosmos'u yaratan ekip bu kez hayatın öyküsünü ele almış. Bir Afrikalı şamanın önündeki bir kazan suyla anlattığı sürekli dönüşümün, akışın, değişimin, düzenle kaosun çatışmasının, her şeyin kaosa sonlu/sonsuz akışının, hayatın ölüme/ hayata ölüme... dönüşmesinin öyküsü bu.

Fotoğraflar yine Mikrokosmos'da olduğu gibi şaşırtıcı, hayran bırakıcı. Doğanın en büyük en ulaşılmaz estet, en büyük sanatçı olduğunun resimleri. Beni en fazla etkileyenler deniz atlarının sevişmesi ve insan karnında çekilmiş fötus resimleri oldu. Aslında okullarda ders olarak gösterilmesi gereken bir film. Mikrokosmos gibi. Araya anlatıcı olarak şaman sokulmasaydı belki daha iyi olurdu diye düşünüyorum. Bana bu yapmacık, eğreti geldi.

Bir eğitmen / eğitim filmi...

İnsancıl bir film. Küçük bir öykü. Klasik, düz bir anlatım. Mükemmel bir oyuncu kadrosu. 3000 çocuk içinden seçilmiş ilk kez oynayan, 21 çocuk.

İkinci Dünya Savaşı ertesi, Fransa'da, taşrada zor eğitilir erkek çocuklar için bir yatılı okul. Çocukların çoğu ailelerinin umut kestiği, yatılı okulla başlarından attığı çocuklar. Okul müdürü tam bir faşist düzen kurmuş. Eğitimden "aksiyon-reaksiyon" ilkesi temelinde, şiddete dayalı, cezalandırmaya dayalı öğretmeyi anlıyor. İşsiz müzisyen Clement Mathieu (Gerard Jugnot) bu ortama eğitmen olarak giriyor.

Les Choristes
(Mösyö Mathhieu'nün Çocukları)
(Fransa/İsviçre 2004)

Yapımcılar:
Jaques Perin, Arthur Cohn, Nicolas Mauvernay
Yönetmen (ve Senarist):
Christophe Barratier
Oyuncular: Gerard Jugnot, Francois Berleand, Kad Merad, Jean -Paul Bonnaire, Marie Bunel, Jaques Perin, Jean Baptiste Molnier (Pierre Morhange), Maxence Perin (Pepinot), Gregory Gatignol (Mondain), Thomas Blumenthal vd. (Corbin)
Müzik: Bruno Coulais

Onun eğitimden anladığı insanları aşağılayarak, kırarak, kişisizleştirerek sükûnet sağlamak değil. Genç, zaten horlanmış, kırılmış insanlara umut vererek, onların önüne bir hedef koyarak, cezalandırarak değil, başarı yaşatma yoluyla ödüllendirerek eğitmek onun yolu. Kendisinin de engellenmiş, yaşayamadığı güzellik olan müziği çocuklarla paylaşır Mösyö Mathieu. Filmde iki eğitim yaklaşımı, modeli karşı karşıya konur. Yaşanır, yaşatılır. Sonunda bütün zorluklara rağmen kazanan Mösyö Mathieu'dur, müziktir, korodur, yaşama sevincidir, umuttur, insanlıktır.

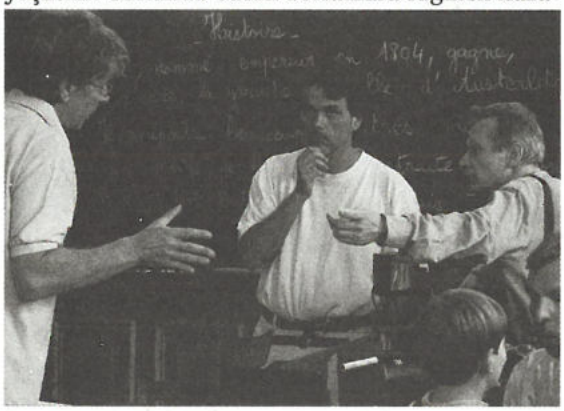

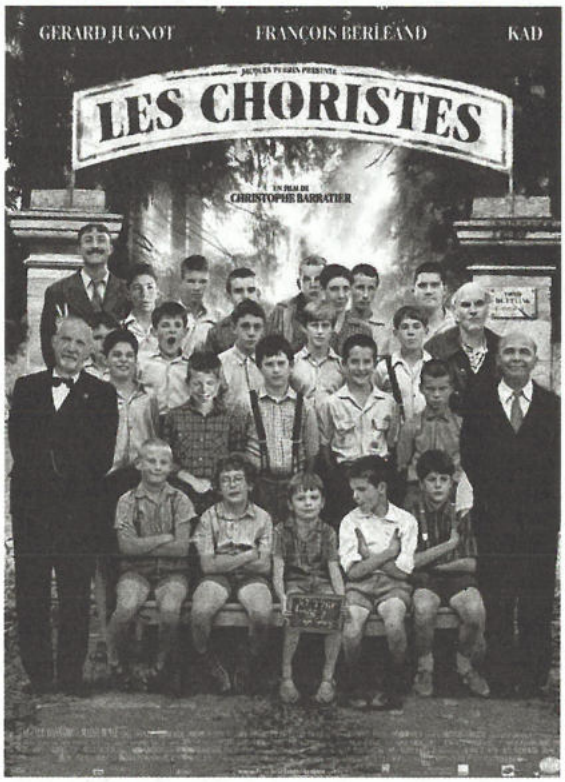

Fransa'da seyircinin bu filme tepkisi muhteşem oldu. Mösyö Mathieu Fransa'da en fazla seyirci çeken film oldu.

Böyle de olur dedirten bir film Mösyö Mathieu. İnsana umut ve sevinç veren bir film.

Bir Ken Loach Klasiği

Bu yılki Berlinale'nin yarışma bölümünde gösterilen son Ken Loach filmi "Yalnızca Bir Öpücük".

Bu kez ırkçı önyargılar nedeniyle imkânsız bir aşkı konu almış Ken Loach.

Görücü usulü, Pakistan'da yaşayan yeğeni Yasmin'le evliliği için söz kesilmiş, 9 hafta sonra evlenecek Pakistan göçmeni bir ana babanın tek oğlu Kasım ile, bir Katolik okulunda öğretmenlik yapan, evlenip ayrılmış – fakat kilisenin dolayısıyla tanrının gözünde hala evli- İrlandalı göçmen Roisin'in imkansız aşkı. Mekan İskoçya'nın başkenti Glasgow. Şimdi işsizlerle dolu bir proleter kent.

Bu aşk neden mi imkânsız?

Çünkü Pakistanlı göçmenler kendilerine yönelen ırkçılığa karşı kendilerini içlerine kapamışlar. Bir "gori" (beyaz) ile evlenmek olacak iş değil! Kasım'ın önündeki görünür seçenek ya aşkı, ya da ailesidir.

Çünkü Katolik kilisesi İrlandalı göçmenler içinde hâlâ etkindir ve Katolik okulunda öğretmenlik için "Katolik yaşam" önşarttır. Kilise nezdinde hâlâ evli olan bir genç kadının kocası olmayan bir erkekle yaşaması olacak iş değildir. Hele hele o Katolik değilse! Bırakalım Katolikliği Hristiyan bile değilse! Hele hele rengi bile değişik bir göçmense!

Ken Loach bütün filmlerinde olduğu gibi yine normal insanların, emekçilerin öyküsünü anlatıyor. Bu kez işçilerin ve işsizlerin biraz üstünde, küçük burjuvazinin alt kesiminde geçiyor anlattığı öykü. Her zaman olduğu gibi yine öyküsü anlatılanların doğal mekanları içindeki, nerede ise dokümanter hayatı resimlenen. Yer yer klişelere uygun anlattıkları. Fakat eğer hayatın kendisinden doğuyorsa bu klişeler, gerçekçi Ken Loach klişe anlatmayacak da ne yapacak? O filmdeki "kahramanları"na, onları hiç incitmeyen, hepsinin yanlışlarının da açıklamasını, anlaşılırlığını gösteren bir sevecenlikle yaklaşıyor. İster istemez seviyorsunuz insanları. "Öyle yapma" diye düşündüklerinizi bile seviyorsunuz.

Just a Kiss ırkçılığın salaklığını, onu doğuran toplumun sakatlıklarını iyi teşhir eden bir "ders filmi". Filmin girişinde Kasım'ın küçük kız kardeşi Tahara'nın okulda derste kendi kimliği konusunda yaptığı konuşma ırkçı aptallığa karşı bir çığlık. Yalnızca bunun için bile görülmeye değer Just a Kiss. İlginç olan tabii kimi sinema eleştirmenlerinin tam da bu "ders" filmi olma özelliğinden rahatsız olmaları. Çok "didaktik" buluyorlar Ken Loach'u. Bu eleştirinin kendisi eleştirenlerin

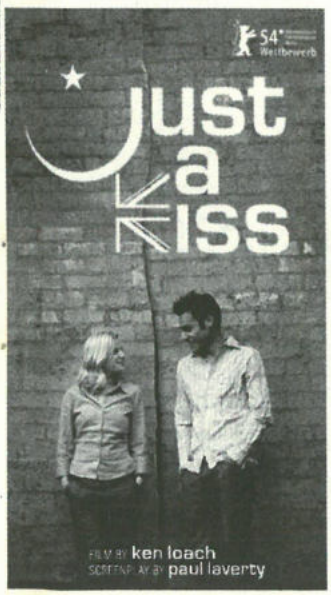

Just a Kiss
(İngiltere/Almanya /İtalya/ İspanya ortak yapımı, 2004)

Yönetmen:
Ken Loach

Oyuncular:
Kasım Han: Atta Yakub
Roisin Hanlon: Eva Birthistle
Sadia Han: Şamsad Aktar
Rukşana Han: Ghizala Avan
Tahara Han: Shabana Bakş
Amar: Paşa Bocarie
Papaz: Gerard Kelly

sinema anlayışını koyuyor ortaya.

Ken Loach söyleyecek sözü olan, sinemayı yaşadığı dünyaya müdahalenin bir aracı olarak kullanan, kendine sadık kalmış az sayıdaki yönetmenlerden biri. Sinema dili, anlatım vb. konularda sinemaya getirdiği bir yenilik vb. yok. Bütün filmlerinde güçlü bir senaryoya dayalı, yalın, düz, süssüz bir sinema dili kullanıyor. Bu anlamda yenilikçi değil, klasik bir sinemacı. Fakat içeriksiz veya

Yönetmen Ken Loach bir röportaj sırasında...

korkunç gerici görüşleri çok güzel bir dille anlatanlardan çok daha fazla seviyorum onu. Çünkü söyleyecek sözü var. Çünkü istisnasız her filmi dünyanın kötü haline isyan, daha güzel bir dünya için insanları düşündürmeye çalışan filmler. Bu anlamda bugünkü ortamda bu filmler sinemaya yeni soluk getiren filmler. Evet kimi yorumcuların dikkat çektiği ve yakındığı gibi "didaktik" bu filmler. Fakat kuru, sanatsız, estetik olmayan bir didaktizm değil Loach'inki. Her filmini öylece zevkle izleyebilirsiniz.

Loach'ın hangi filmi gelirse gelsin, gidin onun filmlerine mutlaka.

■ İKİRCİKLİLER...

Che'yi azizleştirmek...

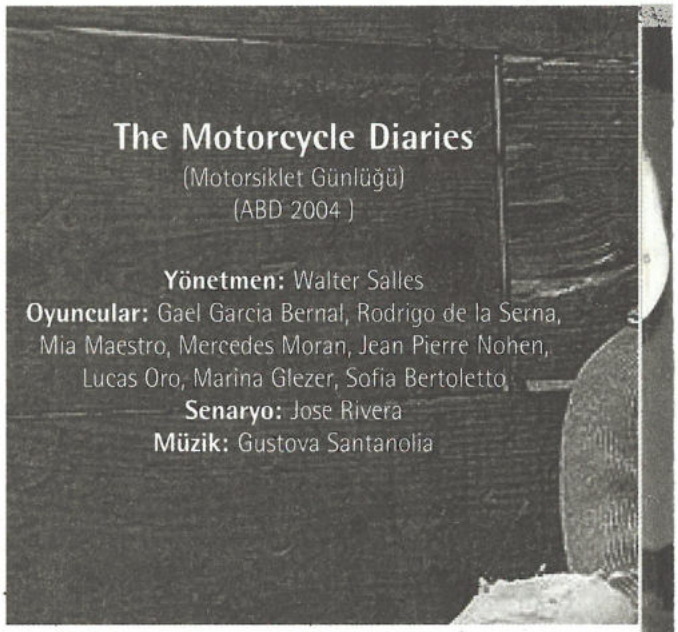

Walter Salles 1998 Berlin Film Festivali'nde en iyi film ve en iyi kadın oyuncu ödüllerini kazanan Central Station'u çeken Brezilyalı yönetmen.

Gael Garcia Bernal "Amores Perros", "Y Tu mama Tam bien"de göz dolduran, yolu açık, Hollywood'un "yakışıklı" genç boşluğunu doldurma adayı olan genç bir artist.

Jose Rivera iyi bir senaryo yazarı.

Öykü, bütün dünyada tanınan, emperyalizmin pop kültürünün parçası haline getirdiği, her yerde reşimleri dolu Latin Amerikalı enternasyonalist devrimci Che'nin gençliğindeki bir gezinin öyküsü. Yer yer onun bu gezi üzerine notlarına dayanan bir senaryosu var.

Yani iyi bir film yapmak için her şey var.

Genç Che. 24 Yaşında. Tıp fakültesi son sınıf öğrencisi.

Alberto Granado. Che'nin gençlik arkadaşı. 29 yaşında. Biyokimyacı.

1952 yılında bu iki genç motosikletle bir Latin Amerika turuna çıkıyorlar. Latin Amerika'yı "La Pederosa" (Her şeye kadir) ismini verdikleri motosikletleriyle yaptıkları bir seyahatte keşifin öyküsü anlatılan.

Film en uzun pasajlarında Latin Amerika'nın uçsuz bucaksız doğasına güzelleme adeta. Büyük bölümünde insansız doğal manzara filmi.

Film güya büyük enternasyonalist bir devrimcinin normal yakışıklı bir küçük burjuvadan çıkıp devrimciliğe gelişme sürecinin, siyasallaşmasının bir kesitini anlatıyor. Fakat bir inandırıcılığı yok. 23 yaşındaki Che hiçbir şeyden habersiz. 27 yaşındaki arkadaşı ile bütün seyahatinde aralarında geçen tek siyasi konuşma, tartışma yok.

Filmde Che'yi iki kez siyasallaşır gibi görüyoruz. Bir sahnede Maratgeui okuyor. Maratgeui iyi tanımayanlar için hiçbir şey söylemeyen bir sahne bu. Tanıyanlar için de "bayram değil seyran değil eniştem beni niye öptü" sorusunu sorduran bir sahne. Nerden çıktı şimdi bu kitap?

İkinci sahnede Che kendi doğum gününde ısrar üzerine yaptığı konuşmada bütün Latin Amerika'nın ortak davasından söz ediyor. Seyirci de aynı veba istasyonunda çalışan Katolik rahibeler ve diğer çalışanlar, bu arada Che'nin yol arkadaşı Al-

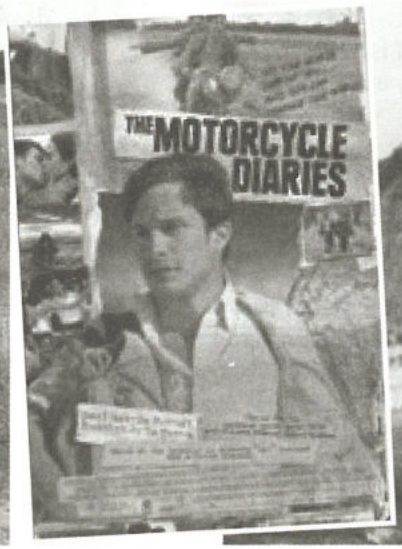

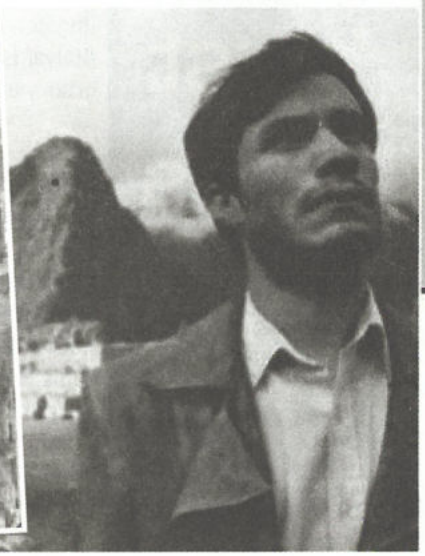

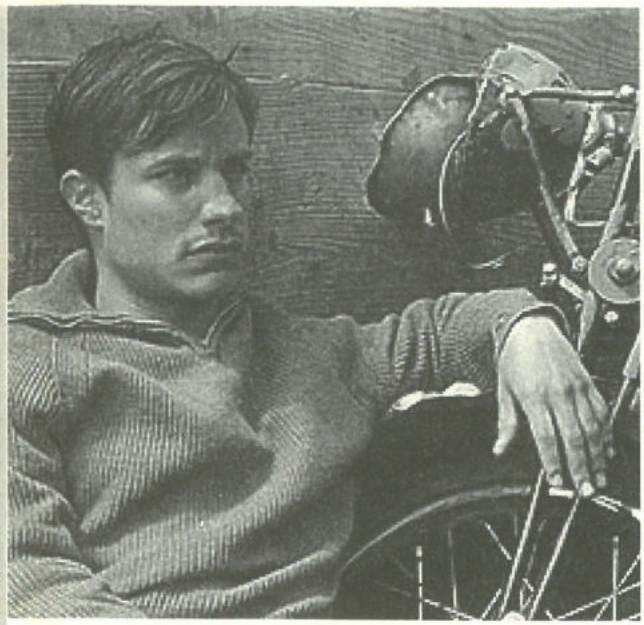

berto gibi, hayretle dinliyor bu konuşmayı. Aynı soru. Nerden çıktı şimdi bu konuşma?

Walter Salles, emperyalizmin Che'yi azizleştirerek ve poplaştırarak tehlikesiz hale getirme operasyonuna destek sunan bir film yapmış. Onun devrimciliğinin romantikliğini, ezilenlere, horlananlara, toplumdan dışlananlara duyulan insani acıma duygularının sonucu olduğunu anlatıyor film.

Kuşkusuz hiç yararsız değil. Bu film belki genç kuşaklardan birilerinin "Bu Che kimmiş?" diye meraklanmasına yarayabilir. İnsanların tartışmasına neden olabilir. Bu ölçüde de yararlı olur. Ve kuşkusuz görsel zenginliği, anlatımı ile ortalamanın üzerinde bir yol filmi. Fakat birçoklarının övdüğü kadar iyi bir film değil.

Bu konuyla, bu oyuncularla, çok daha iyisi olur. Olmamış.

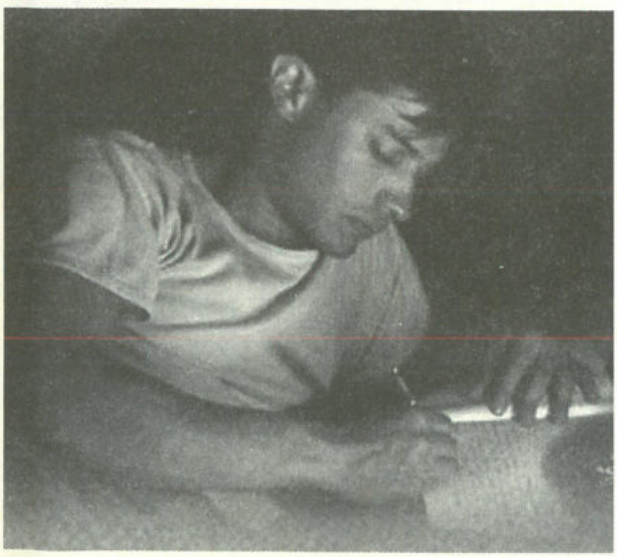

Tipik bir Spielberg masalı...

Yıllardan beri Paris'te hava alanında transit terminalinde yaşayan gerçek bir insanın gerçek bir öyküsü var. Bu öykü aslında insanlık açısından tam bir utanç öyküsü. Aslında bu öykü, bir insanın somutunda çok övülen bir çoklarınca demokrasinin beşiği ve yuvası olarak görülen kalkınmış batının, göçmenlere karşı nasıl ırkçı ve insanlık dışı davrandığının belgesel öyküsü.

Terminal
(ABD 2004)

Yönetmen:
Steven Spielberg
Oyuncular:
Tom Hanks, Catherine Zata-Jones,
Stanley Tucci, Diego Luna,
Barry Shabaka Henley, Zoe Saldana vd.

Spielberg bu öykünün sahibinden öykünün kullanım hakkını satın almış. Kendi masalı haline getirmiş anlatıyor.

Öykü onda sonuçta ABD'nin ne kadar sevecen ve demokrat olduğunun, sistem içinde takılıp kalmış insanların bile sonuçta insanlıklarını hatırladıklarının, sevginin, aşkın öyküsüne, romantik bir komediye dönüşüyor.

Kuşkusuz iyimserliği korumak iyi, fakat bu iyimserlik sistem savunması için kullanılınca kötü oluyor. Bu kötülük Spielberg gibi ustaca yapılınca bu kötülük artıyor.

Gerçekte 15 yılı aşkın süredir Paris'te Orly Havaalanı'nın transit salonu "evi" haline gelen İran vatandaşı, Spielberg'te hayali bir Doğu Avrupa ülkesinin vatandaşına, Orly Havaalanı da New York havaalanına dönüşmüş. Spielberg'in masalında Krakozya vatandaşı Viktor Navrovski (Tom Hanks) babasının vasiyetini yerine getirmek için (bir caz ustasından imza alacaktır!) New York hava alanına iner. Fakat uçuş sırasında Krakozya'da bir darbe olmuştur. Krakozya'da durumun ne olduğu belli değildir. ABD Krakozya ile diplomatik ilişkileri dondurur. Krakozya vatandaşlarının artık ABD'ye girmesi mümkün değildir. Fakat Navrovski'yi ülkesine geri göndermek de mümkün değildir. Çözüm Navrovski'nin hava alanının transit bölümünde yaşamasıdır. Bu arada transit salonunu terk edip ABD'ye illegal girmeye çalışması ha-

linde tutuklanacak, hava alanından hapishaneye taşınacak, hava alanının sorunu böylece çözülecektir. Hava alanının kariyerist yöneticisi Dixon'un (Stanley Tucci) istediği çözüm budur. Bu arada Navrovski'nin hava alanında çalışan iki göçmen arasındaki sevimli çöpçatanlığı, kendisinin evli bir erkekle ilişkisi olan güzel hostes Amelia'ya (C. Z. Jones) vurulması vb. masalın parçaları. Sonuçta tabii işler düzeliyor, Krakozya'da hayat normale, Viktor da sevgili vatanı Krakozya'ya dönüyor, tabii babasının vasiyetini, hava alanındaki şefin bürokratlığına karşı insanlıklarını hatırlayan polislerin yardımıyla yerine getirmiş olarak!

Böylece insanlık dışı bir yabancılar yasası rejiminin gerçek bir olaydan çıkarak teşhiri imkânı, güzel anlatılan bir masalla, ABD'nin övgüsü öyküsü içinde eritiliyor.

Bir Irving uyarlaması...

John Irving çok ve kolay okunan, en trajik olaylarda bile anlık komiği yakalayan ABDli çağdaş bir yazar. Romanlarının her biri adeta beni filme çekin diyen resimler, renkler, duygularla dolu. Şimdiye kadar bir dizi Irving romanı filmleştirildi de. GARP, Tanrının Eseri ve Şeytanın Katkısı, Hotel New Hampshire iyi filmlerdi de aynı zamanda. The door in the flor Irving'in "Bir yıllığına dul" isimli romanının filmleştirilmişi.

Ünlü bir yazar, Ted Cole (Jeff Birdges) ve güzel fakat sürekli hüzünlü eşi Marion'un (Kim Basinger) birbirlerine yabancılaşmalarının sonunda Marion'un Ted'i terk etmesinin öyküsü anlatılan. Yabancılaşmanın başlangıcı 16 ve 18 yaşlarında iki erkek çocuğun öldüğü, ana babanın yara almadan kurtulduğu araba kazası. Daha sonra ana babanın birbirlerini, kendi kendilerini suçlamaları, kadının içine kapanması geliyor. "Yapılan" yeni bir (bu kez kız) çocuk, mekan değiştirip deniz kıyısına göç etme de düzeltmiyor ilişkiyi. Kadın hep oğullarını anıyor, bekliyor. Erkek kendini içkiye vuruyor. Yazmayla, resim yapmayla ve başka kadınlarla geçici ilişkilerle geçiriyor hayatını. Bu arada kadının kabul etmediği kızına babalık yapmaya çalışıyor. Bir yaz işi arayan, yazar yanında staj yapmak isteyen tanıdık bir ailenin oğlu Eddie (John Foster) ölmüş ilişki içine yeni bir unsur olarak katılıyor. Eddie kadının ölen oğlu yaşındadır. Aynı okuldandır. İki oğlundan içine kapanık olanına benzemektedir. Genç kadına tutulur. İlk cinsel deneyimini yaşar onunla. Kadın yıllardan beri ilk kez yeniden yaşamaya başlar. Sonunda hem kocasını, hem sevgilisini, hem çocuğunu terk edip, yeni bir hayata sürüp gitme cesaretini bulur kendinde.

Filmin üç baş kişisini de canlandıranlar çok başarılı bir oyun sergiliyorlar. Diyaloglar tabii Irving diyalogları olarak normal Hollywood seviyesinin çok üzerinde.

Daha önceki Irving uyarlamaları kadar başarılı olmasa da, keyifle izlenebilen bir film.

The door in the flor
(ABD 2004)

Yönetmen:
Tod Williams
Oyuncular:
Jeff Bridges,
Kim Basinger,
John Foster,
Elle Faning,
Mimi Rogers vd.

■ EH İŞTE YA DA OLMASA DA OLURLAR

Tarih revizyonizmi

Tarih revizyonizmi nihai sonucuna vardı. Alman sineması Hitler'in son on gününü onun bir hayranı olan özel sekreterinin gözlüğünden ve Nazi imparatorluğunun propaganda şefi Göbbels'in anılarından yola çıkarak anlatarak, artık Almanların kendi tarihlerine bütünüyle sahip çıktıklarını gösterdi. Film Almanya'da son yılların en fazla seyirci toplayan en pahalı yapımlarından biri. Film daha gösterime girmeden büyük bir medyal kampanya ile tanıtıldı, reklamı yapıldı. Bir çok sinemacı, aydın, yazar filme sahip çıktı; bu filmle nihayet Nazi imparatorluğunun gerçek yüzünün gösterildiğini söyledi. Kimileri bu filmin bir tarih ders filmi olarak okullarda gösterilmesi önerisini getirecek kadar ileri gitti. Bu öneri pratiğe geçirilecek de!

Film, önce film sanatı açısından ele alındığında hiçbir özelliği olmayan, basit, düz klasik anlatımlı bir televizyon filmi. Yer yer en basit yapımlarda bile biraz özen gösterildiğinde önlenecek hatalarla dolu. Örneğin bir kaç sahnede açıkça mikrofon kadrajın üstünden kareye giriyor, görünüyor. Vb.

Neyin, nasıl anlatıldığına gelince: Film Nazi imparatorluğunun çöküşünün son on gününü, esas olarak Hitler'in en yakın insanları ile birlikte geçirdiği yeraltı sığınağı perspektifinden anlatıyor. Film yapımcıları bu filmi adeta dokümanter, gerçeği olduğu gibi yansıtan bir film olma iddiasında yapmışlar. Sığınak dışındaki sahneler gerçekte dolgu sahneleri. "Düşman"ın, en başta da "Rus"un Almanya'nın başkentini yakın mesafeden toplarla nasıl dövdüğünü, çok üstün "düşman"a karşı, çocuk yaşta ve fakat inanmış Almanların nasıl direndiklerini, son ana kadar kendi içlerinden hainlere karşı da nasıl savaştıklarını vb. gösteriyor. Filmi tek başına ele aldığınızda varacağınız sonuç Almanların çok büyük haksızlığa uğradığı sonucudur. Son on günün hiç öncesiz seçimi bile aslında, gerçek faillerin kurban olarak gösterilmesine, zavallılaştırılmasına yarıyor.

Bunkerde ise gerçeklerden tamamen kopmuş bir manyak ve o manyağa karşı gerçekleri söyleme cesaretini kendilerinde bulamayan, kendini içkiye ve sefahata verip son günlerini tamamlamaya çalışan generaller var. Sonuçta bir tek Nazi var, manyak Hitler! Göbbels ve karısı gibi az sayıda müritleri var. Bir de oportunist zavallılar var. Suçlu, sorumlu tek başına manyak Hitler. O da zaten yiğitçe suçunun cezasını çekip intihar ediyor, mesele çözülüyor!

Bruno Ganz'ın Hitleri çok övülüyor. Bruno Ganz gerçekten iyi oyuncu. İyi, inandırıcı oynuyor. Fakat oynadığı bir klişe Hitler karikatürü. Traji ko-

Der Untergang
(Batış)
(Almanya 2004)

Yönetmen: Oliver Hirschbiegel
Oyuncular:
Bruno Ganz, Alexandra Maria Lara,
Juliane Köhler, Corinna Harfouch

mik bir figür. Hitler gerçekle tüm bağlarını koparmış, yalnız, zavallı bir manyak! Cezai ehliyeti olmayan bir caniyi canlandırıyor Bruno Ganz! Hitlere acıyorsunuz neredeyse! Başarıysa bu Bruno Ganz başarılı bir oyun çıkarıyor.

Film bu yıl Almanya'da en çok izlenen film, Alman filmleri içinde tarihte en fazla izlenen film! Bu medyal kampanyanın olduğu kadar, Almanların tüm tarihleri ile barışmak isteklerinin de bir sonucu olsa gerek. Filme bu yıl Bambi ödüllerinde, "En İyi Alman Filmi" ödülü verildi. Helmut Kohl ödül töreninde gerekçelendirme konuşmasını yaptı, filmi yapanlara Alman tarihinin anlaşılması konusunda yaptıkları katkılar nedeniyle teşekkür etti. Bu bile aslında filmin işlevi konusunda yeter bilgi veren bir tavırdır.

Yeni bir şey yok!

Öldürmek için yetiştirilmiş, fakat bir eylemde hafızasını kaybeden ve "firma"sının ortadan kaldırmaya çalıştığı, kimliğini-benliğini arayan ajan "Jason Bourne" bıraktığımız yerden, iki yıl ve dört bin kilometre ötede (Yunanistan'da yardımcısı/sevgilisinin kollarında bırakmıştık kendini; şimdi Hindistan'ın Goa'sında rastlıyoruz) kimliğini /benliğini aramaya devam ediyor. İzini buluyorlar. Tanık olduğu eylemi hatırlaması bizzat "firma"da, ama yalnızca orda değil Rusya'nın yeni efendilerinde de büyük zararlara yol açabilecektir. Onun için temizlenmesi gerektir. Fakat onu öldürmeye gelen Rus ajanı yalnızca sevgilisini öldürür. Jason Bourne benliğinin/ kimliğinin yanında şimdi sevgilisinin de intikamı peşinde Hindistan-İtalya-Berlin-Moskova seyahatine çıkar. Bastığı yerde ot bitmez! Dünyanın tüm gizli teşkilatları peşindedir. Ama o yenilmez özel ajandır.

Birinci Bourne filminin en ilginç sahneleri kuşkusuz Paris'teki bir otomobil kovalamaca sahneleri idi. İkincinin yeniliği bu kez otomobil kovalamacanın Moskova mekânına taşınmış olması. Bir de marka değişmiş tabii.

Hızlı bir Hollywood ajan filmi. Yeni bir şey yok. Klişe işliyor.

The Bourne Supremacy
(Bourne Komplosu)
(ABD 2004)

Yönetmen: Paul Greengrass
Oyuncular: Matt Damon, Franka Potente, Brian Cox, Joan Allen, Julia Stiles

Beş sahnede bir evlilik öyküsü!

Sinemayı iyi bilen bir yönetmen Ozon. Bu kez bir kadın-erkek ilişkisini anlatıyor; beş sahnede, sondan başa doğru.

Marion ve Gil'in öyküsü anlattığı. Herhangi bir başka çiftin de olabilir. Aynı iş yerinin değişik bölümlerinde çalışan iki insanın iyice yabancılaşma ve ayrılma ile biten ilişki öyküsü. Aslında suçlu filan yok.

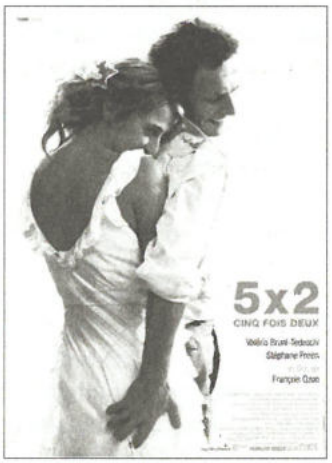

5x2
(Fransa 2004)

Yönetmen:
Francois Ozon
(Senaryo ve
öykü de ona ait)

Oyuncular:
V. Bruni Tadeschi,
Stephane Freiss,
Geraldine Pailhas vd.

1. Sahne /öykü: Ayrılık. Boşanma mahkemesi. Hakim monoton bir sesle kararı okuyor. Anlaşarak ayrılıyor çift. Kamera yüzlere kilitlendiğinde kadın ve erkeğin kendi dünyalarında olduklarını görüyoruz. İkisi de üzgün, fakat ikisi de sonlamak yanlısı. Sonra bir otel odasında son bir sevişme/aslında erkeğin kadını zorla elde etmesini, artık birbirlerine söyleyecek sözleri kalmamış olduğunu görüyoruz. Tek ortaklıkları çocukları.

2. Sahne/öykü: Erkek evde çocuğuna yemek yediriyor. Anne işten eve geliyor. Mutlu bir aile ilk bakışta. Fakat alttan alta bir gerginlik fark ediliyor. Misafir bekliyorlar: Erkeğin homoseksüel ağabeyi ve onun son sevgilisi. Anne süslendikten sonra çocuğu uyutuyor. Gil duşunu alıyor. Sonra önce beklenen misafirlerden ağabey yalnız geliyor. Sevgili geç geliyor. Yemekte sadakat üzerine bir tartışma başlıyor. Homoseksüel çift sadakatin, kıskançlığın vb. yanlış olduğunu savunuyorlar. Aslında kendi durumlarının teorisini yapıyorlar. Marion karşı çıkıyor. Ağabeyin aslında hiçbir çiftin birbirine karşı sadık olamayacağını söyleyip, somut olarak kardeşi ile Marion'un durumunu sorduğunda, Gil kendisinin Marion'un bilgisi dahilinde ve onun gözü önünde ona da danışarak yaşadığı bir grup seksi deneyimini anlatıyor. Marion gözü yaşlı, kırılmış dinliyor. Misafirler gittikten sonra mutfak temizliğinde gündelik hayatta

uyumsuzluklar görülüyor.Yatakta da istekler değişik. Aslında mutlu aile yalnızca bir görüntüdür.

3. Sahne/Öykü: Doğum. Yabancılaşmanın açık başlangıcı. Kadını yalnız başına hastanede görüyoruz. Bir anormallik vardır. Doğumun erkene alınması gerekmektedir. Telefon görüşmesi. Erkek rahatsızlık ve panik içinde dinler. Geliyorum der. Bu arada işinde kimi dökümanları tamamlar. Yemek yer. Geliyorum dedikten üç saat sonra varır hastaneye. Kadının yanına gitmez yine de. Aramaz da, telefonu kapalıdır. Kadının annesi oradır. Sonra babası da gelir. Her ikisine de geleceğini söyler ve kadının yanına gitmez. Otomobilde oturur yalnız başına bekler. Sonunda telefon eder. Bu arada küvezdeki çocuğunu gördüğünde bunun kendi çocukları olup olmadığını sorar. İstediği bir başka çocuktur. Ya da istememektedir aslında.

4. Sahne/Öykü: Evlilik-Düğün. Neşeli coşkulu bir evlilik, ve sonra neşeli, coşkulu bir düğün. Birbirini sevdikleri her hallerinden belli olan bir kadın ve erkek. Düğün nihayet bitip misafirler gittiklerinde, genç çift odasına çıktığında, erkek yorgunluk ve içkiden bitkindir. Biraz oynaştıktan sonra kadın banyoya soyunmaya gider. Çıkıp geldiğinde erkek uyumuştur. Kadın giyinip dışarı çıkar. Coşkundur. Sevgi aramaktadır. Sevgilisi uyumaktadır. Kendi kendine otururken, yabancı bir erkek peydahlanır yanında. Kısa bir tanışma konuşmasından sonra sigara ikram eder. Otelde kalan, gürültüden uyuyamayan bir Amerikalıdır. Kadın da uyuyamamaktadır. Bakışırlar. Olacakları engellemek için kadın özür diler, kalkar. Fakat erkek ısrarla, biraz da kaba güçle kadını alıkoyar. Sevişmeye başlarlar. Sonraki sahnede kadını koşarak odasına giderken görürüz. Panik içindedir adeta. Kocası uyumaktadır. Ona sarılarak, seni seviyorum, seni seviyorumla uyur.

5. Sahne/Öykü: Tanışma. Aşık olma. Gil 4 yıllık sevgilisi ile Capri'de bir otelde tatildedir. Görünürde mutlu bir çifttir, fakat gerçekte ayrı dünyalardır ikisi de. Bir gün sonra Marion gelir aynı otele. Aslında bir kadın arkadaşı ile Asya seyahati planlamıştır. Fakat arkadaşı son anda vazgeçtiğinden Capri'ye gelmiştir. 4 ay önce Sicilyalı sevgilisinden ayrılmıştır. Yalnızdır. Olması gereken olur. Gil ve Marion birlikte gün batımında güneşe doğru yüzerlerken kapanır sahne. Film biter.

İyi anlatılmış, iyi oynanmış küçük bir öykü Ozon'un yeni filmi. Herhangi bir olağanüstü özelliği filan yok. Eğer sorun burjuva ilişkilerinin sorgulanması ise, bunun çok daha radikalleri, iyileri çoktan yapıldı. Örneğin Bergman'ın "Bir evlilikten sahneler" filmi geliyor aklıma. Ya da Chabrol filmleri geliyor. Aşk filmi deseniz, o da değil. Belki erkek ve kadınların birlikte yaşamasının imkansızlığının filmi mi? Ama o da değil, çünkü homoseksüel ilişkide de mutluluk yok, ya da geçici. Belki de yalnızca güzel bir film yapmak istemiştir Ozon. Herhalde bu gerçeğe en yakın olan ihtimaldir.

Olmasa da olur.

Bu arada bir dernek ya da kulüp kurulsa, "Sinemada popcorna hayır kulübü" ilk üyesi ben olurum!! Bu kulüp aynı zamanda film başladıktan sonra içeri girmeyi de engelleme yönünde işler yapmalı bence. Bu kurallara uymayan evinde kalsın bence. Sinemaya gitmesin. Nasıl olsa bütün filmlerin videosu kısa sürede çıkıyor.

Hollywood usulü bir yeniden yapım

Hollywood'un önemli branşlarından biri "remake"lerdir. Başarılı olan filmlerin bir süre sonra "yeniden yapım"ı yani. Tabii bu yeniden yapımlar çoğunlukla temel temanın alınıp, ufak tefek değişikliğe uğratılması biçiminde olur. Yabancı filmlerde bu değişiklik, konunun ABD'ye taşınması, ABD'ye uyarlanması, bu arada tabii gerçek anlamda Hollywood kalıplarına dökülmesi biçiminde olur.

"Shall we dance" 1996'da çekilmiş bir Japon filmiydi. Yönetmeni Masayuki Suo adını batıda duyuran film oldu Shall we dance.

Shall we dance?
(Dans edelim mi?)
(ABD 2004)

Yönetmen: Peter Chelson
Oyuncular: Richard Gere, Jeniffer Lopez, Susan Sarandon, Stanley Tucci, Richard Jenkins vd.

Anlatılan Japonya'da evli bir kızı ve görünürde mutlu, örnek bir aile hayatı olan, şehir dışında bir evi olan, bir büroda çalışan "ortalama vatandaş" Shoei Sugiyama'nın öyküsü idi. Evden işe, işten eve, arada bir arkadaşlarıyla meyhane, tek düze hayatın boşluğu, bir şeyler arama, bürodan eve giderken bir dans stüdyosunun penceresinde görülen gizemli, güzel bir genç kadın, dansın bir tutku olarak keşfi, yabancı insanlar arasında vücud, ten kontağını dışlayan bir kültürde dans olayı, bunun zorlukları, Sugiyama'nın dans tutkusunun aile, çevre bağlamında getirdiği zorluklar vb. sevecen bir dille ve çok iyi dans eden insanlar üzerinden anlatılıyordu. Film yabancı bir kültürü tanıma açısından da zengin bir filmdi.

Şimdi Amerikan shall we dance'ında aynı öykü Amerika'nın Chicago kentine taşınmış. Başarılı, yetişmiş iki çocuğa sahip, mutlu aile babası avukat John Clark'ın (Richard Gere)öyküsü anlatılıyor bu kez. Jenifer Lopez camdaki genç, gizemli, güzel kız. Orijinalin çekiciliği, "yabancılığı"nın gizemliliği yok yeniden yapımda. Orijinal shal we dance yeni bir soluktu. Yeniden yapımı sıradan, güzel oyuncuları sayesinde keyifle izlenen, fakat sonra unutabileceğiniz tipik sıradan bir Hollywood filmi.

Richard Gere, "Chicago"da kötü bir danscı olduğunu göstermişti. Dans tutkunluğu onun somutunda inandırıcı olmuyor.

Başka bir yeniden yapım

1962'de John Frankenheimer'in çektiği filmin yeni yapımı. O zamanlar soğuk savaşa uygun olarak komünistler ABD'yi ele geçirmek için Kore savaşında esir aldıkları Amerikalı askerlerin beynini yıkayıp, "uyuyan ajanlar" olarak ABD'ye gönderiyor, tabii son anda bu büyük komplo önleniyordu. Şimdi komünistlerin yerini (Komünizm herhalde artık Hollywood için onca tehlikeli görülmüyor olsa gerek) bir savaş tekeli almış.

Bu savaş tekeli 1991'deki Birinci Körfez Savaşı sırasında bir grup ABD askerini sanki bir pusuya düşmüş ve kahramanca direnmiş göstererek, onların beyinlerine çip yerleştiriyor. Bu çipler sayesinde bu kişiler istenildiği anda verilen emirleri yerine getiren birer robot oluyorlar. Fakat bu işi yapanlar bilinçaltını ve ABD ordusundaki arkadaşlığı(!!!) hesaba katmıyorlar. Kabuslarda bu çipli kişiler gerçeği görüyorlar.

Çiplilerden biri, Raymond Shaw (Liew Schreiber) Mançurya Sanayi Şirketi isimli savaş tekeli tarafından ABD başkanlığına getirilmek isteniyor. Oyunun gerisinde bu askerin iktidar delisi annesi de (Meryl Streep) var.

Raymond'la birlikte Körfez Savaşı'nda yer alan ve onun kumandanı olan binbaşı Bennett Marco (Denzel Washington) başlangıçta fazla ciddiye almadığı karabasanlarını, bir üçüncü askerle karşılaştığında, onun da aynı karabasanları yaşadığını öğrendiğinde, ciddiye alıp peşini izlemeye başlıyor. Ve adım adım komployu açığa çıkarıyor.

The Mandchurian Candidate
(Mançurya Adayı)
(ABD 2004)

Yönetmen: Jonathan Demme
Oyuncular: Denzel Washington, Meryl Streep, Liev Schreiber, Jon Voight, Kimberley Elise, Jeffrey Wright

Oyuncuların her biri ortalama Hollywood oyunlarını oynuyor.

Tek özellik olarak belki Alman Tiyatro sanatçısı Bruno Ganz'ın da filmde rol almış olması gösterilebilir. Anlaşılan Hitler rolü onun için Hollywood'un da kapısını aralamış.

Gördükten sonra unutulabilir bir film.

Görmeseniz de olur.

Alaturka Uzay Macerası

G.O.R.A. büyük bir tanıtım kampanyasıyla piyasaya giren ve ilk iki hafta içinde en fazla izlenen Türk Filmi rekorunu kıran film. İlk iki hafta 457 salonda gösterilen G.O.R.A'yı 2,5 milyon kişi izlemişti. Yurtdışında da bir çok ülkede gösterime giren G.O.R.A'nın orda da en azından Türkiye kökenliler içinde izlenim rekoru kırması beklenmelidir. Çünkü yurtdışında da izlenen Türk medyasında G.O.R.A reklamından geçilmiyor.

G.O.R.A herhalde sadece seyirci rekoru kırması bağlamında değil, üzerine en çok yazılıp çizilen filmlerden biri olmasıyla da anılacak ilerde. Yazanlar yalnızca sinemacılar değil. Bir dizi köşe yazarı da katılıyor G.O.R.A geyiğine.

G.O.R.A aslında bir film olmaktan çok, bir sosyolojik vaka olarak ele alınmalı bence. Anda Türkiye'de komedi'den ne anlaşıldığını, neyin komik bulunduğunu gösterir, Türkiye toplumunun içinde bulunulan andaki durumunu gösterir bir sosyolojik vaka. Filmi beğenenler ve övenlerin öne çıkardıkları iki nokta var: G.O.R.A Türkiye'de de Uzay filmi yapabilecek bir tekniğe sahip olduğumuzu göstermiş! Ve de "çok güldük canım!"...

Gerçekten de sinema gülmekten, bağıra çağıra gülmekten yorulan insanlarla doluydu benim gittiğim seansta. Ben de güldüm yer yer. Bizim normal trafikte kullandığımız kavramların Türkçe dilinde uzay aracına uygulanmasına güldüm örneğin. "Biraz sağa çekiyor galiba!" Eğer başarı seyirciyi güldürmekle ölçülecekse, G.O.R.A çok başarılı bir film. İnsanlarımız ne kadar seviyesiz ve banal olursa olsun, belden aşağı "espri"lere ve cinsel kavramların alt alta dizildiği küfürlere alıştırılmış. Televizyonların RTÜK korkusundan söyleyemediklerini özleyenler, GORA gibi filmlerde aradığını buluyor. CMYMZ başarılı bir pazarcı! Kendinden ne beklendiğini biliyor ve ona uygun cevabı veriyor.

Herkes bildiği için –bilmeyenler de nasıl olsa bir türlü öğreneceği için– filmin konusu üzerinde durmayı gereksiz görüyorum.

Film bir dizi uzay (Yıldız Savaşları) ve bilim kurgu filminden (Matrix, 5. Element) bu arada kungfu filmlerinden figürleri, hatta bazı bütün sahneleri alıp Türk figürlerini bunlara yerleştirip güya bu filmlerle gırgır geçen, bunu yaparken yer yer Yeşilçam sinemasına nostaljik göndermelerde bulunan bir film. Parodisini yaptığı filmlerle teknik açıdan da aşık atma isteği gösteriyor kendini yer yer. Film Türk seyircisi için "iyi"dir. Onun alıştırılmış olduğu espri anlayışının fakat dış pazarda (Türkler dışında) ilginçlik dışında, egzotiklik dışında bir çekiciliği olacağını sanmıyorum. Örneğin Matrix'ten arak sahnede Nero/Yılmaz'ın bilincinin gücüyle havalanıp uçtuğunda, düşmanlarına baş parmağını işaret parmağı ile orta parmağının arasına sokup nah yapmasına herhalde bizden başka gülen olmaz. Ya da Ceku'nun Türk filmlerine neden ağladığını Yeşilçam'ı bilmeyenler bilmez vb. vb.

Sonuçta CMYLMZ kendi seyircisine bir film yapmış. Uzunca bir CMYLMZ programı izlemek isteyenler için iyi bir film.

Yoksa unutabilirsiniz.

G.O.R.A.
(Türkiye 2004)

Yönetmen: Ömer Faruk Sorak
Senaryo: Cem Yılmaz
Oyuncular: Cem Yılmaz, Özge Özberk, Ozan Güven, Şafak Sezer, Rasim Öztekin, Özkan Uğur, İdil Fırat, Erdal Tosun, Cezmi Baskın vd.

MERAY ÜLGEN

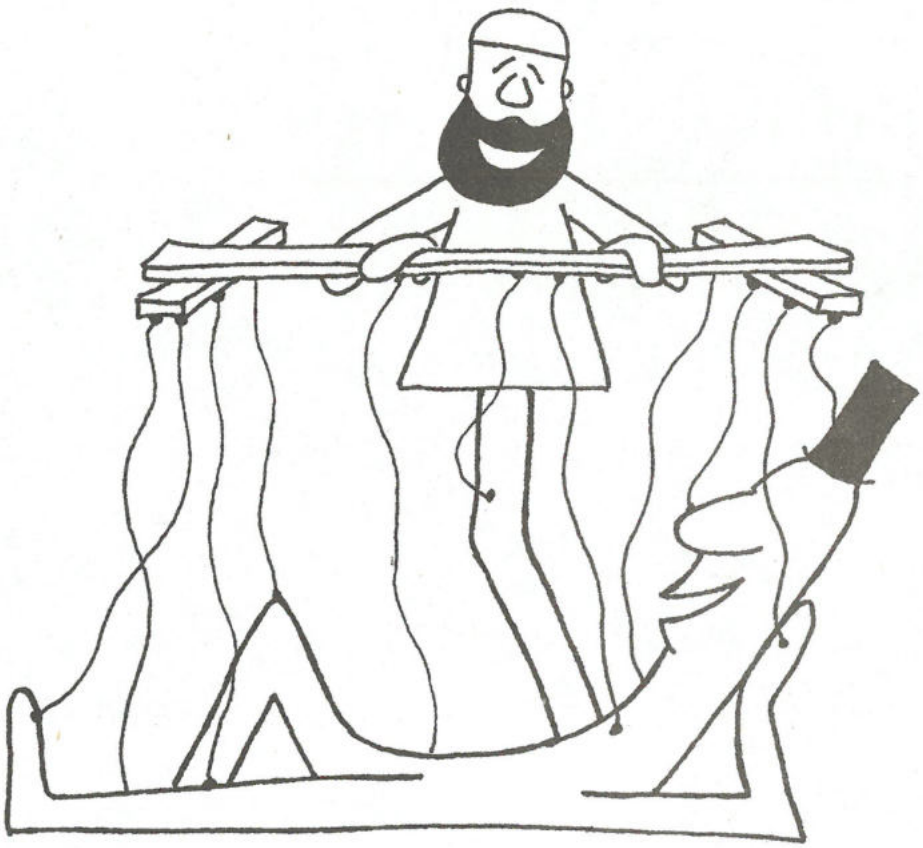

Meray 2004

GÜNEY

Kültür Sanat Edebiyat Dergisi

"Sorunun esası şudur: Ya devrim yolunu seçeceğiz... ya da, bu düzenin baskılarına, haksızlıklarına boğun eğerek, şu ya da bu biçimde teslim olarak yaşamayı seçeceğiz. Bu çeşit bir seçiş, yok olmanın bir biçimidir."

Yılmaz Güney

30. Sayı Kapak

Haberler - Duyurular

** *Barikat: HAVA SU TOPRAK VE ATEŞ (klipler ve müzik için tıklayın)*

** *GKM (Güney Kültür Merkezi) 9 Ocak 2005 Pazar günü düzenlediği **2. Yıldönümü Gecesi**'ne tüm dostları davet ediyor.*

** *meksikalı kitap ve sanatevi: **"İNSAN PORTRELERİ - KARMA RESİM SERGİSİ"** , Ressamlar: Çiğdem İSTANBULLU, Hüseyin TANRIKULU; Tarih: 18 Aralık 2004 Cumartesi, Saat: 14.00, Sancaktepe Mh. 2. Sk. No: 26, Bağcılar/İST.- (212) 435 11 21, Süresi 18 Aralık 2004 - 15 Ocak 2005, Her gün saat 10.00 - 22.00 arası gezilebilir*

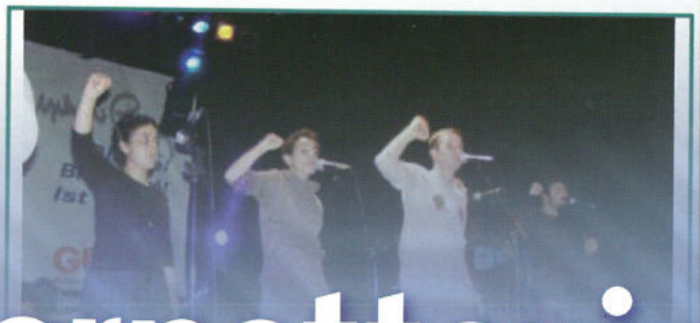

◇ İçindekiler
◇ Merhaba
◇ Sizlerden

internetteyiz!

Artık internet üzerinden de proleter kültüre açılan bir pencere var...

Bundan böyle eski sayılarımıza daha kolay ulaşabilir; eleştiri, öneri ve ürünlerinizi internet üzerinden de gönderebilirsiniz...

Ziyaretinizi bekliyoruz!

www.guneydergisi.com

Yeni e-posta adresimiz: mail@guneydergisi.com

Karl-Georg Hirsch (DDR) · "Eylül 73"

GÜNEY
ÜÇ AYLIK KÜLTÜR · SANAT · EDEBİYAT DERGİSİ